

KORESPONDENCIJA SILVIJA STRAHIMIRA KRANJČEVIĆA

(Kranjčevićeva pisma ženi iz Beča)

Priredio ILIJA KECMANOVIĆ

U jesen 1906. godine pošao je S. S. Kranjčević u Beč radi liječenja. Na bečkoj poliklinici, novembra mjeseca, podvrgao se operaciji na mjehuru.

Kako je rana zarastala sporo, Kranjčević je zadržan u bolnici sve do juna 1907. godine. Bio je težak bolesnik, bio je stalno vezan za postelju, imao je često i jake bolove.

Možda više no sama bolest, bolesnom pjesniku teško je padala odvojenost od doma, od žene i od djeteta. U mislima je bio stalno u Sarajevu pored svojih, sa kojima održava svakodnevnu vezu putem pisama.

Tako je nastala ova Kranjčevićeva »bečka« korespondencija od preko dvije stotine pisama, dopisnih karata, »razglednica« i depeša. Sačuvana je u Institutu za proučavanje Balkana — koji ju je otkupio od Kranjčevićeve žene Ele 1909. godine zajedno sa pjesnikovom radnom sobom, bibliotekom, rukopisima i ostalom prepiskom — a sada se nalazi u Muzeju grada Sarajeva.

Ovaj dio Kranjčevićeve prepiske objavljivan je do sada samo djelomčino i u najkraćim izvacima. Tek sada, poslije više od četrdeset godina, on postaje široko pristupačan.

Tekstovi pisama objavljuju se doslovce sa svima obilježjima jezika i pravopisa. Tek neke riječi nisu potpuno ispisane, već su označene točkicama.

1.

Beč, pošt. žig: 5. XI. 1906.

(Razglednica)

I— Sinoć stigoh dosta umoran, pak pogjoh odmah spavati nakon večere. Sio sam s jedne strane Tebe, Zlati, a s druge moju slatku Višu, pak smo brbljali.

Jutros sam već bio u Stjep. crkvi i prošao dobar dio puta, što sam ga s Tobom, Dudo, nekada gazio. Zašto nisi ovdje s Turićem mojim, da gleda, šta će joj tata »tupiti«.

II— Vejsil me nije dočeko, pak ću otići sam u muzej, da ga nagjem.

Dok se odmorim idem doktoru, a sad ću na Ring, da stepem saraj. patinu. Svuda Vas vidim i vodim sa sobom. Višu mi zagrlji, da sve vrišti, a Tebi bezbroj cjelova od Tvoga

D u d e

Adresa: Hôtel »Zur Post« 85.

2.

U Beču petak (5. XI.) jutro 06.

Dragi moj Dudiću,

Kako sam ti juče popodne brzojavio, pohodio sam profesora Antona Frischa, specijalistu za bolesti mjehura itd. Dru Fingeru nije sam pošlo, s razloga što je to dermatolog, dakle isto što u nas dr. Glück. Prof. Frisch uz to što je izvrstan specijalista, duša je od čovjeka — uljeva utjehu na pune štrcaljke, pošto je umah uvidio da ima posla s vrlo nervoznim pacijentom. Juče je samo sondirao — malo me je, istina, boljelo — nu prošlo je. Danas će ići s cistoskopom unutra (ogledalo), pa će se riješiti, kako da liječi. Po jučerašnjem nema velikog kamena, ne će dakle biti od potrebe da se reže, nego će trebati — pumpa, dakako u narkozi. O tom ću ti danas brzojaviti, pak će ove vijesti, što se toga tiče kasnije stići. On se je živo začudio veličini i oštini mojih kamenčića i ponio ih je na analizu. Sve su fosfati.

Vejsilu sam mnogo zahvalan, svuda ide samnom, u koliko ne mora na univerzu.

Moja je adresa još uvijek hotel »Post« Fleischmarkt, nu više ne će vrijediti, pošto čekam samo šta će mi profesor danas reći, pak ću se preseliti njemu bliže. Zato ću ti telegrafirati, kamo da odsele pišeš, nu najbolje bi bilo na Vejsila za me Universität. Vejsil je sva-kidan tamo, pak ću pisma dobijati što prije. Dakako da ćeš sve ovo prije saznati brzojavno.

Beč je mjesto za razbibrigu, nu ja moja Dudo, sve sjedim kod vas tamo i sve Vas gledam. Od Tebe nisam dosle dobio do jedno malo pisamce, nu nadam se da ste svi zdravo, da se Ti polako spremaš, a moja Viša divlja ko obično. Piši mi štogogj, nu na Vejsila, da budem bar ovako bliže! Htjedne li Bog, da se ovi kamenčići srećno povade, mogo bih ti brzo javiti veseliji program. Ah kad bi to moglo biti, odmah bih krenuo na put.

Hôtel je grozno skup — osobito jela, malo, a masno! Sad se žurim po poslu. Tebe grlim i ljubim, a moju Višnjicu privijam megju obe ruke. Pozdravi na sve strane Vaš

t a t a

Zbog adrese drži se telegrama, jer ćeš ovo pismo kasnije dobiti. Još jedanput mnogo, mnogo cjelova. I još jedan!

3.

Beč, pošt. žig: 6. XI. 06.

(Razglednica)

Onaj doktor nije specijalista za moju bolest. Prijatelji, koje nagjoh, informiraće se pobliže. Znati ću sutra, pak ću možda i na kliniku. Oko 4 sata idem s Vejsilom jednomu doktoru zbog daljnih uputa.

Još jedanput grli S.

Hvala na karti. Cjelov

Pobliže večeras, pošto se dogovorim zbog doktora.

Najusrdnije Te pozdravlja i grli s malom Višnjicom

t a t a

Vejsil

Dr Vouk

4.

U Beču 6. XI. 06.

Dragi i mili moj,

Upravo šume nad Bečom zvona — pokapaju carskog princa, a ja sjedim u svojoj sobici, nešto većoj od naše kupaonice, a sve prije nego pravilnoj i mislim, kako je ipak bolje, kad nijesi u prilici da ti kogod stane na nogu. Najzad ulicama koje vode od Burga do grobnice tolika je navala, da bih se mogao popeti na lampu, da štogod vidim, a kaki sam drljav, nemogu misliti na takovu gimnastiku. Pak tako gledam u šiljak tornja sv. Stjepana — pišem Tebi i mojoj miloj Viši i čekam ovde dok dogje Vejsil.

Najzad sam ga našao. On nije dobio ni telegrama ni pisama, jer je njegova adresa VII Bezirk, Neubaugasse 57, III Stock, Th. 10, — dakle ponešto drukčija. Nu najbolje je adresirati: Universität,

kuda svaki dan dolazi. Ovaj čas je u nekoga popa s kojim čita francuska stručna djela, pak će za po ure doći po me, da pogjemo nekomu doktoru, koji je bio lane docentom i radio na klinici, nek bi me uputio, kuda da se obratim. Dr. Finger nije za ove moje nevolje, to je specijalista za kožne bolesti, ne bi, dakle, mnogo vrijedilo. A saznao sam to ovako: Sinoć švrljajući uz Kärtnericu namjerim se u neku apoteku, da kupim Salvatora. Uzo sam dvije boce, nu kako je bio paket velik, zamolim provizora, da mi jednu bocu pričuva za sutra. Kad sam mu reko ime, on se okrene k meni s pitanjem: Je li gospodin Silvije Kranjčević? Začugjen, rekoh da jesam, našto mi se on prikaza ko dr. Vouk (Ličanin) i sad je bilo sve na pravom putu zemljačke uslužnosti. Umah je išo tražiti u popis liječnika i reko mi je neka počekam, dok se danas pobliže informira. Bio sam popodne s njime u Café Arcaden okle ti poslasmo kartu! Večeras ću znati pobliže, a sad ću — kako rekoh — s Vejsilom u drugog jednog doktora, zbog iste stvari. U istoj kavani sastadoh se i s Čedomilom, čija je mama ovdje plaćala za jednu vizitu 50 for. Inako se plaća 10. Najzad već ću ja naći svoga majstora — u Beču ih imade ko blata, samo što svaki imade u istoj stvari drugo mnijenje! Budi bez brige.

Dušanov je hôtél užasno skup (za sobicu ili bolje neki dio krivog hodnika plaćam 3 K, podvorba je takova, da je voda još od juče u sobi!) Jelo je, da se drži dieta al ne u kesi. Istom danas najedoh se čestito u nekog Fridriha blizu Deutsches volksteatra, kuda me je odveo Vejsil. Sit sam do grla — čorba, meso sa krumpirom i špinatom, ogromni Wiener schnitzel i dva decija crnoga vina, sve za 92 novč. Slično ćemo naći i za večeru.

Po Beču sam ovo dva dana išo sam samcat i to vrlo junački, jedino što me bole kosti. Od Sarajeva do Pešte — osim noći — gotovo sam sve stajao, jedino od Pešte što sam sjedio. A onda bazaj, te bazaj, ko da upotrebim priliku, pak da što više vidim. A sve što gledam, sve me odvlači do Tebe i do mogeg malog Turića — Bože moj što biste Vi zastajkivale ovuda i gledale i »gledale«. Ma eto, dati će Bog jedanput i tu prigodu, pak ćemo se vući i po ovim tramvajima daleko, daleko, puni svakojakih igrački.

Moj mili Zlatiy, kako je to teško misliti, da si u onim smrdljivim prilikama s tom Tvojom voljom i marljivošću! Koliko je ovo drugi svijet — dobar, pravi velegragjanin. U ovo dva dana na koga god se obratih odgovarao mi je ko brat — bio radnik ili cilindraš a u restauriciji moga hôtela juče je sjedio član ispitne komisije sa dva oficijala koji dogjoše pred ispit i raspravljao s njima posve na domaću o pismoj temi. Ja sam se s jednim tim kandidatom upozno prvu veće pri stolu, pak zato sam i gledao simpatično na taj krug činovnički, na taj neobični saobraćaj. To je — čini mi se — Evropa.

Nu pustimo to; to su dojmovi o kojima ćemo govoriti usmeno. Radije te grlim, mnogo Te grlim i čujem kako Viša vrišti, jer joj nije

pravo, što te grlim. Nu svedno — sad je na njoj red — poijubi mi je u onu milu glavicu zlatnu i pametnu i reci joj da je srce tatino.

Mami rukoljub, tati, Dušanu i Mili pozdrav, a Tebi još jedan dugački cjelov od Tvoga

Zlatoga.

5.

Wien, 8. nov. 06.

(Depeša)

Consultiert professor frisch guenstige aussicht grusz

Silvije.

6.

9. X. 06.

(Razglednica)

Jutrošnji list si primila, a evo Ti još jedan cjelov. Vejsil je na sveučilištu, a ja lutam sam samcat, kud smo nekad zajedno išli: dati će Bog i opet. Tvoj i Višin

Zlati

Na povratku iz Pratera grli Te i Višnjicu

tata

7.

U Beču u nedjelju 11. XI. 906.

Mili moj Zlaty,

Na žalost je nešto malo gore, neg što sam Ti u posljednjem pismu javio. Moj profesor, naime, boji se da u mjehuru imade čirova. Konstatovati pravo ne može, pošto se mjehur ne da napuniti vodom, da ga pregleda cistoskopom, pak zbog toga i nećka pumpati, jer — veli — ne zna kakva je služnjača, pak bi mogla pri pumpanju puknuti. Zbog toga mi je savjetovao neka se dadem negdje primiti. Sanatorij kuda on dolazi košta najmanje 8 for. na dan — tamo fnu, rekoh, ne ću da idem. Preostaje još poliklinika, gdje je on primarij. Tu se plaća 5 kruna na dan, nu samo je to neugodno, što čovjek nije sam — toliko je tih bolesnika navalilo unutra. Kako je dobričina, obećao mi je za par dana dati ipak jednu sobu, gdje sada leži neki dječak a ima još mislim dva kreveta i kaže da će nastojati, da drugi ne bi ušli, dok ja ležim. Ako se, naime, ne bi moglo cistoskopirati, onda će otvoriti mjehur, nu ta operacija da nije opasna. Mili moj Zlaty, nemoj se ništa bojati, ja sam — vidiš — posve miran, u najboljim sam rukama i

što je glavno, nadam se da ću se zavazda riješiti i kamenja i čirova i šta Ti ja znam, što sve još imade unutra. Uostalom i on mi je rekao, da ne mora odmah doći ni do te operacije; pokušaće se prije sve moguće — ta ovo je bečki profesor! Inako me je opet naručio u svoj stan za sutra, da zaustavlja katar. Njegovo me uštrcavanje ne boli.

Hvala Ti, mili moj Zlaty, na duhanu i dragome pisamcu o Tebi i mojoj maloj šiškavoj Višici. Ići ćete svi samnom u Beč, ako Bog da veselijom zgodom, sad vas ne bih zvao nizašto, jer je vrijeme naprosto užasno. Juče sam došao kući mokar upravo do kože i prozebao u kost od vjetra. U toj orljavi preselio sam iz prvašnjeg hotela u hotel Heller (H ô t e l H e l l e r) blizu parlamenta, okle mi nije daleko ni na sveučilište ni k doktoru, a imam sobu gotovo triput onako veliku i hiljaduput ljepšu, a deset krajcara jeftiniju. Još mi je na rastanku zaraćunao forintu za dva ručnika, jer da su zamazana od kalijuma! Bijahu to dvije krpe, najviše ako su nove stale 30 novčića. Ponijeću ih za uspomenu, prem ih je htio zaboraviti u sebe, nakon što sam ih platio!

Vejsila danas možda ne ću vidjeti čitavog dana, do pri večeri. Dok ti ovo svršim idem u dvorski muzej i to umjetničko-historijski odio. Juče sam bio u prirodoslovno-historijskom gotovo dva sata, nu to je sve naprosto ko jedna sekunda il ko da nijesam ni bio. Rude i životinje počastio sam samo letimičnim pogledom (osim morskih riba!), zato sam zapeo u etnografskim salama. Sve ćeš to, mili Zlaty, jedanput gledati s mojom Višom, — osim vlastitih očiju sve bi drugo bila bedasta riječ.

Po Beču hodam sam i vježbam se tako za srećni trenutak, kad ću Vas, moje male prdidnje tuda vodati. Velegrad ko velegrad, paće mi se čini, kad se izuzmu neke javne gnađnje, da je drugo sve cigla pometana jedna na drugu zbog spekulacije. Nu doduše ja sam ovdje čovjek bez zanimanja, pravi pravcati Pflastertrötter, komu sve brzo dosagjuje. Moj Zlaty, vjeruj mi da je najljepši život na moru, na velikom parobrodu, u vječitoj promjeni obala i ljudi. A kad ne može to da bude, onda je dobro i u trgovačkoj i u muslimanskoj školi — bar prolaze dani — sve tamo do penzije.

Zbog kupaonice se, dakle, moramo ustrpiti, plaća se najzad ta krijepost s pet forinti manje. Valjda će biti gotovo 1907!

O Viši ti neću ni da govorim, išle bi mi suze. Plako sam Zlaty prekjuče na keju i juče u krevetu i naprosto ne smijem na nju da mislim. Poljubi mi je — ne znaš kako je volim. Ti si velika, ti se znaš čuvati. Svaki dan govori curama da mi se ne miču od nje.

A sad te, mili moj Zlaty, toplo grlim i mnogo mnogo ljubim. Budi mi zdrava i ne boj se ništa. Dati će Bog dobro. Cjelov

Zlaty

Pozdrav svuda.

Sva pisma adresiraj: Vejsil Čurčić. Wien. Universität.

8.

(bez datuma)

(vjerovatno između 11 i 13 nov. 1906)

Posjetnica*

Dragi mili Zlaty,

Jutros sam Ti pismo, da će u četvrtak biti operacija. Sad sam opet bio u mog profesora, koji mi je nešto uštrcao i rekao, da će prije sve drugo probati, a onda istom operirati. Dao mi je cedulju za polikliniku, kuda idem prekosutra (u četvrtak) u jutro. Tamo ću plaćati 4 K za sve. Sad dakle istom počinje pravo liječenje i to ne umah operativno. Ovo Ti javljam na brzu ruku, da budeš mirnija. Grlim Te s Višnjom i ne boj se. Još jedan jarki cjelov obima

Zlaty

(Moja adresa Wien — Poliklinik)

9.

U Beču 13. XI. 06.

Mili moj Zlaty,

Pišem Ti iz kavane »Arcaden« i nemam Ti drugo ništa reći nego da potvrdim ono, što sam Ti u zadnjem pismu javio. Sutra ću se zatvoriti u polikliniku i prekosutra u četvrtak biti će operacija. Profesor mi kaže, da je to najtemeljitiiji način, jer ne bi nikako mogao biti siguran, da se ne bi koji kamenčić gdje sakrio pri pumpanju i onda poslije zadavao opet muke. Jedino što mi je neugodno, to je da ne će ležati sam, nego još sa dvojicom — veli da je posve nemoguće dobiti na klinici sobu za se, toliko bolesnici traže tamo lijeka. On me uvjerava, da operacija nije opasna i da ću se vratiti zdrav u Sarajevo. Kad pomislim na tu riječ »zdrav«, podvrgo bih se svemu, ta Ti znaš, moj Zlaty, da ovu cijelu godinu trpim, da mi je već čitav život omrzno. Dakle u božje ruke! Svakako dok primiš ovo pismo, proći će već ono što je najgore, a onda treba samo ustrpljenja.

Na klinici se plaća 3 K na dan, prema tome ne ću doći ko prosjak u Sarajevo, paće ćemo moći štogod poplatiti. O Božiću, ako Bog da, moći ćemo malko i u Dubrovnik.

Ja ću svakako produljiti dopust na osnovu liječničkog svjedočanstva. Prolećno sam cijelu godinu, pak ću trebati da se naučim i opet stati čestito na noge. O tome ću pisati izravno sekcionsšefu.

Mili moj Zlaty, šaljem Ti bezbroj cjelova, pola Tebi, pola mojoj Viši. Bog neka vas čuva, da se opet zdravo vidimo.

* Silvius Kranjčević, Leiter der Handelsschule.

Odsad mi sva pisma adresiraj: Wien Poliklinik. Ako što trebaš od Vejsila piši samo Universität.

Pozdravi tatu, mamu, Dušanu i Milu i zaželi im sve dobro.

Još jedanput bezbroj bezbroj zagrljaja i pozdrava Vaš

tata

10.

U Beču 14. XI. 06.

Moj mali Zlaty,

Juče sam Ti pisao o operaciji, nu pošto mi je profesor popodne kazo — nakon pregledanja — da će prije nešto drugo oprobati, umah sam Ti naveče pisao drugo pismo, da se previše ne plašiš. Već imadem ulaznicu na polikliniku, pak ću se sutra ujutru (dne 15.) u nju i zatvoriti. Meni je, da Ti pravo kažem svejedno, dogje li i do operacije nožićem, jer sam sigurno u dobrim rukama. Onako kako su liječili u Sarajevu, ne bi možda nikada krenulo na bolje. O tom međjutim, šuti, nije nužno da se svagjamo s liječnicima, kad ih čovjek može uvijek trebati, a tamo je stanoviti gospodin doista čudne čudi.

Od sad mi sve adresiraj ovako S. K. Wien IX. Poliklinik Marianengasse 10 (Nemoj da izgubiš adresu)

Sinoć sam se sastao s Meštrovićem, vrlo je ugodan drug i obećao mi je, da će me što češće posjetiti. Prof. Jagić primio me je, da ne može bolje i nije me htio nikako pustiti od sebe. Posjetio sam ga na sveučilištu u njegovoj kancelariji. Reko mi je, da mu opet dogjem, dok svršim svoje u poliklinici, da još razgovaramo.

S Vejsilom sam dosad bio svaki dan, u koliko ni ne na sveučilištu. Izvrstan je dečko, samo me ruži što već nijesam lego pod nož. Smiješno mu je, što ću morati ležati s drugima, njega ne bi ženiro ni čitav Beč pri najintimnijim potrebama.

A Ti, Dudiću, meni malo pišeš. Javi mi puno o sebi, o mojoj maloj Viši, o našima, o kući: to će mi biti polovica zdravlja. Zlaty moj, samo se nemoj bojati, sve će se ipak jedanput dobro riješiti i — doba je!

Sad ću poći malo u Meštrovićev atelier u Prater, a onda, ako dospijem — pogledaću izložbu u »Künstlerhausu«.

Profesoru sam juče platio za pet vizita ravno 25 for.

S bezbrojnim cjelovima Tebi i slatkoj maloj Viši, jesam Vaš

Tata

NB! Ne zaboravi gornje adrese. Pozdravi svuda. Još jedanput Tvoj i Višin

tatica

(Dopisnica)

Mili Zlaty,

Danas popodne pisao sam Ti, da će možda sutra biti operacija. Sada čujem, da ću na to morati počekati — dakle sam se prenaglio. To Ti javljam, da se ne preplašiš na osnovu prvoga pisma. Vejsil će Ti sve brzojaviti i pisati, a isto, nadam se, i ja. Iz Tvog pisma zaključujem, da si u brizi, nu molim Te, ništa se ne boj. Ja sam se ovdje udomačio u najboljim sam rukama i ne idem odavle dok ne ozdravim. Toliko Tebi, meni i svima našima na utjehu. Ležim u sobi, gdje su još dva bolesnika; jedan starac i jedan dječak, koji u subotu ide kući. Pozdravi sve, zagrli mi moju slatku Višu, a Ti primi žarki cjelov od Tvog

Dudića

Dragi, mili i jedini moj Dudiću,

Evo Ti prvog pisma sa klinike. Jutros u 10 sati dovezo sam se ovamo iz hotela, okupo se, obuko špitalsku uniformu (isto ko sarajevsku), poručio prvi svoj ručak pod ovim krovom, primio već dvije vizite — Vejsila i mladoga Tauska (ovaj potonji strašno gnjavi učenim teorijama:) i sad evo sjedim u kupaonici, okle hoću da s Tobom malo pročavrljam. Prije svega ovdje je dosta, što u Bosni velimo — obično, već sam se snašlo i mislim da mi ne će biti teško podnijeti sudbinu. Jutros je već bio u mene liječnik, asistent, vrlo ljubezan čovjek. Sutra će me pretražiti, a u mene je takovo čuvstvo, da sam posve mirno spreman na sve. Najzad, moj mili Dudiću, ako bude jedini lijek u tome, da se otvori mjehur, pa neka ga i otvore. Vele mi svi, da to nije opasna operacija i ja bih mogao za mjesec dana da Vas moje mile i drage iz dna srca, a nakon toliko vremena već jedanput zagrlim. O moj Bože, kad bi to već sada moglo biti! Nu — strpimo se!

Sinoć mi je Vejsil predao jedno Tvoje pismce, u kom mi javljaš, da si mi u hotel »Post« (blazene uspomene) spremila četiri pisma. Ja sam tamo primio jedno pismce i onda baš na dan odlaska paket s duhanom i sa Tvojim milim recima. Drugo ništa, pak će biti, da su se pisma vratila u Sarajevo. Danas mi je Vejsil na kliniku donio opet tvoj listić. Čitam Zlaty, da si vrlo uzrujana zbog mene i da si spremna ovamo u Beč. Mila moja Dudo, da Ti samo znaš koliko

bih te rado zagrlio s Višom mojom, al ne smijem da budem toliko sebičan. Ja sam nekakovo razmaženo derište i zato bih rado, da mi je sve kao kod kuće — i Ti i Viša i sobe naše i gušter, kavedžija i šta ti ja znam! Nu to u životu ne može svakdan da bude i valja ju-nački pregorjeti. Najzad kad me obuhvata ovotlika nada, da ću ipak jedanput ozdraviti i opet biti s Vama veseo i bolji, a pak zašto ne bih i to preturio! Moj Dudiću, možda ću sa smijehom na usnama jedanput čitati ove retke, koje Ti danas popodne pišem sa bečke klinike. A da sam bio prije pametniji, možda bih sada s Tobom u Sarajevu pio jednu crnu i gledao, kako Višu oblačiš na šetnju. Al manimo liriku — uvijek moram da rukom razgonim ispred očiju slatke varke.

Glavno je sada — Bogu u ruke, pak ako bude sutra od potrebe operacija, ja ću se lijepo podvrći, pa kud puklo, da puklo. Vejsil će doći sutra u četiri sata ovamo, pak će Ti brzojaviti, tako da ćeš Ti prije znati o tome, nego što ovo pismo stigne. Malo ćeš se začuditi, nu kad bih Ti mogao sad prišapnuti u uho, reko bih Ti, da će u doba, kad Ti stigne brzojavka, tvoj Zlaty već prepatiti ono što je bilo u čitavoj mucu najgore. Mila moja Dudo, samo se nemoj bojati. Ja ili Vejsil javljaćemo Ti svakidan o razvoju liječenja.

Beč mi je već bio dosadio, a nalutao sam se po njemu toliko, da za ono što je glavno vidjeti, ne trebamo nikoga, da nas sprovodi. Sve sam sam prošao, osim pozorišta, jer za takve užitke nijesam sposoban. Možda kad se izvučem odavle, posjetim operu ili Burgtheater, nu teško, jer je moje glavno uživanje u Sarajevu, Nova Testa 34. I kat. Nu vi ćete doći još na kolodvor i već ću vas ja iz daleka vidjeti!

Pošto sam sve poplatio i kliniku na 14 dana. 56 K, deponirao sam u kancelariji 380 K. Uz to mi je ostalo još 10-12 K u malom novčaniku za kojekakve potrebe. Tako bismo mogli moj Zlaty, platiti naše nove krevete, jer ja ću direktno u Sarajevo preko Zgba, gdje ću ostati samo jedan dan. Dopust ću svakako produljiti. Za to ne treba ništa drugo, nego liječničko svjedočanstvo, koje ću spremiti g. Königu, pa neka to uredovno javi. A kad je već govor o g. Königu, zamoli ga neka onu narudžbu Lenoiru i Försteru obavi direktno. Ja nisam dospio naći tu firmu, a dok se izvučem, mogla bi se narudžba i efektuirati.

U svoj ovoj nevolji stižu mi, Dudo, od Tebe povoljne i najpovoljnije vijesti o mojoj maloj Viši. Čiči, dabome, kakšto to ona znađe i pravi komedije, hoće u »Bec«! Ne uvrijedi se Dudiću, ja znam da si Ti dobra mamica, al ne zaboravi reći sluškinjama, da mi na nju osobito paze. Osobito Ana. Kupalište sigurno još nije gotovo, nu biti će valjda dok dogjem, jer ću ga trebati.

A sad, mili moj Zlaty, moram da zaključim. Ti ćeš ovo pismo primiti u subotu, a onda će već Zlaty riješen biti zlosrećnih kamenčića. Zato Dudo, budi vesela i poljubi s tim čuvstvom moga maloga Turčića.

Pozdravi mamu, tatu, Milu i Dušana i reci nek oprostite, ako im ne pišem. Ti ćeš im i onako sve reći o meni.

Adresu sam Ti poslao, a evo Ti je još jedanput Wien IX. Poliklinik, Mariannengasse 10.

Još jedanput bezbroj cjelova Tebi i Viši. Ne bojte se. Bog će pomoći.

V a š t a t a

13.

Beč 16. XI. 06.

(Dopisnica)

Mila Dudo,

Na brzu ruku javljam Ti iz kreveta, da jošte nijesam operiran. Valjda u ponedjeljak. Samo su mi turili neki kateter, pak ne smijem na noge.

Tvoje drago pismo primio. Hvala na brizi. Bog će pomoći. Pozdravi sve.

Viši i Tebi najtopliji zagrljaji

Z l a t y

Ne budi u brizi, sve ćemo Ti telegrafirati.

14.

U Beču 17. XI. 06.

Mili moj Zlaty,

Ležim u krevetu i pišem Ti na koljenu. Sve mi se suze vrte u očima, zlati Dudiću, jer sam upravo dočitao Tvoje pismo, koje je (sa onim povraćanjem u Sarajevo) prvo stiglo na kliniku. Pa to Ti, moj Dudiću, tamo u Sarajevu još negdje gore cvokoćeš zubima nego ja ovdje na poliklinici. Ta Bog će pomoći, moj Zlaty, a profesor mi kaže, da je to najpreči i najbolji lijek.

A na kakvu si opet došla ludoriju zbog novca! Mili moj Dudiću — Ti ćeš tamo negdje kuburiti i stradati, a ja ne trebam ni helera. Pismo sam Ti da sam, pošto sam sve poplatio, pače i polikliniku za 14 dana, položio još u kancelariju 380 K. Kako plaćam 4 K na dan, to ću hvala Bogu sigurno izići. Tvojih 100 K zadržaću i pribrojiti prvoj svoti, a Bog će dati, da ne ću u nje ni dirnuti, već ću ih donijeti kući.

Operacija će možda biti u ponedjeljak, a možda i ne će. Svakako ćemo ti odmah brzojaviti. Vejsil je upravo u mene, dok ovo pišem. Reče mi da Ti je sinoć upravio jedan listić, u kom Ti je predočio, da se ne trebaš toliko bojati.

Mila moja Dudo, od srca Ti hvala, što bi htjela ovamo, da mi budeš pri ruci, nu moj mili Zlaty, ja ne mogu na to pristati. Put je naporan, ovdje bi Tebi bilo upravo ružno, a šta bi naša mala Viša bez svoje mame?! Zato Ti, moj Zlaty, ostani tamo — uvijek ću Ti pisati i ja i Vejsil, a najzad, ja ovdje imadem svoj kut uz prozor, gdje mi pomalo prolazi vrijeme, koje mora proći.

Po svoj prilici ne ću trebati, koliko Ti veliš, 5 ili 6 nedjelja. Dati će Bog, pak ćemo se prije vidjeti.

Ovdje dvore sestre, nema dakle »verterica« ko u Sarajevu, pak su svi oni savjeti htjeli poći na drugu adresu. Tebi su to krivo rekli.

Jutros su me vodili u Röntgenovu sobicu i snimili. Čućemo šta je.

Milo Dudo, već mi ne šalji novaca, već ih čuvaj zase. Ja imadem dosta za ozdravljenje.

Pozdravi mi sve kod mame i Mile. Isto Dlustuša, Schäffera i druge, koji za me pitaju, naročito u zboru.

Moju malu Višnju uzmi odmah na koljeno i poljubi je svuda svuda. Reci da joj je to od tate, — dok ustane, onda će biti i što drugoga.

Tebe moja Dudo, pritištem na srce i grlim Te do suza

Još cjelov!

Tvoj Zlaty

15.

U Beču 18. XI. 06.

(Razglednica)

Mili Zlaty, ne ću biti ni sutra operiran. Valja još čekati. Megjutim liječe ispiranjem. Ne boj se za me.

Poljubi mi Višu, a Tebi bezbroj cjelova od Tvoga

Zlatoga

Me ću dati me na pisma!

16.

19. XI. 06.

(Razglednica)

Vejsil upravo odlazi, pak Ti šaljem najtoplije pozdrave. Hvala Ti, Dudo, na brizi — Bož će jedanput pomoći. Ono od Dušana kupi i radi onda sve po svojoj volji. Ti si moj mili Zlaty. Zagrli mi postoput Višu. Vaš tata

Ja nisam operiran.

Silvije primio pismo od petka, ali moli da mećete datum. Novci predani u kancelariju.

Pozdrav Ćurčić

17.

23. XI. 06.

(Razglednica)

Mili Zlaty, Najdulje za dva sata biti će operacija. Ne znam uspeha, nadam se dobru, nu kako bilo da bilo, evo Ti topao cjelov. Tebi mili moj i mojoj slatkoj Višnji. Pozdravi sve. Još cjelov! I još jedan Dudi. Ako ne budem mogo ja isprva pisati, pišće Vejsil. Grli Vas

tata

18.

Wien, 23 nov. 06.

(Depeša)

Operation gluecklich verlaufen befinden ausgezeichnet baldigste genesung in aussicht. brif folgt — Vejsil

19.

Wien, 24/XI 06.

(Depeša)

Silvije befindet sich ganz normal — Vejsil

20.

Wien, 26. nov. 06.

(Depeša)

Silvije befindet sich ganz normal — Vejsil

21.

Draga gospodjo Ella!

Pošto je jučer nedelja bila, nijesam baš dospio za vremena telegrafirati jer su većim dijelom poštanski uredi zatvoreni.

Silvije, izuzevši malo groznice koja ga je jučer spopala, nalazi se potpuno normalno. Bolovi su dosta popustili i još će više popustiti,

dok liječnici izvade iz mjehura nekaakve jodoformstreibene. Mjehur sasvijem zrašiven i samo na jednom mjestu nalazi se cievčica, kroz koju urin ide i kroz koju će kasnije liječnici katar liječiti. Poslije će se cijev izvaditi a fistula će zarasti. Kod sveg toga najgore je ležanje i to uvijek na leđjima. Ovo stanje potrajaće do dvije i možda tri nedjelje, ali je za to onda već tako daleko, da će moći Silvije po malo ustajati. Kako mi veli, da ovih dana nije još u stanju pisati Vam opširnije, pošto se nesmiije micati. Radi ovoga se Vi pako nesmiijete preplašiti, to je samo da laglje rane z rastu. Ja Vam velim, da Silvije razmjerno izgleda izvrstno i ne čini nikakav utisak, iz kojeg bi zaključiti mogli, da on trpi od bolova. Kako sam reko stanje je sasvim normalno.

Danas je dobio obadva pisma, što ga je neizmjereno veselilo i lijepo Vam hvala na dobrim vijestima iz obiteljskoga života. Ovo mu je u njegovoj muci i nevolji sigurno jedina utjeha i okrepa. Svakako nastojte, draga gospodjo, da mu dosta i često pišete. On se brine jako za Vas i za Vašu dragu Višnjicu. Moli Vas da si Vi svaki dan grozdica kupujete, mjesto što Vam je on donosio.

Glad već pomalo dolazi Silviju a to su dobri znaci. Ako će cijeli proces normalno ići što se bar u ovom slučaju očekivati može, nadam se da bi najdulje kroz 5 do 6 tjedana sasvijem izliječen bio. Tako misle i liječnici sami. Svakako je on u dobrijem rukama pa neka ostanu sve dotle dok ne bude potpuno izliječen. Novaca on netreba nikako; ima sasvijem dosta za liječenje. Ja ću dakako svaki dan bar nekoliko redaka pisati Vam i izvijestiti Vas uvijek o stanju bolesti.

Na koncu primite od Silvija i mene najsrdačnije pozdrave

Vaš Vejsil

26. XI. 906.

Tebi i Viši cjelov, a svima drugima pozdrav.

Vaš tata

22.

Wien, 27. nov. 06.

(Depeša)

Krankheitsverlauf normal werde nicht mehr telegrafieren —
Vejsil

23.

Velecijenjena gospodjo!

Kako uopće ja moja pisma u najvećoj brzini pišem, moglo se lasno dogoditi, da se nijesam baš precisno izrazio i da sve Vi sasvijem drugačije razumjeli ono, šta sam ja na karti pisao radi naknad-

nog liječenja. Svakako će trebati nešto raditi kad izađe iz bolnice, jer je vrijeme prekratko, pa makar i dva mjeseca ležao, da bi ovaku staru bolju sasvijem odstraniti mogao. Silvije neće izaći sve dotle, dok je i sam osvjedočen i on i liječnik, da je sve u redu. Poslije će biti nužno možda u koje kupalište poći te tako s liječenjem nastaviti, dok zbilja potpuno ozdravi i tad neće biti više opasnosti, da bi se bolja mogla opet ponoviti. Najposlije to su sve manje ili više moje kombinacije i mi ćemo radije pričekati na ono, što će reći profesor, kad bude otpustio Silvija iz bolnice. Ja ću već kod jedne prilike opet k njemu ići i raspitati se pobliže o svemu.

Kako se je u opće i nadati, Silvije napreduje razmjerno dobro. Profesor veli da rane lijepo stoje pak mu je već dozvolio da može sve jesti, a to Vam najbolja svjedočba o njegovom stanju. Groznice neima baš ništa, samo malo bolova u ranama. Na večer mu za to dadu injekcije pa ih onda ni malo ne čuti i spava kao najzdraviji.

Ja sam se pobrinuo i molio časne sestre, da ne puštaju mnogo posjetioca, koji bi ga previše uznemirivali. Kad mu skinu bandaže, onda će moći se i micati i govcriti koliko ga je volja, ali za sada još nesmije.

Ja sam Vam u brzojavu reko, da neću više brzojavljati, jer je stanje tako dobro, da bi bilo sve suvišno. Ja ću Vam svaki dan, kako sam već rekao, nekoliko redaka pisati.

Vi nemojte se ništa brinuti sve će dobro proći, samo malo ustrpljenja. I ova posljednja groznica nije ništa drugo, nego posljedica operacije bila.

Za danas ovoliko i sutra opet nekoliko riječi.

Od Silvija i mene primite najsrdačnije pozdrave

Vaš Vejsil

23/IX. 906.

Jako me boli rez u mjehuru, Tebe i Višu grlim i ljubim.

Drugo sve pozdravljam Vaš

tata

NB.

Silvije veli, da slobodno Višnjicu učite ono, o čem ste mu pisali. Nadalje Vas moli, da se nebi Vi zarekli i psovali Preindelsbergera; ne može se znati nećeteli ga opet trebati. Svakako budite oprezni kada Vas pitaju o zdravlju Silvijevu, recite svakome da mu ide na bolje i da će kroz neko vrijeme ozdraviti sasvijem.

(Dopisna karta)

U Beču 4. XII. 06.

Dragi moj mali Zlaty,

Evo Ti i od mene malog krasnopisnog pokušaja. Još se nikako ne smijem okrenuti na bok, a već je dvanaest dana nakon operacije. Ma svejedno, čini mi se kao da bolovi nešto popuštaju, vraća se pomalo dobra volja, a ni ne izgledam baš posve desperatno. Toliko na ravnanje. Jutros primih darove i molim Te ne šalji mi Zlaty ništa, jer samo mi idu suze. Hvala Ti na svemu. Višu izljubi svuda za Nikoljinje, drugo sve pozdravi. Tebe grli

Tvoj Silvije

Još jedan cjelov

Draga gospodjo Ella!

Danas je, hvala Bogu, sve pri starom samo što su Silviju izmijenili cijev, te stavili malo širiju. Inače je stanje, da si netreba bolje željeti. Groznice a kako mi se čini i bolova je nestalo i sada samo treba čekati, dok rane zarastu, da se onda počne i katar liječiti. Apetit je izvrstan i san je uvijek povoljan. Osim malo spitalske bljedoće nije mu ništa prepoznati na licu od pretrpljenih bolova. Što pišete radi Marijane, žao mi je da Vam baš skoro ništa ne mogu saopćiti jer i sam neznam skoro ništa. Osim jednog brzojava i jednog pisma nijesam do sada ni slova više dobio. Vi si možete misliti u kakvom sam ja položaju, kad ništa ne čujem od kuće. Ja sam ih molio da mi bar svaki dan na karti jave kako se nalazi Marijana i dijete, ali do danas neimam ništa. Kod kuće imaju valjda toliko posla da i ne dospiju meni pisati. Dakako da ja živim još uvijek u velikom strahu, ali se na žalost pomoći ne da.

Danas samo ovoliko i na koncu izvolite primiti od Vašeg Silvija i moje malenkosti najsrdačniję pozdrave

Vaš Vejsil

Mili Zlaty slatki i jedini,

Još Ti jedanput od srca hvala na milošticama, a onda na pismima i vijestima. Jedno me samo plaši, a to je ta Tvoja glavobolja i kašalj, jer je, nema sumnje, to pojava od prehlade. Najbolje bi bilo da odeš odmah dru Biberaueru i da se posavijetuješ s njime. Uz to budi pametna pri kupanju, to nije igračka nego stvar koja može biti i korisna i opasna. Al moj Zlaty u tome mene nije nikada htio slušati.

Božić ćemo Dudo teško skupa provesti, pošto ću ja jošte ležati — sve možda do polovine januara. Isto ne bi imalo smisla, da Ti o Božiću ovamo dogoš zbog dva tri sata! Drugo bi Ti proždri put. Ostani dakle tamo, čuvaj mi Višnjicu, a onda koncem januara, o Kurbanbajramu, mogli bismo se sastati makar napô puta u Zgbu. Tako bi se bar donekle ispunio program od prije moga polaska u Beč.

Bolovi su nešto ipak popustili, premda se mjehur još uvijek steže, nu to od ove cijevi što je kroz ranu usagjena u nj. Doktori vele, da se bolest razvija normalno. Ja sam prilično pri apetitu, samo što slabo spavam.

Mamu mi mnogo pozdravi i zahvali joj zbog Više. Moju slatku Višnju poljubi bezbroj puta, a Tebe grlim da sve vrištiš od muke.

Tvoj Cic

Mili i tati pozdrav.

26.

5. XII. 06

Draga gospodjo Ella!

Danas neimam ništa osobitoga da Vam javim, pošto sve ostaje pri starom a bolest po malo napreduje.

Silvije ima već od nekoliko dana neprestance temperaturu od 36°, a iz ove konstantnosti možete najbolje suditi, da je Silvijevo zdravlje i stanje veoma povoljno. Da ga kad i kad kateter vrijegja i mokraća ne ugriza, koja prolazi pokraj cijevi, nebi imao ni najmanjih bolova. Danas je bio i profesor, ali ga nije ništa pregledavao, jer vidi i sam, da je u najboljem toku.

Silvije je danas malo zabrinut jer nije dobio od Vas lista. Valjda ste mu ovih dana pisali, da Vas često glava poboljeva, pa je radi toga zabrinut. Ja sam ga već tješio da se ima i kod kuće posla pa da se baš ne može uvijek dospjeti. Svakako mu pišite svaki dan makar par riječi, onda je miran i veseo.

Ja još uvijek neimam nikakovih viesti od kuće pa neznam šta se sve zbiva. Ma uz najviši posao mogli bi mi bar jednu kartu svaki dan poslati i napisati samo 5 riječi. Meni bi ovo dovoljno bilo i ne bi toliko strepio. Zbilja moji čudnovati ljudi!

Primite od Silvija i mene najsrdačnije pozdrave

Vaš Vejsil

6. XII. 06.

Mili Zlaty,

Danas nijesam primio ni retka od Tebe. Uhvatio me je strah, da Ti što nije. Osobito kad pomislim na Tvoja četiri pošl ednja pisma, u kojima mi se tužiš na glavobolju i kašalj. Mili Zlaty, ta valjda ne

će Bog dopustiti, da ja ležim ovdje u Beču, a ti tamo u Sarajevu, a Višnjica megju nama, ne znajući komu će!? O moj Bože kako mi je gorko, da samo znađeš.

Inače se bolest u mene razvija, kako doktori vele — normalno, tek je meni neugodna.

Boli me cijev u mjehuru, a ni rana ne će da cijeli brzinom kojom bi trebala, doktori mi vele neka silom jedem, nu ja jedem dosta, a što se ne može ne može se. Ovako teško da ću prije 6 nedjelja iz kreveta.

Zlaty čuvaj novac, jer će me možda kuda poslati, pa da ne prosjačimo, ako bude trebalo.

Jutros sam mislio, kako u Tvojjoj i Višinoj sobi sviće. Vi još spavate, a ja se kradem da Vam natrpam cipele. Onda sam Zlaty plakao. Al zato na godinu, daće Bog drukčije.

Viši bezbroj cjelova, a Tebi isto toliko od Tvoga

Cica

Pozdrav svima.

27.

U Beču 9. XII. 06.

Mila i slatka moja Dudo,

Prije svega evo Ti jedan topli cjelov u čelo, oči, usta, da ga ujedno predaš mojoj slatkoj Viši. Jutros sam u 4 sata na vas osobito živo mislio, bolovi su, istina popustili sinoćke, nu svejedno sam vrlo loše spavao — i sve mi je suza suzu stizala. Pratio sam tako u duhu svaki vaš disaj u Sarajevu, gledao Vas kako »ajate«, kako ustajete oko 7 sati i kavu pijete i sve sam prigušeno jecao. Ah kad ovo progje, Zlaty moj, kakav će to biti sastanak. Još nikad nijesam doživio takova časa u životu.

U 10 sati promijenio mi je asistent cijev u mjehuru i ispirao ga. Samo me je malo boljelo, tako je vješt poslu. Sad je Vejsil u mene, čita »Obzor«, koji dobivam iz Zgba, a ja Ti evo pišem.

Prije svega bilo bi mi veoma žao, da se štogogj uvrijediš zbog toga, što sam Ti u nedavnom pismu rekao, da štediš novce. Ti znađeš, moj Zlaty, da ja dobro poznam tu Tvoju krjepost, nu ne bih rad, da Ti u svojoj dobroti ne budeš odviše darežljiva prema drugima, pak da ne bismo sami trebali. A ja ću možda ovdje odležati i cijeli januar, a možda i štogogj februara, da se zlo temeljito izliječi.

Draga Dudo, jeste molba, jesi li predala g. Königu moju potvrdu sa poliklinike, koju sam Ti nekidan poslao, da je preda službeno vredi. To je, Zlaty, važno zbog dopusta, a Ti mi o tome nisi ništa javila. Ovih dana možda i sutra poslaću Ti i moju legitimaciju, neka je g.

König pošalje na produljenje za godinu 1907, koja — da Bog dâ — bila srećnija od ove što me je izmučila.

Što se tiče školskih mojih prilika, to se Ti mili moj Dudiću, u to nemoj miješati. Pusti to na miru i Mustafu i učitelje. Svako na svoju kazuje i teško je tu naći pravi sud, ako čovjek sve dobro ne prouči. A tako bi se mogao izroditi samo trač i — neugodnosti. Najzad ne će biti niko sasvim prav.

Pozdravi mi tatu, mamu, njezinu dječicu i prijatelje, osobito dra Paju. Ako dogje o Božiću amo, neka me malo posjeti.

A ti, slatka Dudo, neka znadeš, da Te s Višnjicem grlim i ljubim koliko se samo može. Da ste mi bar čas ovdje! nu svejedno — biti će.

Ljubi Vas Vaš tata.

28.

U Beču u četvrtak 13. XII. 06.

Mili i jedini moj Zlati,

Juče ti nisam mogao pisati ni retka. Uхватili su me oko 8 sati takovi bolovi, da sam cijeli dan projecao u ovom tužnom krevetu. Promijenili su naime cijev, koju sam u noći nehotice rukom izvuko, pak su stavili valjda dulju šta li. Nu u toj nesreći dogodilo se je da je taj sistem počeo funkcionirati. Danas je 21 dan nakon operacije i kroz svo to vrijeme nije htjela ova nesrećna cijev, da vuče vodu iz mjehura, nego je urin izlazio po strani iz rane te sam kroz sve te dane ležao i usprkos mijenjanju plahti naprosto u mlaki od mokraće. Već mi se je bila na trbuhu i na legjima od urina razujela koža. Sad sam evo hvala Bogu već drugi dan suh, pošto urin izlazi na ovu cijev ko na teglicu. Profesor je zadovoljan. Ni on ni asistent ne mare mnogo za bolove, njima je glavno da sistem funkcionira i time da se mjehur čisti. A da samo vidiš, kaki smrad izlazi na cijev, — u vodi plivaju čitavi komadi nalik na džigeru ili pluća u mesnici. Profesor kaže, da će bolovi popustiti, dok mi unutra stavi cijev od kaučuka, jer dosad je polovina od stakla a vrh je od kaučuka, nu tu treba još čekati, dok se rana malo više stisne. Ja znam, mili moi, da ti mora biti užasno, al ustrpi se — vrijeme prolazi sporo, al ipak prolazi, pak valjda će se i ja jedanput izvući. Zabavi se s našom slatkom Višom, pričaj joj o tatici, da me ne zaboravi.

Bilo bi, Zlati, najbolje, kad bi se jednog jutna odšetala do Schöffera u vladu i ispriopovijedila mu šta je samnom i da ja do konca decembra neću moći u Sarajevo. Ovo je vrlo spora metoda, bilo je pacijenata, koji su i po pet mjeseci odležali, nu ja se nadam ipak prije kući doći. Ako ćeš poći Hörmanu i Treščecu ne bi ništa škodilo.

Sinoć sam primio pismo od Filipa koji me ruži što nisam prije otišao u Beč. Pravo ima. Sve ono u Sarajevu nije baš ništa vrijedilo.

Ispripovijedi mi, Zlati, kako ćeš to namjestiti kuću i kako si uređila kupaonicu. Ujedno kakove to reforme spremaš.

Vejsil putuje oko 23., dolazi u Beč 28. Ne trebam nikakovih novina, osim »Savremenika«, kako sam ti pisao. Meni ovdje donose prijatelji »Pokret« od zgrade do zgrade.

A sad, mili Zlaty, pozdrav svima, a Tebe s Višnjicom grli Vaš »dadi«

t a t a

Mami ću pisati, dok mi bude malo lakše. Neka se ne ljuti. Grli Zlaty.

29.

U Beču 14. (petak) XII. 1906.

Mili moj i jedini Dudiću,

U mom kutu vlada potpun mrak, takova je oblačina vani, da jedva vidim šta pišem. Na električno svjetlo ne mogu računati, jer to visi u sredini sobe, a sestre se boje da bi se prekinula žica kad bih ga pritegnuo krevetu. Ma sad kako bilo, Ti rješavaj ove rebuse, s kojima Ti šaljem pune pakete najtoplijih cjelova i zagrljaja, Tebi i Viši. Ovo dva dana svaki čas mi stižu draga pisamca, moja jedina utjeha. Tako sam bar po Tvojim retcima kod kuće i vidim Tebe i moju slatku malu Višnjicu, kako mi tamo živucate.

A sad kad voliš savjete, evo Ti ih. Prvoga januara najprije otkupi zlato, jer je to sramota kad nije nužde, ako sam ja ovdje, zato si Ti opet moj Dudić koji treba da se lijepo i dostojno nosi. Šta Ti ostane, time poplati dugove koliko možeš, jer ću možda mjeseca februara ja trebati koju krajcaru, ako Bog uzhtjedne, da se povratim kući. Što si sluškinje bacila napolje, to si dobro učinila — marva je marva i u nas se svak uzobijesti. Zbog Nenike se najprije dobro porazgovori s Milom. Ona je pozna, pa neka ti sve iskreno kaže. Ja mislim da je malo spora, jer sam u Mile više put u 10 sati našo nepospremljen stan. U ostalom govori s Milom, al da Ti istinu kaže.

Mila Dudo posjeti gdje Hörmann, kad Te toliko zove, a podji i Treščecu i Hörmanu u kancelariju, pak im protumači, kako ja ne mogu do konca decembra sa klinike. U ostalom ja ću vladi donijeti ako treba otpusnu svjedodžbu sa poliklinike, pa će vidjeti da se nisam klatario po Beču, nego ležao u ovom kutu, evo danas 22 dan (treća nedjelja) nakon operacije. U ovim stvarima je teško zbog urina, koji

mora neprestano teći, da se čisti mjehur, za to valja toliko ležati. Rana je normalna, doktor joj kaže »sehr schön«!

Jesi li bila u Schäffera? Ja znam, Zlaty, da imadeš posla, al ljude moramo informirati, a ja im ovako olovkom i nakrivo ne mogu pisati.

Kako se je Mili dopao Zagreb? Šta je uredila zbog preseljenja?

Mila moja Dudo, nemoj lakoumno izlaziti na ulicu, već se uvijek dobro obuci. Isto i Višu. Poslušaj me. Pozdrav svima, a Tebi s mojom malom Višnjicom, već znaš koliko milijuna cjelova s ovim pakujem.

Cic

30.

U Beču 15/XII. 06

Mili Zlaty,

Primio sam i opet jutros Tvoje pismce i sve sam izljubio gdjegod je stajalo Ela ili Višnjica. Ti to nijesi vidjela, al zato ću ti to isto dokazati kad se jedanput sastanemo. Evo još malo pak će izmaknuti prvi mjesec nakon operacije, ta danas je 23 dan otkako su me razrezali. »Dan po dan, pa će doći Djurdjev-dan«!

Veliš, da će već biti proljeće, kad se vratim. Dati će Bog malo prije, baš mi je sinoć asistent dr Lenck, koji me previja rékao da se je stvar počela vrlo povoljno razvijati, makar sam slabokrvan. Dok se rana bolje stisne, doći će bandažista, koji će načiniti vrećicu za fistulu, a u tu vrećicu turće se cijev iz mjehura, koja treba zbog ispiranja. Onda ću smjeti ustati i hodati pomalo po sobi. Dakako da to ne će biti sutra, al sudeći po doktorovim riječima ne ću na to toliko čekati, koliko sam dosad čekao. Glavno je strpljenje, a moram reći, da mi svi priznaju da svoju sudbinu sabrano podnosim, pak sam tako, Dudiću, ja mnogo bolje nego što si me Ti taksirao! Je li da to priznaješ, Zlaty?!

Danas sam platio treći obrok takse na klinici, izvadio još k tomu 20 for da imam uza se, pak mi je ostalo svega 324 K, tako da ću po svoj prilici moći podmiriti polikliniku. Spram toga ja ne ću trebati januara ni krajcare od Tebe, pak Ti, Zlaty, gledaj da suviškom otkupiš zlato i gdjegdje što poplatiš. A 20 for. sam izvadio, jer mislim dati za Božić sestri oberici 5 for. za siromašnu djecu, onda moram za novu godinu dati napojnicu vrataru, koji mi svakidan u uniformi donosi Tvoja pisma, pa sluškinji, pa slugi od lifta, koji me je vozio u Röntgenovu sobicu, itd. Ostatak trebam za papir i marke.

Kada će Mila preseliti u Zgb.? Što je s njezinom otpravnicom? Marijana će doći ovamo polovicom januara; Vejsil ide 21., a vraća se 28. o. mj.

Ako si zadovoljna sa tom Slavonkom, a Ti pokušaj s njome i nadalje. Ja mislim, da Neniku, možemo uvijek pozvati. Uz to je nešto Mila govorila, da je surova i da odviše troši. Promisli.

Pozdrav svima, a Tebi i Viši hiljadu cjelova od Vašeg.

Tatice

Zlaty budi oprezan pri kupanju. Pozdrav od Vejsila.

31.

U Beču 16. XII. 06.

Mili moj Zlaty,

Danas nije pošta ništa donijela. Samo »Obzor«. Doduše nedjelja je, pa će biti neke promjene u opremanju. Ne mogu, naime, nikako pomisliti, da Ti meni ne bi pisala na onaj dan, kad od mene nijesi primila vijesti. Ta to se, Zlaty, u mene nije dogodilo od nemara ili lijenosti, nego od bola; ja sam onaj dan proveo od 8 sati u jutro do nekuda 4 sata popodne. Tiješim se time, da će Tvoje pisamce stići sa sutrašnjim zajedno, pa će veselje biti dvostruko.

Kad mi je asistent jutros razvio ranu, čestitao mi je, kako zdravo zarašćuje i kako se fistula lijepo formira. Kad bi samo Bog dao, da smijem pomalo ustajati prije nove godine! A ustajati i otputovati kući, to još nije svejedno, nu mislim, da bih se ko preporodio i tjelesno i duševno (ovo posljednje nekako se u mene uz sve jade neda prigušiti!) Krevet me je dosta izmorio; danas je ravno 24 dan, što ležim nepomično na legjima, jedino s tom promjenom, što sad mogu pružiti noge koliko god sam ovo nešto dugačak, dok sam prije ležao, pokupivši noge podase, tako da je jadni razrezani trbuh stršio u zrak. Jedino na taj način mogao sam nekud izbjeći kadikad strašnim bolovima. Ne znam smijem li se pohvaliti, nu evo su već dva dana, što sam nešto mirniji od te nevolje; istina, zgrabe me, nu i progju brže, a valda će se Bog smilovati, pak će biti sve bolje. Tako Ti je to, moj Zlaty, s tvojim Cicom u tugjini.

Sinoć je bila prva noć nakon operacije, da sam zaspao bez injekcije i bez praška za spavanje. A spavao sam bez toga ko i s time, to jest — slabo. Zaspem oko 8¹/₂ i probudim se oko pola noći, onda se opet mučim tako do jedan dva sata pa zaspem do tri i to mi je sve. Popodne ne mogu da spavam. Jedino što me katkad uhvati drjem oko 7 sati u jutro, poslije kave.

Sada su 2 sata. Vejsil piše za stolom pismo Marijani, a ja hoću da ovo završim, jer kako je nedjelja, doći će Meštrović s gospogjom i naš daroviti pisac g. Kosor, koji živi ovdje u Beču.

Kad je govor o piscima, molim Te, Dudo, da mi pošalješ pod krstopletom (Kreuzband) tri komada »Trzaja«.

Pozdrave šaljem na sve strane, a Tvoju i Višinu glavu privijam na svoja prsa i velim vam: Ađajte tu, čuva Vas

V a š t a t i c a

Zlaty ne zaboravi dati 1. I. bar 5 for. Hiršlu i Felekiju. Uostalom Ti si pametna glavica, pak Ti ne ću ništa diktirati. Još cjelovi.

32.

U Beču 17. XII. 06.

Zlaty, ovdje se među datumii!!!

Mili moj jedini Dudiću,

Jutros sam primio Tvoja oba pisma, jedno datirano, a drugo bez datuma, tako da sam morao pogagjati, koje je starije. Zato moram ovdje i opet ponoviti molbu (doduše ne u tomu ggjice Jankovičke!), da na svako pismo metneš datum (svejedno ko i na nemiru!) i to da ne zaboraviš — učini to odmah s početka, na vrhu lista. Tako ću bar znati, što ste mi Ti i Viša koji dan radili.

Noć sam proveo užasno. Zaspao sam oko 8 sati, a probudio sam se nešto pred ponć. Nu o spavanju više ni govora, jer je odjednom nastalo takovo skakanje po poliklinici da ne bi ni osam noći zaspao. Dogodio se, naime, slučaj nagle operacije, pa se je i kroz našu sobu prolizilo. Moguće da ću zato večeras nadoknaditi, ako me ne bude boljelo. Profesor je jutros samnom razgovarao i rekao mi, da bolovi dolaze od staklene cijevi u rani, nu da je ne može još izvaditi, dok se fistula bolje ne stisne. Onda ću dobiti drukčiju drenažu, koja ne će zadavati bolova.

Ti si, Zlaty, mene krivo razumio, da mi već ispiru mjehur. Ono se je samo ispricala rana, da se u njoj štogogj ne zakoti. A mjehur će se ispirati kasnije, kad se fistula napravi, a dotle još treba čekati. Moj Dudiću, valjda nema dugotrajnijeg liječenja, nego li je ovo. Ma sad sve će se podnijeti, jer se mora, — jedino mi je žao, što sam u Sarajevu izgubio toliko vremena i novaca. Mama je — megju nama govoreći — imala posve pravo i kud sreće, da sam je poslušao!

A sad o našoj kućici.

Kako je vidjeti tu stelažu? Kuda si objesila one lijepe slike, što su visiele nad velikim knjigama («Nade» i novine)? Gd'je je ona prvašnja stelaža što je stajala sučelice stola? Prodavati nemoj, Dudo, ništa, a isto tako ja ne bih bio zato, da se kupi ta Dušanova stelaža za 40 K. Prije svega šta će nam tolike stelaže, pa onda je Dušan sve preskupo kupio. Najzad treba čuvati novac. Ovo pamti, Zlati, jer se ne zna, gd'je i kad može trebati.

Drago mi je, da Ti se kupaonica toliko svigja, samo pazi, Zlaty, da se ne kupuš prevruće il predugo, uopće da ne budeš bezrazložna. A šta moja Viša na sve to kaže?

Od odijela imam sve što pišeš, dakle ne će manjkati ništa. I p a k zatvaraj, Zlati, pred sluškinjama.*

Pozdravi sve oko nas, a Tebi i Višnji cjelov na kose, očice i usta.

V a š t a t i c a.

Je li Šegvić vratio »Nadu«? Od »Savremenika« trebam onaj, koji je izišo nakon mojih pjesama.

33.

U Beču 18. XII. 06.

Mili moj slatki i jedini Zlaty,

Jutros sam primio kartu od Joška, koja mi je natjerala suze na oči. Piše mi, naime, da je bio u Tebe i Višnjice, da ste zdravi, da Ti podnosiš — hoćeš nećeš — svoju sudbinu, nu da Ti se često otme uzdah: »O moj Zlaty«! A i Tvoje pismo od nedjelje sve to megju retcima potvrđuje, gdje sanjaš, kako ćeš reći Viši: Ajdmo na kolodvor! Moj mili Dudiću, gorka je to sudbina varati svoje čemerne časove slatkim uzdasima. I tako Ti nijesi ni najmanje junački Dudić, koji je meni prigovorio, da što plaćem, kad mi suze i onako pomoći ne će! Ti si isto tako jedna mala kukavica, kao i ja što sam, a zato ću Te još jednim cjelovom više poljubiti, kad se jedanput, ako Bog dâ, sastanemo. Tako Ti je to, Zlaty. Nu sad pređimo na stvarni dio. Što se tiče onih slika mladoga Jurkića, to bi bilo na bolje, da ih objesiš negdje u sobama. Na tavanu bi mogle tako stradati od nevremena i m.ševa, pak bismo ih morali platiti. Ja sam, doduše, s Dušanom bio ugovorio da ih kupim — pošto su mi cijene vrlo konvenirale (15 for i 20 for.); tek onda nijesam još znao što sada znadem, a to je da je bolest skup gost. Nu kad već Dušan nije slika odnio u Zgb., već ih je ostavio u nas, mi ćemo ih čuvati, ako ih možda Mila ne bi mogla kako zgodno pakovati i ponijeti. Govori o tome s njome, jer najzad bi ih onaj mladić mogao prodati u Zgbu, kad mi nemamo zasad »mecenatskih« sposobnosti. Drugo što Ti na srce stavljam, to je Dudiću moj, već sigurno cijelog decembra Tvoje kombiniranje, šta će li ga meni donijeti »christkindl«. Ovo Te lijepo molim, a molbu bolesna čovjeka valja ispuniti. Meni ne treba posve ništa, a ma baš ništa. Ja imadem ovdje dosta jela, a Tvoj paket namamio bi mi samo suze na oči. Od svih tih bonbona i nusputica ja bih sigurno najmanje uživao, a i kakav bi bio to užitak, koji bi me samo nagonio u prigušeni plač ovdje u ovom kutu iza paravana (još jedina sreća!). Ti, moj slatki Zlaty, učini za ljubav meni i za volju naše mile i te kako mile Višnjice u našoj kući ko da sam ja tamo: namjesti bor i okiti ga svačim, što Višini zubići vole, priredi joj koji darak i u moje ime (dok joj tatica pravu bečku bebu sobom ne donese), otpjevaj joj

staru slavnu hrvatsku »Narodi nam se kralj nebeski!« — sve to možda s mamom, tatom s Milom i s njezinom dječicom pa će meni biti ko da sve to ovdje čujem, ko da sam doma. Jer druga kakva pošiljka mene ne smije ove godine sjetiti Božića! Mi ćemo zato uskrsovati.

Zbog »Savremenika« si me krivo razumjela, ja sam tražio brojeve, koje nijesam čitao a to su oni koji su izišli n a k o n broja, gdje su stampane one moje pjesme, što ste ih, Ti i Dušan, prokriukčarili. Moguće je samo jedan broj poslije izšao, a možda nije nijedan, jer čitam u »Obzoru«, da se nešto govori o prestanku toga lista.

Zbog mene se ne brini. Liječnici vele da se bolest razvija kako treba i da mogu biti zadovoljan. Jedino što se još uvijek ponešto rvem s bolovima i što je cijela ova procedura vrlo dugotrajna.

Pozdravi naše i prijatelje a Tebe i Višu pritište dugo, dugo na srce

V a š t a t i c a

Još jedan cjelov Tebi i jedan Viši. Tako, sada Vam je dosta do sutra.

34.

U Beču 19. XII. 06.

Dragi Zlaty,

Sad mi je baš Vejsil pospremio moju onu torbicu i priredio sve što trebam ovijeh dana za pisanje, pošto srećnik putuje večeras u 5 sati i biti će sutra na kavi u Zlataru. On se vraća sigurno 28. o. mj., a za to doba proći će i Božić i s njime pojačana tuga, a tečaj moje bolesti i opet će se skratiti za par dana.

»Dan po dan,
pa će doći Gjurgjev-dan!«

A Ti, moje mило srce, nemoj se ljutiti, ako Te i opet zamolim, da mi uspomenu na tol'ke naše Božiće ne uzburkaš još više kojekakvim mилоšćicama. Nemoj, Zlaty, molim Te! Ja ću te dane gledati da sprovedem zatvorenih očiju.

Ovoj molbi pridružujem drugu, a ta je zbog Badnjaka u Sarajevu. Ja ne znam kako si Ti to odlučila da prirediš tu večer, kad će biti u nas Mila sa dječicom. Možda će mama htjeti, da tu večer sprovedete u nje, nu ja ne bih bio za to. A ne bih bio zato, jer je zima i noć, pa bi mi već i sama pomisao na to da je Viša van kuće, bila užasna, a kamo li da mi se još i prehladi. To te molim, Dudiću, naročito gdje me je jutros stala mučiti misao, da mi Viši nešto nije pravo. I zato bi bilo najbolje, da Ti pozoveš na Badnjak mamu i tatu, Mila će s

dječicom i onako biti u nas, pak biste se tako mogli vrlo obiteljski pozabaviti, a ja, jadni razrezani Dudić, bio bih srećan u uvjerenju da mi je dijete ostalo u toploj sobi i da se nije izložilo oštroj promjeni sarajevskog zraka.

I još jedna molba.

Ja znam, moj Dudiću, da one večeri svak meće pod stablo po koju uspomenu svojim milima. Na žalost od moje ruke ne bude ni Tebi ni Viši ove godine ništa pod drvetom. Oprosti po hiljadu puta, mili moj Zlaty, nu ja ležim evo već 27. dan na legjima, gotovo nepomičan i gdje bih Ti ja mogao sada što kupiti! Sve to ne bi imalo nikakova smisla, jer ne bi bilo od moje ruke. Za to ćeš Ti, mili Dudiću, oprostiti i počekati dok se jedan put Bog smiluje, pa me malo dignu na noge. Onda će Tebi i Viši Vaš tatica donijeti uspomenu, kojom će se odužiti i za Božić i za svoj povratak.

A što se tiče svega drugoga, to Zlaty moj, radi sve po svojoj miloj voljici. Plaćaj komu hoćeš i kako hoćeš, ja znam, da ćeš Ti to sve najbolje urediti. Što se pak tiče novčane pošiljke za mjesec februar, o tome ćemo govoriti pod konac januara, pa mislim, da Te neću za toliku svotu oglobiti.

Sada ću zaključiti, da ne zadržavam odviše Vejsila, pošto treba da se sprema za put. Već znaš šta komu šaljem, samo ne zaboravi, da su moji zagrljaji Tebi i Višnjici svaki dan sve topliji i da ću vas upravo pojesti, kad se jedanput sastanemo.

V a š t a t i c a.

35.

U Beču 20. (četvrtak) XII. 06.

Mili i jedini moj Dudiću,

Jutros je bio kod moga kreveta profesor, pak su mu oba asistenta referirala jedno glasno, da se rana lijepo zatvara. Na to me je pogledao, nasmičeo se i rekao: E sad ćemo brzo umetnuti mekani kate-ter i vi ćete ustati.

Evo ovo Ti je najutješljivija riječ i po mene i po Tebe, pa ako bi Bog dobro dao, mogao bi, Zlaty, Tvoj razrezani Dudić već oko nove godine hodati po sobi i po hodniku ovoga špitala. A to je meni mnogo — ko ozeblu sunce! Danas se ravno svršava četiri nedjelje od operacije, a to će reći, da sam to vrijeme proležao na legjima i to u kakovim sve prilikama. A sad još samo možda nedjelju, pak ću ustati!

Ti, Dudo, i opet širiš po Sarajevu vijesti, da se moj mjehur već ispira. Ja sam te već u d v a p i s m a ispravio, da se ne ispira mje-

hur, nego se samo proštrcala jedanput rana, a onda i ova cijev, kada zapne funkcioniranje. A do ispiranja mjehura ima još vremena i onda će valjda to brže ići.

Mnijenje dra D. o recidivi moga katara pripočeo sam ovdrašnjemu asistentu, našto mi je taj odgovorio, da mu se čini, da taj doktor nije poznao moje bolesti. Ja da mogu biti — uz dijetu — posve miran kad jedanput odem sa ovog zavoda. Toliko i na Tvoje umirenje. A u onim riječima biti će nešto refleksa sa možebitnih razgovora, što sam otišao u Beč na liječenje. Nu pustimo ih!

Juče je Vejsil otputovao. Sad su blizu dva sata popodne, a to će reći, da sada u Zlataru drži svoga sina na koljenu i — nekud Ture ljuto — masti brk tečnom svinjetinom. Doći će za osam dana.

Hvala ti, Dudiću, što si se toliko naskakala za me, a odabrala si baš dan, kad imaš najviše posla. Što se tiče svjedodžbe, to sam jednu poslao baš na te, da je predaš g. Königu, pa neka je ekspedira vladi. A ako hoće čitav opis bolesti, i to se može učiniti, samo što liječnici ne vole piskaranja, nu kad mora biti, biti će.

Uz sve što se bolest objektivno povoljno razvija, subjektivno se ne osjećam najbolje. Glavno što ne mogu da spavam, već neko odmjereno doba. Zaspem oko 9, a probudim se oko 11^{1/2} ili o ponoći, onda se opet zanesem u kratki san između 2 i 3 sata po ponoći. I to je sve. Moguće se i to što popravi, dok se izvučem iz kreveta.

A moje malo srce, moja curica sada, dabome, spava, pak joj tiho šaljem jedan poljupčić. O moj Dudiću jutros su mi rano (oko 4 sata) išle mnoge suze od očiju. Bađava sve idu same — htio sam vas vidjeti bar na ono staklo na hodničkim vratima. Sve ide najzad svojim putem, al meni nije nikad bilo teže u životu. Nu, je li, Dudo, da će i to proći — i ja ću Vas voliti i grliti ko još nikada. I u sobu ću ući, a ne ću želiti, da vas samo kroz staklo vidim.

Curu za Višu pridržaj, bar dok ja dogjem. Ona ne može biti uvijek u kuhinji, a Ljuba će se s njome već igrati. Najzad sada je zima, pa neka bude što više kod kuće i neka je Ljuba ne diže u zrak.

Svima pozdrav, a Tebi i Viši hiljade cjelova

Vaš tata.

36.

U Beču 21. XII. 03.

Mili moj Zlaty,

Danas je petak — prošle su, hvala Bogu, upravo četiri sedmice od operacije. Ja to sve brojim na prste, za mene su to ere, spram kojih ću računati svoj život. A nadam se, da ne će biti nikada razloga,

da se pokajem, što sam se podvrgao onomu postupku, jer nema tu ni zrcala ni sonde da se mjehur tako tačno pregleda, ko kad ga drži stručnjak u ruci razrezana i otvorena i svakuda svoj nos po njemu tura. Što je bilo bilo je, prošlo je — i sad znamo na čem smo u rukama prvih liječnika a još k tomu već progjoše četiri nedjelje nakon operacije! To je da se vikne: Živio!

Istina, malo me boli ona cijev u mjehuru, al Zlaty moj, treba i opet priznati da su bolovi dosta popustili, a najzad su samo mekanički, dakle čisto neopasni i po liječnike bez značenja. To, dakle, nije ništa, ali je drugo nešto važno i, Zlaty moj, okreni se tripot oko sebe od veselja.

Jutros je profesor opet bio kod mene i nakon razgovora s asistentima rekao mi je: »Das Schlimmste haben wir vorüber und Sie werden bald aufstehen«. I sve mu se smiješio brk! To je, dakle, podrugiput ustvrgjeno, a ja sam se još sinoć požurio, da upitam asistenta, kad bih to mogao ustati, našto mi je on odgovorio: Još prije nove godine!

Onda će se izvaditi ova cijev iz rane, a ja ću dobiti sprijeda manju cjevčicu u fistulu, koja će ulaziti u neki rezervoar od kaučuka, da me čuva od urina. Jer ta se fistula ne smije zatvoriti, pošto će se kroz nju ispirati mjehur, a poslije, kad bude sve jedanput u redu, onda će se cjevčica izvaditi i rana zatvoriti. Ne boj se, Dudo, u Sarajevo doći ću sasvim zarastao. Ta ko bi me i poslao na put s rupom na trbuhu! A to se zna da neću otići prije, nego li budem, ako Bog dâ, posve zdrav. Dok bude nužno da budem na poliklinici, ostaću u njoj, poslije ću dolaziti ovamo ambulatno, kaošto i drugi rađe. Dok do toga dogje, biti ćemo na konju, jer ne će drugo ništa trebati, nego samo ispirati mjehur, a to je poso od tri četiri minuta.

A sada Ti, glupice jedna, kako se možeš ljutiti, šta ja volim Višu, našu milu malu jedinu Višu! Kako se može biti ljubomoran na to? A što se tiče teatra, čekaj samo dok ozdravim, vodiću Te u svaki takav drek, pak će Te proći volja, ko i mene što je prošla. Jer je izmegju teatra i teatra razlika. Ako je knjige ružno vidjeti, a ti, Zlaty, kupi zelenu zavjesu, pak zastri njome tu »strahotu«. Dok se vratim, izbacićemo gotovo polovicu toga.

Pozdravi sve naše, a Ti i Viša već znate što Vam šalje

Vaš tata

37.

U Beču 22. XII. 06.

Mili moj Cic-Mic!

Prije svega sad neću da budem baš ništa tužan — ni mrvica, jer iako je »malo teško« provesti ovako vesele praznike ko Božić daleko od svoje kuće i još k tomu u bolesničkom krevetu, a ono je ipak tu

porcija nade, da će se sve ove muke već isplatiti i da nikada požaliti neću što sam se otkinuo od mojih milih i dragih u ove dane i na ovako božićevanje. Pa zato, mili moj Dudiću, neću baš ništa da budem tužan, nego ću Ti radije, iz ovog mog kutića poželiti srećan Božić — Tebi i Viši — a sad ćemo o ovom predmetu prekinuti, jer mi se, Dudiću, počinju vrtjeti suze. Ja sam baš nekakva baba.

Sad je 11¹/₄ i ovaj čas prošlo je samo toliko vremena, koliko sam ti mogao napisati par gornjih redaka, da je bio kod mog kreveta profesor i rekao mi, da sam počeo mnogo bolje izgledati. I opet se zadovoljno smiješio, i tako, Zlaty moj, moja bilanca nije stala u glavnome loše. Ovu noć sam proveo još najbolje od svijet. Istina da sam se često budio, nu ja sam najzad bolestan čovjek, koji se danas ravno 30. dan nije okrenuo ni s boka na bok u krevetu, već leži nepomično, pa je slavno ako i tako spava.

Drago mi je i nemaš pojma koliko mi je utješljivo na to misliti, da ćeš provesti badnje večer u društvu sa našima. Biti će Ti lakše, a moj mali »Turić« ne će izlaziti na studen zrak, nego će se igrati kod kuće, pak će onda u toploj sobi »ajati«. Uz to mi, moj Zlaty, ispunj molbu, pa je nemoj nikada kada su velike studeni puštati napolje, nego samo po lijepim zimskim danima i to pošto je već dobrano sunce ugrijalo zrak.

Još nešto, Zlaty. Ovih dana palo mi na pamet, da bi se ona velika stelaža, koja stoji mjesto ormara, mogla srušiti. A Ti znadeš, da Višnjica uvijek rado njuška oko knjiga i da ih izvlači napolje. Pogledaj, Dudiću, kako stoji ta stvar; malo popipaj rukom, da li se možda ne ljulja i tako se dobro osiguraj. Ujedno reci po nekoliko puta svaki dan sluškinjama, da ne bi Višu dizale u zrak, pa lupale glavicom joj o lampu ili je puštale samu u sobi, gdje su otvoreni prozori, jer ja znam da ona sama već umije vući stolice i metati ih gdje ne treba.

Amo tamo i ja sanjao o našem gazdi, pa mu u snu prigovorio, što se je toliko »pogospodio!« A što ćeš — stanovita žica u pasmine mora da bar u čem izbije. Nu nešto je drugo glavno. Ovaki ljudi budu nametljivi, pak će Ti i dosaditi svojim naturavanjem, ako im se odmah s početka ne pokaže da ih se toliko ne želi. Prije svega, dakle, nemoj ići gore na kat, a drugo nemoj trpjeti, da bi ti možda slao svo u djecu Višnji na igranje. Višnja tu nema ništa da uči, a onda bi se tim putem moglo prenositi stanovitu gamad u naš kat, a ne znam, jesmo li i onu nakon prvih komšija sasvijem očistili.

Tako, mili moj Zlaty, sve učini, pa Ti neće ljudi dodijavati. Jer poslije bi to bilo upravo nesnosno. A sad, moj Cice-Mice i Ti moja mala curice, neka ste u duhu bezbroj puta zagrijeni i čestit Vam Božić! Vaš tata

Još jedanput: cjelov za cjelovom. Uskrs — ako Bog da — biti će veseliji, možda veseliji nego ikada. A istom Božić do godine. Bog vas živio moja mala srca. Grlim Vas i želim svu sreću.

Mili, slatki i jedini moj Dudiću,

Jutrašnja Tvoja vijest o neurednom primanju pisama nije me toliko začudila, koliko rastužila. Ja Tebi, moj Zlaty, pišem svaki bogovetni dan da Te izvijestim o sebi i da kako tako olakšam našu zajedničku sudbinu. Listove šaljem u pravo doba pred polikliniku u kutiju po našoj podvorkinji (zove se Frau Knott), pa sad može biti i to, da ih ona odmah ne baci u kasetu, te tako zakasne na vlak ili će celom tom neredu biti kriv neki mali štrajkić bečkih raznošača listova. Nu kako je taj postojao još i prije, biti će krivnja na podvorkinji i ja jedva čekam dok se vrati Vejsil, koji mi listove redovno predaje, pak si ih uvijek treći dan primala, kaošto i ja Tvoje tako primam. (I ovo je dokaz, da će biti kriva ili podvorkinja ili »sestra«, kojoj katkad predam poštu, da je pošalje dalje po podvorkinji.)

Sada kad već nije moglo biti drugačije nego da se paket preda, pak dobro, nu zadaće mi suzu, kaošto mi ih je već izmamilo i Tvoje pisma od jutros. Ja sam Te, naime, na osnovu Tvojih riječi živo zamislio, kako Ti to sve pakuješ svomu Cicu u Beč i kako Viša gleda u te kolače i oblizuje ih i svašta, svašta takova. Ma, Zlaty, ostavimo sve ovo na stranu — gorko je vrlo gorko. I kad jedanput budne bolje, dugo će trebati, dok se zaboravi.

Al neću da Ti suvšnim raznježivanjem kvarim današnji dan Božića. Provedi ga, Zlaty, veselo s mojom malom Višom i s našima — zdrava i zadovoljna samnom bar u misli, da je moglo biti gore nego što je. Da će biti bolje, obećavaju mi liječnici. Samo je zlo što sam ovako nespretno rasporedio vremenom. Jer da sam otišao u Beč o ferijama, danas bih s Tobom pjevao »kralja nebeskoga«.

U ostalom, Dudo, moja, Tebi je Vejsil priopćio svoj razgovor sa profesorom na dan operacije — dakle upravo pred mjesec dana. Unutri ti je njegovo mnijenje, a ja uopće nijesam ni znao do pred par dana, da je Vejsil onoga dana razgovarao s profesorom i Tebi to javio, dok u razgovoru s njime (tj. s Vejsilom) nije to izbilo na javu. I mene bi zanimalo znati, što mu je na taj dan profesor rekao.

U nas se sestre spremaju na veliko čišćenje zbog sutrašnje badnjačke večeri. Občaj je naime, da tu večer posjeti bolesnike dobrotvor poliklinike nadvojvoda Rainer, mnogi članovi visoke austrijske aristokracije i svi profesori, koji su ovdje zaposleni. O tom ću Ti pisati prekosutra.

Milo moje malo srce, nemoj nikada pomisliti, da Ti pisma neuredno stižu, što bih tomu bio ja kriv, — pa vidiš sama po datumima, da Ti svaki dan pišem. Samo jedan četvrtak nijesam pisao, kad me je jako boljelo. Nu dok se vrati Vejsil, sve će se opet urediti. Moja se

fistula prilično lijepo zatvara i možda ću zbilja malo pred novu godinu iz kreveta. Svakako rekao je profesor da će biti »bald«. A onda nastupa dugotrajno liječenje ispiranjem. Nu i to će proći.

Još jedanput veselo mi božićujte! Pozdravi mi sve, a Ti i Viša primite najtoplije zagrljaje od Vašeg

tatice

39.

U Beču na Badnjak 1906.

Milo moje srce i dragi Dudiću,

Upravo je sada unijela sestra Palatina u našu bolesničku sobu božićno drveće i postavila ga na časno mjesto gdje inako stoje instrumenti. Kraj mog kreveta stoji paravent, pak sam ga dao malo odmaknuti — sve mi se oči otimlju za tim tričavim blještavim stvaricama u iznosu od par novčića na mršavim grančicama sa tri dlake borovine. Nu ja vidim i opet, da sam specijalno uzgojena domaća životinja, — svaka dlaka meni je konop, što me veže sa mojim domom, pače sa mojom sobom i mjestom u sobi. I tako sam prvak bar među filistrima.

Ne ćemo zaći u pedagogiju, nu nije to ružno — do neke mjere. Mnogo raznježenosti valja u mene odbiti i na položaj, u kom sam, na tugom zasićeni zrak bolnice. Sve mislim, da opet nisam tolika baba, ko što sam se ovih »bečkih« dana pokazao.

Pa za to ćemo dati još jače razmaknuti paravent i gledaćemo u to božićno drvo, gdje su još jutros stajali instrumenti. A prekosutra će i opet stajati!

I onda još nešto. Da nije Božić došo, ne bi ni prošo. A proći mora još mnogo dana, a onda, Zlaty, — ne smijem ni misliti na taj čas! Sve će nam se nadoknaditi, sve isplatiti. Popodne u 3 sata dolazi nadvojvoda Rainer i s njime članovi bečkog visokog društva, da zažele bolesnicima srećne praznike. Poliklinika se sjaji, da bi mogao jesti s poda.

Moguće, Dudo, da ću dan pred novu godinu smjeti ustati iz kreveta. Asistent misli, da bi moglo lako biti. Prerez je sasvim zarastao, dakako da se vidi svježja brazgotina, samo se sada kultivira ta srećna fistula u mjehuru, a i ona se tako lijepo stišće (tj. dobiva rub), da bih mogao ubrzo ustati i dobiti drugu drenažu. Sadašnja boli, da se na nju ni dosad nisam mogao naučiti, prem su eto 32 dana od operacije. A kako ćeš se i naučiti na cijev, koja ti je utaknuta kroz trbuh u mjehur i vuče se niz krevet u staklenu posudu na podu. Al hvala Bogu, to će trajati još par dana. »Das Schlimmste haben wir vorüber«! rekao mi je neki dan profesor.

I tako sam se, Zlaty, sve do pod konac svoga pisma junački držao — sve sam odmicao od naših obiteljskih badnjačkih uspomena! Sada pak Ti u duhu želim srećno ovo veće u društvu našijeh (Dušana možeš svejedno tom zgodom izružiti, što mi se nije javio). Već ću em kako zveći zvonice i kako se vrata otvaraju — ke kroz tolike godine.

Uzmi Višu na krilo, a ja uzimam opet Tebe, pak Vas grlim neizmjereno.

V a š t a t i c a.

40.

U Beču na Božić 1906.

Slatki moj Dudiću,

Ovaj čas primio sam milosticu od Tvoje (ili od Višine!) ruke, sa maminim i tatnim retcima i sa listićem i slikom moje slatke jedine curice. Suze lete curkom i vas se tresem u krevetu sve prigušeno, da ne čuju moja dva supatnika u sobi. I tako sam nakon pedesetitri dana opet ugledao one moje nebeske pametne očice i kosicu na onoj malo prkosnoj glavici. Pedesetitri dana meni, koji toliko nad njom strepim i Boga mi bih izdahnuo s nepomičnosti, gledajući u nju. Moj Zlaty, da znađeš, kako to boli.

A gdje je Tvoja slika, Dudiću, pa da ova moja varka bude potpuna? Il si sigurno bila malo škrtu u fotografu? Volio bih da si radije bila škrtu s veseljem, što ću ipak, ako Bog da »bald« ustati iz kreveta, jer prvo mi se ne smijemo mnogo veseliti, da nam se radost ne pokvari, a drugo i počto ustanem, Dudo, još će dugo i dugo trebati, dok se zagrlimo. Ta ispiranja ne će proći tako brzo — ta ja sam već takove sreće, da mi se svaki radosni čas otegne, što dalje može. Moj je sav život ko nekakova čeksonica, iz koje idem u špitale, u krevete i šta ti ga ja znam, samo najmanje u sobe za zabavu.

Pak tako mi je eto sugleno, da Te baš na današnji dan gledam iz ovog bolesničkog kreveta — kako vrtiš repićem — moj mili božićni Dudić nakitio se pa prima »poklonstva«. E pa neka, Zlaty!

A malo sam na Tebe ljut. A to zato, jer ja nijesam, kako mi Ti pišeš, ništa diktirao zbog badnjačke večeri, nije to bila nikakova komanda, nego samo želja, kako da se ta zgoda zbog Više ugodnije provede kad i onako Mila prenijela k nama svoj bor. Nu Dudić mora da vrišti, kad pomisli, da bi neko mogao zapovijedati. Ja Te uvjeravam, Zlaty, da će Te biti upravo stid, kako ću Te slušati; samo da vidiš, e prkos nije bogzna kakva individualna crta.

Ali za ovo se nemoj ljutiti, to je onako megju retcima, što sam malo »grub«.

Pozdravi mi sve naše i još jedanput zahvali mami i tati na trudu, što me se sjetiš. Tati ide malo poteže pisarija, a mamin je rukopis ko za ljubavna pisma.

Tebi i Viši topli božićni cjelov. Upravo je podne i s time ćemo otvoriti ručak.

Vaš tatica.

41.

U Beču 26. XII. 06.

Mili i jedini moj Dudiću,

Juče na Božić, obasut tolikim milosticama — slatkarijama, knjigama, i naročito slikom i pismom moje male Više, naprosto zaboravih, da Ti javim, kako sam »proveo« badnje več. Prije svega, hvala Bogu, da je prošlo, a mi smo ovdje mjesto badnje večeri, slavili badnje popodne, oko 3 sata došao je nadvojvoda Rainer, pak se je na dječjem odjeljenju poliklinike pjevalo i deklamiralo. Odatle je zaredao po sobama, pak je tako došao i k nama. Mene je docent dra Friša predstavio ovako: Das ist ein Patient, der an Blasenstein operiert wurde. To iznosim, da vidiš formule, jer bolesnik ne govori pri takim zgodama ništa, nego samo leži i gleda sve to. Na to je nadvojvoda pitao doktora, je li ide na bolje, a ovaj je odgovorio da sam već rekonvalescent, što ja megjutim sasvijem ne potpisujem. Nadvojvoda je mahnuo glavom spram mene i rekao: »Dann ist es halb gewonnen!« i tako je svršila posjeta u našoj sobi.

Nadvojvoda Rainer je visok starac, neizrecivo ljubezljiva lica i nekud mila pogleda. U tijelu je vrlo suh.

Nu zato se je u njegovoj pratnji desio neki mlad biskup, tako ugojen, da bi u njegovu kožu mogli stati svi sarajevski kanonici i još k tomu i nadbiskup Štadler. Taj uopće nije ni pogledao bolesnika, već se je, Hristov namjesnik, vrtio sve uz nadvojvodu. Ko znade siromah, da se u hladu dvorskih zidina ne može prezepsti!

Kad je nadvojvoda otišao, onda smo mi pacijenti dobili darove. Mene je obdario Božić papirnatim tanjirom punim čajnog peciva s narančama i jabukama, a k tomu dobih metalni pribor za duhan. Unutra je utaknuto pet cigara, koje sam spremio za tatu, ako mi bude sugjeno, da se megju vas vratim. A austrijske su cigare izvršne. Još sam Ti pisao, da ću imati čast vidjeti neke članove visokog austrijskog plemstva. Nisam vidio nikoga, jer nije niko ni dolazio, pak su sestre, čini se, više iščekivale, nego što je bilo.

Mili moj Dudiću, od srca ti hvala, što si mi sve tačno pisao o ponedjeljniku i kićenju bora. Meni je onda, kao da sam kod kuće, u svakom Te kutu vidim s ono »Turića«, kako vi dvije to rabotate,

a nuz sav trud moraš priznati, da ni jedna svijeća ne će da stoji pravo!

Višnjica izvrsno izgleda, al koja mi korist od fotografije, kad je ne mogu ni pô minute gledati. Suza za suzom curi i sve se moram sakrivati, da me ne vide. Tako i pismo. Reci joj, da ću joj sve kupiti.

Hvala Ti, moj Dudiću, na ljubavi, kojom si se sjetila svog Cica na poliklinici. Istina sve je to gorko, ma i da je najslagje, kad je daleko od naše sobe, al svejedno, Zlaty, Ti si meni po mogućnosti začinio Božić. A ja se nadam, kad se opet sastanemo, da nas onda više neće spitali rastavljati. Samo se nemoj puno hvaliti po Sarajevu, da ću smjeti ubrzo ustati, jer to najzad nije još ni polovina liječenja. I još nešto — ne psuj doktora!

Pozdravi sve naše, a Ti i Viša primite najtoplije cjelove od Vašega

tatice

42.

U Beču 27. XII. 06. (četvrtak)

Moj Dudiću,

Danas nije pošta donijela baš ništa od tvoje ruke. To sam i mislio, jer najzad Ti sigurno ni nijesi imala Božića za odmor, nego za napor. Ne znam kakva Ti je ta Tvoja Slavonka za blagdanske ručke, nu znam dobro, da se je moj Dudić vrzo i u kuhinji oko lonca i u sobi postavljajući stol, u koliko Ti ovdje nije pomagala Viša! Nu uz sve to ipak sam nestrpljiv da čujem, kako je prošlo Badnje veče i prvi dan. S moje strane dodajem samo: Hvala Bogu da je prošlo!, mislim, da je i tebi milije što se računa sve to u prošlost, iz koje da bi Bog dao te nam iskrsnula ljepša i srećnija budućnost!

A meni je sve to prošlo dosadno. Prvi dan popodne nije mi niko dolazio, jedino je oko 4 sata pristupila tiho mome krevetu gdje Tauskova (Viktorova) i donijela mi kitu grančica sa crvenim bobama, da mi začine spitalski »Nachtkasten«. Onda je gostovao posve mašnji mir, a oko 8 sati već je nastupila prava noćna tišina, prekidana samo elektr. zvoncima iz bolesničkih soba.

Drugi dan, tj. juče na Stjepanje posjetio me je g. Meštrović sa svojom suprugom. Baš sam imao nešto bolova od ove proklete cijevi u trbuhu, koju će mi ipak ubrzo izvaditi, pak mi je bilo malo poteško razgovarati. Poslije 4 sata isti raspored ko i prvi dan Božića. Eto tako mi je prošao taj najveseliji blagdan u godini, koji smo mi, moj Zlaty, već punih 8 godina srećno i zadovoljno provodili, dok nam ova bolest ove godine ne donese mjesto božićne pjesme — suze. Al hvala Bogu i njima će biti kraj, — ja se bar čvrsto nadam.

Hvala ti, Dudiću, na tolikim knjigama. Izvrstan ukus. Iz Lagerlöfove moći će se prevoditi za hrv. novine. A Chamberlain je djelo, koje se mnogo citira, samo ako ne bi jednog dana citirao g. Studnička ggju Elu Kranjčević na što brži platež! To mi jedino kvvari veselje, kad pogledam tolike knjige i kad mislim još na one doma u pola naše.

Vejsil dolazi valjda u petak, a Marijana tečajem januara.

Viš'n bor što ga je poslala svomu tatici stoji na ormanu spram moga kreveta. Svima se svigja, osobito jednomu rumunskomu advokatu, starcu od 75 godina, koji trpi na iznemoglosti uriniranja.

Pozdrav svima. Tebe i Višu, a onda opet Višu i Tebe grli ko uvijek

Vaš tatica

43.

U Beču 28. XII. 06.

Mili i dragi moj Zlaty,

U mom kutu je potpun mrak makar je 12^{1/2}, a istom poručao, hoću da se s Tobom porazgovorim. Pravi zimski dan, te ne znam hoću li moći ovo pismo do kraja dognati. Nu žurimo se!

Najprije Ti dvostruka hvala na pismu od 25 o. mj. Ja sam bio pripravan da od tog datuma neću ništa ni dobiti. Nu Dudić je pored najvećeg posla mislio na Zlatoga i na ovaj način. A samo da znađeš koliko mi je milo čitati svaki redak, u kom mi opisuješ život u našoj kući. Onda se prenesem tamo i tako malčko pobegnem iz ovog spitala. Ne zaboravi me, Dudiću, ni dalje, molim Te.

Moja fistula lijepo se zatvara, pak će se valjda za desetak dana početi ispiranjem. To će biti važan datum, jer njime otpočinje drugi i zaključni dio liječenja.

Što se tiče moje vijesti, da ću se ambulatorno poslije liječiti, ako bude nužda, to si me krivo razumjela. To ne znači, da ću ja ići profesoru na ispiranje, jer to bi koštalo svaki put pet forinti, a tih ja nemam, nego ću dolaziti amo na polikliniku, gdje ako bude trebalo što platiti, ne će biti mnogo. Profesoru ću ići na rastanku po savjete, jer će valjda trebati da se i dalje liječim. Nu to ne smiješ zamišljati tako; kako je bilo dosad u Saračevu. Stalno će biti dieta, možda kakav prašak i valjda katkad ispirati mjehur po receptu koji ću dobiti od profesora. To je sve lako kad ne bude više bolova. Ja ću zapravo i doći zdrav, samo će ti postupeći biti od potrebe zbog toga da se bolest ne povrati. To su megjutim kako rekoh malenkosti.

Gazdi reci, da ne pristaješ na zahtjeve zbog električnog svjetla. Kakve 2/3! Prije svega mi trebamo najmanje tih žarulja (lampica),

jer nam gore samo do prvog kata i ne služe nam do tavana, a onča je i sam cijenio II kat skuplje, kad smo htjeli ući, pa sada neka sam skuplje i plaća.

»Illustration« uzmi i do vijgenja sutra. Cjelov Vam moj Zlaty i moja Višo!

tata

44.

U Beču 29. (subota) 1906.

Mili moj malj Dudiću,

Ovaj čas sam primio Tvoju karticu i još jedno pismo s pozivom prof. Racce. Umah Ti začepih usta sa dva prsta i još jednim cjelovom i još Ti velim, da si jedna velika »glupica«! Ta kako možeš misliti, da sam se uvrijedio, da sam ljut i šta Ti ga ja znam sve?! Ja sam ono više u šali spomenuo, tako da Te peckam, kako se i na Badnjak malo nakostrešiš (a malo i jest moj Dudić ljutit!), a ne što bih se bio rasrdio ili čak ražalostio. Odmah, Dudiću, da istjeraš te misli iz glave, pa uzmi radije moju malu Višu na koljeno i izljubi je, gdje ona svoju mamicu toliko voli, da ne da drugoj djeci ni blizu. Tako će isto ona voljeti i svoga taticu, i to će biti naše zajedničko uživanje. O Bože moj, kako ja na te časove mislim! Moj Zlaty, naše tihe večeri, kad ja neću ići u pet sati u krevet, nego ću hodati »dugačkim« koracima po svim sobama, pušiti moju cigaretu, piti čaj ili mli'eko — jer to je najzdravije — brbljati s mojom Zlatym ko s pravom književnicom i igrati se s mojom malom curicom. Šta ćeš više! Ili će Dudić svirati, a tata i Viša igrati, osobito tata na veliko udivljenje mamino!

Šta se tiče čestitka, Ti, molim te odgovori, jer je meni malo poteško pisati. Naročito ne zaboravi odgovoriti Jensenu. Njegova adresa (ako nema na karti koju je poslao koje druge) glasi: Alfred Jensen Stockholm Université. Čestitaj mu u kratko novu godinu u naše ime i reci mu, da ga pozdravljam iz Beča, gdje ležim već više od mjesec dana na poliklinici. Isto piši i prof. Racci, na adresu, kako je u pismu. Reci, da ćemo mu opširnije pisati, dok se vratim sa poliklinike. Za literarna pitanja naći ćemo mu saradnika. Zamoli ga, da pozdravi urednika dra Joa. Uopće odgovori spram pisma, ta Ti, Dudo, sigurno razumiješ tu talijanštinu, samo ne zalazi u politiku i ne psuj, ko dr. Elegović u hrv. Saboru!

Čitam na Tvojjoj kartici, kako si se stala bojati, da imam zar neku drugu bolest u mjehuru, pošto će se morati tako dugo liječiti. Prije svega, da Te sasvijem pobijem u Tvojim brigama, dosta je da pročitaš ono pismo, što Ti ga je Vešil pisao, u kom Ti je priopćio svoj razgovor s profesorom. To je prosto stari zanemareni katar i

ništa drugo. Od katara se je mjehur smanjio na obimu (Schrumpf-black), nu to će se popraviti s vremenom. Meni doktori nijesu rekli, da će ispiranje trajati dva mjeseca, nu Ti znaš da je najbolje uzeti obilno, pa ako bude prije, biti će veselje veće. Opasna nema ništa, a kad su bubrezi zdravi, onda zahvalimo Bogu, što sam pri »savjesnosti« moga liječnika u Sarajevu izmakao upravo čudom opasnosti života. Na to neću nikada zaboraviti.

Zlaty, nastoj da 1. januara što više poplatiš. Ja ću moći platiti spital čak do konca februara (ako bude trebalo), spram toga možeš Ti sada i 1. II. isplatiti sve naše dugove, da, ako Bog dâ, srećno nanovo počnemo stiskati za ferije. Ja se nadam, da će se dati.

Svima pozdrav, a Tebe i Višu grli

V a š t a t a

Pogji, Dudo, do Schäferovih i čestitaj. On mi je pisao, a ja ću odgovoriti, al ne mogu na dugo. Isto pogji Trešćečevima.

45.

U Beču 30. XII. 06.

Mili i zlati moj Dudiću,

Kad dobiješ ovo pismo, ova će strašna godina već minuti. Nama je zadala dosta zla, naročito je mene već negdje od marta privezala uz krevet, iz koža evo ni danas nijesam ustao. Istina, ne prolazi ni ona neutješno, — Bog zna, da bolest nije u njojzi tako izrazito buknila, mogao sam ja po mojim liječnicima priti to kamenje još par godina! Katar bi megjutim napredovao, možda bi se bio povuko i na bubrege, pak onda kukaj badava. Ovako smo se ipak podvrgli operaciji, sad je mjehur čist i proučena je bolest po kapacitetu, liječim se i biti će, hvala Bogu, jedanput ipak bolje. A Ti se, moj Zlaty, ništa ne boj; nema tu nikakove prikrivene bolesti u mjehuru, već treba samo mnogo ustrpljivosti, jer su ovake kronične stvari vrlo tvrdoглаve. A najzad meni nijesu doktori rekli, da ću ostati do konca februara. Tako ja sam kombiniram.

Nu kako rekoh, kad primiš ove retke pisaćemo 1907! Moj Dudiću, ja Ti ne mogu drugo nego da Te u duhu (uvijek to »u duhu«!) dignem u zrak, a s Tobom i Višu, pak da Vas iz dna duše izgrlim i izljubim. Neka vas Bog dugo i dugo drži zdrave i vesele, neka mene vrati što prije među vas i naša sreća biti će potpuna.

Moj mili, Zlaty, sad ću umah da progovorim dvije tri riječi o našim financijama, i znam da će ti to poslije gornje čestitke biti najmilije, kad tobož i ja o novcu brigu vodim. Ja imadem deponirano na poliklinici još 328 K, a platio sam sve do 26. o. mj. Spram toga otpala bi čak do konca februara još neka četiri roka da platim (naime svakih 14 dana 56 K), to jest 224 K. Ostale bi mi spram toga negdje pod konac februara još 104 K. Na osnovu toga ja mislim, da januara

i februara poplatiš u Sarajevu što više možeš, jer meni ne trebaš ništa slati; pak bi se tako možda 1. februarom svi naši dugovi podmirili, a mi bismo onda mogli pomalo štediti za ferije, jer ako Bog dâ, ja sam odlučio da Tebe i Višu vučem za uho u Primorje, pošto znadem, da Vam se nikako ne mili putovati, nego da biste najradije sjedile u Sarajevu, npr. u onom kupališnom parku na Benbaši, slušajući onu krasnu muziku iz Beograda i gledajući onaj divni šedrvan. Je li, Dudo?! Sada Ti meni iznesi svoje mnijen'e, da vidim, hoće li se dati sve tako lijepo urediti! Još jedno mnijenje, da ga s Milom pretreseš. P'šeš, da Dušan ima tamo previše posla. Kako bi bilo da se ipak malo počeka s Milinim napuštanjem bh. službe. Ne bi li bilo zgodnije, da ona otegne dopust, jer nije isključeno da I. hrv. štedionica ne otvori u Bosni (dakako najprije u Sarajevu) svoju filijalu, pošto je ministar Burić u delegacijama u neku ruku donekle i ponukao hrv. novčana društva da uđu u Bosnu. A Dušan kao stari Bošnjak mogao bi onda lako u Sarajevo dok bi Mila i dalje služila. Šta mislite o tome?

Moj mili i slatki Zlaty, eto sam se s Tobom nabrbljao, a sada čujem kako vani na hodniku sestra razbija jaje u čorbu, koju će mi ovaj čas donijeti. Upravo je 11^{1/2}, doba kad počinje naša menaža.

Ostaj mi do sutrašnjeg pisamca zdravo zagrljena i primi s mojom slatkom Višom još jedanput bezbrojne čestitke i pozdrave.

Pozdrav tati, mami, Mili i dječici.

V a š t a t a

46.

U Beču na staru godinu 1906.

Mili moj Zlaty,

Danas sam Ti malo žalostan. Upravo je pet dana, što mi nijesu vadili cijev iz rane, pa sam u velike bio radoznao, kako će izgledati ta fistula, to jest hoće li mi doktor reći, da mogu ustati. Kad tamo, moj Dudiću, fistula se po liječnikovim riječima lijepo zatvara, ali još nije gotova da mogu ustati. I tako može još proći jedna, a možda i dvije nedjeljice, dok se toliko zatvori, da se bude mogao turiti unutra kateter i ja uzmognem na noge. Profesor mi kaže, da to sve nije nikakva nesreća, da se sve razvija svojim redom. A ide to sporo, Zlaty, jer sam vrlo slabokrvan, pak se polako gradi novo meso.

Jutros, Dudo, nisam primio Tvoga pisma, a sigurno si mi pisala. Nu uzrokom je po svoj prilici silan snijeg, koji je zapao svuda, a u Bosni, kako čitam, u novinama, ima i drugih neprilika. Tako je npr. sad u srcu zime Lašva potopila svoje područje, pak je sigurno i razrovala željeznički put. S tog razloga biti će da je izostala pošta iz Sarajeva. Valjda ću sutra primiti dva pisma.

Vejsil se je juče vratio iz Zlatara. Mari-ana po svoj prilici ne će sada u Beč, pošto ne mogu naći zgodne dojilje, već će možda otići Štefi s djetetom. Šta ti ja znam — megju nama govoreći taj je zlatarski dom upola ludnica. Vejsil ostaje ovdje do konca februara i onda će u Sarajevo s Marijanom. Nemoj o ovome pripovijedati, jer ja ne bih rado, da se na moje riječi nadovezuju kojekakve pripovjetke. A to bi bilo, da dopre zlatarčanima do uha.

Jčš Ti jedanput moram reći, Dudo, da se zbog moje bolesti ništa ne zabrinjuješ. Ide, doduše, sporo i ja ne znam, hoću li do konca februara biti gotov, al u tome nema nikakve opasnosti, već jedino što je eto strašno te smo rastavljeni i što se na'zad troši na dvije strane. Može se reći, da je u mene upravo najdosadniji slučaj u razvoju te nevolje i ja se sjećam, da sam isti »peh« imao i nakon one operacije u Sara-jevu, dok je rana zacijelila. Od velikog proreza (šni-ta) sasvim se više ništa ne pozna, do brazgotine, jedino što se ta fistula jčš ne će da stisne na mjeru, kako hoće doktori.

A mimo onoga što sam o Dušanu i Mili pisao, nemojte tek olako proći. Kad primiš ovo pismo, Mila će jčš biti u Sarajevu, pak se možete porazgovoriti. Ako je Dušan poslom preopterećen, može se dogoditi, da dogje do spora, ko ovdje u Sarajevu, pak ne bi škodilo, da bar Mila ima što sigurna. Promislite.

Pozdrav uz želju, da staru godinu srećno stjerate u nepovrat i novu veselo pozdravite.

Tebi, Zlaty, bezbroj cjelova, a Ti ih isto toliko podaj Viši. To Vam je pozdrav

od tatice

47.

Beč, bez datuma

(Razglednica)

Zlaty, što se tiče Fanike, to se Ti ne miješaj nikako u te stvari bez g. Königa. Isto tako ne daj joj ni krajcara, jer ja ne znam nije li račun već prekoračen. Uopće ne pačaj u to nikako. Grli

Zlaty

Sjećaš li se, kad si ovuda¹⁾ samnom šetala? I opet ćeš, ako Bog da, Ti i Viša.

Pozdrav Vejsil

tatica

¹⁾ Wien I, Kärntnerstrasse

Mili i dragi moj Zlaty,

Približuje se podne nove godine i ja ću taj prvi ručak poblagovati u bolnici. Svejedno, je li, Dudo, — čovjek se najzad pobrati i s nevoljom. Opet sam nešto mirniji. Jutros su mi asistenti pregledali fistulu, pak kažu, da se ne trebam ni najmanje uzrujavati, pošto da se sve razvija svojim najboljim redom, a ja da sam neustrpljiv čovjek. Ne kažem da nisam, ali danas je ipak ravno četrdeseti dan, otkako ležim u krevetu nakon operacije! Ne ću da kažem — ima neki napredak; tako npr. bolovi su mogu reći — i ne bilo uroka — znatno popustili i počeo sam mnogo bolje spavati. Prošle noći, dakako prekidice, ipak sam odspavao nekih pet sati. Dakle — nadajmo se i nadalje! A Bog zna, možda će poslije pri ispiranju brže ići.

Čudim se, što ne primaš mojih listova, a i ne čudim se. Jer ja ti, doduše, svaki dan spremim po jedno ovakovo pisanice, nu što to koristi, kad imade stotina smetnja, a megju njima glavna sila snijeg, koji je zatrpao sve željezničke puteve. Evo vidiš, sa sviju strana dušmani samo da se mi, moj dragi Dudiću, ne možemo bar ovako poutješiti. Nu popustiće i to, a možda je što krivnje bilo i u predavanju mojih listova, jer ja sam ih, istina, predavao uredno sestri, da ih šalje dalje, nu pitanje je, da li su isto tako dalje i išli. Sad je ovdje Vejsil, pa će biti i to urednije.

A što se tiče Mile, to je — kako čujem iz Tvog pisma — njeno pitanje posve neuregjeno. Ti si mi pisala, da ide 5. januara Dušanu; spram toga sam ja zaključio, da ona već imade svoj dopust u džepu. Ako je čitava stvar postala publicnom, onda se bojim za sve. Ima li uopće Mila liječničko svjedočanstvo? Od koga liječnika? Bojim se, da je sve prenatragljeno, a u ostalom možda bolje za Milu, a i za Dušana, koji će uvidjeti, da te zagrebačke književničke prilike ne vrijede, da se čovjek zbog njih prekida. A ono zbog filijale, neka Mila razgovori s Dušanom. Ako ne bi išlo odmah, ono će sigurno biti. Onda ne bi sigurno Dušanu izmaklo. Pozdravi ih.

A sad te, moj mili Zlaty, grlim neizmjereno. Razumije se, da se tom zgodom Viša nalazi u neposrednoj blizini — o jednoj ruci Zlaty, o drugoj moja mala curica. Nova je godina i zato treba dati još jedan cjelov za čestitku.

Čuvaj, Dudo, zdravlje i pazi osobito na kupanje i onda na to, da uvijek imaš dosta ugljena u kući.

Grli tatica.

Sva sam Tvoja pisma i pakete primio. Valjda si i ti dosad sve dobila. Cjelov.

U Beču 2. I. 1907.

Dragi moj zlati Dudiću,

S velikom tugom pročitao sam Tvoje pismo od 30. pr. mj. Vrlo me je uznemirilo, jer badava, kolikogod se Ti tješila, da je bolje što sam otišao u Beč, sva ta istina ne može momu Dudiću posušiti suze, koje teku i mene bole. A moj mili Zlaty, sada da budemo pametni, jer šta ćemo inače i kud bismo došli! Ako ti mene malo voliš, onda ćeš Ti i poslušati moju molbu i to odmah. Ti ćeš uzeti jednu maramu, pa ćeš te suze pobrisati i to ne za dva tri dana, nego dokgod ja ne dod'em. Onda im daj maha slobodno koliko hoćeš, jer to će biti suze radosnice, a ja hoću da samo takove u Tebe vidim. Jer moj Zlaty, ipak ide na bolje. Istina, još sam uvijek u krevetu, nu bolovi su u velike popustili, urin što izlazi na drenažu, lijepo se bistri, a danas su mi u fistulu metnuli tanju cijev i to jedan debeli kateter. To je sve dobar korak naprijed i to ja kao bolesnik znadem najbolje cijeniti. Pa kad ti sada, Zlaty, kažem da se umiriš, onda se Ti ne samo umiri, nego se i lijepo nasmij, — uzmi našu malu Višu u ruke, poigraj se s njome kako najbolje znadeš, jer najzad će se i nama smilovati Bog, i onda više ne će biti nužno bojati se, da se ovo zlo ne povrati. Tako Ti je to, moj Zlaty. A najzad, Dudiću, n'sam ja Tebi sve na svijetu, — tu je naša mala, slatka curica, pa zašto, da Te d'jete gleda uvijek zaplakanu. Zbog toga valja mnogu i mnogu preboljeti.

Ja sam se nadao, Zlaty, da ćeš mi za Novu godinu poslati svoju fotografiju. Sutra su upravo dva mjeseca, da smo se rastali, pak da te bar ovako pred očima obnovim. A što je najgore, sanjam svakojake ljude, samo Ti i Viša mi ne možete doći na san. Ni te utjehe nemam, — po danu vas samo lovim po zraku, a u noći mi kojekakvi tugjinci zapremaju vaša mjesta. Ne znam sam, što sam sanjao čak o slavnomu Omerbegu Sulejmanpašiću! Ta to je da počiniš samo-ubijstvo!

Ako dr. Prelog ide još o Uskrsu u Hrvatsku, preuzeo bi Vejsil njegov stan. Utoliko osiguraj u doktora ovu mušteriju i javi meni, da izvijestim Vejsila.

Zbog Mile stoji stvar mnogo bolje, nego što sam iz tvoga jučerašnjeg pisma razabrao. Glavno je, da je potpisao gradski fiz'k.

Ti si krivo razumjela. Ne posjećuju mene Viktor Tausk jer taj je u Berlinu, nego supruga mu, koja živi ovdje. Sad već nije bila od Badnjaka, ko ni Meštrovićevi. U ostalom, meni nije nikad dosadno samu, češće s ljudima.

Mili moj Zlaty, pozdravi sve naše, a Ti primi s Višnjicom zagrljaj za zagrljajem

od Vašega tatice

Još jedanput: budi veseo moj Zlaty. Sve će biti dobro!

U Beču 3. I. 1906 (sic!)

Dragi, mili i jedini Zlaty,

Tri atributa i tri cjelova više nego obično, a to zato, jer sam danas na jedanput dobio tri pisma od Tebe. Dva su od stare godine, a jedan od nove. Nemaš pojma, moj Dudiću, što to meni vrijedi u ovom kutu, gdje megjutim rečeno danas vlada toliki mrak, da se jedva vidi šta na papir mećem. I tako sam ja pomoću Tvojih redaka sproveo naknadno staru i novu godinu s Tobom i s mojom Višom i za sve to Ti hvala.

A još Ti na nećem hvala! Da si mi Bog zna što učinila, ne bi mi toliko ugodila, već što si na staru godinu ostala kod kuće. Ti znaš, da sam ja to uvijek volio, u tome je neki običaj naše kuće, koji sam, jer mi se svigja ko zdrav hotio zadržati. A drugo, Zlaty, to mi više govori neg mnogošta drugo, da Ti misliš na svoga Zlatoga u dalekoj bolnici. Za sve to hvala Ti, moj zlaty Dudiću i Ti ćeš vidjeti da ako sam Te dosada volio, e ću Te dok se vratim još i više paziti, da Ti samo ništa ne pomanjka i da ti život uz Tvoga Cica bude što srećniji. To bi i onako bilo, jer si Ti moj dragi izmučeni Zlaty, a ja samo prihvaćam ovu priliku, da Ti to kažem i da Te malo ljubnem.

Jutros je drugi dan, što mi meću na ranu takozvani »Saugglocke«, da brže zacjeljuje. I zbilja već se je jutros vidio lijep rezultat. Po riječima asistentovim stisnuće se rana za par dana, a za desetak dana — veli — moći ću sigurno ustati. Daj Bog, jer evo je danas upravo 43. dan nakon operacije. I profesor mi je malo prije rekao, da se sve normalno razvija i da treba samo ustrpljenja. Biti će sve dobro, Zlaty, i onda ćemo mi ići u klub i svakuda gdje ti budeš htio.

Što se tiče Tvoga prevagjanja, to je dabome dobro da će se zadržati koji groš, nu ja Ti kažem da se ne mučiš odviše, Bog će nama već nekako namaknuti. Glavno je Dudo da oba prva (januara i februara) poplatiš što više dugova, da onda uzmognemo štedjeti. Daka-ko da bi bilo najdivnije, kad bi se sve platilo. Može li?

Mi ćemo u Primorje, jer teško da će me profesor poslati u kakvo mineralno kupalište. On nije nikako prijatelj tije- h vo- da. Nu vidjećemo, šta će reći na oprost.

Grlim Te s Višnjom koliko se samo može.

Vaš tatica

Našima pozdrav, a mami specijalan rukoljub. Jutros sam primio njenu kartu. Još jedan cjelov, al osobito topli! Cic

Mili moj Zlaty,

Sinoć mi je bilo vrlo teško, osobito oko šest i sedam sati. Palo mi je na pamet, kako sam ravno pred dva mjeseca boravio u taj sat me-
gju Vama mojim milima i dragima, megju mojim milim Dudićem i sla-
tkom Višom, da se malo za tim oprostimo — a tko bi onda bio rekao
— na toliko dugo vrijeme. Ne smijem ni da mislim na to, tako mi u
čas iskaču pred oči živi prizori iz naše sobe, iz fihakera i sa kolodvo-
ra! I kako sam Ti, Dudo moja, dugo mahao iz vlaka i kako je onda
Tebe nestalo u noći! Danas sam, dakle, ravno dva mjeseca u Beču,
a od toga su prošla 43 dana, što ležim nakon operacije. Obećavaju
mi asistenti, da ću druge nedjelje smjeti ustati! To je, doista, strašno.
Juče je ustala jedna gospogja, koja je isto operirana kao i ja, nakon
17 dana poslije operacije! Tako sam Ti ja slabokrvan! Da mi je ko
prije operacije to pripovijedao, bio bih mu se od srca nasmejao, toli-
ko sam vjerovao u gragjevenu moć svoje krvi. Al — šta ćemo! Samo
da se ne bi još i ispiranje toliko oteglo.

Mili moj Zlaty, jutros sam opet pročitao sva tri Tvoja pisma, koja
sam primio prekjuče na jedanput i onda još ovo četvrto, koje sam pri-
mio jutros. I opet Te, Zlaty, moram zagrliti za to, što si na staru go-
dinu ostao doma, čuvajući tako moju uspomenu i slušajući kako Viša
diše. To je mene, Dudo, veoma dirnulo, ni ne znaš koliko.

A sada Te žalim zbog dvije stvari. Prvo što si morala na staru
godinu slušati one užasne pedagoške gnjavaže a drugo što si se
zakopala u ta prevagjanja bez konca i kraja. Ovo drugo ne će najzad
škoditi, već će Ti učiniti veselje, samo ako Ti se priznade trud k a k o
t r e b a, tj. ako Ti honoriraš u k a o i d r u g i m a. U ostalom
ja znam unaprijed, da to ne će biti tako laka stvar i da će Ti zadati
dosta muke, kao strogo stručna rabota. To, Zlaty, i spomeni, da nije
bilo lako. S a m o č u v a j o č i; znaš, da sam Te uvijek zbog toga
opominjao.

Hvala Bogu da naša kuhinja funkcionira. Teško je naći dobro-
ćudnu sluškinju, a osobito joj je svojstvo što Višu voli. Čuvaj je,
dok god možeš.

Vrlo me zanima naša bilanca od 1. januara. Sutra ćeš mi valjda
pisati. Moje je mišljenje poplatiti najprije sve dugove, a onda, što
Bog dađe, štediti. Nešto će se smoći do ferija.

Nemaš pojma koliko Vas grlim, Tebe i Višu. Samo mi je jedna
želja, da se što prije sastanemo. Cjelov Vaš

t a t a.

Pozdrav našima.

U Beču 5. I. 1906. (sic)

Dragi i mili moj Zlaty,

Ja ne znam, šta da rekнем. U Tvom pismu od prekjuče pročitо sam, da u Sarajevu zavladaše neke bolesti, sigurno dječje, dok Višu ne puštaš iz kuće. Nek nas Bog sve zaštiti, ja, kako rekoh, ne znam šta da rekнем. Mila moja Dudo, privezan sam ovdje za krevet, sve da imam krila, ne bih vam mogao doći, kad sam evo ovako kažnjen. A kako mi je u duši? Sve vidim najgore i najcrnje i već mi je pri tim pomislima dvaput prošla studen od nogu do glave.

Ti ćeš, Zlaty, dobiti ovo pismo u ponedjeljak. Onda Te lijepo molim da mi odmah javiš, kakova to bolest vlada u tom nesrećnom gradu, otkada već, i je li žestoka? Svaki dan molim te, javljaj mi o tome.

Ja znam u dnu duše, moj Zlaty, da si ti izvrsna, uzorna mamica, no nemoj se ljutiti, ako Te na ovo potsjetim. Ta radi se o našoj miloj Viši. Kadgod dogješ iz škole ili iz vana, nemôj nikada djeteta uzeti u ruke, dok nisi oprala ruke, ako već nećeš u karbolnoj vodi ili u lyzolu, a ono bar u dobrom, običnom sapunu. U školi nemoj odviše pristupati djeci ili donositi od djece kakove milostice V.ši. Osobito ne daj da bi Višnju donosili Tebi u školu ili da bi školska djeca dolazila k nama u kuću. Isto ni učiteljice ni učitelji i uopće iko ko imade posla s djecom. Memu zamoli u moje ime, neka ne bi za vrijeme dok traje zaraza, išla po tugjim kućama, jer se epidemično zlo tako najlakše prenosi i kad ne bi bilo tih vizitanja, ne bi se ovakove bolesti ni širile. Glavno je što manje (najbolje, dakako, nikako) ne dolaziti megju djecu i megju ljude, naročito koji su bili s djecom. Osobito pak treba bježati od onih, koji idu svakuda »jer se ništa ne boje.« Ako Ti tkogod rekne, da je ovo glupo i šta ja znam šta sve nije, a ti mu odgovori, da Ti to tako radiš, jer te je za to zamolio Tvoj Zlaty, koji leži operiran u Beču. Molim Te, Dudo, učini mi sve to tako, pak će nam i Bog pomoći.

Šta se tiče Vejsila i Marijane, dabome, da bi mi bilo veoma drago, kad bismo im i u čem pomogli, nu Marijana dolazi ipak oko 15. ili 20. u Beč, a po tom će oni teško prije Uskrsa u Sarajevo. A dotle ću i ja kući.

Meni ne šalji ništa od jela. Molim te: ništa.

Samo da znadeš, kako Vas grlim! O moj Bože, kad će to biti u istinu!

Vaš tatica

53.

Wien, 6 jän. 07.

(Depeša)

Javi odmah istinu — Silvije

54.

6. I. 07.

(Razglednica)

Dragi Zlaty,

U pismu sam Ti zaboravio reći, da mi je doktor danas dozvolio, da smijem sjesti u krevetu. Tako sjedim, a kraj mene Vejsil, pa me tješi. Sutra ću valjda smjeti sjesti u naslonjaču, a prekosutra će se pokušati na noge. O Viši mi javi sve točno i istinito.

Grli Te Zlaty

Kako vidite, dočekali smo, hvala Bogu, da je dragi Silvije danas već malo sjedio. Sve je dobro, samo malo ustrpljenja. Danas se malo uzrujao zbog vijesti o dječinjim bolestima u Sarajevu. Pazite dobro na dijete, da ne oboli.

Pozdravlja Vas najsrdačnije Vaš Vejsil

55.

U Beču 6. I. 1907.

Mili moj i dragi Zlaty,

Ja sam ko ubijen, strašne misli padaju po meni ko kamenje. A ne mogu ništa. Ležim s ranom koja ne će nikako da zacijeli, ispod ovoga krova nikud nikamo. Bar da se je rana ikako zatvorila, ja bih s katarom okrenuo kući prvim vlakom, ali ovako me ne puštaju. Sve je što mogu — da plačem. O moja Dudo, što se ovo dogagja?

Jutros sam primio Tvoje pismo od 3. na večer. Još prekjuče ujeo me je jedan redak za srce, gdje se veseliš Viši, kako je slatka i pametna, a najedanput uzvikuješ: »Samo kad bi mi ostala zdrava?!« Nikada Ti to nije prije na pamet padalo, zašto baš onda? Jučerašnje pismo već nabacuje nešto o bolestima u Sarajevu, a današnje je već puno puncato briga. Moj Zlaty, to se sve meni taji prava istina. Ja sam Ti jutros za to brzojavio, a sada dodajem molbu: javljaj mi sa-

mo istinu. Doktor, ako ikako može, neka bude dan i noć kod nas. Sve ćemo prodati, sve ćemo mu dati, samo neka pomogne.

Strašno je to, Zlaty i Dudo moja, ja Te iz ove daljine stišćem na prsa, da tako plaćemo. A kako je Tebi, koja pri tom moraš još i lagati, jer tobož, da ćeš me obmanuti. Nije to tako, čitam ja iz redaka, da to nešto nije dobro, kad se je eto i Mila odselila iz naše kuće, a je posve nevina.

Ja bih morao danas dobiti pismo od 4. a dobio sam ga od 3. na večer! Hvata me strah, da si bila spriječena. Nu možda dođe još danas. U ostalom glavno je brzojavni odgovor.

Sada znadeš doktorske naputke, otkad je bio u nas dr Bieberauer, nu — ja ne znam kako je tamo i vidim samo najernje, pa ako dijete ide na šetnju, neka se ne zaustavlja nipošto uz drugu djecu. To osobito preporučiti Ani, a Zlaty, najbolje bi bilo nikud bez Tvoga nadzora. Isto opet molim mamu, neka za ovo vrijeme izbjegava društva, naročito gdje imade djece. Ono, Zlaty, što sam Ti juče pisao provedi u tačine, nijesu ono suviše ni smiješne riječi, nego će ih svaki liječnik preporučiti za čuvanje.

Mila moja Dudo, i ništa Ti ne mogu pomoći, neg samo što evo cvilim. Ne znam, je li stara godina jadnije zaključena, ili nova strašnije otpočeta.

Još Te jedanput molim, ništa mi nemoj tajiti ni uvijati. Ne mogu da gubim nadu u Boga, al hoću da sam sve uvijek s Tobom i znaj uz svaki tvoj redak ja sam uvijek uza Te grlim Te i tješim te, moj Zlaty, tu na svojim prsima.

Bezbroj ti cjelova, a Ti poljubi tu moju curicu u moje ime, u ime tatice, koji ne može ništa, nego samo zove Boga u pomoć da je čuva. Rukoljub mami i pozdrav svima

Zlaty.

Pokazao sam receptu asistentu, kaže, da je samo za apetit i da je posve nevina,

56.

7. I. 07.

(Razglednica)

Mili moj Dudiću,

Evo me nakon četrdeset i šest dana prviput iz kreveta u naslonjači, okle Vam šaljem svima najtopliji pozdrav.

Tebi i Viši poseban cjelov Zlaty.

Mili moj Zlaty,

Hvala Ti na brzom odgovoru na moj jučerašnji telegram. Stigao je oko 4 sata popodne i skinuo mi je ko kamen sa srca. Tvoja opreznost je, doista, bila hvale vrijedna i, ne daj Bog, da opaziš kakvu ma i na manju smetnju, a Ti zovi umih liječnika. Tako se dađe prepriječiti mnogo zlo, a za drugo će se Bog poskrbiti. Samo Te još molim, da pripaziš na one moje savjete, koje sam ti priopćio u jučerašnjem i prekjučerašnjem pismu. Vjeruj, Zlaty, da nijesu pretjerani, dokgod najpouzdaniji savjet u ovakim prilikama glasi izolacija.

Iako si Ti mamica, pak se samo sobom razumije sve što radiš i podnosiš, ipak Te, Zlaty, ja za sve te brige napose grlim i mnogo ljubim u to Tvoje zaplakano veliko oko i sve Ti u uho šapćem: Umiri se, moj Dudiću, »sve bu dobro izišlo«, kako veli Tona na zagrebačku. Evo vidiš, što se mene tiče — nekako se pomičem naprijed, iako ne ide brže od spuža. Kako sam Ti javio juče na karti, juče su mi dozvolili da smijem sjediti u krevetu. Tako sam i sio upravo kad je došao Vejsil, naslonjen među jastuke, i sjedio sam gotovo sat, a da mi se nije zanesvijestilo, prem me je asistent na to upozorio, rekavši mi, da može doći mala nespavica, nu da neka se ne preplašim, već da samo natrag legnem. Danas ću iz kreveta, al to samo u fauteuil. To će biti prvi put nakon četrdesetišest dana, da se izvlačim ispod pokrivača. Sutra ću valjda dobiti dozvolu, da pomalo stojim uz krevet, držeći se rukama za uznožje. Eto vidiš, tako se to ustaje na porcije i to doista male, pak se čudim, kako su to dozvolili gospođi Sitarić, te je tako naglo ustala, da je pala u nespavicu. Do toga ne smije doći, jer se ne smije pretjeravati.

Sada više nemam dugačke drenaže, nego su metnuli kroz fistulu debeli kateter, pak urin sasvim lijepo izlazi na nj u bocu. A ovako sam, hvala Bogu, već jedanput i suh. Moj Zlaty, sve sam muke lakše podnosio, nego ono vječito ležanje u vodi! Jer urin nije često i prečesto mogao da izlazi na dugačku cijev čak pod krevet u veliku čašu, nego bi prodirao između drenaže i rane, natopio omot, pa bi se onda cijedio niz trbuh i leđa. Istina da su mijenjali, pada mnom, al to je sve slabo pomagalo. Ja sam od ono 44 dana dok nijesu promijenili dugu drenažu kraćom, sigurno 38 dana odležao u samoj vodi — dan i noć! Sad je lakše i nadam se, da će tako i ostati. Jutros pri viziti, kad su asistenti referirali profesoru o meni, on se je samo nasmijevao: »No man sieht es — er dreht schon den Schnurbart auf!« Po njihovu mnijenju razvija se sve normalno — doduše malo sporo, al to je takova narav i protiv toga neda se ništa.

U ostalom ja se nadam, da ću danas osam dana zapaliti prvu cigaretu nakon tolike pauze. Duhana imam i nemoj mi ništa slati, dok Ti ne pišem.

Nadam se, da je u nas ko i juče sve zdravo, pak Ti želim sigurno iz dna srca, da se umiriš i podneseš junački još ovo rastanka. Za mene nema pogibelji, ja sam svoju operaciju, hvala Bogu, slavno podnio, sad treba samo ustrpljenja — nur Geduld — kako kaže moj asistent. A onda će Bog dati, te će nam svanuti naš veliki dan.

Rukoljub mami, pozdrav svima, a tebi i Višnji veliku kutiju najsladnih cjelova šalje Vaš tata.

Dakle je doktor rado gledao moje slike? Vidi Zlaty, tko ima ukusa. A što se učinilo sa one dvije Jurkićeve? Objesi ih dok ih povratimo, da se ne pokvare.

C i c.

Jutros sam primio 3 pisma. Hvala i živili!

58.

U Beču 8. I. 1906 (sic!)

Mili moj Dudiću,

Hvala Ti na žurbi, kojom me tješiš i ujedno oprosti, što sam Ti svojim pismima zadao toliku brigu. Sinoć u 10¹⁴ primio sam Tvoje express-pismo od nedjelje, a nakon njega — pa ta već nakon samog telegrama, — ja sam se bio posve umirio. A bilo mi je gađno — zbog mene ovdje, daleko od Vas i zbog Tebe, moj Dudiću, koju sam zamišljao posve očajan, a onamo hoćeš u pismima meni da tajiš, samo da me ne uzrujavaš. Nu sad je prošlo i hvala Bogu miran sam, jer znam da si sad već i Ti tamo posve mirna, pošto si već primila moje jučerašnje pismo i obje karte.

Tako sam se ja, moj Zlaty, ipak izvuko iz kreveta. Prekjuče sam sjedio med jastucima, nu juče sam zapravo ustao na te moje slabe noge. Išlo je malo čudnovato. Pošto sam sio na rub kreveta, pomogla mi je ljudski sestra da nagjem tle pod sobom. Ona me je čvrsto držala, a na to sam se ja »smjelo« spustio sa kreveta. Nu u taj čas došlo mi je, da ću se srušiti u nekakav beskrajni ponor, a u drugu ruku opet je bilo tu nešto, što me je držalo u zraku — o kakvoj zemlji na kojoj stojim nije bilo ni govora. Najzad sam se na nagovor sestre usudio koraknuti. Zaljuljao sam se malo naprijed, potkućio onda jednu nogu pa drugu i tako sam došao do naslonjača, u koji sam se polako spustio. Tu sam odsjedio $\frac{3}{4}$ sata i odatle sam Vama svima poslao pozdrave, a Tebi, moja Dudo i mojoj Viši mnoge cjelove. Nakonolikih pozdrava i zagrljaja iz kreveta, otputovali su oni inak jedanput i sa stolice, a doći će malo pomalo jedanput i da se lično i usmeno predstave. Samo što to još nije nikako blizu. Ali »Geduld« — kaže asistent.

Vejsilu ću reći zbog stana, naime, da je sve u redu. Bude li šta, njegov je. On te moli, pošto se je upoznao s nekim popom, arheologom, u koga je zla navika da sekira ljude zbog maraka, da jedanput na moje pismo polijepiš različite vrste od 2 h itd, da bi tako uzmogao dati tomu popu što veći izbor.

A sada. Dudo, nešto, ali samo za Te i za me. Meni, naime, nije pravo, što je u nas Nenika. Prvo taj njeni ogromni corpus ne će biti baš najzdraviji komšluk, osobito u noći, a drugo, što manje ljudi u kući, to je moja Viša sigurnija. Isto je tako bolje, da su Milina djeca van naše kuće, a Ti pazi da se i ne sastaju. I opet velim najbolja je izolacija. U ostalom, bilo bi najpraktičnije, da tata požuri riješenje Miline molbenice u Dlustuša ili u šefa sekcije — tako bi se pomoglo Mili, a i nama. Ne govori se tu, da je ko komu težak, nu u doba dječjih epidemija, najbolje je, kad je što manje ljudi na okupu.

Računi su me iznenadili. Mi bismo po tom imali još od prilike 562 K duga, a to je upravo grdno, kako smo zapali. A gdje su obje apoteke? Nema druge, Dudo, nego da upreš 1. februara, te da platiš što više možeš. Osobito, Zlaty, neka Ti je na pameti Srškić, jer on dugo čeka, a onda Kabiglio i Feleki, kad već ne ćeš da vadiš zasad zlata. Samo pazi, da Ti ne propane, za to valja tačno plaćati kamate. Grdno li nas ubi lanjska godina. Nu, ako Bog da, mi ćemo ipak u Primorje. Toliko će se naći, a da Ti ne dižeš predujma.

Pozdravi sve, pa mi ostaj zagrljena s Višom, zdrava i vesela, i nemoj biti »glupica«, da uvijek cmoljiš.

Još jedanput gri

Vaš tatica.

59.

U Beču 10. I. 1907.

Moj mili Dudiću,

Danas sam se malo razljutio ili bolje rastužio na Te (nu ne mnogo, jer znadem, da ćeš se popraviti). Ti mi, naime, pišeš, da ćeš odsad biti »pametna«, pa da mi ne ćeš više ništa pisati o našim kućnim zdravstvenim prilikama, kad se ja umah uplašim. Zato bi Ti gotovo umah i rekao da si jedna velika »glupica«, jer, moj Zlaty, kako bi Ti mogla pred svojom savješću opravdati, da meni o mojim najmilijim stvarovima, o sebi i o Viši, ništa ne javljaš, a naročito ako bi — nečaj Bog — koje obolilo. Ti meni, moj Dudiću, moraš svakdan javljati istinu, ili misliš, da bih ja mirnije podnio takovu vijest, da mi ko drugi javi? O moj Dudiću, pa zar Ti nisi moj desni Zlaty, i na koga se onda ja mogu osloniti, tamo u Sarajevu i u našoj kući, nego li na Tebe? Ta Ti si meni tamo, ko da sam ja sam uz Višu, ko da je gledam i opipavam joj glavicu i ruke, pa Ti sad meni ne ćeš

ništa da javljaš, jer da ćeš postati »pametnijom«. Ta to je ko da čovjeka izdadu rođene oči! Nu ja znam, da si Ti to napisala u teškom času; po čitavom se Tvom pismu, a i po drugim glasovima iz Sarajeva vidi, da si Ti, moj mili i slatki Dudiću, vrlo deprimiran i kao izgubljen. A da samo znadeš, kako je onda, Dudo, meni pri duši. Iskr-savaju mi pred očima svi naši prizori i običaji u sto slika i milota, i onda pogledam oko sebe: vidim pred sobom već napamet naučeni zid bečke poliklinike, koji ću, Bog zna, još koliko proučavati! Mila moja Dudo, nemoj biti žalosna! Ti si prije mene učila kuraži i tješila si me, a sad najedanput, kad smo valjda ipak negdje u polovini liječenja i kad smo najgore, ko operaciju, podnijeli, sada, Zlaty moj, Ti si počeo kukati i posve si se rastužio. A i sama kažeš, da je ovako bilo najbolje. Nemoj, mili Dudiću, više misliti na prošlost ni na ovaj komad što ga još moram odrapiti na poliklinici, nego misli na srećni dan, kad ćemo se s Božjom pomoću ipak zagrliti — ja, Ti, i naša Viša — jer to je, Zlaty, zdraviće. Višu mnogo miluj, za se i za me, i proći će vrijeme brže.

Tvoju sliku željno čekam. Ko da sam one večeri (3. XI.) slutio, da Te ne ću dugo vidjeti.

Kako Ti već rekoh, »šlafrok« će mi nabaviti Vejsil.

O mojoj košti ne vodi brige. Imadem dosta i kako treba. Kad dođem kući, biti će fine janjetine za promjenu. Prirediće moj Dudić!

Tebi i Viši dugački cjelov do sutra.

V a š t a t i c a.

Jutros sam dobio novi »Savremenik«. Ako nisi primila in duplo, poslaću Ti ovaj.

60.

U Beču 11. I. 1907

Mili Dudiću,

Ma Ti kao da pravo ne upamtiš mojih redaka, kad me sve krivo razumiješ. Ta nijesam ja, moj Zlaty rekao da dolazim kući s katarom — kako bih ja samo i mogao na put ovakav kakav sam. Velika rana pomalo se zatvara, al još uvijek ostaje komad ko moj mali prst širok i dugačak, koji se nije pokrio kožom. Niže toga imade rupa ravno u mjehur, široka od prilike ko olovka (ona plava i crvena). Na ovu rupu izlazi neprestano voda — i to je takozvana drenaža mjehura — to jest liječnici ne će da se u njem skuplja voda, nego da se na nj mjehur neprestano čisti. Isto će se na ovu rupu (fistulu) mjehur ispirati. Sad kad od prilike znadeš kako lijepo izgledam, ne znam okle si se mogla pobojeti, da ću odjedanput banuti u Sarajevo. Ja sam rekao, da kad ne bi bilo ovoga, e bih i s katarom došao tamo, a to bih i učinio — najzad danas nije zar više teško liječiti katar, kad u mjehuru više ništa nema. Nu ovako je jedva moguće pravo i iz

kreveta. A bih Zlaty, došao, vjeruj mi i zbog Više i zbog tebe, jer meni se i opet čini, da si Ti ko malo luta, to jest nije Ti pravo, što ja tog moga Turića toliko volim, Ti si katkada isto toliko pametna koliko i cna! Ne zamjeri, al to je smiješno.

Sutra će se rana razviti pred profesorom, pak sam vrlo radoznao, što će on reći i odrediti. Sve ću Ti tačno pisati. Sutra ćeš čitati.

Što se tiče moga ustajanja, to ne smiješ zamišljati, kao da ja već cijeli dan proboravljam van kreveta. Samo malo, Zlaty, jedno $\frac{3}{4}$ sata, a juče nisam nikako ni ustao, jer me je bolio ovaj nesrećni kateter u trbuhu, pak ga nijesam hotio još više dražiti. A uz to nemamo još ni šlafroka, pak ne ću da izgledam kao »kažnjenik«. Danas će valjda Vejsil dovući sobom toga trgovca iz komšiluka. U ovom dijelu Beča (Alsergrund) ima špitala i sanatorija na pretek, pak i dućana instrumentima i šlafrocima! Ponijeću ga onda u Sarajevo na uspomenu. E moj Bože, lako li će li biti onda, sjećati se Bečke poliklinike. Nu sve je to još na vrbi svirala — osim šlafroka!

Što se tiče Više, to sam ja sada mirniji. Pa ja sam i prije znao, da je Ti čuvaš, samo mi je čudno došlo ono nekoliko redaka u ondašnjim pismima — kao da me pripravlja u neugodnu vijest. A razumije se, da si Ti imala pravo i da je Tvoj oprez bio posve u redu. Nu znaš da sam ja u tome vrlo slab, pa tako krivo i crno shvatim.

Čuvaj sebe i Višnju, čuvajte se obje meni, koji ne mogu, nego da Vas u duhu s toplim cjelovima zagrlim.

Vaš tatica

Zlaty, meći datume na pisma. Grli

Cic.

61.

U Beču 12. (u subotu) 1907.

Mili moj Zlaty,

Mislio sam — kako Ti juče obećah, da ću Ti danas moći pisati, što je profesor rekao o mojoj rani. Nu moraćemo se ustrpiti do prek-sutra (sutra u nedjelju teško da doge), jer ga je danas zadržala neka teška operacija, te nas drugih bolesnika nije pohodio. Čini mi se, da je operirao nekoj gospogji bubrežno kamenje, što li, tako ja nijesam jutros ni previt, pa će to učiniti asistent popodne, a i bolje je po ranu, da uvijek ne kopkaju po njoj. Zato počekaj moj Zlaty, do ponedjeljnika, pa ću Ti o svem tačno pisati.

A sad da Ti odgovorim na pitanje u Tvom pismu, koje sam primio, nu ne znam kad si ga pisala. Najprije Ti kažem, da urin već od prvog dana operacije ne kaplje sam od sebe, pak zato ni ne trebam više one posude od kaučuka. On je kapao, jer je žlijezda, koja zatvara mjehur neprestano trpjela od kamena, koji je u nju dirao i tako je dražio. Sad je kamen vani, negdje u profesorovoj škatulji, i čeka dok

ja jedanput, ako Bog da, izigjem da ga kod profesora svečano potražim. Jer ja ga još nijesam vidio. Isto tako nadam se da ću sasvim lijepo urinirati bez katetera, pak mislim nekom zgodom p.....i preko glave onaj kapacitet, koji Ti daje tako divne i sigurne medicinske pouke. Ta valjda se sjećaš, da sam ja i za moje bolesti mogao urinirati bez katetera, pak zašto ne bih sada kada me Bečlije poprave?

A onda, moj mili Zlaty, svi smo Ti pisali, da je ovo katar, pa zašto vjeruješ više svakomu drugomu, od nas? Čak i Mustafa Ti u tome imponira! Jedna gospogja ovdje u profesora liječi katar već treću godinu. Nema se šta operirati, a katar je tu. P...i, i previše — sve bez katetera! Nu ne ću — zbog stidljivosti — da dalje zalazim na ovo polje. Ti mene znadeš, kaki sam u tim stvarima čedan.

Još Te jedanput, Zlaty, molim, da Fani i ne isplaćuješ ništa na račun škole, jer ćeš mi učiniti zbrku u računima g. 1906., pak ću dobiti od vlade nos. Ja ću o tome pisati g. Königu, a Ti se od nje ne daj nasamarivati. Nek ide u direkciju.

Šlafrok valjda dolazi danas, pak ću ti ga sutra opisati.

Za Višnju biti će najbolje, da je držiš što dalje od druge djece. Ja to uvijek jedno te isto govorim, jer je tako. Nedaj joj k braci i dečku, dok se kroz nekoliko dana ne osvjedočiš da su zdravi. Al moraju biti nekoliko dana posve zdravi.

Bog će Vas čuvati, a ja mogu samo da Vas grlim i milujem.

Vaš tata i ca

Zlaty, i opet Te molim meći datume na pisma. Tebi i Viši još jedan cjelovčić! Cic.

62.

U Beču (nedjelja) 13. I. 1907.

Mili moj slatki Dudiću,

Najprije da odgovorim na Tvoja pitanja,

Urin je, dabome, još jako žalosna lica, nu mnogo je bolji spram onoga kakav je bio. Poslije operacije pričinjao se je ko sama krv, u kojoj je plivalo svašta, naročito neke krpetine od dna do vrha. Danas je nalik na srednje gust malinov sok razmućen u vodi ili kako Vešil kaže, koji to svaki dan ko kakav doktor gleda — nalik je na šurup, što se prodaje po bosanskim ulicama. Nu to je boja, koja dolazi i iz fistule, glavno je pak, što u njem više nema nikakih zastava ni krpica, jedino što se na dnu slegne nešto sluzi. Pijeska nema nikako, a nestalo ga je umah nakon operacije. Ta ne boj se — nijesu se uzalud samnom zabavili ravno sat, a profesor vlastoruko operirao. Valjda ćeš i sama, pored svega svoga pesimizma, dozvoliti, da nijesu cijeli sat rezali, jer se za to doba daje i vola rasparčati, što valjda

još nijesam, nego su čistili i prali onu jadnu mjehursku kožu ko u kemičkoj praonici. Odakle bi, dakle, išao pijesak, kad su bubrezi zdravi?

O tome pak, da urin više ne kaplje sam od sebe javio sam Ti juče. I to je prestalo umah nakon operacije, pošto se je izvadio kamen koji je dražio žlijezdu.

Ovime sam Ti valjda odgovorio na sva Tvoja pitanja o mojem zdravlju, pak budi s božjim blagoslovom mirno. Nešto se je dosad, je li, Zlaty, ipak polučilo?!

Sinoć sam opet ustao i probao ujedno moj novi šlafrok. Vrlo je ukusan, a Ti ćeš me, ja već unaprijed znadem, uvijek nagoniti da ga navučem. Čista vuna, lagan, a opšiven višnjastim petucheom tako da ne izgledam kao portir. Platilo sam za nj osam foriniti i pô, al svi mi vele da vrijedi. Taj najnoviji dio moje toalete ujedno će me, dok ga i mrve na meni bude, sjećati bečke poliklinike i mojih prvih koraka nakon 51 dana sprovedenog u krevetu, uz mali odbitak od svega 2 sata, što sam pred osam dana počeo ustajati. Iako nakon utorka nijesam sve od sinoć stupio na noge, ipak sam nakon prvog drhturenja gotovo sat sam stajao i išao. Sam — bez ičije pomoći. A šlafrok se je raskošno prelivao uz moje herkulske oblike. Ma zbilja, doktor mi kaže da sam udebljio, koliko me se sjeća sa operacionog stola! Ne bi mi doista nešto malo škodilo.

Tvoj oprez me razblažuje. Tako je pametno, a drugo će Bog pomoći.

Polijepi, Dudo, opet na pismo svakojakih marki. Jutrošnje odno asistent.

Tebe i Višu grli već znaš kako

V a š t a t i c a.

63.

U Beču 14. I. 1907.

Mili moj Zlaty,

Kako sam Ti pisao, danas je profesor odredio da će pregledati moju rupu, pa ju je i pregledao. Pošto je sve bilo gotovo, rekao je samo dvaput »gut« i odredio da se sutra ispere mjehur i to na kateter sprijeda, pošto fistula još nije gotova. Asistent mi je na moje beskrajne interpelacije poslije rekao, da je razvoj mogeg liječenja posve normalan, samo da mi treba »Geduld, viel Geduld.«

A u koga ima više te krjeposti, nego u mene! Moj Dudiću, da me samo vidiš u ovom kutiću izmegju zida i paraventa, prikovana na ledja. Jedino što se maknem, to je kad uzmem kakvu knjigu il novinu il — dabome — kad ono ja tobož ustajem na po il tri četvrti sata. Juče (u nedjelju) proležao sam opet čitav dan, jer me je gadno boljela

glava. Boljela me je čitavu noć, a i sad me boli, valjda od ovolikog bavljenja u zatvorenom prostoru. A Bog zna kad ću na zrak! Kad bi Bog dao, da izig'em bar na Uskrs!

Što se moje košte tiče, to Ti je badava svidjela Ti se ili ne. Nu ja Ti kažem da to kaširano meso nije loše, pače je u prilikama, gdje se sprovodi život na ležeeke, vrlo zgodno za probavu. Najzad to su sve malenkosti, glavno je da je čovjek sit, a kad jedanput dogjemo svojoj kućici, onda ćemo — zdravi — praviti druge »špajzkarte«. Onda će meni moj Zlaty prirediti odmah za prvi obrok onaj janjeći paprikaš (dakako bez paprike!) sa valjušcima, da će mu od papljenja pucati za ušima. Daleko je do toga, nu doći će s božjom pomoći i taj srećni dan i ja ću morati dobro paziti, da onda ne poludim od veselja.

Što se tiče Vejsila, dabome, da se ja posve slažem s Tobom. On je jako dobar čovjek, katkad malo ćoškast, nu skroz i skroz čestit. Marijana je još u Zlataru, oboljela je u dućanu, dok joj se vrijedni čaća ruši plan po snijegu. Nju treba što prije izvući iz onih prilika, gdje ju izrabljuju upravo ko roba.

Što se tiče našeg sastanka u Zgbu ili u Sarajevu, to su tako slatke stvari, da o njima ne smijemo govoriti, nego samo šaptati u uho. Al i to kad bude doba.

A tu Anu čuvaj, kad je tako dobra. Samo joj reci, da kad ide s Višnjicom na šetnju, neka se ne bi sastajala s drugom djecom ili dozvolila, da tko god Višnju ljubi. Ne zaboravi joj to odmah reći.

Tebi i Višnji jedan zagrljaj do sutra.

Vaš tatica.

I još jedan cjelov! Cic.

64.

U Beču 15. I. 1907.

Mili Zlaty,

Opet je prošla jedna noć, kad nisam mogao spavati. A to je zbog toga, što me gadno boli glava, pa ne znam kako da je namjestim. Dali su mi sinoć pyramidon, ali mi nije ništa pomogao. Biti će da je nervoznost. U Beču i onako svakičas puše, al ovo što se dogag'a u zraku od subote večer, ne bi bilo ni senjskoj buri na sramotu. Kiša lupa o prozore ko da bi sitno kamenje i čini se, da će vjetar sva stakla sasuti u sobu. Spavao sam od 8—10½; dakle dva sata i pô, a onda sam brojio sve sate, samo što bih megju nekojima malo zadrijemao. Nijesam zapravo ni toliko pospan, koliko umlaćen od glavobolje.

I onda mi je jutros rano palo na pamet, kako se Ti moj Dudiću muč's i sigurno do u kasnu noć rad's samo da dog'eš do novca, pa da meni pomogneš. Meni su se pri toj pomisli vrtile suze i to je sve što

sam mogao. Moj mili Zlaty, čuvaj Ti u prvom redu svoje zdravlje i oči za našu slatku Višnju i za me, a drugo će sve nekako Bog pomoći. Ti si, Zlaty, i onako slabokrvan, a živući sjedečke, biti će Ti i gore. A možda uz to, Dudo, Ti i ne jedeš dovoljno, jer hoćeš da štediš? Ja se dobro sjećam, koliko sam Te morao nagoniti, dok smo još zajedno sjedili za onim našim neobojenim stolom i ručali i onda crnu kavu pili. Ja sam bio bolestan, al kad mislim sada na Te i na Višnju, čini mi se da sam onda bio najsrećniji čovjek na svijetu. Tako mi je to danas pred očima, Dudo. I ovdje Vas jednu i drugu toplo »poljubljivam«.

Jedino što je možda utješljivo da Ti javim, to je da su danas isprali mjehur i to na kateter sprijeda, a voda je izlazila ko mali šedrvan na ranu na trbuhu. Ne znam hoće li to odsad svaki dan raditi, nu ja bih bio s time vrlo zadovoljan, jer onda bih, nadam se u Boga, mogao računati prije na povratak, nego ako bi čekali, dok se ta neka fistula za to udesi. Samo ispiranje ništa ne boli.

Toni o m jače poslao jednu kartu, a ovih dana ću mu pisati. On se tamo pozna s liječnicima, koji će opet biti poznati s ovima mojima, pak bi se tako mogao približe informirati. U ostalom meni toga ne treba, jer znam, nu da se Tebe umiri.

Gdje si našla tu Anu? To je zaista rijetkost, da ne će ni u nedjelju napolje. Samo pazi, da Ti je drugi ne preotme. To tamo biva.

Moj mili Zlaty, opet Te moram malo poljubiti, jer mi je palo na pamet kako si dobar i koliko se mučiš.

Vejsi Ti zahvaljuje na markama i preporučuje se i dalje.

Kad ću dobiti Tvoju sliku?

Još te jedanput molim, nemoj se mnogo mučiti. Nekako će i nama Bog doći.

Vejsilu zlatarčani opet ne puštaju Marijane. Trebaju je na dućanu!

Tebe i Višu grli

Vaš tatica.

65.

Beč, datum pošt. žiga: 16. I. 07.

(Razglednica)

Zlaty, za ono što sam Ti u pismu rekao nemoj se plašiti. Nije time rečeno, da je neizlječivo, nego da je dugotrajno. A to naknadno liječenje ne će zadavati bola i biti će posve komodno. I sam mi je rekao, da će pri tom moći obavljati svoje poslove. A bolje i ovako, nego kako je bilo. Grli Te s Višnjom

Dudić

Silvije je danas bio malo desperatan radi svoje bolesti. Njemu inako cijela stvar (Heilprocess) polagano napreduje. Nije druge,

mora se strpiti a o neizlječivosti nema ni govora — to je samo Silvijevo mnijenje; svi drugi, profesor i dr. misle obratno, samo mora sve polagano. U ostalom držite se onoga, što sam Vam u mojem prvom pismu poslije operacije javio. Silvije toliko godina trpio, mora dulje i trajati liječenje. Dugočasnost ubija ga kadkad, pa radi toga i dodje na svakojaake misli. Slušajte Vi mene a ako bude Silvije malo uzrujan, umirićemo ga i utješiti. Današnje pismo je samo izražaj momentanog neraspoloženja.

Pozdravlja Vas

Vejsil

Šaljite maraka na Silvijeva pisma više po 1, 2, i 3 filira.

66.

U Beču 16. I. 1906 (sic)

Slatki moj Zlaty,

Ti me u jutrošnjem listu tješiš i te kako, i hvala Ti. Dudiću, to je bila uvijek rola dobra ženskoga srca. A ja, rado u to vjerujem, makar, da je gotovo sigurno, da će ovo liječenje potrajati dugo, vrlo dugo. Jutros kad me je asistent previo i isprao mjehur (sad su počeli ispirati svakidan) pitao sam ga šta misli o tom mom organu. Rekao mi je, da je zlo u tome, što se je mjehur od duge patnje vrlo stisnuo (takozvani Schrumpfblose), da će se, doduše, liječenjem nešto rastegnuti, nu da ne će više nikada biti normalno velik. Boljeti ne će nikako više, nu da se sada još ne može znati, koliko će mnogo vode držati. A svakako će biti od velike koristi po kasnije liječenje toga moga jadnoga organa, da se fistula dugo ostavi ne zatvorena. U tu svrhu dobiću na trbuh nekaki rezervoarčić, u koji će izlaziti voda iz mjehura, a ja ću moći sam na tu istu rupicu ispirati mjehur, tako da ne ću trebati doktora. To će, veli, vrlo koristiti, što se dulje bude tako pustilo, a onda će se zatvoriti. Tako taj asistent, nu ja ne vjerujem sve od riječi do riječi, jer sam opazio već nekolikoput, da može biti i drukčije. Prošle nedjelje pitao sam ga n. pr. kad će početi ispiranjem, našto je odgovorio, da se u »absehbarer Zeit« na to ne može ni misliti, a danas već sâm ispire po drugom nalogu. Eto tako Ti se pod istim krovom različito misli. Ti nemoj o ovim špitalskim stvarima nikomu pripovijedati, jer meni ne bi sigurno ovdje bilo ugodno da kogod iz Sarajeva ovamo što god javi. Zato, Zlaty, šutkac u moju korist. A ja Tebi moram reći, jer si Ti moj Dudić, nu za to ne moraš Ti drugima. Ja se ipak nadam u Boga, da će biti bolje.

Ni ono što Ti o Vejsilu i Marijani rekoh, ne pripovijedaj ni mami. Može što pisati u Zlatar, pak bi bilo neugodno Vejsilu, a po tom i meni. Marijuna će valjda ipak doći oko konca ovoga, jer je Vejsil energično zahtijevao.

Vijest o Tebi i Višnji je moja jedina sreća. Piši mi, Zlaty, u svakom pismu o vama, mojim srcima.

Ti abonirala »Nehaj«?! A taj list zapeo valjda kod 1. broja. Ta što bi se uzdržalo u senjskim prilikama!

Tebi i Viši bezbroj cjelova

od Vašeg tatice,

67.

U Beču 17. I. 1907.

Mili Dudiću,

Ti si moj slatki i dragi Zlaty, a ja sam ogromni magarac. Ne znam sam, što mi je bilo juče, da sam Ti ono pisao, naime, predočio onako nesregjeno svoj razgovor s asistentom. Već mi je dodijala glavobolja i bolnički zrak, pak sam nervozan, da me pri pisanju više ni prsti ne slušaju. Jer evo što je u stvari, nakon što sam govorio i s drugim jednim asistentom, vanrednim liječnikom, koji mi ide u velike na ruku.

Kako Ti već juče priopćih, taj se je jadni mjehur od dugotrajnog katara i kamenja u veliko stisnuo, naime, svaka se sluznica stisne, kad je pozlijedena (npr. oko, kad se u nj ubodeš). Liječenjem se ima polučiti, da se rastegne, na koliko — to liječnici danas još ne mogu znati, spram toga se ne može ni reći, koliko će vode obuhvatati poslije mjehur. Najbolje pak sredstvo, da se ta jada sluznica popravi, jeste ta drenaža, naime, mjehur ne smije da se draži urinom i zato se taj urin odvodi cijevlju iz njega napolje. Ovo će biti ono liječenje, koje će se i poslije nastaviti, a zbog čega nije od potrebe da trošim pare po Beču. Ono će trajati dugo, par mjeseci, možda i do zime, nu u njem je spas. A ta drenaža izgledaće tako (praviće je bandažista poliklinike), da će iz fistule voditi dugačak kateter u neki nalik reseptakul, košto sam ga nosio. Malo je neugodno vješati po sebi takove stvari, ali drukčije se neda, a najzad nije to za vječnost, ako je i za nekoliko mjeseci. Danas sam pitao profesora, koji je već podijelio dozvolu da dogje taj bandažista, hoće li urin curiti na trbuh, našto mi je odgovorio: Dok stvar ne bude sasvijem spram Vas regulirana, da budete posve suh, ne ćete od nas. Pa tako, Bože pomози! Meni je, Zlaty, sigurno teško, nu što ću — drukčije se neda, jer je taj moj slučaj užasno zanemaren. A Ti o ovome ne govori nikomu i ne psuj liječnike, uopće o njima ni riječi — molim Te, Zlaty. Ni mami. Moj Mily, ja Te vidim, gdje Ti na sve ovo plačeš,

jer si mislila (a i ja!), da ću doći malo drukčiji! Ma eto, umiri se, Bog će ipak jedanput dati bolje, glavno je prošlo — operacija; proći će i ovo, tim lakše kad je siguran lijek u tom. A ne će boljeti, ni smetati.

Onaj pop je luda i svadljivac i ja se u te njihove trice, dabome, miješati ne ću. Odgovoriću mu, da ležim bolestan i da mi o čitavoj toj stvari nije ništa poznato.

Ako bi sve srećno prošlo, mogao bih onda ja ipak tečajem marta kući. Zavisi o tome, kad će se dići u glavnome katar. Sada ispiru svaki dan.

Dudo mila, podnijeli smo mnogo, podnijeti ćemo i to. U to ime grlim Te s Višom, da me sve bole ruke od stiskanja

V a š t a t i c a

Nemoj Zlaty biti žalostan, glavno je da nije neizlječivo. Cjelov
Ćic.

68.

U Beču 18. I. 1907.

Mili moj,

Čutkac, Zlaty — nemoj plakati. Nije sve to tako zlo, košto bismo mi laici mislili. Meni je jutros stariji asistent, kad sam mu bugario, otvoreno reko: »Pa zar Vi ne možete ni najmanji inkomoditet podnijeti, kad se radi o zdravlju?« A najzad, Dudo, ma ni ne mora to sve tako dugo trajati, urin je jutros bio žut ko dukat, jedino što u njem imade sluzi, koja mi smeta. Zapne, naime, u kateteru, pa onda boli, dok se krozanj ne provuče, a ako ne može odmah napolje, onda se urin probije na fistulu. Nu to će sve prestati, dok prestane i tvođenje sluzi u mihuru, a za to su ta ispiranja.

Prvo je, dakle, što hoću s ovijem, da se Ti, moj mili Dudiću, umiriš. Sve što se radi, radi se da ozdravim, a ovi ovdje razumiju svoj posao.

Što je profesor ukratko odsjekao »gut«, to je dobro. U njega je takav običaj da ne govori mnogo, al mu se na licu čita, kad je zadovoljan. A s mojim razvojem svi su zadovoljni, samo što su mi otvoreno rekli, da ide presporo. To je takova priroda — protiv toga ne mogu mnogo ni oni ni ja, pa da pojedem na dan cijelu tržnicu! Nu sad smo na konju, jer se sve fino zatvara, pa ne će dugo trebati, dok se prekrije kožom.

Upravo prije nego Ti počeh pisati ovo pismo, bio je s doktorom u mene bandažista, koji će mi napraviti što treba pred fistulu, a onda ću moći po cijeli dan hodati po sobi. Ovako uvijek ležim, samo

što katkad pred večer ustanem na jedan sat. A i još sam nešto sinoć uradio — ležao sam malo na desnom boku! Rezali su me malo flasteri preko rane, nu drukčije je to bilo slatko ko potajno gjačko lumbovanje. A to ujedno znači, da se ja, Dudiću, mogu bez tuge pomoći sam okretati. Sve su to veliki napreci, od kojih ćemo, nadam se, sve bolje koračati.

Tvoje vijesti me usrećuju. Bog neka vas i nadalje čuva. Ako i sporo ipak prolazi dan za danom, a moj Zlaty, gdje bilo u Sarajevu ili u Zagrebu dati će Bog srećicu — sastanak — zagrljaj. Mila Dudo, kako mi se sve to vrti pred očima!

Zaključio sam da onom popu naprosto ni ne odgovorim. Taj Ti je čovjek bio nekada (ja onda bijah dječaćić pri svršetku osnovne škole) profesor lat. i hrv. jezika u Senju. Već onda je bio na glasu ko svadljivac. Danas je star i već se je diskreditirao posve po novinama. A meni se gadi ulaziti u takove prijavštine, košto će biti taj popovski proces.

Ja sam se na ovaj moj kutić priučio — u njem najzad čekam spas. E da sam ga prije potražio! A sad došo Ti iz njega s cjevčicom ili bez nje, doći ću bolji nego što sam otišao. Napokon će se i cjevčica izvaditi. Dati će Bog dobro, Zlaty. Ne budimo malodušni. Biće sve bolje! Sigurno. Grlim Te s Višnjom. Vaš tatica.

Je li Mila otputovala? Za kvinkvenalku ne vodi brige. Tebi ne fali, ne ide to tako brzo. Ta istom je januar. Sigurna Ti je

Cic.

Mili i slatki moj Zlaty,

Valjda si se već malo umirila, nakon onih mojih glupih pisama. Najzad sve to zajedno nije bilo ni vrijedno, da Ti se javlja i da Te se time (ko moga miloga Dudića) uzrujava, kad su sve te liječničke odredbe još daleka i daleka »Zukunftsmusik«, pak šta ćemo na to i misliti. Nu ovo ipak moram javiti. Kako me je već gotovo umlatalo ovo ležanje, spopadaju me kadikad tmurne misli, pak sam tako i jutros upitao starijega asistenta, da li je moja bolest uopće izlječiva? On mi je naprosto odgovorio, da se čudi, kako sam to došao na tu misao, jer da je drugo kronična bolest, a drugo je neizlječiva bolest, a ja ću polako već doći u normalne prilike. U 11 sati bila je glavna vizita, to jest čas kad profesor obilazi pacijente, a moj asistent će njemu li'epo o meni, da ide sve normalno, samo da me grabe neke crne misli. Profesor se je na to nagnuo k meni sa smiješkom i rekao, da će mi odrediti tri takova klistira, nakon kojih će me proći volja da filozofiram u medicini! Ovo nije ružno, je li Dudiću?

Što pišeš za potporu, to imaš sasvim pravo. Samo da se ne mučiš, ja ću, Dudo, to sve sam sutra ili preksutra sastaviti, a Ti ćeš prepisati. Pitaj megjutim savjetnika Dlustuša ovo: Kad se piše u Beču, a šalje direkciji trg. škole u Sarajevu, da pogdje dalje službenim putem, mora li se molbenica biljegovati austrijskim ili bosherceg. biljekom?

Imaš pravó, Zlaty, u vlade moliti nije sramota; najzad sam ja njezin 20 godišnji činovnik. A da nam je danas teško, o tom ne ćemo raspredati.

A sad na Tvoj predlog o putovanju ovamo.

Hvala Ti, slatki moj Dudću, što bi htio da mi olakšaš moju samoću, al Ti ne bi pomogla ni sebi ni meni. Ja sam od pete do glave ono što Nijemac kaže »Gefühlsmensch«. Ja dosta plačem, a ako hoćeš da ridam nekoliko dana, da se sav tresem, onda, Zlaty, dogji. Ja sam, Dudo, bolestan i nijesam za takove potrebe. Znaš Ti, da se zbog toga ja ne usugjujem Višnjinu sliku uzeti po par dana u ruke. Ti mene ne zmjerno usrećuješ već time, što mi svaki dan pišeš, za Tvoj dolazak ja sam vrlo, vrlo slab.

Je li Mila već otputovala? Jutros sam dobio od nepoznate ruke one brojeve »Brankova kola« u kojima pišu i o meni. Sve ću Ti donijeti kući.

Grlim Te s Višnjom, a Bog Vas čuvaó

Vaš tatica.

70.

U Beču 20. I. 1907.

Mili Dudću,

Jutros sam se bio u velike prepao. Prošlo je 9 i 10 sati i dvaput sam slao sestru po poštu, a ona se uvijek vraćala s odgovorom, da nema ništa. Već sam se počeo plašiti, da se je kod kuće nešto dogodilo, kad se je Bog ipak smilovao i eto Ti Dudinog pisma sa dvije marke, da ga je već iz daleka ljepše vidjeti. Moj Dudo, da Ti samo znađeš, šta meni znači Tvoj list i s kolikom ga željom svakidan očekujem! Nikad me u životu nije ništa tako umirivalo, — ta unutra su mi vijesti o svemu što je meni milo i sveto i što je tako daleko od mene.

A sad moram opet da pređem na Tvoj predlog o dolasku. Već sam Ti juče odgovorio. nu sad Te još jedanput molim, da se te misli okaniš, ako me išta voliš. Ti nemaš pojma koliko bi mi bola i nemira time prouzrokovala. Ja sam neprestano uzrujan od juče, kad sam pročitao o tvom naumu. Ne trebám Ti dokazivati, šta bih sve pregorio da smo zajedno ama gdje bilo, nu u ovakim prilikama, gdje me je bolest poništila, gdje ne mogu da zauzdavam svoja čuvstva, za

mene bi to bilo gorki, teški, plućni dani. Ja znam da je Tebi teško, da bi Ti rad vidjeti kutić gdje ležim, i osvjedočiti se sama kako mi je, nu, Dudo, ne zamjeri što sam toliko sebičan, ali za mene bi to bila takova nervoznost i bolovi da ćeš mi rado oprostiti, što molim da se savladaš. Mi se jedino možemo sastati, da se više tako brzo ne rastanemo, a ne na ta dva tri dana i od 1 do 4 popodne i još pred ljudima. Zlaty, promisli — Ti si dobar i ne ćeš me više mučiti takvim predlozima. Ostavimo to za srećnije prilike. A isto tako Te lijepo molim, pa da Ti ne bi palo napamet da mi štogodj pošalješ. Sve su to meni samo ubodi u srce, polučuje se dakle, baš protivno od onoga što se hoće. Jer ja sam se u ovom bolničkom svijetu već tako snašao, da Vas moje mile i drage gledam u toj daljini ko u kakvoj par-rami na staklo i jedino kad dohrla list, onda ste malo priskočili k meni, a tada mi opet do drugog dana iz daljine domahujete.

Upravo je došao Ve'sil. Sad je sat i 6 minuta popodne pek hoće da raniše odnese pismo, jer se sprema, pošto je nedjelja na mali izlet. Ide u Klosterneuburg.

Prekjuče je bio ovdje mladi gosp. Protić i donio mi je mnogo veselih vijesti o Vama. Bože daj tako lijepo i nadalje. Sutra ću sastaviti molbenicu za vladu, pa ću Ti je poslati na prepis.

Tebe i Višu iz dna srca grli

Vaš tatica

71.

U Beču 21. I. 1907.

Mili moj Dudiću,

Danas mi je već posve žao, što sam Ti s onim pismom od srijede, koje si Ti primala u petak, zadao onoliku brigu, jer sve to nije bilo vrijedno da se piše. Ja sam danas posve siguran, da ću s božjom pomoći i vještinom ljudskom malo po malo sasvim ozdraviti i da će se taj moj nevoljni mjehur s vremenom tako raširiti, da mi više ne će zadavati neprilika. Nu kako je do ovih jada polako došlo, tako će polako i proći, — treba uopće mnogo, mnogo ustrpljenja. Glavno je, da je onaj nesrećni kamen vani, da je mjehur čist (i proštudirani) i da se liječi u moga profesora. Pa iako bih ja morao još neko vrijeme u Sarajevu nositi ovu bandažu, to je sve ništa, kad se znade, da to nijesu više sarajevske packarije, nego da se tako svaki dan pomalo približuje zdravlje. Ti se, dakle, lijepo umiri i nemoj na to više misliti. Osobito, Dudo, nemoj da mi činiš protiv naročite molbe. Ja znam da štogod Ti uradiš, e je samo od brige za me, nu, Zlaty, ja znadem i zašto što pišem. Teko sam Te u zadnjem pismu molio, da ne govoriš o tome nikome ni riječi, a Ti si

pače išla pisati Toni, da o tome piše ovamo čak asistentu. Ja o tome neću nadugo raspredati, samo ću Ti reći, da to nije bilo ni najmanje pametno i to prvo, jer odavle bi dospio po svoj prilici odgovor, iz kojega ne bi mnogo saznao, a drugo ovdje imade više asistenata i svaki imade svoje mnijenje. A ja se nadam da si me razumjela i sad Te još jedanput za svagda molim, da o tom uopće nigdje ne govoriš i nikomu ne pišeš, ako ne ćeš da ja dogjem u neugodne prilike. Možda si već o tom govorila i sa kojim doktorom iz sarajevskog špitala? Dudo, molim Te ne pravi ludorija.

Ako Dušan dogje, biti će mi mило. Isto mogu doći Mila, mama, Tona i drugi, svi samo ne Ti i Viša. Ja se nadam, da me nećeš ubijati, jer za mene bi to isto značilo. Noćas sam se nekoliko puta trgnuo od straha da ćeš doći. Nemoj Dudo, ako Boga znaš, ja ću radije, doći, kad već toliko navaljuješ da me vidiš dvije nedjelje prije u Sarajevo, nego da Ti dolaziš amo. Nemoj me mučiti, — da samoznađeš, koliko mi je to teško. A vidiš da Ti svaki dan sve pisem i opisujem, nova ne bi ništa vidjela. Taj sastanak bio bi mi, ko da mi neko kopa noktom ranu. Zlaty, je li, da ne ćeš doći. Piši mi.

Pozdravi mi tatu i mamu, a Tebe s malom mojom Višom grli.

Vaš tatica.

Nemoj mi ništa slati, osim fotografije.

Mila je valjda već u Zgbu.

72.

U Beču 22. I. 07.

Mila Dudo,

Ti me — znam nehote — sve većma uzrujavaš. U jutrošnjem pismu, opet govoriš o tome, da ćeš doći u Beč. Sigurno je da na dan, kad si to pismo pisala, još nisi bila dobila moga lista gdje si pročitala, kako Te lijepo molim da ne dogješ. Nadam se, da u sutrasnjem pismu ne ćeš više o tom pisati. Oprosti, al ja Te sada ne mogu primiti, ja sam, Zlaty, silno slab za čuvstvene potrebe, Ti valjda ne ćeš, da mi nekoliko dana noži po trbuhu peratu od plača. Ti nemaš pojma, šta ja pri najmanjem trzaju trpim. Neka dogje sav svijet, samo ne Ti i Višnja — to sam Ti juče pisao i nemoj me dalje mučiti. Ostani, Zlaty, tamo uz Višu — piši mi svaki dan, to je sve što Te molim i to me umiruje.

Dobio sam juče tu novu kopču na drenažu. To je nekakva pločica pričvršćena na pojas, kaošto ga ženske nose preko bluza. Ona je s naličja pupčasta i tom stranom pritišće ranu u trbuh. U sredini

imade rupu, kroz koju ide kateter. Pod tim samarom ću ja, dakle, doputovati kući. Pitao sam doktora, je li ću u Sarajevu trebati koga liječnika, da mi to pripinje i da me ispire, našto mi je rekao, da ne ću trebati nikoga, već da ću moći sve sam raditi.

Što se tiče Miline stvari, o tome sam mislio, nu ne mogu ništa da smislim. Sve se je to uradilo odveć naglo i odveć javno. Otkad joj vrijedi dopust? Ako želi ostati u Zgbu, dakako, da nema drugog puta nego produljiti dopust, nu to tako ne bi moglo dugo ići. Istina, ako joj se kod vlade ne nagje niko, ko će joj što se veli »zaprdavati«, mogla bi ona tako tjerati, dok bi je potjerali iz službe s otpremninom do koje je njojzi najzad najviše i stalo, nu mogli bi je i privremeno penzionirati, a to joj — čini se — ne bi konveniralo. A šta kaže Dlustuš?

Mili Zlaty, 1. februara isplati što više možeš, gledaj tako da koji dug sasvim uništiš. Npr. na krevete?

Da još komadić odgovora na Tvoja pitanja. Kad me odavle puste, ja ne ću, kako već rekoh, trebati tamo liječnika, a ne ću trebati ni u krevetu ležati. Koliko ljudi hoda ovako po Beču! Ne će ni boljeti, ni gnojiti se. Ta drukčije me ne bi ni pustili odavle.

Grlim Te bezbrojno sa milom mojom Višnjicom

V a š t a t i c a

73.

U Beču 23. I. 1907.

Mili moj Zlaty,

Kako si Ti dobar, moj Dudiću. Sad si opet izmislio, da ćeš mi slati 200 K, a i više, a ja Ti kažem, da od onog časa kad me otpuste sa poliklinike, sve moje drugo bavljenje u Beču ne bi — koliko sam dosad ispitao doktora — drugo značilo, nego samo klatariti se po ovim ulicama. A, Zlaty, ja sam za sve sposobniji nego za to, i tko bi mene zadržao da ne pohrlim do Vas!

Drago mi je, što si razumjela moje opiranje protiv toga da dogješ. Ja Te, moj Dudiću, odviše volim, a da bih mogao mirno podnijeti taj sastanak. Ovako ne, makar mi je grozno teško, makar će eto zamalo biti i tri mjeseca, što smo se rastali.

Cjevčicu, kako Ti rekoh, moći ću sam vaditi i metati. Sad to čini doktor — katkad boli, a katkad ne boli. Onda, veli, ne će ništa boliti. Ispiraću takogjer sam. Doktora ću trebati jedino kad bude trebalo zatvoriti tu fistulu, a to će biti onda, Zlaty, kad se na urinu konstatuje, da je katar prestao. A dotle ćemo potrošiti mnogo te neke vode na ispiranje.

U Tvom pismu danas me je najviše razveselilo to, što pišeš, da nemaš škole sve do 4. februara. Ove dane nemoj se prekidati poslom,

nego se odmaraj u punom smislu riječi i pravi svakojake budalaštine s mojom malom Višnjicom. Nadam se, da je nadalje zdravo zločesta i da ono malo što nije spavala, već odavno naknagjeno gromornim hrkanjem. A kad se p....i il po...i, nemoj je, Dudo, psovati, sjeti se uvijek, da Te je njezin tatica za nju molio, da joj oprost.š. Reci joj lijepim riječima, da to ne valja.

Mila, dakle, putuje danas. Ja nikako ne mogu ništa da smislim, čime bi joj se pomoglo. Ne zaboravi mi odgovoriti, ako ste s Dlustušem o tom razgovarali. On bi u tome mogao dati najbolji savjet.

Molbenicu ću Ti poslati gotovu, pa je sama odnesi, mislim, sekti-onšefu. U ostalom pitaj i o tome Dlustuša, bi l' bilo bolje da se odavle šalje preko direkcije trg. škole ili da Ti osobno nosiš i komu. Isto pitaj zbog biljega.

Doktori ispiru mjehur svaki dan. Urin je još uvijek mutno-crvenkast i ima u njem sluzi. Nu to zapamti, Dudiću, dok ne budem sposoban da se krećem bez liječničke pomoći, ne će me otpustiti sa poliklinike.

Prvoga, Zlaty, plati što više, a ako možeš vadi i zlato. Nedo Bog da bi ga ikad više založili.

A sad primi s Višnjicom topal zagrljaj od samih cjelova. Vaš

tatica

Jesi li Ti to abonirala »Brankovo kolo«? Još jedan cjelov. Cie

74.

24. I. 07.

(Razglednica)

Mili Zlaty, zaboravio sam Ti u pismu napomenuti, da mi ništa ne šalješ. Ja sam Te već stoput za to molio, pa zašto uvijek opetuješ? Nije nužno.

Ono ispiru svakidan, nu uspjesi se baš ne vide. »Geduld«!

Grli Te s Višom

tatica

75.

U Beču 24. I. 1907.

Mili moj Zlaty,

Danas je treći, najstudeniji dan cijele ove zime u Beču. Juče je bilo 17°C, a kako naša soba leži spram udarem vjetrova, to je u njoj tako studeno, da smo ja i moj stari drug-rumunski advokat — pokriveni do zuba. U sobi je naime 15°R i više ne smije biti, nu to je meni

tako studeno, da sve dršćem pod pokrivačem. Dok Ti svršim pismo, zavući ću ruke pod jorgan, pa ih ne ću ni izvlačiti, dok ne bude toplije.

Tvoje pismo primio sam jutros malo pred čas kad će doći profesor. Našao me je mokra, a to Ti je, Zlaty, nešto užasna. Doktor me naime tjeraju iz kreveta, a onda se redovno kateter nekako u rani pomakne i urin počne pomalo izlaziti na ranu. Kad sam mu se potužio, reko mi je, da to nije nikakva nesreća, već je jedino neugodno, a poslije će posve proći dok se rana (fistula) čvršće ovije oko katera. Nu kako bilo da bilo, moj Dudo, ovo Ti je vrst muka zaista posebnih, kad cijelu noć ne možeš pravo da spavaš, neg se samo brišeš i brišeš. To Ti ide sve kap po kap, nu preko cijele noći moram mijenjati neki »Deckel« na sebi i na »Luftposteru« po dva puta. Kad ne bi morao ustajati, prošlo bih bez toga, nu doktori gone, jer da se moram učiti na hodanje, a i profesor mi je rekao Sie müssen sich zwingen!! Vjeruj, Dudo, težeg i nesnosnijeg liječenja od ove metode sigurno nema. Ja bar ne ću nikada zaboraviti ovih dana i ovih noći, počevši od 23. XI. lanjske godine, pa makar živio do konca ovog stoljeća.

A onda me muče misli, kako je lijepo tamo pod našim krovićem, gdje Višnjica upravo izgovara svoje najslagje riječi, a mama je »pusi«, da sve praska po sobi. Kako je ovo okrutno!

Zlaty, pogriješio si što nijesi otišao na Trnskoga proslavu, jer Te tako ubija samoća. Istina, da sam upravo blažen, kad znam da si uz dijete, al moraš i sebi nešto dozvoliti. Osobito literarno večer. Nu Ti si pametan, pak radi kako znaš.

Grlim Te s Višnjom upravo bez konca i kraja.

V a š t a t i c a

76.

U Beču 25. I. 1907.

Mili i slatki moj Zlaty,

Iz svakog retka vidim Tvoju veliku brigu spram mene. Želio bih Te, Dudo, ogrliti i milovati puno, puno, da vidiš koliko Te volim i koliko sam Ti zahvalan, al ne može da bude i bogzna kad će biti. Ne znam što si Paji pripovijedala, da je zaključio, e ću maja moći da preuzmem službu. Sve bi bilo dobro, kad bi se ta blažena rana bolje zatvarala, al to napreduje tako sporo, ko da se ni ne miče.

Što se tiče mjehura, to se nadam da se nije ipak definitivno tako silno stisnuo. Sjećaš se, Zlaty, kad sam išao lani koncem februara dru Preindlsbergeru, prije nego je provalilo ono kamenje. Onda je on uštrcao u mjehur najedanput cijelu špricu, a da nijesam osjetio nikakova bola — dakle mjehur nije bio tako malen. A sjećaš

li se, Dudo, da je i onaj asistent, što je dolazio s doktorom Baierom mogao naliti u nj cijelu špricu? To sve najzad nije tako davno, a da bi se mjehur toliko umanjio, a da se nigdje više ne raširi. Danas je, istina, jako malen (jedan asistent veli da je ko omanja mandarinka), nu kad sam drugom ovo pripovijedao, reko mi je, da to sada može biti razdraženo stanje, koje će po vremenu prestati. A treći asistent (kod nas najstariji), reko mi je, da će sve to doći na svoju mjeru, pa kad sam mu reko, da li on mene možda samo netješi, odgovorio mi je, da nema razloga drukčije misliti, a drukčije govoriti.

Pored svega toga meni je sada najglavnije, da se ta blažena rana zatvori i da fistula tijesno prione uz kateter, jer o tome zavisi da se izvučem sasvim iz kreveta. Otkad imam ovaj pojas sa pločicom, savjetovao mi je profesor da ostanem par dana u krevetu, da se fistula bolje zatvara. Par dana! U mene će za to trebati i mjesec i ja ću biti srećan, ako i tada bude!

Mili Zlaty, lijepo je putnika na konak primiti, nu u Sarajevu imade bolesti i čovjek nije nikad siguran, da onaj koji nešto moli ujedno i istinu govori. U ostalom bar u Sarajevu imade hotela. Čudim se, što u mame nijesu ništa znali reći. Ti drugiput reci, da čekaš istu večer Tonu ili Špira.

Molbenicu ću poslati na Te.

A sada Te s Višom živo grlim u cjelovu, koji će trajati sve dok Ti sutra ne promijenim novi.

V a š t a t i c a

77.

U Beču 26. I. 1907.

Mili moj Zlaty,

Primio sam jutros po običaju oko 8³/₄ Tvoje drugo pismo, u kome iznosiš svoju brigu spram mene i bojazan, da Ti ja možda odsele ne ću pisati istine. A zašto bih ja Tebi lagao, Dudiću? Boli me još uvijek kateter, uz to provaljuje dosta često voda na ranu, tako da mi to nemilo smeta, te ne mogu po noći spavati. Nu u koliko evo ne ću da Ti lažem, u toliko Ti opet moram reći, da sve to nijesu opasne stvari, nego samo prolazna muka, kojoj će se jedanput dobri Bog smilovati. Rana ne će da zacijeli, pak su oba asistenta u nju radoznalo gledala. Nije da se upalila il što; to je vrlo lijepa, crvena »zdrava« rana, samo što sam silno slabokrvan bio od uvijek, a krevet me je još gore dotuko. Jutros su na nju stavili nekakav »Kamforshleim«, da se brže zatvara, a da nije tako otvorena, legli bi me u slanu kupku, da malo jačam. U 11 sati bio je profesor kod mene, pa kad sam mu pripovijedo kako me kateter reže u mjehuru, reko mi je, da bi mi dao unutra staviti nekakvu drugu cjevčicu, koja se daje

izvući naprijed, da ne ide tako duboko, nu da se time mora čekati, dok se formira ta blažena fistula. Iz kreveta ne ću opet ustajati par dana, to je sve zbog rane da se prije stisne — a ni'e mi ni žao, jer sam ono po sata skupo plaćao bolovima pri leganju u krevet i poslije dok se ne bi mjehur od toga draženja kateterom umirio. Jedino što ovako u krevetu slabim, nu mislim, kad bi se ta rana već jedanput zatvorila, da bi polovina bola prešla. »Geduld!« A profesor veli, neka nemam nikakova straha, da će doći čas, kad ću biti suh i kad će iščeznuti bolovi.

Mili moj, ja Te evo sa suznim očima ljubim i u lice i u oči i u kosu i u ruku, kad pomislim, što Ti to trpiš zbog mene. Zlata moja Dudo, cijeli dan sam kod Vas, često, vrlo često u noći lebdim oko Vas, liječim se, suze se vrte u očima, a sve se to tako sporo miče, ko da moram okajati najteže grijehe, što su se igda mogli počinuti. A onamo imam kuću ko kutić raja!

Mila Dudo, ako bi se ggjica Melanka na povratku opet htjela uvratiti preko noći u nas, reci joj, da čekaš Tonu, a ona neka podje, ako ne će u hotel, a ono mami. Ti ne znaš kako je u Tuzli ili Mostaru, a bogzna ne bi l Ti istinu rekla.

Tebi i Viši dug topao cjelov

od tatice

Još jedan cjelov! Cic

78.

U Beču 27. I. 1907 (nedjelja)

Mili Dudiću,

Noć mi je prošla dosta mirno, pače jutros dosta svježije izgledam. Čekam s apetitom ručak, a to su sve dobri znaci. U mene je, Zlaty, sve zdravo, samo kad ne bi bilo ove nesrećne smetnje s tom ranom, u koliko ne će da zacijeli i u koliko prodire voda na nju. Ma valjda će se Bog jedanput i u tome smilovati.

Već mi u nekoliko listova stavljaš na srce, da ne bih prerano kući došao. Ma to, Zlati, ne može prosto da bude. Sa poliklinike ne će me nikako prije otpustiti, dok ne budem toliko sposoban za život, da ne ću morati uvijek visjeti doktoru uz hlače, prosjačiti svaki čas u njega pomoći. Profesor mi je rekao (a to sam Ti već čini me se, pisao), da me ne će puštati, dok ne budem sasvim suh i dok ne prestanu bolovi. A kako to još ni iz daleka ni je, to zbog toga, na žalost, nije zasad nužno ni brigu voditi. Ne znam, Zlaty, okle Tebi najedanput tolika nada, da ću se tako brzo izvući? A bogzna — možda Ti što dobra i slutiš!

Da Te sasvim umirim, obećajem Ti, da koliko god je moja živa želja e što prije dodjem među Vas — ipak ću Ti, Zlati, učiniti po

volji, ali samo onda, ako bih malo sumnjao, da bi se moglo što pokvariti. Jer, Zlati, ja ću najzad ovdje na poliklinici imati doista i mnogo više od 14 dana prilike, da študiram, taj pojas i njegovo djelovanje, pak ako bi bila i najmanja sitnica, koja bi me u čemu smetala, ja se naprosto nedam iz Beča, dok se i to ne otkloni.

Mjehur ispiru svaki dan, nu urin se nekud stalno popravlja. Još je uvijek ko rijedak malinov sok, a u njem imade na dnu sluzi. Nu nemoj se bojati — ni izdaleka košto je bilo ono lanjskog proljeća u Sarajevu.

Mili Zlati, ako se bude Melanka vraćala, te u nas htjedne noći, molim Te nadji kakvu izluku, da to ne bude. Ja se tako bojim vanjskih ljudi u ovo doba, nikad ne znaš okle dolaze i šta nose. Pa ona imade najzad i kumu u Sarajevu. Ili nek je uzme mama, kad već ne će u hotel.

Molbenicu ćeš dobiti gotovu ovih dana. Liječnički prilog mogao bi vrijediti isti, što sam ga poslao g. Königu. Ima na njem biljeg od 1 K, a g. König kaže, da je dopust i bez toga dozvoljen. Pitaj ga, al pazi, da nema bolesti u školi. Bježi od djece, ako odeš tamo. Najbolje bi bilo, da to uredi Mustafa.

Tebi i Viši bezbroj cjelova

od tatice

79.

U Beču 28 (ponedj.) I. 1907.

Mili moj slatki Zlati,

Već sam potrečiput pročitao Tvoje retke od subote i vidim, Dudiću moj, da Ti puno, puno briga zadajem. Ja bi, Zlati, rad da na to manje misliš, tim više što sve pretjerano zamišljaš. Ta neboj se, ona dva dana bilo je studeno svuda po Beču i nigdje se niće dalo pravo ložiti, a u bolnici se ni ne smije ložiti više nego što odregjuje propis. Ja se, Dudiću, eto nijesam smrzo, a nije mi ni »nosić« pomodrio. Držao sam ruke pod pokrivačem, pak sam tako predurao tu iznenadnu »sibirsku« zimu. Juće i danas je već toplije (u Beču je uopće topla klima, samo što često puše), pa to je dosta da se samo malo pare pusti u peć, i već je u sobi upravo vruće. Dakle osto sam za ovu zimsku šalu živ, a valjda se onakove studeni ne će ove zime vraćati.

Mili moj Zlati, da je meni moguće Tebe zagrliti dugo i toplo za sve što moraš podnositi, vidjela bi, da se ja još ne dam tako šale smrznuti. Šta mi pak pišeš, hoću li kakav pokrivač, to niće nužno da mi ga šalješ, pošto ja imam ovdje dva, a ako hoću mogu dobiti i treći. Ma ne boj se, Zlati, — Tebi uopće nije vrijedno ništa pisati, kad toliko preuveličavaš. Ja sada trebam samo da mi rana

zaraste, time bih se ogromnim korakom primaknuo zdravlju. A da znaš i taj bolnički propis — ovdje se ne smije imati drugi kakav pokrivač do »službeni«. Gornji je lagan i mekan, a drugi je čebe, košto imademo mi u Sarajevu (ono vojničko).

Što se tiče čišćenja i vadjanja katetera, kad se jedanput, ako Bog da, kući vratim, to se, Zlati, za to ne trebaš bojati. Ja ću dobiti naputak, a kad bi postojala i najmanja opasnost kakove infekcije, ovi me liječnici ne bi sigurno od sebe pustili. Ni tu se ne boj ništa, samo bih ja želio da to dugo ne traje, a bojim se da hoće, dok se mjehur temeljito ne pročisti. Dabome, da će se liječnički utvrditi kad katar prestane, za to je od potrebe analiza urina. Nu to je sve daleko, vrlo daleko.

Žalim Te, kako te samo ja žaliti mogu, što opet moraš da preuzmeš nastavu na ke'u. Ne volim onog društva, a Tebe ona zgrada i drukčije uzrujava. Nu, moj Zlati, vrhunac filozofije života jeste svladati sama sebe. Najzad ja znam da Ti uživaš, kad možeš tamo držati propovijedi pred djecom; Tebi je to prirođeno. A onda je druga — sve će proći Proći će tako i ta muka, a nema danas više sumnje, da bi pri prvoj zgodi jabuka Tebi pala u krilo. To vjeruj. Molbenicu ću Ti poslati što prije.

Marijana dolazi 31. o. mj. Onda ću s njome pakovati neke suvišne stvari, pak ću Ti ih spremi, da se ovdje u magazini ne kvare.

Tebe i Višnjicu grlim, košto to samo znade

Vaš tatica

NB

Juče mi je asistent dvaput rekao, da izvrsno izgledam. Eto neka te bar to tješi. Cjelov Cio

80.

U Beču 29. I. 1907.

Mili Zlati,

U jučerašnjem pismu zaboravio sam Ti odgovoriti na jedno od Tvojih glavnih pitanja, naime, da li me onako boli, ko one oktobarske noći, kad sam došao kući kasno iz bolnice. Moj Dudo, ja se naprosto trgnem, kad pomislim na onu večer, a to Ti je najbolji odgovor, da kad me danas zaboli, nije to ni sluga spram one strahote. Slične bolove imao sam u početku nakon operacije, osobito prvo popodne, a poslije više, hvala Bogu — nikada. To ne znači, da me nije boljelo, al nije bilo onako. Kad se, dakle, povuče bilanca, može se reći, da se je uz svu tromost prolaženja te moje nevolje ipak nešto polučilo. A Bog će dati sve bolje!

Ne znam što, al valjda si, Dudiću, sinoć zakasnio u pravo doba na poštu, pak tako ja danas nijesam primio nikakovo pismo od Tebe. Ja znam, Zlati, da Ti ni ne možeš uvijek dospjevati da pišeš u pravo doba, a meni bi bilo posve dovoljno, da mi samo na jednoj slikovci (Ansichtskarti) javiš, kako je tamo u mojoj miloj kućici. Ti imaš, školu, zadaće, Turića — tu se neda tako lako uhvatiti prilika za pisanje, košto mogu da pišem ja, koji cijeli dan drugo ne radim, nego ležim u krevetu. Zato, Dudo, Ti ne možeš da se toliko satireš, pa, kako rekoh, meni je posve dosta, ako mi na karti javiš, kako Vam je. Nadam se u Boga, da je jedino zaposlenost spriječila, te danas ne dobih pisma, pa čekam sutra na mile retke iz Sarajeva.

S mojom ranom — ne budi uroka! — smio bih se već jedanput pohvaliti. Juče ju je profesor vlastoručno malo polio lapisom i nasuo dermatolom, da se brže zatvara. A imadu već tri dana, da se je ta blažena rana nešto opametila. Kad bi Bog dao da se stisne, mislim da bi mi upola olakšalo. Onda bi ostao još samo katar, a danas mi liječenje rane zadaje više neprilika nego sam mjehur.

Molbenicu sam sastavio (onaj Tvoj nacrt sam izgubio), pak će je Vejsil danas prepisati, ja potpisati i onda ću Ti je poslati, da je nosiš nadzorniku i da je preporučiš. Uz nju nema nikakova priloga, pošto sam pred nedjelju dana poslao takovo liječničko svjedočanstvo g. Königu, a on mi je već prije isposlovo dopust do konca marta. Tako je to svjedočanstvo slobodno, pak se može iz one molbenice za dopust izvaditi i umetnuti u ovu. Govori o tome sa nadzornikom, ako pak ne bi išlo, tražiću ovdje drugu. Na molbenicu, koju ćeš dobiti, metni bos. biljeg od 1 K. A pitaj još jedanput, treba li i austrijski, da me ne globe.

Prvoga, Zlati, plati što više možeš — al ne da ostaneš gladna. (Presita i onako ne ćeš biti, otkad mene nema!) Moramo nastojati, da se duga oslobodimo. Ne zaboravi na zlato!

Grli Te s Višom

Vaš tatica.

81.

U Beču 30. I. 1907.

Dragi moj Zlati,

Sve mi se suze vrte u očima, kad vidim, koliko se za mene brineš. Mila Dudo, čime ću ja to Tebi posvjedočiti, kad ne mogu drugo, nego eto samo da emoljim. Samo da Bog dade zdravlja, pa da vidiš, moj Zlati, koliko te volim, — al kad je to zdravlje tako daleko!

A sad da se jedanput za svagda umiriš, pa da bar te brige nemaš više na pameti, evo Ti svečano kažem, da mi više nije studeno, pošto su u Beču prošli oni najljuciji zimski dani. Ovdje oni traju dva, tri

dana, a u Sarajevu i po petnaest do dvadeset. Zato zasad ne će biti od potrebe da se kupuje čebe ili plaid — ovu potonju stvarcu kupiću kad se budem, ako Bog dâ, vraćao kući, neka je imamo, kad i onako svakčas treba.

Moja rana pomalo zarašćuje. Ima evo već četvrti dan, što se je nešto popravila. Asistent kaže, da bi se mogla, ako opet ne krene na gore, zatvoriti za desetak dana. Svako jutro meće na nju sisku (Saugglocke), a onda je svu napune dermatolom. Sada već nekih desetak dana neprestano ležim u krevetu, ne bi li se ta blažena rana već jedanput zatvorila.

M'ehur se svaki dan ispira. Urin je katkad crven, a katkad ko mutna voda. Jedino što mu ne mogu oprostiti, to je što u njem imade mnogo sluzi. Još uvijek u istoj mjeri, makar se ispire. Doktor kaže: »Proći će!«

Vejsil danas ne će doći, pošto ide nekakovu popu, s kojim študira neke starinske crijepove. Zbog toga ne će ni molbenica danas putovati u Sarajevo. Večeras će ju Vejsil prepisati, a onda ću Ti je sutra poslati. U jučerašnjem pismu javio sam Ti zbog priloga. Možda je još u g. Königa, a ako nije, zamoli nadzornika da Ti ga izvadji iz one molbenice za dopust do konca marta. Ujedno preporuči nadzorniku tu moju nevolju, jer nas je zbilja stisla pod grlo. Ta nije šala — godina dana.

Drago mi je, Zlati, da se slažeš samnom zbog zatvaranja vrata svakomu, koji se u nas navraća ko u hôtel. Narod veli: Dobar čovjek — gotova budala! A Ti drugiput reci, da dolaze Tona, Špiro i još neka četiri njihova druga!

A sada Te, moj Zlati, grlim s mojom Višom svuda, svuda. Bog Vas čuvao!

to Vam želi

Vaš tatica

82.

U Beču 31. I. 1906 (sic!)

Mili moj Zlati,

Mogu Ti i danas javiti veselu vijest, da se rana sve bolje zatvara. Doktor je veoma zadovoljan i ako ovako pogje, mogla bi se za desetak dana zbilja sasvijem sklopiti. Dakako, osim fistule, koja se uopće ne može zatvoriti, dokgod bude u njoj kateter.

Glavno je što me veseli kad se ta rana stisne, da ću moći valjda bez bola ustajati. Jer dosad ono nekolikoputa što sam ustajao, uvijek bi me stezala rana i kakogod sam polako išao, svejedno sam dosta osjetljivo osjećao kako se rana kao pomiče i žulji. A kad se zatvori, onda toga osjećaja, kako rekoh, više ne može biti. A već mi je dosta kreveta! Danas je ravno sedamdeseti dan nakon operacije, a od tog vremena najviše ako sam svega sproveo tri sata izvan kreveta. Je li, moj Dudiću, da sam se naodmarao? A i još ću, ako i ne baš

toliko u krevetu, a ono na poliklinici! Tko bi mi bio, Zlati, rekao, da će se ovo tako otegnuti. Kao da sam znao, da se od vas mojih milih i dragih na toliko dugo vremena rastajem! Sjećaš li se, moj Dudiću? Još malo pak će 3. februara biti upravo tri mjeseca, što smo se rastali.

A Ti, Zlati moj, već sanjaš, da staju saonice pred kućom i ljutiš se, što dolazim tako iznenada, da nisi mogla doći na kolodvor ili čak na Lašvu! Da znaš, Dudiću, kako su mi se vrtile suze, kad sam to čitao. Uzaludno je sad o tom govoriti, uzaludno i gotovo budalasto, al, Zlati moj, kolik put ja u večer ili u jutro tako izmišljam sastanke i onda jecam! Ja sam ne znam kako će to jedanput biti. Samo hoću već sada, a to je da ne bude ništa na kolodvoru, već samo mi. Jer takovi prizori ne podnose nikoga.

Da sam ja, Zlati, u Sarajevu, već bi tebi Tvoji žigovi u prsima prošli. Al, dakako, kad je, Zlati, onda je sve prije nego oprezan. Zato me poslušaj. Kad ideš na ulicu, a Ti se dobro obuci. Ne zaboravi na tople gaćice. Ulicom idi tako, da ne sustaneš, te da ne moraš onda naglo ud' sati hladan zrak. Kod kuće, osobito na večer, najprije baci u kut taj srećni prijevod, o kom misliš, da ćeš ga tako lako prodati. Jest, kad u Zgbu ne bi bilo drugih gladaša, koji vrebaju na novine! Dok god ti ne progije, nemoj se nikako kupati. U večer ne sjedi kod pisaćeg stola, zbog prozora, ni uopće uz prozor, već idi rano u krevet i popij tamo čaj, pa ako Ti je dosadno, a Ti makar čitaj u krevetu, samo ne zapali kuće. Glavno je rano leći. Ovo te, Zlati, od srca molim, a ako ne ćeš meni za volju, a Ti pogledaj našu Višnju, pak učini tako zbog nje. Ti ćeš to sigurno učiniti. A dobro bi bilo onu stranu gdje Te boli, dobro omotati. Slušaj me, Zlati. Nadam se megjutim sutra čuti povoljnije vijesti.

Grli me s Višom Vaša tatica

Za te žigove je izvrstan Prisn'čev omot, al tu treba biti oprezan, da ne prezebeš. Možda bi ti to mama omotala. Četvrt plahte vlažno, a drugo suho. Grli

Cic

83.

1. II. 07.

(Razglednica)

Mili Zlati, Evo Ti šaljem 1½ Tebi, a ½ Višnjici najusrdnije pozdrave.

Tatica

Draga Elčice! Eto i mene jednom kod Silvije. Hvala Bogu Silvije dobro izgleda. Pozdravlja Vas

Marijana
Vejsil

Maraka po 1, 2, 3, 6 itd.!

Mili moj Zlati,

Jutros sam bađava čekao. Imalo je stići Tvoje pismo od srijede, al nije stiglo ništa. Najprije sam bio u strahu, al poslije sam se umirio, pošto sam pročitao u novinama, da je po Magjarskoj zapao užasan snijeg i da je tako pošta od 31. januara izostala. Isto sam tako i »Obzor« dobio tik pred podne, dok inako dogje katkad još isto veče.

Mi smo, Zlati, sad jedno vrlo daleko od drugoga, pak ćemo zaista jedno drugomu tim lakše ispuniti želje. Ovaj put je na Tebi da to učiniš. Al moraš mi unaprije dati riječ, da će biti onako kako želim. Ti ćeš, dakle, pozvati odmah k sebi dra Biberauera, neka Te pregleda. Iskreno Ti kažem, da je to u Tebi neka nazima il upala, koja se je naprosto zasjela, pak, Zlati, doba je da se prestaneš šaliti. Sad možeš vidjeti i sama, da se to nije nikako izliječilo, nego da se je samo pritajilo, a sad je buknuo još gore, neg što je bilo u augustu. Mi o ovome ne ćemo dalje trošiti riječi, nego ti ćeš zvati doktora, a ako mi na ovo pismo ne odgovoriš, da si ga zvala, ja ću ga zamoliti brzojavno da Te posjeti. Čekam odgovor do utornika, najdalje srijede.

Moj urin je danas ko mutna voda — ne premutna. Rana se lijepo zatvara, mogao bih se, dakle, ubrzo riješiti te nevolje. Onda ne bi drugo preostalo, nego katar. Mjehur se svakidan ispire — rezultati su uopće vrlo polagani, al počinje se ipak opažati. O da bi se Bog već jedanput smilovao.

Sada počinjem nekuda bolje spavati. Budim se istina svaki sat, sat i pô, dva, al onda opet zasnem. Tako provedem noć na porcije. U pet ujutro prestaje moj noćni počinak — više ne mogu ni drijemati, već čekam sestru, dok donese termometar i zdjelu za umivanje, jer ja se, Dudiću, još uvijek u krevetu umivam. U 7 sati dobijem kavu, a onda počinje novi dan. U 8 naveče se u nas zasjeni lampa i onda počinje i opet moja noć na porcije. A, Zlati moj, sve to vrijeme po danu, a osobito u veče i po noći uvijek sam kod Vas i svakičas mi se suze vrte u očima.

Ako mi je Vejsil ispravno prepisao molbenicu, priložiću je ovom pismu, a Ti je nosi dalje Bože daj sreće!

Marijana dolazi ovih dana.

Mila Dudo, mnogo Te privijam na srce sa mojom malom Višnjicom. Bog vas živio!

V a š t a t i c a

Tvoje pismo od 30. I, tj. od srijede, o kojem sam Ti već spomenuo u pismu, primio sam upravo sada u 2¹/₂ popodne. Višnjica je prezebla — tomu je najbolji znak, što je oko crveno. Neka je Bog čuva — a ja se nadam, da je već prošlo. Je li dijete dobro odjeveno kad ide iz

kuće? Nu ni to nije sve, Ana neka pazi, da se Viša na ulici možda ne raskopča, ili, da se dijete ne skida, kad dogje kući gdjegdje na propuhu. Sve mi tačno javi.

To što mi pišeš, da su Tvoji žigovi popustili, ne znači mnogo, jer to što si zlo spavala i što Ti se je noga umrtvila, može samo da je daljnja posljedica one prve bolesti. Dakle — zovi doktora. O moj Bože, da sam ja tamo, sve bi to bilo već u redu.

Vejsila nije bilo juče, a nema ga još nikako. U njega mi je molba, da je prepíše, za to ga toliko i čekam. Ta nije zar obolio?

Još jedanput, Zlati, poslušaj me, što ti rekoh zbog dra Bibera. A kupati se nemoj nikako. Baš nikako.

Još jedanput grli te s Višom

tatica

Marijana s Vejsilom upravo ovaj čas došla. Već sam bio zaključio ovo pismo. Molbenica će biti sutra gotova.

85.

U Beču 2. II. 1907.

Mili moj Zlati,

Prvi Tvoji retci u jutrošnjem pismu djelovali su — ne ću Ti po-tanje pripovijedati kako nu umah sam se primirio, kad sam pročitao, da si zvala doktora i da taj nije našao, hvala Bogu, nikakve ozbiljne opasnosti. A sad vidiš, da sam ja u jučerašnjem pismu imao pravo, kad sam rekao, da se je dijete prehladilo. A kako se prehladiti može svagdje i svaki čas, to je, dabome, meni iz Beča vrlo teško pogoditi, gdje je kada je to bilo. Možda je dijete prezeblo u kuhinji, ako je tamo bio otvoren prozor (a u nas je to običaj!), možda je izišlo u dvorište ili gdje blizu na dućan (sa sluškinjom), a moglo je prezepsti i na šetnji, ako se nije pazilo, da li je zakopčano, il ako je hodalo po vjetru. Ko bi to znao, a Sarajevo je ko prodrta kabanica, odasvud puše i nikad se ogrijati.

Ako se ne varam, moj Dudiću, Ti ćeš sutra (dne 3.) opet u školu, pak tako će moja slatka Viša opet ostati veći dio dana bez Tvoje paske. Zamoli, dakle, mamu, neka prikaže Višnjici svoju brigu, al neka se ujedno čuva kuća, gdje imade djece il gdje gospogje obilaze tugje bolesne kuće, jer se »ne boje«. A Ti Dudo, ne pristupi djetetu, dok nijesi oprala ruke (kad dogješ iz škole) u karbolu i oprala lice; školske haljine izvjesi negdje preko prozora (al pazi, da Ti ih odzgora Španjoli ne otruju) i čuvaj se svega, što bi te moglo zaraziti. Učini to Ti i mama, učinite to meni bolesnom za volju — ja ne ću ništa drugo reći, nego da mi je grozno. Ne znam što ću; jedina mi je uteha, što dijete ima tako dobru mamicu. Samo kad ne bi imala škole.

Nadam se u Boga, da je danas već dobro. Čuvaj se, Dudo; od nazime dogju sva zla.

Ti si valjda sigurno pitala doktora za svoje žigove. Ako Ti mene ma i najmanje voliš, Ti ćeš to učiniti — Dudo zar je nužno da se ja ovdje mučim u strahu zbog vas, a imadeš liječnika pri ruci?! A u ovim prilikama mene sve kudikamo više boli, nego bi drukčije. Nemoj me mučiti, Zlati, već učini kako želim.

Marijana došla prekjuče, a juče je bila s Vejsilom u mene. Dolaziće svaki dan i odnositi listove za Zlatoga u Sarajevo. Uozbiljila se je i prikazuje vrlo simpatičnu zrelu mladu gospogju.

Drago mi je, da su Dušan i Mila zadovoljni — to je najzad glavno, samo neka se čuvaju zagrebačkih napasti, kojih ima u svakom kutu.

Grlim te s mojom Višnjicom — nemaš pojma, Zlati, kako Vas grlim. Neka vas Bog čuva!

Pozdrav mami i tati.

V a š t a t i c a

Onaj ludj pop piso mi ovamo, da mu odgovorim. Odgovoriću, da ne znam ništa. Šta mene najzad briga za tugje stvari!

86.

U Beču 3. II. 1907.

Mili, slatki moj Zlati,

Hvala Bogu, te je Višnjicu ova prehlada tako brzo prošla. Nu kako se vidi, ona lako prezebe (u našoj kući prezebao bi i šparherdt), pak treba na to osobito paziti. Preporuči, Zlati, Ani, kad ide s djetetom na šetnju, neka možda ne pušta Višu trčati, da se uznoji, a poslije otkopči kaputić. A ima puno sličnih stvari, koje se ne dadu posebno nabrajati i ravnati, nu može se i u njima pogoditi pravi put, ako se samo imade uvijek na pameti oprez.

Moja rana dosad uvijek pritajava svoje hirove, pa se malo, pomalo zatvara. A sad čuj, Zlati. Ja sam jutros onako od radoznalosti upitao starijega asistenta ovako: Dobro, sad se rana zatvara, a šta će biti onda kad se sasvim zatvori i fistula napravi? — Onda ćete u Sarajevo, a nakon pet šest mjeseci opet u Beč, da vidimo uspjeh drenaže. Bude li kako treba, onda ćemo zatvoriti fistulu, ne bude li, onda će ostati otvorena, dok god bude trebalo... godinu, dvije. —

Kako vidiš, moj Zlati, moja bi perspektiva mogla biti vrlo tugaljiva, — nositi kateter godinu, dvije! Jedino što kaže, da se to ne će ni osjetiti. Moj Dudiću, ima časova, a ti su vrlo česti, kad sam Ti ko ubijen. Uopće sam duševno potlačen i ne znam, Zlati, al ako bi

ovo potrajalo, bolje bi bilo da nijesam ni išo od kuće. Danas su upravo tri mjeseca, što sam se od Vas oprostio — a Zlati Ti ni u snu ne možeš da pomisliš, u kakovoj mi se sve sablasnoj slici za to doba nije život prikazao. A uz to bol za Vama, koja je sveuvijek jednako jaka i jača. Ne progje dan, da ne cure suze, sve same idu, a usne mi se samo grče. Kad će ovo već jedanput proći! Tu imam malu utjehu baš od starijeg asistenta, koji mi je jutros reko, da ću pošto sve zacijeli moći kući, a to bi moglo biti za mjesec dana. A moj Zlati, ja ću Ti doći malo bolji, neg što sam otišao. Istina bolova ne bude, al kakav sam sa tom cijevi! Da se Bog smiluje!

Molbenicu sam spremio juče, pa si je valjda već primila. Zamoli nadzornika, da je što prije stavi u tečaj.

O ovom što sam Ti pripovijedo o asistentu, nikom ni riječi.

Sad je 1 $\frac{1}{2}$ pa su tata i mama kod nas. Veseli me i želim vam, da se lijepo zabavite. Pozdravi ih.

Tebe i Višnju grlim neizmjereno

Vaš tatica

87.

U Beču 4. II. (u ponedj.) 1907.

Mili i slatki moj Zlati,

Tvoje jutrošnje pismo stiglo mi je ko melem i zbog naše drage Više i zbog Tvojih riječi, kojima s toliko nade pratiš ovo moje dugotrajno liječenje. Moram priznati, da je bolje, i kad ne bi bilo te nesrećne sluzi, ne bih, mislim, imao nikakovih nepravilnosti. Jer prvotna je sluz kriva, što me katkad boli, a to je onda kad začepi kateter, pa ne može urin da neprestano izlazi na polje, a drugo, ako se to dogodi u većoj mjeri, onda mora da probije na ranu, pa eto dvostruke muke. A protiv sluzi nema drugoga lijeka do ispiranja. Ma koliko god se marljivo ispiri (to, naime, biva svakidan) ne bih rekao, da je manje biva. Nu čekajmo — kažeš Ti, Zlati, pa se i ja nadam.

Rana se dosad, hvala Bogu, posve lijepo zatvara i ne nastane li kakva promjena na gore, mogla bi se, po mnijenju doktora, zatvoriti do konca ove sedmice. Onda će nastati probe s nekim Petzerovim kateterom, a kada mi jedanput i to pogje za rukom, naime, da budem suh i da ne budem ni pri kojoj kretnji osjećao bolove, onda ću moći kući. Po sudu jednog asistenta, to bi moglo biti za mjesec dana. No iako su to sve tek pusta negagjanja, ipak se jedno može utvrditi, naime, da sam ipak najgori dio ove svoje nesreće već prevalio, a valjda i najveći. Ti, moj slatki Dudiću, računaš s nekih sedamdeset dana. Ja ne znam po čem Ti to računaš, nu gojim ko neku dragu nadu, da bi moglo i manje trebati. A najradije bih da ne trošim više, nego li sam položio u kancelariji na dan dolaska.

Juče sam platio za ratu od 24. I. — 21. II. (2×14 dana) ravno 112 K. Ostale su mi još 64 K, to jest još bih mogao lijepo da platim 14 dana, naime 56 K sve do 7. marta. A dotle bi moglo štogogj stići na onu moju molbenicu, da se uzimadne za kojekakve katetere i špri-ce, te put u Sarajevo i da se poplate tamo apoteke i dr Bayer, ako ga ovaj put što zapane. Jer to je vrlo pošten čovjek, a taki ljudi redovno najdulje čekaju. To je sudbina. U ostalom, ja sam mu mnogo zahvalan i ne ću zaboraviti na svoju dužnost. Bio mi je bar od svijju liječnika najiskreniji.

Ne trebaš se ništa bojati, da se i opet nešto pravi u mjehuru. Mjehur je posve čist a sluz je od katara.

Mnogo dugujem mami i tati zbog Tebe, moj Dudiću, i Višnjice. Znao sam ja, da će oni Višu razmaziti, al to je meni mило. Znaš, Dudo, da si me zbog toga uvijek ružila, da kvarim dijete. E nek nas je više, koji je kvare, samo neka je njojzi pri tom lijepo. Preporuči me mami i tati, pa gledajte, da se često, vrlo često lijepo zabavite.

Gospogji Čuković reci, da mene iz Graca nijesu dosad tražili ni za kakvu informaciju. Ja bi ih inako drage volje bio preporučio.

Sada je $1\frac{1}{4}$. Višnjica će sigurno spavati. Ti je, Dudiću, nosaš, a ja Vas jednu i drugu grlim i ljubim, ko sve moje što imam.

Vaš tatica

88.

U Beču 5 II. 1907.

Mili, slatki moj Dudiću,

Ja s Tvojim jučerašnjim vijestima nijesam sasvim zadovoljan. Sve je drugo u redu, samo, Dudo, ona stara nebriga, kojom Ti nijesi nikada pazila na svoje zdravlje, nije Te ostavila ni sada, kada si i sama mogla uvidjeti, da ti Tvoji žigovi od augusta nijesu eto ni danas prošli. A što je glavno, te me plaši, to je da veliš, e si nešto slabija. Ja znam, Zlati, da Ti imadeš u školi i previše posla (doduše, Ti si najviše muke naprtiš svojim shvatanjem), ali Ti si i prije išla u školu, pa se nijesi tužila na slabost. Što je to, dakle, moj mali, neprezn Dudiću? Ako je od te nazime, onda, moj Zlati, to nikako ne valja. Jer od takovih na oko neznatnih bolova, može se po vremenu izroditi veliko zlo. Evo Ti mene, ko primjer — samo s tom znatnom razlikom, što sam ja išao doktoru! Al Tebi želim sigurno bolju sreću, to jest za tu sreću je lako, pogji u vrijedna i savjesna liječnika. A to bi mogao biti doktor Bieberauer. Učini mi, Zlati, to po volji. Ja sam ga htio sam k Tebi poslati, odavle iz Beča, brzojavno, al sam odustao od tako radikalna sredstva, pošto mi pišeš, da su žigovi po-

pustili, pa nijesam htio podići tolike buke. Nu ja sam to učinio samo za to, jerbo sam siguran, da ćeš mi ispuniti molbu i konzultirati doktora. Rezultat iščekujem željno.

A željno iščekujem i Tvoju fotografiju, mili moj Zlati! Toliko vremena — ravno devedesetpet dana — da ja nijesam vidio moga Dudića! Sve samo pisma i visma. O moj Zlati, ja ću se zadovoljiti i slikom, nadam se u Boga, da više neće trajati, koliko je trajalo. Jesi li suh? A dabome, da jesi, znam da ne jedeš, a možda i otkidaš sama sebi od ustiju. Ima u Tebe ta pogriješka, Zlati, — samo da Te Bog poživi, dok se vratim; sve ću to ja popraviti. Ali ćeš morati da papiš. Svejedno ko i Višnja, kad je Ti hraniš.

O mojoj sam Ti sudbini već pripovijedao, iako ne bude taj blaženi kateter (sistem Petzer) bolio, onda bi ga se dalo nositi i pet godina. A vele, da ne smije boliti. Još mi ga nijesu metnuli, istom kad se rana zatvori. Kažu, da ću moći sve raditi, ko da ga ni nemam. A prije nego ne bude sve tako, ne će me pustiti.

Marijana je ovdje, košto Ti pisah. Bila je već dvaput s Vejsilom i juče sama u mene. Danas će doći s Vejsilom. Uopće dolaze mi svaki dan ili oboje ili Marijana.

Je li, Zlati, još mnogo duga ostalo?

Molbenicu si valjda primila. Piši mi, komu si je predala, kad je nadzornik bolestan.

Pozdravi mi mnogo mamu i tatu. Reci tati, da ću mu donijeti austr. cigara.

Bezbroy ti cjelova s Višnjom

V a š t a t i c a

89.

U Beču 6. II. 1907.

Mili, slatki, moj Zlati,

Prije svega moram Te puno, puno izljubiti za one lijepe, utješljive riječi, kojima si popratila svršetak trećega mjeseca, što me je ova moja zla sreća otkinula od mojih najmilijih, od moje kućice. Moj Zlati, istina, da sam, hvala Bogu, valjda glavno prepatio, nu još imade dana predamnom, a bojim se, da ne će biti još dugo i dugo vedri i suncem obasjani. Jutros sam, Dudiću, malo usto, svega na četvrt sat, da mi se mrvica krevet popravi, pa sam tužno otkrio, da sam slab, vrlo slab. Istina išo sam sâm ono par koraka, nu tako polako, da bih od kuće do škole trebalo valjda cijeli sat. Nu to je slabost od kreveta. Inako, ako se ne varam, u rani kao da nijesam osjećao bolova. I uvijek me je strah što takova ustvrditi — tako sam već uplašen, da ne će krenuti na gore.

A Tebi, Dudo, još jedanput hvala. Bog čuo Tvoje dobro srce!

A sad ću da Te ružim. Čitam u Tvome jučerašnjem pismu, da si kupila štof za neki kaputić u iznosu od punih šest kruna. Zlati mili, ja sam Ti već jedanput rekao, e ljudi ne će kazati »to ona tako ku- puje« — nego će misliti, da ja Tebi nedam, da šta boljega obučeš. A ja, Zlati, sigurno nijesam Tebi nikad što se toga tiče diktirao, pa ne ću da mi se koješta pripisuje.

Ja sam iznosio i drugih plemenitijih razloga, al Ti se nedaš »krstiti«, pak sam često odabro onaj, ko prosto krupan. A misliš, da si jeftino kupila — sigurno lošu robu! Ma da ne duljim, da je na moje, Ti bi to odnijela natrag i uzela što bolje. Sad radi, kako znadeš.

Plaši me Tvoja glavobolja. Dabome, da prizor one noći s mamom nije mogao proći bez užasnog živčanog potresa, nu Ti, Dudo, često trpiš od glavobolje, i dobro bi učinila, kad bi zbog toga govorila s drom Biberbauerom. O moj, mili Zlati, da je meni samo malo vidjeti taj Tvoj neuredni život, slabu hranu, nedovoljno spavanje! Sigurno sjediš do 10 sati uz prozor kod pisaočeg stola »baveći se s književno- šću«, a onda vučeš još knjige u krevet! Pa tako se malo pomalo uni- štavaju živci.

Za mamu me je u velike strah. Njoj nema druge, nego strogo slušati lječničke propise. Ama strogo. Jer s takovim se bolestima dađe dugo vući, nu uz najmanju pogriješku može se zaglaviti.

Baš sam sada dobio kartu od Dušana iz umjetničko-književnog kruga. Sa svih strana mi žele zdravlje, a njega nema, te nema!

Višnju ne puštaj pri svakojaku vremenu napolje, jer je nazima vrelo svakojakog zla. Samo kad je sunce.

Grlim Te, Zlati, s tim mojim crvićem, da ne znaš kako. Ja samo dršćem od pomisli, da ćemo se jedanput i zbilja sastati. A sad mora da je ovako.

Mila Dudo, još evo jedan cjelov Tebi i Viši Vaš tatica. Juče nije bilo ni Vejsila ni Marijane. Valjda će doći danas. Tvoja pi- sma redovno primam, a Tebi svaki dan pišem.

Cjelov Cic

90.

U Beču 7. II. 1907.

Mili, slatki i jedini moj Zlati,

Možda Te smijem s ovijem malo razveseliti, a da me nada ne prevari, pak da se ne pogorša. Juče ujutro dobio sam neku želju da se mrva izvučem iz kreveta, a tako isto i jutros. Već sam Ti pisao, da mi je juče pri ustajanju bilo lakše nego ikada prije, a jutros mi je bilo još lakše. Mene je, Dudiću moj, to upravo iznenadilo, jer sam se tako bojao toga ustajanja, da sam uprkos asistentovim dokaziva- njima ipak radije ostajao u krevetu. Jer najzad skupo sam ja plaćao tih par koračaja! Prvo bi me cijelo vrijeme boljelo, a drugo pokva-

rila bi se drenaža, pa bi stalo teći na ranu. Juče ni jutros nijesam osjetio bola, niti je što proteklo; tako da se je profesor, kad sam mu to pripovijedao upravo razblaženo smiješio. Samo kad bi Bog dao, da se to moje veselje (a vidiš, Zlati, čime sam zadovoljan!) ne pokvari! I onda kad sam lego natrag u krevet iza svoga paraventa, pa kad sam se uvjerio, da još uvijek ne boli ni ne curi, onda su mi, Zlati, grunule suze na oči, jer sam se u taj čas osjetio jedan veliki korak bliže k Vama. Jer ja ne ću prije sa poliklinike, dok ne prestanu bolovi i dok ne budem suh. To je odlučno po doktorskom sudu, a ne boja urina. Ovdje kao na specijalnom odsjeku i to u Beču, kamo dolaze najteži slučajevi, nagledao sam se, Zlati, urina u svim mogućim bojama. Nu boja ne odlučuje ništa, nego analiza. U nekog gospodina iz Rumunske imade urin ko rastaljeno zlato — idealna boja — pa je uza sve to još uvijek bolesnik, koji trpi od tvrdoglavog katara nakon kamenca. Moj urin je sada ko pivo, al zato svejedno ništa ne valja, pošto katar sveuvinjek postoji, a postojaće možda još i duge mjesece, možda i godinu. To će odlučiti analiza, a ne boja. Imade gadnih urina, koji nijesu kataralčni, već spram različitih bolesti mokraćnih organa. Glavno je meni, dakle, da doživim čas kad kateter ne će smetati, a drugo ćemo mi sasvim komotno liječiti.

Zbog mame se sve više plašim. N'je dobro, što je stala tako debljati, pak zato neka potraži što prije liječničku njegu. A ti se, Zlati, umiri, za Tebe jadnicu mnogo je toga. Zaderalo lanjske i ove godine, nu Bog će se najzad i nama smilovati, pa ćemo se i mi umiriti. Samo kad bih Ti mogao već jedanput doći u Sarajevo, moja Dudo, tajčas b'smo valjda sve zaboravili.

Višnja, dakle, sva slova izgovara osim »R«. Tako sam eto promašio uživati u njenom tepanju. Gdje li mi progjoše ti slatki časovi! Slatki moj Turiću, Ti meni zbilja bivaš velika curica. A beba će biti — fina, velika!

Mili Zlati grlim Te s Višnjicom.

Vaš tataica.

Molbenicu si valjda primila. Morala je stići još u ponedjeljnik.

Grli Cic

91.

U Beču 8. II. 1907

Mili moj zlati, slatki Dudiću i srce moje,

Evo što sam Ti sve strpao u naslov i još bih Te rado malko i poljubio! A to sve mi pada na pamet, kad se sjetim, koliko imaš muke i nevolje, a nemaš pri sebi nikoga, tko bi Ti te terete bar lijepom riječi olakotio. Jer mama je bolesna, a tatu već i onako znadeš, da je dijete, koje ne može ništa ozbiljno shvatiti. A Tvoj Zlati, iako mu nije gore, već se pomalo nada u milost božju, ipak i opet leži i daleko je i neće moći još nekoliko krupnih sedmica da dogje svomu Dudiću.

Nu znaj bar to, Zlati, da Te ja svakidan pratim na Tvom putu u školu gornju i donju, osobito pak da se vučem uza te, kad ideš iz gornje škole na francuski sat. I zato Te molim, Dudiću, da ne zaboraviš, e sam veoma, veoma slab, — ta istom sam počeo ustajati — pa da ne trčiš onako lakoumno i bezobzirno, jer ja Te ne mogu slijediti. A onda je, Dudiću sada zima, pak možeš i sama opasno pasti, a možeš se i prehladiti. Dakle — polako, posve polako, i uvijek se sjeti slaboga Zlatoga, koji ne može uzate tako brzo gijakati. Je li, Dudo, da ne ćeš na to zaboraviti? Da zaboraviš, Ti bi me samo mučila.

Jutros sam opet po običaju malo ustao i hodao, svega pô sata, a onda su mi stale drhtati noge, pa sam radije legao. Ima još kad, dok se obiknem hodati, pak ne ću da pretjeravam.

Kakva je danas rana, ne znam, jer evo već treći dan što sam suh, pak doktori ne će da skinu povoj. Profesor je jutros već spodaleka pitao, da li sam još uvijek suh, pa kad sam mu rekao, da sam suh eto već treći dan, zadovoljno se je nasmiješio i okrenuo se k asistentima s riječima: »No, er singt heute von Freude, wie eine Nächtigall!« Vidim, da mu je od srca drago. A to ti je vrlo plemenit čovjek. Inako je ko specijalista prvi.

Molbenicu si imala primiti u ponedjeljnik. Ja ovdje tačnije primam poštu. Zanima me šta su Ti rekli kod vlade — ta treba mi ne od obijesti. Ti si, Zlati, doista dosada puno platio, al sve se bojim, da je još više ostalo. Baš smo nemilo zagazili, a uz to još ova moja dugotrajna nevolja. Javi mi, Dudo, je li još mnogo ostaje.

S prijevodom se, Zlati, nemoj na vrat na nos mučiti, jer to se ne će tako lako unovčiti, kako Dušan misli. Sad imadu u »Obzoru« dva romana (tamo bi mogao naime Dušan pomoći po Dežmanu, da je prilika), a inako svuda vrebaju zagrebački gladaši, glavno — čuvaj zdravlje!

A sada Te grlim s Višnjicom i veselim se novom danu, jer će mi donijeti Tvoj list

V a š t a t i c a

NB! Javi mi, jesi li primila pismo od 7. II., zašto sam ga predao po jednoj tugjoj gospogji, pak hoću da znam da je li ga bacila u poštu.

Cjelov Cic

92.

U Beču u subotu 9. II. 07.

Mili i dobri moj Zlati,

Sad je 12¹/₄. Upravo sam pročitao podrugiput Tvoje drago pismo od 6. o. mj., pa mi je teško pri duši. Šta li se je sve, moj Dudiću, oborilo na Te ove godine! To sam Ti i juče rekao i sve mi ne izlazi

iz glave. A na sve još i škola. Ja znam, da Tebi taj teret olakšava Tvoja silna »pedagoška predestinacija«, spram koje se Tebi pričinjaju smrdljive školske sobe ko gaji puni zrelih naranača, ali, Zlati moj, meni je stalo i za Tvojim zdravljem, jer ga trebamo mi — ja i moja mala Višnjica. Veliš, da si klonula, a ja mislim, da bi bilo najbolje, kad bi se riješila bar francuskog jezika.

Put sa Tvoga brda, iz turske škole dolje na Miljacku, mogo bi da postane opasan po Tvoja pluća. Dakle — pamet u glavu. Za svaki poso prvo je zdravlje.

A sad jednu interpelaciju, na koju nemoj da mi zaboraviš odgovoriti. Ja sam pismo od 7. o. mj., koje sam Ti, dakle, pisao u četvrtak, a Ti ga moraš dobiti danas predao nekoj gospogji, koja je ovamo došla posjetiti svoga rodjaka (rodom je Varaždinka i židovka) da ga baci u poštu. Javi mi jesi li ga primila.

Uopće se čuđim, kako neuredno dobivaš poštu. Meni se je ovdje dogodilo jedno dvaput — i to u doba onih silnih smetova u januaru — da je pošta jedan dan izostala, pak sam drugdan primao po dva pisma, a Ti i sada gdje već nema smetnji u prometu ne primaš od mene lista po dva do tri dana. A ja Ti, Zlati, pišem svakog dana, pamti svakog dana, pak bi prema tomu Ti morala i primati moja pisma.

Druga interpelacija: Zašto, Zlati, trošiš na pisma više marki nego što je propis? Dosta je 10 h, a Ti mećeš i po 17. To nije, bome, pametno.

Danas mi je doktor opet skinuo flastere sa rane nakon tri dana. S veseljem sam opazio, da se je rana znatno umanjila. Kad ne bi bila na meni — našalio se je asistent — mogla bi se zatvoriti i za tri dana. Ali u mene je teško prorokovati, kad sam »Pechvogel« — velik ko noj. Nu nadam se, da za ova dva tri dana ne će nastupiti nikakovo zlo, da bi se rana pokvarila, pak se tako nadam, da ću se ipak za nekoliko dana riješiti bar te muke na trbuhu. A i vuče se!

Ovo tri dana bio sam sve vrijeme suh, a i jutros sam isto tako, tek je asistent snimio flastere više za to da pregleda ranu i da je lapizira. Samo što sam vrlo slab pri hodanju i ne mogu dugo biti na nogama. Apetit sam danas pokazao isto onaki ko nekad u stare, zdrave dane. A ostaviću ga mnogo tamo za proljeće, kad će mi moj Dudić »praviti paprikaše« od janjetine!

U kući loži makar i sve moje slike popalila. I onu veliku nad »Belužistanom.« Grlim Te s Višnjicom.

Vaš tatica.

Za »mudre« hodže ne budi Te briga. Vlada odregjuje plan. Samo ako se ne poplaši! Al, tebe se ne tiče. Gdje su fotografije?

Cjelov Cic

Mili moj Zlati,

Kako si Ti dobar, i da samo znadeš, koliko me je razblažilo Tvoje pismo od 7. o. mj. Čini mi se, Zlati, da kad Ti tako milo govoriš, e me ne smije više ništa boljeti. A i ne bi me smjelo boljeti, kad je, Zlati moj, to Tvoje jedino veselje, a Ti si toliko dobra i ničesi zaslužila, da nas već eto od lane nevolja ovako neprestano bije! A koliko li se je već i meni suza zavrtilo u očima zbog ovog zla što me se napopalo, pa se pitam, hoće li sve to i zbilja proteći ko mutna voda? Ma trpjeti je — liječnici kažu, da će jedanput biti bolje, — pa ćemo lakše čekati.

Sada, Zlati, svakidan jutrom ustajem i vučem se tako korak na korak po sobi neko pô sata, a možda i malo više. Onda počnu drhtati noge, pak moram natrag u krevet. Dok se rana zatvori (a to više ne može trajati od par dana), propisaće mi liječnici neke kupke za jačanje, jer me je krevet baš nemilo ubio. Istina, ja već i sada osjećam, da mi je lakše ustajati i hodati nego prije, al ovaki, Dudo, ne bi ništa valjao, trebao bih sat samo da progjem hodnik, a kamo li da putujem kući. Sve će se to popraviti, Dudiću, Bog će tako dati, jer bi bilo žalosno, kad bih još i zbog vježbanja u hodanju morao ovdje sprovesti par mjeseci. Već mi je, Dudo, vjeruj, dosta — ustrpljiv sam još uvijek, al već mi je zaista dosta, i želim živo kući. Nu ne boj se, da ću odavle za to prije doba pobjeći, — to prije svega ne mogu s fizičkih razloga, a onda nijesam lud da zlo zavláčim još i dalje. A doktori kažu, da kad me puste sa poliklinike, onda me više ne će boljeti kateter i biti ću suh pri svakom gibanju. Suh sam već sada, ima eto blizu šest dana, što je prestala ona nemila pojava, samo što mi pri hodanju smeta kateter. Nu to nije ona i sistem što ću ga dobiti — neki Petzer, jer taj, vele, ne boli. Dobiću ga, kad se zatvori rana, a s njome u vezi i fistula bolje stisne. Urin je mutno-žut.

Sa urina, d...a i ovakovih stvari prelazim direktno na onu Tvoju nadžak-babu, što Te pojedaju u školi. Moj je savjet: na jedno uho pusti unutra, na drugo van! Ta znadu je svi, da je ljuti zmaj, pak to Ti budi dosta. Samo nemoj reagirati, pusti je neka blebeće, kad joj se hoće. Puno joj i onako ne vrijedi!

Juče je bio u mene Vejsil, a danas je obećao doći s Marijanom. Ona se je malo prehladila od puta. Inako su oboje dobro.

Grlim te s Višnjom i sada i cijeli dan i cijelu noć. Vaš tatica. Kako je mami? Ako nije zvala doktora, neka ga odmah zove, makar je ovajčas i ne boljelo.

Cjelov. Cic

(Razglednica)

M. Z.

Dopodne bio je ovdje g. Tausk, pak sam tako u razgovoru čuo za Milinu djecu i što je sve htjelo jadnu Milu snaći. Pomisli, kako mi je bilo! Meni niko ni riječi iz Sarajeva, — sve si mi drukčije pripovijedala. Reci mi bar sada svu istinu. Žalim Te, jer znam da Ti je b'lo teško tajiti toliku opasnost. A sada je, je li, dobro? Samo istinu, Zlati!

Višnju drži po strani od djece. Nek bude sama — to je najsigurnije.

G r l i V a s C i c

Mili Zlati,

Jutros pri privijanju opazio sam s veseljem, ogromnim do neba, da je rana već posve, posve mala i da bi se — kako doktor kaže — mogla za dva tri dana sasvijem zatvoriti i što je prije gadno zijevalo ko gladna usta, sad se je sasvijem prevuklo kožom, jedino što stoji otvorena okrugla rupica u širini katetera, kojoj doktori nedadu da se zatvori, a to Ti je ta takozvana fistula. Izdaleka gledajući mora da se pričinja ko neki »Schönheitspflaster« na trbuhu! Inako je pak čitava partija, kuda se je prošetao nožić moga profesora, ugnuta, pa izgleda ko žlijeb, a fistula u njem ko mjesto za čep u koritu.

Jutros sam bio junak, ostao sam na nogama malne čitav sat, a da mi noge nijesu zadrhtale. Pače sam se odšuljao u veliku bolesničku sobu i tamo upustio u svakojaka brbljanja. U toj pozituri našao me je profesor, koji je naglo ušao na vrata. Pohvalio me je, što se izvlačim iz kreveta i preporučio mi je da svakidan nastojim izdržati što dulje. Sva ta moja slabost nije drugo do što me je krevet preoteo. A to će brzo proći. Ja sam uopće tako kuražan, da sam odlučio čak i popodne ustati. A mogao bih, čini mi se, i dulje biti na nogama, da me ne bocka kateter u mjeħuru. Nu ovo je još uvijek stari kateter; kad metnu »Petzer« , vele doktori, da ne će ništa boljeti; kad bi Bog dao! Ja se pače usugljujem tako daleko zaletjeti, pak tvrdim, da bih — kad me ne bi bockao kateter — mogao izići i malo na ulicu. Eto vidiš, moj Dudiću, da će se Bog malo pomalo smilovati i mojim jadima.

Zbog Tvoje škole uopće, a one proklete babetine napose preporučujem Ti duševni i tjelesni mir. Nemoj ni jednim trzajem lica odati,

da Te njezina sekatura ma u čem uzrujava. Vidjećeš kako će poze-
lenjeti od žuči!

Nadam se, da je mami već sasvim dobro, bar zaključujem to po
tome, što produljuje Viši haljinice. Reci, da sam joj veoma zahvalan,
al da će mi učiniti još više po volji, ako pogje doktoru i, dakako, po-
radi po njegovim savjetima. Pozdrav.

A Tebe, mili moj, grli s Višnjicom ko uvijek

V a š t a t i c a

NB!!!

Za imendan mi ne šalji ništa, ako mi ne želiš prouzročiti
bola. Pamti! Grli Cie

96.

U Beču 12. II. 1907.

Mili i slatki moj Zlati,

Iz svakog Tvog pisma izbija briga, pa briga, i u koliko to mene
tješ, što moj Dudić tako živo prati moje ove nevolje, utoliko, Zlati,
moram opet da Ti dovikujem: Ta pusti i mjehur i njegovo rastezanje
— najzad sad se bar liječim, pak će valjda to i uroditi nekim povolj-
nim rezultatom! Nu da Te umirim, dužan sam Ti odgovor na pitanje
u Tvojem jutrošnjem pismu, što se tiče pitanja one gospogje, da li
su mi doktori rekli, da li ću posve ozdraviti. Megju nama govoreći,
ja m' slim, da to nije onoj gospogji samoj na pamet palo, nego da
se je tako pred njom morao izraziti nekoji od mojih prvašnjih liječni-
ka — sada pošto sam otišao u Beč; prije je u Sarajevu bilo izlječivo!
To megju nama. Ja sam megjutim jutros i opet pitao doktora, je li
će se ovaj katar izliječiti, na što mi je odgovorio: »Mit der Zeit —
selbstverständlich.« Kada — dabome, na to se nagag'anje ne može
upustiti ni jedan pravi doktor, koji ne će da bolesnika zavarkuje ne-
kim izm'šljenim nadama. Glavno je da se može izliječiti — a
već sam Ti jedanput pisao, da mi je isti doktor rekao, da je drugo
neizlječiva, a drugo hronična bolest. Ova treba dugo, nu da de
se, hvala Bogu, ipak izliječiti. I odsad budi pametna, pak se na tako-
ve razgovore ni ne obaziri. Ja ću biti ustrpljiv — jer to je glavno,
pak će sve krenuti na dobro.

O rani Ti danas ne znam ništa reći, pošto je doktor nije otvarao.
To će biti sutra, pak ću Ti javiti, kako je. Nadam se, da nije krenula
stranputicom, jer su danas poklade. Mene se ne tiču, pak ne će valjda
ni n'e! »Papi« Ti, moj Zlati, samo »krapfene«, ja se nadam, da ću
Ti moći sutra javiti povoljnu vijest. »Njer, njer, njer njer, njer!«
(Ovo je iz senjskog pokladnog ditiramba.)

Ja sam, Zlati, na mjesec dana prije odlaska iz Sarajeva dao Šimunkoviću da mi uokviri onu sličicu iz Venecije (Ansichtskartu), što mi ju je naslikao i poslao Meneghello-Dinčić. Ako je nije još svršio, neka ga potjera Mustafa. Sramota, — pet mjeseci što pravi mali okvirić! Bojim se, da je nije izgubio, a ragjena je rukom. Ne zaboravi, Zlati.

Marijani ću reći, kad dogje, nu ne će joj biti lako trčkarati po Beču. Bilo bi jednostavnije, da si te cijenike poručila jednostavnom dopisnicom. Jer firme su raštrkane, a to su distance za turiste.

Za moj imendan, kako Te juče zamolih, ne spremaj ništa. Nemoj, Dudo, da mi oteščavaš i onako teške dane. Ništa.

A sad te grlim s mojom malom curicom iz dna srca.

Vaš tatica

Vidim, da si primila pismo od 7. Ne treba posebne potvrde.

Cjelov Cic

97.

U Beču 13. (srijeda) II. 1907.

Mili moj Zlati,

Najprije o rani. Veoma je malena, al još nije zatvorena. Valjda će ove nedjelje — imamo još tri dana, koje joj poklanjamo za taj posao. Sve drugo, što je još prije dvadeset dana gađno zijevalo — osobito je bilo ružno vidjeti jednu provaliju, u koju je valjda mogao ući čitav palac — sve je danas pokrila koža. U četvrtak (sutra ili u subotu, nijesam dobro razumio doktora) staviće mi taj Petzerov kateter. Svi obećavaju, da mi ne će smetati, ko ovaj stari, a ja, jadani, ne vjerujem, ko kad me je već štošta mučilo i varalo. Ma vidjećemo!

Sad ustajem već dvaput na dan, ujutro i popodne. I u toliko je bolje, što mogu da ostanem gotovo i sat na nogama, a da ne drhću. Prije nijesam mogao ni pola sata. Ujutro mi je lakše, jer se bar odmorim preko noći, dok sam popodne umoran, to jest noge su mi teške od onog sata hodanja dopodne, ako mi doduše odmah i ne uzdrhću. Ipak hoću da obavim svoju vježbu, koliko se može, jer pretjeravati se ne smije, a imaću svejedno još dosta prilike ovdje na poliklinici. Moje šetalište je prije svega soba gdje ležim; to je prvo mjesto u ovoj bolnici — zove se »Separierzimmer«, a ima tri kreveta, od kojih je jedan prazan, a drugi će se popodne isprazniti (Tako ću ostati, hvala Bogu, sam, samo ne znam dokle). Iz te sobe odem najradije na hodnik k velikom prozoru (ko u samostanima) i odande gledam preko bolničke bašte na bečke dimnjake, iza kojih se vidi dim grad-

ske željeznice (Gürtelbahn). A u veče me osobita čežnja spopada, gledajući u neku veliku privatnu kuću, što se drži bolnice, osvijetljenu od zemlje do krova. Tako mi pada na um moja kuća u Sarajevu, gdje se iza osvijetljenih prozora miču dvije meni najmilije glave, jedna velika, kosmata i jedna mala lanenastih kosica. A njihov Zlati i tatica viri na bolnički prozor u bečku noć. Ma i to će proći, i on će milovati one glave u dalekom Sarajevu.

Mili Dudiću, Ti se nešto nadaš, da bih ja mogao doći kući još prije Uskrsa. Eh, kad bi to Bog dao! I ja se katkad tako ponadam, al to što to sve znači, kad sve zavisi o tom novom kateteru. Ako budem i s njime suh ko sada i ako mi ne bude zadavao bola, moglo bi biti sve dobro. Inako trebaće da se ustrpim, a već mi, Dudo, biva teško. Osobito otkad sam počeo to malo ustajati. A uz to primiće se proljeće — doba kad postajem nemiran i hoću da putujem.

Al dati će Bog i nama bolje dane; svakako sam najgore prošao.

A sada Te s mojom slatkom i pametnom Višnjicom grlim, milujem i ljubim i kažem Vam, da ste obje polovine moga srca. Vaš

tatica

Ne zaboravi poslati Mustafu Šimunkoviću po onu moju sličicu.

Cjelov Cic

98.

U Beču 14. II. 1907.

Mila Dudo,

Sve mi se suze vrte nad Tvojom fotografijom. Nisi suh i dobro izgledaš, al mene, Zlati, ubija čemer što se je nakupio za ravna 104 dana, otkad sam Te zadnjiput vidio. O moj Dudiću, ja ne znam, je li Tebi to tako prošlo ko meni — bez obzira na moju operaciju i obilgatne bolove uz nju. Jer Ti, Dudo, imadeš uza se tu slatku Višnjicu, koja Ti ne da da Ti život bude ovako pust, dok ja nemam ništa neg uspomenu i nadu, da ću vas opet vidjeti. A gdje je to još! I jutros sam ustao kao obično, pače ostao sam na nogama nešto malo više od jednog sata, a onda sam hitio sjediti u naslonjači. A to nijesam mogao, jer me je bockao kateter. To je još uvijek onaj stari, nu ako ne bude ni novi bolji, onda bih morao uopće stajati i stoječki prevaljivati sve te kilometre do Sarajeva. Nu valjda ne će biti tako strašno, jer na taj način ja makar i ustajem, ne bih se mogao ni maknuti iz Beča. Doktori vele, da ne će boljeti, nu ja sam, Zlati, već tako uplašen od tih mojih »pehova«, da se svega bojim i samo sa strahom primam sve, kad se o meni govori. Ali da vidimo!

O rani Ti danas opet ne umijem ništa reći, nego da se sigurno pomalo zatvara. Vidio je nijesam, pošto će istom sutra skinuti s nje

flastere, koji me takogje stežu pri hodanju. E kad bi Bog dao, pa da se sutra nagje sasvijem zatvorena! Al svejedno — dugo ne može trajati, zašto je već juče bila sasvijem mala. To i kad novi kateter ne bi bolio — ele, dobivena bitka!

Marijane ne bijaše u mene od petka, jer se je prehladila na putu, pa joj nisam mogao reći zbog cjenika. Nu, Zlati, to nije mala zadaća, nekoga slati po ogromnom Beču na komisije. Megjutim, uređićemo stvar.

Ele kad nastade nov propis, poslaću ti punomoć, a za veću sigurnost poslaću i g. Königu potpis, pa neka napiše nada nj namiru.

Piši mi, jesi li primila pismo od 13. o. mj. jer kako nije bilo Vejsila, poslao sam ga po nekim čisto stranim ljudima.

Na moj imendan i naš deveti vjenčani dan želim da budeš vesela, kao da sam ja tamo obijestan najobjesniji. Provedi se lijepo s mamom, tatom i našim znancima, s čvrstom nadom, da će Bog na godinu dati bolje. Onda ćemo slaviti jubilej.

Grli te s Višnjom

Vaš tatica.

99.

U Beču 15. II. (petak) 1907.

Mili moj Dudiću,

A zašto se Ti to zapravo ljutiš u Tvom pismu od utornika?! Da sam dobio 200 K potpore! E pa hvala Bogu — potpora je milost, to je novac što ga dobiješ na dar, a ja sam unaprijed znao, da će mi — ako što uopće dadu — dati toliko. To je, doduše, valjda najmanja svota, koju može da dobije činovnik VIII. razreda, nu ja ne znam po čem si Ti računala, da će mi dati više. A najzad zašto? Za to zar, što sam napisao nekoliko hrvatskih pjesama! O moj Dudiću, kako Ti neslužbeno misliš. A onda nemoj ni na to zaboraviti, da se nas uopće računa megju bogate ljude u Saračevu — familiju sa dvostrukom plaćem, pak je moja molbenica možda i pobudila udivljenje, što se je uopće mogla napisati.

Ja, kako vidiš, niti sam ljut; niti veseo. Ne ljutim se, jer nijesam na više ni računao, a ne mogu se veseliti, jer me katkad zapeče u džepu što nijesam plemić. Puno, Zlati, vrijede predikati — doduše ne svuda! I to tješi!

Da je ova vijest stigla juče, ja bih Te bio zamolio, da ne bi možda na moj imendan, pred posjetnicima o tom izrazila kakovo iznenagjenje. Nu ovo ćeš pismo primiti valjda u nedjelju popodne, pak kako si nervozna, biti će da si dopodne kojekako izražavala svoj »pravedni gnjev«. O moj Zlati — samo Ti pošalji Mustafu po ovu

potporu (namiru šaljem s potpisom in bianco, a Ti sve lijepo prepishi) pak nemoj biti smiješna da se srdiš, ako Ti neko pokloni 200 K!

Uostalom ako osnovni učitelj dobije 80 K, a »profesor sa tri kvinkvenalke« 200 K, to je razlika od 120 K. A zar bi Ti htjela još veći ponor da pukne izmegju ova dva staleža?!

A sad ćeš mi, Dudiću, učiniti veliku ljubav, ako mi zadadeš poštenu riječ, da ne ćeš moliti potpore. Ostavimo to goroj sirotinji, a mi ako budemo znali štedjeti, nadam se u Boga, ne ćemo nikada biti u neprilici da kucamo prosjački makar i na vladina vrata, Ti znaš, Zlati, da čitava ideja o toj molbenici nije ni izišla iz moje glave. Nu rekoh — ajde, neka bude! A najzad nije ni bilo uzalud, jer su mogli i odbiti.

O rani se može reći, da se je zatvorila, do jedne male tačkice. Zato ćemo radije u nedjelju proglasiti da je zarasla. Onda će mi metnuti i toga Petzera, daj Bože u srećan čas, da ne bude bola i da ostanem suh. O tom zavisi — sve.

Baš ovaj čas primio sam opširno Milino pismo. Zdravi su i zadovoljni, a to je glavno.

Marijana je, kako pisah, prehladjena, te je nijesam već nekoliko dana vidio. Primila je Tvoje pismo još neki dan. Adresa Vejslova (Universität) je posve dovoljna. Nemoj možda slati novaca, da mi se što priredi. Ja ne trebam ništa, do one potpore, što sam dobio to mi pošalji, dok primiš.

Moj Dudo, budi zdrava i vesela, kol'ko je topao moj zagrljaj, u koji te obuhvatam sa mojom slatkom Višnjicom

V a š t a t i c a

Njemački potpis (jedan, a drugi daj ako pokvariš prvi) je za g. Königa, to jest za plaću za mart, a hrvatski je za potporu.

G r l i C i c .

100.

U Beču 16. II. 1907.

Mili Zlati,

Danas sam primio malu hrpicu čestitaka iz Sarajeva, od kojih me je osobito razveselila mamina, jer vidim da se je opet odrvala onim svojim srčnim navalama. Što uvijek govorim, govorim i sada, a to je želja, da je taj oporavak ne zamese pak da se stane opet kako bilo uzrujavati, već neka mirno diše pod svojim malim vedrim obzorčićem, pak se oni strašni grčevi ne će ponavljati. Ujedno neka ode doktoru, ako je tamo još nije bilo. Ako joj se čini, da je smiješno ići doktoru, kad čovjeka časovito ništa ne boli, neka mu rekne, da je ja šaljem, pa neka ja ostanem smiješan.

Namire sam Ti poslao jučerašnjom poštom po Marijani, koja me je juče posjetila nakon nekoliko dana, što je bila prezebla. Ja sam joj isporučio tvoju želju i ona će Ti poslati te cjenike. Mlagjušno stvorenje, pa može da trči po Beču.

A Ti, moj Zlati, koji se ljutiš, jer Ti neko pokloni dvjesta kruna, samo lijepo podigni te parice i pošalji ih svome Dudiću u Beč na redovnu adresu, na koju i napiši. Dvjesta kruna! Da Ti vidiš, Zlati, kakve komplimente odrapljuju ovdje ljudi za 5 krajcara. Al za to neda niko nikomu ni »Boga Jokina«! Nu mi Bošnjaci smo bogati ljudi, pak smo malo pokvareni! Ta i ja bih volio, da su mi dali 500 for., al kad nijesu — hvala im i na tom. Zar još da se badava i ljutim. Budi pametan, Zlati! Gledaj samo da 1, III. što više poplatiš, jer naša kućica ne će nikada naprijed (a mogla 'bi) dok god budemo u dugu. Treba stisnuti — da vidiš samo kako se ovdje štedi (ne mislim poliklinika) na svačemu, — stranac-stanar skupo plaća bečki krov i zrak. A mi samo sipljemo — zato i molimo vladu potpore! A što se tiče straha, što si ga prepatila zbog »Turića«, to je, Zlati, zbog toga, jer si onda više mislila van kuće, nego na svoju kuću. Ja sam uvijek — i prije neg sam išo u Beč — pri svakoj bolesti u Sarajevu bio za izolaciju, a moj Dudić je uvijek otvarao vrata, da ugje ko hoće. A kad bukne zaraza, onda je meni svejedno brat ili tugjinac. Hvala Bogu, što je tako prošlo.

Nemoj se na ovo ljutiti, Dudo, Tvoji su časovi bili užasni, a ja bih rada da budeš samostalna. Prvo je svoj dom.

O rani sam Ti javio, a sutra ili prekosutra metnuće mi profesor toga »Petzera«. O tome ću ti javiti поближе, a daj Bože da bude dobro.

Grlim te s Višnjicom

V a š t a t i c a

Evo ti cijela namira za potporu, ako već nijesi predala one jučerašnje.

Evo ti još jedan cjelovčić.

T v o j C i c

101.

U Beču 17. II. 1907.

Mili Zlati,

A šta da Ti pripovijedam, s kakovim sam čuvstvima čitao jutros Tvoje drage, drage retke! Da su mi se krijesile suze u očima, to već i sama znaš. Bilo mi je, moj Dudiću, svakojako, a i sad mi nije drukčije. Ele tako se zar eto imala da proslavi devetgodišnjica našega vjenčanja i moj srećni rođendan! Ti kod mame, da toliko ne osjетиš, kako je grozna samoća na dane uspomena, a ja u ovom kutu,

u kom sam već naučio na pamet gdje je koja pjega na zidu! Ma eto tako je, a Bog će se, valjda, smilovati, pak ćemo zato do godine moći da proslavimo desetgodišnjicu — van špitala! A sad pustimo sve to na miru.

Jutros sam pitao doktora, ima li uštrcavanje seruma kakovih posljedica. Ti si svakako vrlo pametno učinila, što si se pobrinula za svaki slučaj, jer opasnost je bila vrlo vjerojatna. Zato te ne budi briga, što govori Petar il Pavao. Nu i ja sam nekada slušao, da taj serum ostavlja posljedice na bubrežima, pak sam za to i pitao liječnika, što je na tom istine. On mi je rekao, da se serum ne obara nikako na bubrege, nego da se nakon njega može dobiti neki osip (Ausschlag) ili još i zapaljenje zglobova, nu to progje bez ikakvih tragova. Kakve opasnosti, dakle, nema.

O mojoj rani ne znam Ti ništa nova reći, jer je ni danas nijesu otkrivali. Kako je nedjelja ne dolazi danas profesor, pak tako ostaje sve za sutra. Radi se, naime, o tome, da mi stave taj novi kateter, i profesor je odredio, da će ga on umetnuti. Zato nije u me danas niko ni dirao.

U »Extrablattu« je izišla njegova slika. Ne znam još kakova je, ma svejedno ću ti poslati taj broj neka ga vidiš. Bojim se, da ne će biti najbolje, jer je u tom »Extrablatt« na svjetskom glasu. Ko naš »Dom i svijet«! Al ja nemam druge.

Ne znam, je li se pristoji, da ja pišem gospogji H.? Ja bih joj sigurno sve učinio, da joj u koliko mogu pomognem, jer znam šta je patnja, al možda ne podnosi da pišem njojzi? Možda njemu? Propitaj o tome mamu, ili pogji sama tamo, pa začni o tom na neki način razgovor. Od srca mi je žao. A sad je na koncu svi ostaviše! Kud sreće, da je prije pošla u Beč! Al samo ne u sanatorij.

Propitaj, Dudo, kad je Schäfferov imendan? Mora da je tu negdje blizu. Ne zaboravi. Kazaće ti Mustafa.

A sada Te s mojom Višom zajedno grlim i milujem ko moga slatkoga, dobroga Dudića. »Sve bu dobro vzišlo«, moj Zlati!

Vaš tatica

Još jedan cjelov — rođendanski od Cica.

Mili moj Zlati,

Jučerašnji dan — moj trostruki blagdan — prošao je šutljivo i tromo — pravo u špitalskom tonu. Jedino što je ujutro pošta donijela drage retke i želje moga slatkoga Dudića iz Sarajeva i što su

se oči nad njima mrštile. A onda je nastala duga, lijena pauza, sve dok popodne nijesu došli Vejsil i Marijana, da mi čestitaju. Marijana pače htjela mi zasladiti imendansku itd dosadu paketom biskvita! Imadu ljudi novaca!

Drukč je ništa. Ni pisma, ni brzojava, ni čovjeka. Jedino doktori i sestre. Ma ja sam se već na te prizore tako priučio, da mi ni u čem nijesu kvarili »svečanog« raspoloženja. A najzad su moje misli hrlile u Sarajevo u mamin stan, gdje su se pribile moje dvije ostavljene ptičice.

Osobito mi je sinoć i jutros bilo teško. Pala mi je na pamet živo slika, kako ste sinoć išle kući. Viša zamotana ko mali medvjedić i Ti moj Dudiću — gdje sami idete u prazan stan. A mene stala mučiti misao, kako taj mali crv osim Tebe i mene nikoga nema, pa da mu se mi srušimo, osto bi ko na ulici. Tata i mama stari, Filip i Marija isto tako, Mila sirotinja sa svojom mukom, Tona lump, Špiro pop bez osjećaja! Kud bi, Zlati, mogla da se skloni ta mila, zlatna glavičica? Ne znam šta me ovo spopada, sve mi, Dudo, suze cure od tih misli. Da mi vas je malo vidjeti i zagrliti, odmah bi mi bilo lakše.

O rani sam se nadao bolje referirati. Mislio sam, da će se do danas sasvim zatvoriti, nu eto i opet nije. Ko kad je na meni! Zbog toga nije profesor danas ni metnuo toga »Petzera«. Veli, da se mora time počekati, dok se rana sasvijem zatvori. »Geduld!«

Milino pismo vraćam, kako si i željela. Samo ne znam, Zlati, šta si mi ga i slala, ta Ti najbolje znadeš šta u kući treba. Kupi, Dudiću, šta sada hoćeš, a jedamput, ako i meni bude sugjeno, da ostavim ovu kuću, piši mi pa ću Ti sve nabaviti, što zaželiš.

O ggji H. ja bih najradije s Tobom korespondiro, u koliko joj treba moj izvještaj. Jer ja, Zlati, ne mogu pisati sjedećke, pošto me nemilo bode kateter u tom položaju. Jedino što pišem, to je u krevetu (onu namiru tintom napisah s velikim naporom), a tako olovkom ne mogu njoj da pišem. Ti je posjeti, ponudi joj moje usluge, a ako što treba, ja ću se ovdje informirati. Primio sam Tugomirovo pismo i Mutićevu i Joškovu kartu. Hvala im, ja ću im se ovih dana odужiti, u koliko sam sposoban za takve poslove:

Pozdrav od srca tati i mami i hvala im, što su vas juče prigrlili i tješili. Da Bog da što prije svi (dakako i ja) pod našim krovom!

Grli te s Višom

Vaš tatica

Nek Mustafa ne zaboravi pitati za nadzornikov imendan. Cjelov
Cic

Mili moj Zlati,

Ne znam što je, al velika me tuga spopada. Osobito naveče i ujutro. Tako vas živo vidim pred sobom — Tebe Zlati i toga moga crvica — i sve mi se vrzu po glavi nemile misli, da vam nešto prijeti, a ja vam odavle nikako ne mogu pomoći. Možeš, dakle, znati, kako mi je. Biti će po svoj prilici, da me je već posve umlatio spital, zaokupivši me svega svojim tugaljivim zračištem. Pak tako sam postao pravi pravcati »cmoljo«, jer nad vama tamo u Sarajevu bdije Bog i šta mene onda treba. Al eto iako ja to znadem, teško je, Zlati; ta evo biti će ubrzo četiri mjeseca a Ti dobro znadeš, da ja nijesam željeznih živaca. Zato ja potpuno pojmim svu tu čamu, što, Dudo, Tebe iz'eda, te ne možeš da spavaš. Da nam se Bog svima skupa smiluje!

U novijim pismima nekako si požurila, da ja prvi pišem ggji H. Al to, Zlati, nije pristojno bez ovlasti. Po mom mnijenju bilo bi najpodesnije, da Ti odeš tamo, da joj ponudiš naše usluge, a ja ću se u koliko mogu poskrbiti za informacije. Dakako da u prvom redu mislim na polikliniku. Ovdje su primariji svakog odjela sveučilišni profesori, bolnica nije pretrpana, čuvarice su sestre itd. — sve imade neki značaj prijazniji, nego u drugim bolnicama, iako je meni svega toga već dosta i previše. Al kad se već mora doći pod bolnički krov, najbolje je na polikliniku. Megjutim Ti govori s gospogjom, pak je spram njezinih zahtjeva mogu onda pobliže izvijestiti. Jer nije svako na isti način zadovoljan, a u špitalima smo svi više manje nervozni i gotovi na prigovore i lamentacije. Glavno je, dakle, pitanje: šta bi gospogja htjela?

O ran sam Ti rekao, da se protiv očekivanja liječničkog nije zatvorila. Uzrokom je bila ligatura, to jest konac, koji je u njoj ostao od šivanja nakon operacije. I ta neznatna dlaka bacila me eto u nazadak od deset dana! I na koncu konca to se je moralo dogoditi meni, uoči nastupa četvrtog mjeseca, otkako sam ovdje u krevetu!

Što se tiče cigareta Dušanu i Mili, to budi oprezna zbog sebe i zbog njih. Zakon je strog, a globa velika. Dušan neka potraži Tonu (naći će ga svako popodne u »Narodnoj kavani« na Jelačićevu trgu), pak će mu on reći, gdje se u Zgbu dobivaju takove cigarete i duhan. A Ti budi oprezna i pametna u tome, to Ti vrlo toplo savjetujem, pa se čuvaj da ne udariš na belaj. Bolje je i vrag, nego financa!

Mili moj Zlati, evo ti topli, topli cjelov, Tebi i Viši, koji Vam šalje od puke želje za vama više žalosni nego bolesni

tatica

Mili moj Zlati,

Najprije o mome demonu — o rani. Jutros su mi skinuli flastere, pa sam je vidio. I opet se pomiče naprijed, to jest hoće da se sasvim zatvori, al zapinje. Doktor veli, da to stanje nije ružno, al meni je već dosta toga čekanja, jer o tome — da se, naime, zatvori, zavisi sve u mene — Petzer i onda možda što prije i moja kućica. O moj Bože, da Ti samo znadeš, Zlati, kako je lijepa ta naša kućica! Lijepa i prijatna, blagoslovena koracima moga Dudića i moje Višnjice. A sve je to tako daleko od tatice, i tatice sa svim svojim željama ne može ništa drugo, do ginuti i ginuti za onim danom, kad će se valjda i on jedanput maknuti za svojom srećom. A svemu je kriva ta rana i ništa drugo. Kad bih znao, da bi pomogla koža s lica, da je na nju prilijepimo, dao bih sebi odrezati makar cijeli obraz za ono malo što treba.

A onda drugi moj nemili dušmanin, to Ti je još uvijek onaj stari kateter, koji mi neda hodati, prem mi je želja za gibanjem tolika, da bih se po cijele dane klatario, makar i po sobi i po hodniku, kad se ne smije dalje. Al ne mogu ni sat (od toga dobru polovinu stojim na jednom te istom mjestu). Juče sam ustao samo na deset minuta, dok mi je sestra napravila krevet. Kad izvađe kateter, mislim da bih mogao izvoditi kakve mu drago gimnastičke vježbe — ne boli me ništa, ko ni onoga ko je najzdraviji. Al bez njega ne može biti, jer se drenža mjeaura ne smije prekinuti, inako se ne bi služnjača nikada popravila. Ele — šuti, pa trpi!

Ono što sam mami pisao »do što skorijeg vigjenja« — bijaše, moja živa želja, ojačana nadom, pošto sam mislio, da će se u ponedjeljnik rana sasvim zatvoriti. Nu ne gubimo dobre volje — par dana zakašnjenja ne treba da umah ragja desperacijom. Glavno je, ako nije još koji konac unutra.

Jutros sam primio pismo ggje H., pak ću odmah govoriti s Vejsilom i s mojim doktorima, da joj uzmognu što tačnije odgovoriti.

Što se tiče najnovije skladbe g. Kačerovskoga, to unaprijed mogu reć, da se Vejsil time ne bi mogao baviti. On je zaposlen od jutra do mraka, što na sveučilištu što u muzeju, tako da ga Marijana jedino u večje vidi. Nego imade ovdje jedna knjižara (gospodar je Slaven), pak ću po jednom prijatelju gledati, ne bi li primio tu kompoziciju u izlog. Nu valja malo počekati, dok mi taj prijatelj dogje.

A sada, moj Zlati — ko uvijek — primi s Višnjicom cjelov za cjelovom

od tatice

Ne zaboravi pitati Mustafu za nadzornikov imendan.

Mili i slatki Zlati,

O rani Ti danas ne znam ništa reći, jer će je istom sutra gledati. Zatvorila se, kako već znadeš, nije, a sutra ćemo vidjeti, je li što napredovala na putu popravke.

Ele umalo te na dan moga trostrukoga slavlja ne izgorismo. Moje bi Ti primorske babe za to čestitale, jer da to znači sreću. I znači, kud je moglo izgorjeti još i ono sirotinje, što smo skupo platili. Gazdina kuća ne bi bila »izgorjela«, ali bi soba stradala — tako je nekako rekao vatrogasac. Moj Zlati, sva sreća, da si bila kod kuće i zavrila u onu sobu. Što pak veliš, da osiguramo namještaj, to Ti je vrlo pametna misao. Potraži samo onog agenta, a naći ćeš ga vrlo lako u »Croazii«, na prvom katu nad Schillerovim dućanom. Osiguraj ne samo namještaj, nego i sve drugo ko slike i rublje. To je najbolje odmah, jer se osiguracija računa od 1. I. svake godine — ako se npr. osiguraš decembra, moraš platiti sve od januara. Nije, doduše, mnogo (najveća je prva rata), al ipak novac je. Ne treba žaliti, jer vidiš, kakovoj nesreći umaknismo. A okle bismo skupili za nov namještaj?!

Kako sam Ti pisao, primio sam juče pismo ggje H., pak bih umah popodne govorio s Vejsilom potanko o tomu, nu došo mi je mladi Truhelka, pa jedan jurist-musliman i ggja Meštrovića. Tako sam mu samo natuknuo, a danas ćemo se pobliže dogovoriti.

O moj Zlati, da znaš s kako zamućenim očima sam čitao onaj dio Tvoga jutrošnjega pisma (od 18.), u kojem se zanosiš nadama, da ću ja ubrzo na put i gdje mi daješ savjete što da kupim. Palo mi je tom zgodom napamet, što si Ti, moj Dudiću, zabilježio u notes pod naslovom »Zlatomu na sjećanje«! Kad li je to bilo, Zlati! A sad Tvoje malo srdašce već negdje sanja o mome povratku! Kad bi Bog dao, Dudo, al eto ta kobna rana stala praviti komedije! Nu vidjećemo je sutra.

A što se tiče »storova«, to Ti Zlati postoput hvala. Meni više vrijedi jedna petlja od Tvoje ruke, nego svi dućani kupljenih stvari. Biti će to fino, kad moj Dudić nakiti našu kućicu! Jer bazar je — bazar, a kuća mora da je — dom. A u tome su glavni urednici — ženice i mamice.

Mili Zlati, a sada Te grlim sa mojom Višnjicom i čekam željno novi dan, da mi donese Tvoje novo pismo. Jer kad ga pročitam, onaj dan više mi ne donosi interesa — za me je takav dan prošao, pak čekam drugi. Grli vas Vaš

tatica

Dobri moj Zlati,

A što si se toliko uplašio? Ja Ti svaki dan pišem i kažem Ti, da kad Ti ja ne bih mogao svojom rukom pisati, onda bih zamolio ma koga bilo, da Ti javi odavle dva tri retka, samo da onaj dan ne ostaneš bez pošte. Dobro se sjećam, da sam Ti u nedjelju spremio u obično doba, kada pisma na Te šaljem, redovni list u poštansku škrinjicu pred poliklinikom, pak je jedino krivna sarajevske pošte, što nijesi pisma dobila u pravo doba. To sam već višeputa opazio, a kad je tako, onda se, moj dragi mali Dudiću, nemoj bojati umah za moju glavu, ako Ti pismo ne stigne, kad bi moralo. Ono je tamo na pošti i čeka samo listonošu, da ga iznese na svjetlo dana. Ja nasuprot primam Tvoja pisma posve uredno, svaki dan između 9 i 10 sati izjutra. To mi je jedino veselje čitav božji dan, jer ga čitam i drugi i treći put.

Ranu su tutros razmotali. Nije ni gora ni bolja. Nije mnogo da se zatvori, a eto ne će. Zapravo ne bi trebalo ništa, nego da se u ovoj širini, kako Ti crtam () pokrije kožom — a to

eto ne će pa ne će. (Ona rupica, to ti je takozvana fistula, kroz koju ide kateter). A dok se to ne zatvori, dotle nema ni govora, da bi se probalo tim drugim kateterom, o kom doktori kažu, da ne će boljeti. I eto vidiš, o kakvoj trici zapinje uspjeh! Inako je ranica sasvim zdrava, pak ajde da vidimo, kakva će biti u ponedjeljnik ili u nedjelju (ako me na taj dan previju).

Danas će Vejsil donijeti informacije sa klinike, zbog ggje H. Ja ću joj pak javiti o poliklinici, pa neka bira.

Marijani sam sve isporučio, pa je obećala, da će ti poslati one cjenike. Nu sada je opet nijesam par dana vidio, mora da nešto piše Vejslu kod kuće. Ako nijesi dobila, a Ti potraži na sreću od Jasini Gebrüder Zwieback Wien VI. Mariahilferstrasse, N. Gerngross (ista adresa) N. Lessner (isto). To su velike firme, pak će ih sigurno naći.

Moja soba (tri kreveta) sva se zapunila, po svoj prilici će oba kolege operirati. Dobri su to ljudi, pa katkad iz kreveta onako brbljamo — uživanje, koje prima samo bolesnik.

Upravo sada došao je g. Malin, svršeni slavista, koji me vrlo često pohagja i donosi mi knjiga za čitanje. On će Ti i ovo pismo donijeti u poštansku škrinjicu.

Zaboravio si mi javiti o nadzornikovu imendanu. Ne bih htio, da propustim.

A sad, moj Dudiću, Ti znadeš, da Tebi i Višnjici šalje bezbroj cjelova

V a š t a t i c a

Mila Dudo,

I opet Ti hvala na utjehi, što mi se rana još nije zatvorila. Ja sam se, pročitavši Tvoje jučerašnje pismo, bio preplašio, da će Te moja vijest od ponedjeljnika uprepastiti, pak mi je već bilo i žao, što sam Ti pisao, da se rana nije zatvorila. Nu Ti si, hvala Bogu, pojmla stvar kako treba, jer danas i sam vidim, da to najzad nije Bog zna što — pa ako se nije zatvorila prije osam dana, zatvoriće se par dana kasnije. Velika i onako nije; ja sam Ti je ilustrvao u jučerašnjem pismu.

U mjehuru me ništa ne boli, kad ležim, samo kad ustanem, onda osjećam, kako me u njem bode kateter. Kad ga ne bih imao, siguran sam, da b'h mogao poći sve ovako umah iz kreveta na šetnju po Beču. Al s njime mi je teško — tako smeta. Naročito se ne mogu sagnuti, ni sjesti; kako vidiš smetnje su to, koje nedadu ni misliti na kakvo putovanje. A, vjeruj, Zlati, da mi je tako teško ići u krevet i ne moći hodati. Spopada me silna želja za klatarenjem, al eto ne može se. Kad bi Bog dao, da ta rana zacijeli, pak da se proba Petzerom, možda će zbilja biti štogod lakše, iako doktori kažu, da ne će baš ništa boljeti. Al kad mene boli i ono, pri čem se drugi smije. Uz to se je mjehur stisnuo — hvala gospodinu sarajevskom doktoru — (Ti znaš, koga mislim), pak nije moguće, da ne će i taj Petzer bockati. Samo kad ne bi ovako jako, košto ovaj sada pri hodanju.

Gdji H. pišem danas po svojem najboljem uvjerenju i po informacijama, koje sam dobio od Vejsila i drugih prijatelja, a i od moga asistenta, koji je ujedno ovdje takozvani »Spitalsarzt«, a pozna i druge bolnice po Beču. Najbolje bi bilo da dogje i da vidi, pa da se onda sama odluči; nu ono što joj savjetujem sigurno je po srcu.

Čujem već nekoliko puta, da se je moj mali slatki Turčić »popićeo« u gačice. Ja uvijek takovu riječ poljubim, Tebe, Zlati, lijepo molim, da se za to (p...e) ne ljutiš. Ti si, Dudo, malo nervozna i imadeš u tome svoje nazore, pak me je strah, da ćeš i viknuti na nju. Nemoj tako, Zlati. Pusti je — s malom nježnom opomenom polučće se više, nego oštrom riječi. Ja znam, da se je ona zbog toga uvijek Tebe bojala. Ti je, Dudo, je li meni za volju ne ćeš sada ružiti, dok ja ne dogjem, a onda ćemo se zbog toga nekako svagjati, dok se ne pogodimo. Dakle, Turiću — pići!

Mili moj Zlati, primi ko uvijek sve same slatke cjelove i tople zagrljaje s mojom Višom

od tatice

Danas su, Zlati, upravo tri mjeseca nakon operacije. Bože moj, valjda ne ću još tri !!!

Mili moj dragi i slatki Dudiću,

Jutros su gledali ranu i našli — da se nije ni za dlaku pomakla naprijed. Lijepa je (ne da se gnoji), zdrava rana, samo što je do zla Boga lijena. Dr Blum — vrlo sposoban i energičan doktor (ja ga vrlo uvažavam), ušao je u nju instrumentom i nakon kopkanja izvadio je i opet jednu nesrećnu ligaturu. Kopkao je i dalje, sve do u mjehur (nije boljelo baš ništa), al više ništa izvadio. Kad bi Bog dao, da je time sve izvagjeno, bio bih spasen. Na to su isprali mjehur, metnuli kateter (još dakako uvijek onaj stari), spalili je malo lapisom i pokrili flasterima. I tako će, ako se ništa ne dogodi, počivati u mraku sve do utornika, kad će je opet otvoriti. O moj Dudiću, a ja već unaprijed znadem, da će Ti u utorak o njoj opet ovo isto pisati. Ja sam rekao doktorima, da to nije rana, nego moj demon. Ma ipak, ako je i to, mi ćemo njega već za vrat!

Urin inako biva žući, to jest prelazi iz one tanko crvene boje, u žutu. Doktor kaže, da nije ružan, samo je još jako koncentriran. Jedino ne volim, što u njemu imade još uvijek služi — prem manje nego što je prije bivalo.

Pismo ggji H. gotovo je. Juče sam ga htio prepisati, nu blažena sestra oprala tintarnicu u benzinu (ovdje se sve pere u benzinu i eteru, pošto »ide brže«), pa pero nije htjelo nikako pisati. Marijana mi je morala kupiti tintu, nu već mi je bilo mračno, pak ću danas obaviti tu dužnost.

A danas me boli glava, možda nešto od onog kopkanja (jer, Zlati, nije ugodno gledati kad instrumenat ugje ko za mali prst duboko u ranu), a glavno me boli što sam u noći vrlo loše spavao. Jedan, naime, bolesnik u našoj sobi, bio je cistoskopiran (tj. pregledali su mu mjehur ogledalom), pak je, siromah, imao u noći grozne bolove. Sve je plakao od muke. Dakako da se uz takovu muziku nije dalo spavati, kako je od potrebe, nego onako na prekide. Sada spava siromah, pak to je znak, da su mu bolovi popustili i da će večeras, ne zgodi li se kakvo drugo zlo, biti mir u ovoj sobi.

Uostalom oba pacijenta, što su sada samnom u sobi, biti će operirani. Najgore će biti s njima prvu noć, nakon operacije, ako budu imali bolove il povraćanje od narkoze. Nu podnijeće se i to.

Sutra opet nastaje mom Dudiću škola — svaki dan do četvrtka. Bog će pomoći, a ja sam u duhu s Tobom.

Grli Tebe i Višnjicu ko uvijek

Vaš tatica

U Beču 25. II. (ponedjeljak) 1907.

Mili i dragi moj Zlati,

U Tvojem današnjem pismu (Sar. 22. o. mj.) ko da sumnjaš, da ja ne dobivam u redu Tvojih listova. Nu ja sam Ti već pisao, da Tvoju poštu primam u najboljem redu — samo ne znam, da li se Ti tako isto s mojom prepiskom možeš pohvaliti. A sumnjaš zato, jer da Ti ne odgovaram na mnoga Tvoja pitanja. Ne sjećam se, Zlati, da sam što zaboravio; ako Te nijesam naročito o rani izvijestio u jednom pismu, učinio sam to u drugom, dok sam umio i mogao što reći. Jedino — čini mi se — da Ti nijesam odgovorio na onaj mali prigovor, što mi ne povadiše prije konce. Nu takovi konci ostaju u rani (to nijesu vanjski konci), a desi se, da i izlaze van, pa smetaju ozdravljenju. Ovo potonje, dakako, da se je moralo dogoditi meni; da je u tom što dobro, ne bi mi se dogodilo.

Sutra će opet razviti ranu, pak ću Ti pisati što je i kako je. Sigurno što i juče.

A sad nešta poslovnoga.

Kako znadeš, Zlati, ja još nijesam položio školskih računa, pošto mi nije ni u snu na pamet padalo, da bih mogao ovoliko ostati u Beču. Sve je u redu ubilježeno, nu ja sebi nikad pravo ne vjerujem. Zato pogji u amikusa Sitarića, pa ga zamoli neka jednoga dana dogje k Tebi na crnu kavu i neka sve stavke adira, da se nije dogodila kakva pogriješka u tom poslu. Ta svota neka se odbije od cjelokupne svote, što se prima za školske potrebe (tu ćete svotu naći na omotu knjižice, u koju sam unosio namire), da vidimo stanje kase. To mi onda javi-ovamo. G. Königa umoliću možda danas, da Ti preda kvite, koje je možda isplatio na račun 1906. od novaca koje je ubrao od Šimunkovića i drugih, jer ćeš te papire, kada Ti za to uspišem, poslati amo meni. Dotle ih čuvaj.

Svakako 1. marta ne daj svih para iz šaka, da nadomjestim, ako bi gdje manjkalo. Za to Te uopće ne budi strah, jer sam te novce dao na račun škole, pak mi se moraju povratiti. Nu sad je glavno, da se polože računi.

Kako vidiš, ja se na osnovu toga, Dudo, ne nadam doći tečajem marta kući. (Računi se, naime, moraju položiti do konca marta.) Isprva sam mislio, da ću ih iz Sarajeva polagati — ovako ću iz Beča. I onda, Dudiću, Ti mene pitaš, zašto sam uopće žalostan? A zar, Zlati, nije dosta pomisliti, da me ne će biti ni na Uskrs kod kuće, košto me ne bijaše o Božiću! Ovi konci privezaše se nemilo o krevet. Doduše, to mi ne rekoše doktori, al ja vidim sam, da ne bude ništa do Uskrsa.

Nemoj se, Dudo, žalostiti. Bog će pomoći.

Ono o Sitariću nemoj nikomu pripovijedati, jer zašto da bude drugima krivo što njih ne zovem. Nu ja znam, da Sitarić imade u tome praksu.

Noćas sam sanjao, da sam srećno preplivao mutni Dunav. Sad je na mami red, da to protumači.

Moj Zlati, Tebi i Višnjici, ko obično mnogo, mnogo cjelova od
Vašega tatice.

Zlati, pazi na kvite i račune (školske) ko na oko u glavi. Svaku metni opet u svoj kuverat, košto si našla.

110.

U Beču 26. II. 1907.

Mili moj Zlati,

Ne ćemo je sasvim ružiti — tu ranu, kako sam se već bio priprivio. Jutros, kad ju je doktor otvorio, poviknuo je »Bravo!«. Dogodilo se je, naime čudo, da se je gornjom polovicom zatvorila. A zatvorila se je tom zgodom i jedna prilična šupljina, u koju je gotovo mogao stati otanji grah i iz koje je moj divni doktor Blum izvadio zadnji put jednu ligaturu. Preostaje sad, dakle, da zacijeli još donji dio (oko fistule), a onda ćemo vidjeti šta će odrediti profesor. Asistent tvrdi, da po svoj prilici više nema konaca unutra. Ako je tako, onda bi se rana mogla brzo, vrlo brzo zatvoriti.

Stari T. je lagao, baš kao da se je sam sobom okladio. Ja nijesam ni blijed ni mršav, nego nasuprot dobro izgledam. S doktorom nije govorio, jer u to doba kad je u mene bio nije ni mogao s njime govoriti, a profesoru se tako lako ne zalazi na brbljanje. Uostalom sve je vrijeme, što je bio ovdje (oko 10 minuta) bio s njime Vejsil, s kojim je ujedno došao i otišao, a da nijesu ni vidjeli doktora. Ma kažem Ti — lagao je... ne ću reći, možda u najplemenitijoj namjeri, jer bogzna s kakovim si licem Ti, moj Dudiću, pred njim osvanula. A gdje si ga, Dudo, našla? U muzeju više nema »kancelarije«.

Možda si, Zlati, posumnjala, da ne primam redovno pošte i zbog toga, što Ti nijesam na Tvoja pitanja odgovorio, hoću li jedanput (ah, kada!!) kući preko Budimpešte ili Zagreba. Ja na to nijesam naročito odgovarao, a ne odgovaram ni sada, jerbo ne znam ništa što će mi i kako će mi biti. Put preko Budimpešte je kraći, a i jeftiniji — veliki je komoditet u tome, što ide direktan vagon iz Beča sve do u Bos. Brod, dakle, nemaš brige s prelaženjem i s prenašanjem prtljage. To Ti je, Zlati, onaj vlak, koji dolazi u Sarajevo ujutro oko 10 sati. Preko Zagreba opet u toliko je po ovakove bolesnike bolje, što se može vožnja prekinuti, pak potražiti tamo pomoći, ako bi npr. po-

manjkala kakva funkcija u kateteru i slične stvari. Ma to su sve priče babe Mande; o tome ćemo govoriti, kad bude na redu. Sada Ti radije još jedanput kažem, da rana ipak zacjeljuje, da me u mjehuru ništa ne boli, već jedino da me draplje kateter i da ne izgledam u licu tako jadno, kako je to vidio gospodin T.

Jesi li mi, Zlati, poslao novce — onu potporu, što sam je dobio od vlade?

Aparat nije drugo do mekani kateter, koji izlazi u receptaculum, košto sam ja na žalost već nosio. Nije u tome ništa kabasta i može se lijepo nositi i u salonskom odijelu.

Za »storove« Te još jedanput »pusim«. Zbog ferija — vidjećemo. Svakako ćemo nekuda.

A sad Tebi, Zlati, i Viši mnogo, mnogo cjelova od

tatice

Ja znam, Zlati, da imadeš danas (utorak) mnogo posla, nu ja sam sve uvijek uza Te.

Cjelov Cic

111.

U Beču 27. II. 07.

Mili moj Zlati,

O rani sam Ti juče pisao. Danas nemam o njoj ništa da rekнем, već da ćemo je, ako Bog da u petak opet gledati, pak da vidimo, je li se i dalje opoštenila. Ako je istina, što doktor misli, da više nema u njoj konaca, onda bi mogla moja vijest od petka glasiti vrlo povoljno. A i onako nije više velik komad, koji se imade prevući kožom.

Nu to je sada malenkost, mene muči nešto drugo, a to je ta tvoja nervoznost. Po Tvojim vijestima, Ti, moj Zlati, moraš mnogo da trpiš i da se silno savladavaš. Ovo potonje je svakako junaštvo i znak duševne snage, nu meni sve to zadaje brigu, veliku brigu. Znam da se to nije dogodilo ko kakvo čudo, s neba pa u rebra, već da je plod dugih i teških kušnja i udaraca, koji nas, Zlati, evo od godine dana stizavaju. Ovu moju nesrećnu bolest ne ćemo zaboraviti, pa makar i sto godina živjeli. Nu sad je glavno, Zlati, utvrditi, nije li možda sve ovo zlo, koje Te već tako dugo bije, ostavilo i kakvih fizičkih tragova. Zato te, Dudo, i opet lijepo molim, da pogješ u dra Biberauera, pa neka Te malko pregleda, možda će Ti dati kakove praške protiv živaca. Gdje se može pomoć naći, zašto da se ne potraži. A onda, Dudo, glavno je dijetetika duše. Ti lijepo, kadgod Te spopane takva oluja (a Ti to i radiš) pomisli, da će i ovomu zlu biti kraj. Ta, Zlati, valjda ne može trajati još toliko, koliko je trajalo, pak da se ne povрати u naše sobice opet onaj stari mir i red, kako je tamo i prije vladao. A onda, Zlati, eto imaš tu slatku i milu curicu, koja tako užasno pjeva, al najslagje na svijetu izgovara riječi svojih

melodija. Moj Zlati, kad sam pročitao one Tvoje retke: »Udaji se da da, mene ženi majta« — potekle su mi suze, i sve sam morao jako otvarati usta, da me ne čuju drugi iza moga paraventa. Davno li je da sam je slušao!

Upotrebi, Zlati, sva ta sredstva i gledaj da se koliko moguće savladaš. A kad ja jedanput dogjem, vjeruj mi, moj Dudiću, sve će Te brzo proći. Ne će smjeti ni muha na Te pasti — uvijek ću te čuvati i paziti. Samo da Bog dade, da to što prije bude. Glavno je, da rana zaraste.

Da, nešto sam zaboravio. Onim glupim učiteljicama reci, da im ja poručujem, neka te »pišu v...«!

Što se tiče Zgba i tamošnjih uživanja, doći će i naše doba. Sad je red da se radi, a onda će se moći i uživati! Glavno je — štedićemo, Dudo.

Tebi i Viši mnogo, mnogo cjelova

od tatice

Kad ćeš mi, Zlati, poslati novac? Cjelov Cic

112.

U Beču 28. II. 1907.

Mili moj Zlati,

Sve me nešto uznemiruje misao na tu Tvoju nervoznost. Jer ne samo što su takovi živci zasad velika muka, nu ako se ne budu liječili, u budućnosti biti će još gore, a život — to su živci. Po njima nam je sve ugodno i neugodno, drago i nemilo. A onda se takvi jadi obično bace na pojedini organ, pa kuku i pomagaj! Zato, mili moj Dudiću, pogji do doktora. Ni je to nikakva muka, a i ne košta bogzna što. U početku se svaka bolest brzo i temeljito liječi, teško je samo onda, kad se zavuče u čovjeka, ko katar u moj mjehur. Poslušaj me, Zlati i traži pomoći, dok je možeš lako naći.

Ja ko obično. Čekam sutrašnji dan, da čujem, što je s ranom. Čast i poštenje, Zlati, Tvojemu medicinskomu znanju, ja mu ne prigovaram, al mislim i uz ovaku slabokrvnost, košto je u mene, da će rana zacijeliti prije nego prog'u tri nedjelje. Sigurno si već pročitala moje pismo, u kom sam Ti javio (u utorak), da se je gornja polovica sasvim zatvorila i da je time iščeznula i jedna prilična rupica, koja se je tamo nalazila. Pa kad se je to desilo, zar ne smijem da gojim nadu, e će se ovaj donji dio rane (oko fistule) tim prije zatvoriti? Istina, jedno tamo smeta, a to je, da je ta strana blizu fistule, pak spada u takozvani Inundationsgebiet — to jest tamo smeta urin, da ne može brzo cijeliti. Ma uprkos da već toliko ležim i gledam kako u mene sve nekud sporo biva (baš ko i moj avancement!), ipak uvijek velim: Nadajmo se! »Geduld!« i ovakove riječi.

Danas će iz naše sobe jedan pacijent na operaciju. Rodom je Bečlija, činovnik i dobričina, koji mi je ove dane svašta pripovijedao iz doba, kako je u Beču nekad bilo, dok se je on igrao i bitke bio u negdašnjim utvrdama, na čijem se temelju danas pruža slavni bečki Ring i kuda će moj Dudić s Višom uz njihova taticu, ako Bog da, jedanput veselo i zadovoljno šetati. Bog mu pomogo, jer to zaista nije ugodan korak. Al šta ćeš, kad se drukčije neda.

Ako, Dudo, nijesi bila u Sitarića, pogji i zamoli ga, da one kolone sabere. Nemoj da mi izgubiš koju namiru il račun — sve su u redu, obilježene brojevima A/1 A/2 A/3 itd. Vrijeme prolazi, a ja bih rado, da se ti računi polože. Doduše najradije bih sam, al ako ne bude isto, moraće se ovako.

Molim Te, Zlati, da mi pošalješ novce. Dići će ih Mustafa, a Ti ih samo adresiraj ovamo na me.

Tebi i Viši puno, puno cjelova,

vaš tatica

Karticu sam primio sinoć. Hvala, Cjelov Cic

Jesi li primila cjenike? Još nekoliko cjelova Cic

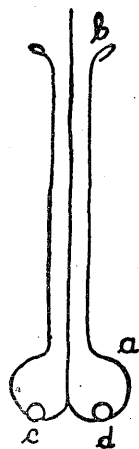
Od katetera ne će se napraviti rane. On samo, istina, draži, al nije opasan.

113.

(23. II. 1907)

Mili Zlati,

Još malo da s Tobom razgovaram i to o medicini, ne dirajući dakako u Tvoj autoritet. Već sam Ti, čini mi se, nekoliko puta pisao, da je glavno da rana zaraste. Onda će mi liječnici metnuti takozvani Petzerov kateter koji izgleda ovako, kako Ti slika pokazuje.

Glava toga katetera (a) dogje u mjehur i to tako, da se čitav kateter stavi na jednu šipku, koja se u nj uvuče kod b i čvrsto nategne. Pošto je mekan, on se sasvim pruži i ona glava (a) sasvim se nategne da posve izgubi oblik balona. To se metne u mjehur (na ranu) i šipka se izvuče (šipku naznačuje ona tanka crta u sredini) i on onda u mjehuru dobije svoj prvašnji oblik. C i d su rupice, na koje ide urin.

Ovaj je kateter posve mekan i liječnici tvrde, da ne može boljeti. Ako bude tako i ako ostanem suh, onda ću moći kući, jer ispirati se mogu i sam. A dok to ne bude, reko mi je profesor, dotle ću ostati ovdje. Ma valjda će se Bog i meni smilovati, pa ne će dati da zbog toga ostanem ovdje još nekoliko mjeseci! »Geduld!«, Zlati!

Onoga gospodina donijeli su sa operacije u sobu oko 12, 10 m. Trebalo je dugo, dok se je probudio. Sad urla od bola. Dobio je drenazu ko i ja. Srce mi se steže, slušajući ga. Tješim ga ko — iskusan čovjek — svakojako.

Grli Vas tatica

114.

U Beču (2) 9. II. 1907.

Mili moj mali Zlaty,

I opet Te uvjeravam, da sam već sasvijem miran. To sam bio umah nakon telegrama, pak za to nemoj da se više zbog mene zabrinuješ. A i opet Ti moram reći, moj mali Dudiću, da si Ti sve to pametno uradila, pa makar se drugi smijali, jer oprez nikada ne škodi, a naročito ne u našim smradnim prilikama. Što sam se ja malo preplašio, to je bilo, pa prošlo, nu moj Zlaty će mi zato uvijek javljati istinu, prem se nadam, da će nas dobri Bog sačuvati od zla. Mojoj rani nije moglo škoditi Tvoje pismo, ona se polako, ali s doktorskim zadovoljstvom zdravo zatvara. Glavno bi bilo samo da već jedanput dočekam da stanu ispirati, jer time bi otpočeo drugi i nadam se posljednji čin toga moga liječenja, koji zar ne će tako dugo trajati, kao ovaj prvi. Tako sada buđi mirna i reci Viši, da sam izljubio sve »packe«, koje mi je poslala u Tvom pismu i drugo, da ću joj donijeti takovu bebu, na kojoj će se vidjeti, da je uzgojena u Beču!

Na Tvoje umirenje kažem, da kad me bečki majstori iz svojih šaka puste, e onda ću valjda biti zdrav! A čitala si šta je profesor rekao Vejsilu. Isključeno je da bi ovi ljudi mogli imati svaki čas drugo mnijenje. Samo, dakako, treba mnogo, mnogo ustrpljenja.

Šta se tiče košte, to se ne boj da će mi škoditi. Ja pače dobro izgledam, onako ko u sarajevskom špitalu. U jutro imam kavu sa žemljom, u 9 sati zdjelicu očišćenih umak kuhanih jaja sa žemljom, u podne čorbu s jajem, obično haširani komad mesa sa rižom, »nudle« ili »carski drobljenac« (Kaiserschmarn) i stakleni tanjrić šljiva; u 3 sata kavu sa žemljom i na večer čorbu s jajetom uz šunku, nu ja mjesto ovoga radije pijem mlijeko, koje je upravo izvrsno, a imam ga cijeli dan na volju. Sve je dobro, samo što se malo teško k...i. U ostalom čini se da Ti često miješaš kliniku (Allgem. Krankenhaus) i polikliniku. Onamo ima I razred (5 for dan) separatnu sobu, a II. i III. leže zajedno, samo što je u košti razlika. Na poliklinici nema I. razreda, nego je tako zvani Separier-Zimmer, gdje ležim ja i još dva gospodina, silno dobri ljudi, i onda su velike zajedničke sobe za jeftinije cijene.

Juče sam počeo pomalo hodati, ne dugo, nu išlo je prilično. Već sam dosta siguran na nogama, samo što mi kateter smeta. Tako to ide malo pomalo, dok ne ustanem sasvim tamo valjda druge nedjelje. Sobnu haljinu dobaviće Vejsil iz komšiluka, gdje imade takav dućan.

Glede Vejsila ne znam šta hoćeš. Želiš li da se oni sasvim k nama presele?

Tebi i Viši cjelov za cjelovom od

tatice

O Viši mi svaki dan javljaj, a tako i o sebi je l' Te još progoni glavobolja? Čuvaj se pri kupanju. Samo na večer, pa odmah u krevet.

115.

U Beču 1. III. 1907.

Moj mili i slatki Zlati,

Rana je hulja — jutros smo je gledali, pa se nije za ova dva dana ni najmanje pokrila kožom, nije ni gora, al nije ni bolja — meni dosta uzroka, da budem, Zlati, vrlo tužan. Jer evo je danas već 1. mart, da sam se pored svega zla, što sani ga podnosio od te lijene rane, ipak nadao bar koncem mjeseca doći kući. Već mi je, naime, moj mili Dudiću, dosta i predosta, a želja da vas vidim je tolika, da je ne mogu svladati nikakvim razlozima. Sasvim sam se nekud rastužio i ne treba mnogo, da mi se oči smoče. A nijesam, Zlati, baba, već eto ubila me je nevolja.

Mjehur se, Zlati, tako brzo ne širi, a za puno se valjda ni ne će proširiti, jer to je m o j mjehur. U drugoga bi postao veći, nego što je prije bio!

Noć sam sproveo užasno. Ovaj moj komšija naprosto je urlao, da ga se je moglo čuti po cijeloj poliklinici. Stenjao je još u narkozi, kako su ga donijeli sa operacije, a kad se je probudio, stao je upravo tuliti od bola. I to je potrajalo cijelo popodne i cijelu noć uprkos injekciji. Jutros se je nešto smirio, pa se nadam, da će noćasnja noć bolje proći. Pospan sam i boli me glava, al to će sve par sati sna otpuhnuti.

Ggja H. sigurno je već primila moje pismo. Ako hoće da je operira baš prof. Hochenegg, onda će morati ili na kliniku (tamo imadu I. razred, to jest separatne sobe) ili u sanatorij, kamo taj profesor zalazi. Ja bih bio za polikliniku, jer je ovdje bolesnik ko u manjem spitalu mirniji, a liječnici su svejedno izvrsni. Tek što ovdje nema te uredbe, da se može dobiti posebna soba, al je za to i jeftinije (4-5K) ma njoj nije za tim stalo. U ostalom klinika, to je inako Allgemeines Krankenhaus (sa 1000 kreveta). Govorićemo, kad dogje ovamo.

Što se tiče te Tifije, ako je ne će ggjica F. da vodi vladi, Ti ne smiješ, jer Ti nijesi upraviteljica, pak Ti mogu tamo prigovoriti. Poslušaj me, Dudo, da si ne priskrbiš neugodnosti. Privatno možeš reći Dl., pak bi i sama djevojka mogla po svojoj direkciji poslati molbenicu vladi. Al ne da je Ti nosiš — pamti, Zlati.

Sa onim učiteljem ne govori mnogo o reformama. To je zaista neki »Turčin i pô«. Pusti ih sve, nek spavaju na svojim lovorima. Sve su to na evropski odjevene okamine. Pamti — šutiti je Zlato, veli mudri Nijemac, pa se ne uzrujavaj, već živi za svoju kućicu. Vjeruj drugo ne vrijedi.

Grlim Te i cjelivam, moj Zlati, sa Višom puno — puno

Vaš tatica

116.

U Beču 2. III, 1907.

Mili i dragi moj Dudiću,

Ispavao sam se — hvala Bogu — upravo »bogovski«, a i trebalo mi je. Juče popodne bio sam ko pijan, a kako se u mene sve umah pozna, nekako sam i u licu bio jaderno i traljavo. Sinoć sam oko 6 sati bio po obćaju malo ustao (za tu paradu još uvijek me mora sestra obući, jer još ne mogu nikako — zbog tog nesrećnog kateketera — da se sam mičem i sagibam), nu nije potrajalo ni deset minuta, a već sam morao u krevet, jer me je taj već spomenuti prijatelj stao tako grepsti po mje huru, da bi bilo naprosto glupo dalje trpjeti. Zato sam legao i tako našao položaj u kom mi ne smeta.

A moj jadni komšija lijepo se je umirio, samo vrišti, kad mora na »veliku stranu«. Tako je isto bilo i meni. Gadno je ovakovo naprezanje pri razrezanu mje huru i debeloj kaučukovoj cijevi u njem. Jadan čovjek, iz sve duše želim, da mu što prije bude bolje.

Što se tiče računa, najprije neka amicus S. sve tačno prebroji, to jest sabere pojedine stavke, a onda neka skupi sve ujedno. To se ima odbiti od sume, koju sam tečajem 1906 primio za uzdržavanje škole. Sve su stavke uvedene, to jest, svi su računi upisani, samo imade još nešto novca il potvrda (ne znam kako je to danas) u g. Königa. I to dakako valja pribrojiti. Diferencu mi javi, jer ja hoću sve da kod kuće uredim, prije nego se preda na uređivanje. Isto tako me će valjati neke namire npr. Fanikine, jer ih je Mustafa pisao i potpisivao za nju, a ja bolestan isplaćivao u nadi, da ću kad ustanem reći Faniki, da ih imade svojom vlastitom rukom potpisivati. Nu eto trefilo se da pogjem u Beč i da tu ostanem evo sutra puna četiri mjeseca!

G. Königu pišem danas. On očito nije podigo novaca, jer ih nema gdje čuvati, pa pravo i ima. Ja ću ga umoliti da ih podigne, isplati što treba za 1907, a da ostatak preda Tebi. Ti ćeš mu izdati pismenu potvrdu u moje ime, a novac ćeš zatvoriti u moju školsku ladicu u našem pisaćem stolu i to u onu limenu kutiju. Al onda nemoj zaboravljati ključa u bravi!

Za Dlustušku mi je veoma žao, jer to je, zaista, najnaivniji član u onom kumovskom domu. Šta je?

Ako se rana što prije stisne, onda možda nije sva nada izgubljena, da ću do konca mjeseca doći. Al — Bog to znađe!

Mili moj Zlati, Tebi i Viši ko uvijek puno cjelova

od Vašeg tatice

Jesi li mi, Zlati, poslao novce? Cjelovčić Cie

117.

U Beču 3. III. 1907.

Mili moj Zlati,

Jutros je nakon dugo, dugo vremena opet osvanulo jedno dopodne, koje mi nije donijelo Tvoga pisma. Ne znam je li možeš zamisliti, što meni vrijede oni Tvoji retci, koji mi približe kuću na očnu daljinu čitanja. Al eto ne bi ništa, pa ništa, i čini mi se, da sam danas još udaljeniji od Vas, nego što sam juče bio. A upravo je danas stoiprvi dan nakon operacije ili četiri mjeseca, otkako sam Vas na rastanku zagrlio. I Bog zna, koliko ću se jošte mučiti?

Jutros su gledali ranu. Dobro se drži, pače se je nešto i zatvorila (ne koliko sam očekivao). Doktor je s njome vrlo zadovoljan, kaže da je lijepa i da se nada, e će se do konca ove nedjelje sasvijem

zatvoriti. Sad je otprilike ko ova sličica

. Mene pak najviše

veseli, što su takozvane granulacije (to jest novo tkivo — Gewebe) danas posve zdrave, a ne ko prije blijede, tako da ih je profesor ocijenio sa »Sehr schlecht«. To pak izravno znači, da se doktor ne će prevariti, kad je rekao, da će se rana zatvoriti do konca ove nedjelje.

Novce sam, Dudo jutros primio u potpunom redu, pak će ih Vejsil ili Marijana (koji već dogje) popodne odnijeti u kancelariju kao moj depozit. Bolesnički troškovi plaćeni su do 7. o. mj., a ja se nadam, da ne ćemo ove svote sasviem ostaviti na poliklinici. A možda će se, Dudo, ipak Bog smilovati, pak da banem bar na veliku subotu kyč! Kad na to pomislim, svega me progje ko neki trzaj. Nu još nešto. Ako bih ja, Dudo, izišo iz bolnice, nu još slab da putujem,

— onda, Zlati, Tebi zar ne bi bilo teško, da dogješ ovamo, pak da ne budem sam na tako daleku putu? Jer recimo, da mene ni ne bude više bolio kateter (što ne vjerujem), a da budem i suh ko kost, jednopak ne će tako lako proći, a ni ne može proći, a to je slabina, kojom me je ubio krevet. Jer ja, Zlati, upravo dršćem kad ustanem, a evo me boli ruka od ovo malo pisanja. Sve mi trne — na to sam spao. Tu će možda trebati i mjesec dana oporavka — Dudine košte i njege i sreće pod svojim krovicom.

Nu kud sam se ovo ja zaletio! Možda ću danas mjesec dana isto ovako sanjariti — ovdje u kutu iza paraventa.

Vejsil će koncem marta u Saraj., a Marijana u Zlatar. Uskrsovaće u Zlataru.

Grlim Te s Višnjom, već znaš kako

V a š t a t i c a

118.

U Beču 4. III. 1907.

Mili i dragi moj Zlati,

Danas sam primio Tvoja dva pisma, od zadnjega i prvoga. Žao mi je, da si ovaj put toliko trpjela od grčeva, a uz to morala naokolo trčkarati, nu nadam se, da je sada sve u redu. Nu da Ti najprije odgovorim zbog školskih računa. Ne radi se, Zlati, o svoti, koju Ti iznosiš (a koja će biti nešto veća, jer sam ja odanle katkad izvadio i osim svote za Biebera), nego o svotama, koje su u g. Königa. Ja sam, naime, platio Šimunkoviću od paušala i predao te dvije potvrde g. Königu, da ih odbije od novaca, koje mu je za to doznačila vlada posebno za školske stolove i stolice. Osim toga mora biti u njega 60 K na još jednu kvitu — on već zna koju. Uz to će, Dudo, manjkati 100 K, koje sam (a to ne smiješ nikomu reći) posudio jednomu školskomu gospodinu i koje su mi sigurne, dok se samo pred njim pojavim, jer to je tako poštena ličnost, da mu ja za tu tricu pisati ne ću. Toliko na ravnanje. Sitarić neka, dakle, sabere svotu ovim redom: 1.) Stavke u onoj knjižici koja je u školskoj ladici u mom pisaćem stolu kod kuće a u njoj su uvedeni računi iz velikih kuverata A., B., C. i D. 2) Kvite il novce, koje su u Königa. (Ono što je poslao na vladu račun o drvima, to je pogriješio, jer ja sam platio drva do konca 1906. a ono što je on platio odnosi se na 1907., pak nije trebalo sada slati. Tu je, dakle, počinio zbrku, ko kad ne će da pita! 3) U mojoj ladici ili kod istoga g. Königa mora biti namira na 40 K, koje sam isplatio Faniki za čišćenje škole, nakon popravka u ferijama. To je imala platiti općina, nu pometnjom nije, nego ja, pak smo kasnije tražili, da nam se taj novac naknadi. Ako

se nije nadoknadio, svejedno — vrijedi namira. Ovo troje valja sabrati i odbiti od onoga, što se prima na godinu za školu, pak će se vidjeti diferencu.

Čudnovato mi je, zašto ggja H. plače. Ja sam joj sve javio po najboljem uvjerenju, pak sam spram toga za polikliniku. Za njezinu bolest nema uopće posebnoga specijaliste, to ide pred kirurga. Prof. Hochenegg je slavan operator, koji djeluje na klinici (Allgemeines Krankenhaus), pak joj je tamo uvijek na uslugu. Uz to imadu na klinici posebne sobe, a u nas valja ležati po troje, četvero, nu njoj bi možda bilo pošlo za rukom da bude sama. Što se tiče kirurga na poliklinici, to su ljudi od glasa i imena. Dogje li amo il tamo, došla bi u dobre ruke — čemu dakle suze! Ja ću joj danas pisati, a Ti je posjeti i umiri je. Ja se čvrsto nadam da bi ona ovdje našla zdravlje.

Dudo, još jedanput Ti savjetujem, da zbog Tifije ne ideš pred nikoga. Nek ide direktorica, il nek preda molbenicu...

Kako je kumi Dlustuški?

Jesi li sad skupila sve zlato? Ako jesi, hvala Bogu i nedala nam se nikada više prilika za tako tužnu ekonomiju.

Sutra ću Ti opet javiti o rani; danas je nijesu gledali.

Tebi i Viši puno cjelova

od Vašega tatice

119.

U Beču 5. III. 1907.

Mili i slatki moj Dudiću,

Vrlo me veseli, da dobro izgledaš »da ću se čuditi, kad Te vidim« — kako mi to lijepo pišeš, nu u nervoznih bolesnika lice ne odaje bolest. Tek sada kako hoćeš, al ja bih Ti i pored svega toga »izgledanja« savjetovao da govoriš s doktorom. A ako ne ćeš Ti, dati će Bog pak valjda ne ću ovdje još dva mjeseca ostati, a onda ću Te ja povesti za ruku.

Ranu smo danas razmotali. Ovo smo nije tek govornička figura, nego ja, zaista, sam odljepim sve flastere, samo ne vadim katetera, te tako, tobože, pomažem doktoru. A činim to radije, jer me ne boli odljepljivanje, dok tugja ruka uvijek je malo teška. Ele rana se je nešto i opet zatvorila, samo je u svom najdonjem dijelu lijena, »so wie ein fauler Schüler« — kaže asistent. Dosad nema razloga ne vjerovati, e se do konca ove nedjelje ne bi zatvorila. Što se tiče pripovijedanja u tom društvu u Sarajevu, da je dobar znak, što me doktori ovdje tako dugo drže, to Ti, Dudo, iskreno kažem, da to nije nikakav znak. Drže me ovdje za to, jer se rana nije zatvorila i jer o

tome ovise pokusi s Petzerom, drukčije bi me već davno bili otpustili. Ova je bolest izlječiva (u koliko je katar), to su mi potvrdili svi liječnici, a bila bi takova i da sam prije kući došao, to jest da se je rana zatvorila. Kud sreće kad bi se isto tako sigurno i mjehur raširio! O tom njegovom neugodnom svojstvu govoricu s profesorom, nu u njegovoj privatnoj kući. Ovdje je upravo preopterećen poslom — nema sat, što je nekoj gospođi vadio kamenje iz bubrega. Operira se dan na dan, a ubrzo će i moga drugoga kolegu na onaj stol pod nožić. Onaj prvi se je već umirio, progjoše ga bolovi, samo se dere pri previjanju.

Što se tiče škole, vjerujem da je vašar, a što se tiče Fanike, pustito na miru. Nemoj da bi se igdje izrazila o uzroku što je otjeraše, a što si mi ga priopćila. Ne treba se zamjerati. Ja i onako mislim nabaviti za školu američansko ulje. Upotrebljuju ga mnoge i premnoge škole, pa i saraj. gimnazija. A jeftinije je.

Ggji H. juče sam pisao. Ako će u Rudolfum, onda, dakako, padaju kombinacije o klinici i poliklinici. To je fina bolnica, zadužbina, pok. Billrotha u Döblingu. A izvrsnih operatera ima svaki takav zavod u Beču.

Računa ne trebam, dok ih S. ne adira. Od Königa trebam samo one račune il kvite, koje sam mu predao na rastanku (Šimunković), onda jedna kvita na 60 K posugtenih novaca, koje je on već ubrao i even. kvita do 40 K za pranje škole o ferijama, ako nije kod kuće u limenoj kutiji, te ako je još što platio à conto 1906. Te račune s onom mojom knjižicom u koju ih bilježim poslaćeš onda preporučeno na me direktno.

Grli Te s Višom

Vaš tatica

120.

U Beču 6. III. 1907.

Mila moja Dudo,

Danas je profesor odredio, da me sutra ne smiju previjati prije, dok on ne dogje. Hoće da vidi ranu. O tome ću Ti sutra sve javiti.

Što se tiče školskih računa, ne trebaš mi Dudo, slati namirah računa, što su u ona četiri kuvera, nego samo onu teku, sašitu od trgovačkog papira, u koju sam unosio svote. Račune čuvaj kao oko u glavi, jer tu se radi o stotinama forinti, a teku mi pošalji rekoman dirano i direktno. Ujedno neka Ti g. König dade isto onakovih araka, da mogu to sve lijepo za vladu prepisati, a Sitarić neka mi na posebnom papiru naznači (ili najbolje u iste

račune upiše), što se još mora dodati, a zašto ja ne znam, pošto je to nakon mene g. König plaćao. Nu sva ta plaćanja, odnosno računi, imaju se odnositi na godinu 1906. Što se je nabavljalo, ove godine, ide na račun paušala 1907., i o tom ćemo govoriti za godinu dana. (Al ne daj Bože više ovako!)

O sebi Ti nemam ništa reći, već mi je i čitanje dosadilo. Čitam svaki dan dopodne i popodne, dok god se vidi, a onda jedva želim osam sati, da se zatvore oči i preturi jedna noć. Drugi dan isto tako, treći jednako. Jedino što mi razigra dušu, to je Tvoj list s vijestima o Tebi i mojoj maloj premudroj Viši. A komu ona to pripovijeda, kako će tata zvoniti na vratima: Ta to su već čitave predstave. Reci miloj mojoj, slatkoj curici, da beba ne fali, velika i fina, — ma eto već kad jedanput tata dogje, nakon dugog i dugog vremena. O, moj Bože, da mi je već doživjeti taj čas, da je vidim, voljubim i da joj pročitam veselje iz onih plavih očica! Al za to ni moja velika curica — neka Duda — ne smije biti ljuta. Mi ćemo već i nju pomilovati i donijeti joj neku milosticu. Sve će biti zadovoljno — samo da se tomu jednomu tatici već jedanput Bog smiluje, pa da ga nekako digne na noge iz kreveta, al bez bola.

Pismo od 2/III. primio sam u redu.

Juče te bio ovdje u mene g. Topali iz Sarajeva, pa smo tako razgovarali. Umolio sam ga, da Ti isporuči moje pozdrave.

Molim Te, Zlati, da mi pošalješ onaj broj »Sarajevskog Lista«, u kome je izišo novi štamparski zakon za Bosnu. Isto tako pošalji mi »Dnevnik« i »Riječ« i to one brojeve, u kojima su se osvrnuli na taj zakon. U tom će Ti pomoći g. Mutić, koga uz druge kolege lijepo pozdravi. Dužnik sam mu na pismu.

Mila moja Dudo, sada Te još sa mojom Višom puno, puno grlim

Vaš tatica

Ovih dana bio je u mene sin kolege Krčmara. Zdravo izgleda. Pozdrav
Cic

121.

U Beču 7. III. 1907.

Mili i slatki moj Zlati,

Uvijek, vidim, imaš samo brige zbog mene i uvijek nešto izmišljaš, kako da mi olakšaš ovu čamu. Nu, Zlati, Tvoj zadnji savjet ne bi pomogao. Onaj gospodin sasvim je izgubio bolove, a kako je u njega divna priroda, da mu rane brzo zarašćuju, sigurno će prije kući nego li ja. Pa kad se je to moglo dogoditi jednom starcu od nekih 65 godina, gdje se ne bi moglo dogoditi njemu, koji je od mene stariji

samo nekih deset godina. Sad prosudi kakve sreće! Jutros je profesor gledao ranu. Nije ni gora ni bolja. Nema joj prigovora — samo što je lijena, pa ne će naprijed. Odredio je da je še lapizira i onda dobro napraši dermatolom. Bože daj strpljenja do subote, da vidimo hoće li bar korak na bolje. Nu pored ovakovih prilika, moj nadasve mili Zlati, nema gotovo ni govora, da bih mogao uskrsovati uz vas, moje na milije i najdraže glave. Al nije moguće, da će se bogzna koliko dugo vući. Sve se je već zatvorilo, samo je otvorena donja polovina, tj. nešto više koliko pola u gornjeg članka na malom prstu (dakako na mojoj ruci.)

Zbog Königovih računa je laka orijentacija. Pitaj ga što je to platio i neka ujedno kaže za koju godinu 1906 ili 1907. Uračunati se imaju samo svote za 1906. Tek ako nije tima plaćanjima za 1906, prešao odregjene paušale. Kad me nije htio ništa pitati.

Zbog kume mi je jako žao. Bilo bi možda najbolje — dok je bolest u početku — da dogje ovamo. Ovdje su ženske operacije s dana u dan na redu. Vade svašta i nema dosad (otkad sam ovdje) slučaja, koji im ne bi pošao za rukom.

Juče Ti je Marijana poslala poštom 6 K 81 h, a evo zašto. Vejsil imade ovdje nekog popa (za toga mu treba i duhan) arheologa iz Francuske, koji strastveno skuplja marke i poštanske vrednote. Sad hoće taj pop da skupi potpunu kolekciju tih bos. specijaliteta, koje Ti ja prilažem na posebnom papiriću.

To sve možeš staviti u isti paket, gdje ćeš slati Marijani onaj duhan i šta ja znam šta jošte.

Meni računa ne treba jošte slati, dok ne čujem rezultata o Sitarićevoj bilanci. Onda ću Ti pisati.

Je li Ti g. König predao što novaca? Ja sam mu rekao, da to učini, a Ti da ćeš mu izdati na to potvrdu. On u školi nema to gdje da drži, a bojim se da mi se mnogo ne potroši na nepotrebne stvari.

Čini mi se, da se mi već moramo zbog naše Više duševno naoružavati. Njoj se već hoće pripovijedaka! Bome će na zimu trebati uz peć čitati Andersena. Samo ne previše uzrujavati fantaziju.

Tebi i Viši Zlati cjelovi

od Vašega tatice

122.

U Beču 8. III. 1907.

Mili i premili moj Zlati,

Primio sam Tvoj list od 5., a i onaj od 1., pak je tako sve u redu. O sebi Ti nemam n'šta reći, nego da sam se danas upravo začudio urinu, kako je lijepo žućkast i bio bi posve fin, da u njem ne plivaju

proklete zastavice ko trakavice (Bandwurm) od sluzi. I ta nesreća zadaje mi i pomanje (al upravo pomanje) bolove, dok se provlači kroz kateter. Da ih nema, možda bih već bio i zdrav, u koliko u mene »zdravlje« znači najprije da se zatvori rana. Jer nema sumnje, da je urin, koji pišti na ranu, jer mu ta sluz smeta prolaziti kroz kateter, glavni uzrok, što se rana tako sporo zatvara.

Oko 11 sati bio je profesor kod moga kreveta, pa se je tobož ko ljutio na ranu, što je toliko lijena. Kad sam mu na to rekao, da je to po me vrlo tugaljivo, odgovorio mi je: »Nu baš tugaljivo nije, ali je dosadno!« Još sam ga pitao, da li je to kakav znak bolesne krvi, našto se je nasmiješio i rekao: Ihr Blut ist gesund, und an der Wunde sind nur die localen Verhältnisse schuld — to jest, taj nesrećni urin, koji još uvijek moći. Al kad ja nekoga zgrabim, onda ga ne puštam, pak za to potkućih umah i novo pitanje: »A hoće li ovo jedanput okrenuti na bolje?«, našto mi je on upro nogom o pod i reko odlučno: »Es muss besser werden!« Dok je megjutim profesor otišao drugom krevetu, pristupio je k meni asistent Dr Blum, pa mi je reko, neka se brže obučem i odem u vrt šetati. Odgovorio sam mu: »Evo kako se osjećam: izvadite mi kateter, pa ću otići, ako hoćete, i na zvonik sv. Stjepana!« Al to ne će nijedan da učini, već svi me šalju u šetnju s kateterom i ne će da vjeruju, e me toliko draplje po mjehuru.

Ti si meni, Dudo, samo natuknuo o svom razgovoru sa drom Stiasnijem. Molim Te, reci mi sve što Ti je kazao, jer ja onda, Zlati, to ispiregjujem s ovim, što ovdje čujem od doktora. A vrlo je dobro bilo što si samo pitala i što nijesi ništa kritizirala, jer najzad nikad se ne zna, koga čovjek može trebati.

Hvala Ti, mila Dudo, što si spremna da dogješ po mene i da mi pomogneš. I ja mislim, da bi mi pola muke prošlo, da Te samo maio vidim. A Bog će pomoći. Uztreba li, ja ću Ti, Dudiću, pisati.

Molim Te zamoli Sitarića, da pogleda u Bujhera naredbu o polaganju (to jest) o roku polaganja tih računa. Znam da se mogu položiti do konca marta, nu ako ne bi čovjeka objesili, da ih položi aprila, ja bi ih volio onda sam položiti, kad dogjem tamo. A to će valjda biti u aprilu. Javi mi o tom umah prvom poštom.

Danas mi je dr Kapsamer rekao, da se upravo mora čuditi, kako dobro izgledam, a toliko ležim. To su sve utješljive stvari.

»Savremenik« jutros primio.

Mili Zlati, Tebi i Viši bežbroj, bežbroj zagrljaja i cjelova.

V a š t a t i c a

Mili i jedini moj Dudiću,

Rana je istom sutra na redu, pak Ti tako o njoj ne umijem ništa reći. Samo jedno znam, a to je, da se još nije zatvorila, i to za to, jer je na meni. Nu ako ne mogu ništa reći o rani, mogu ipak nešto reći o svojoj »nekadašnjoj« bolesti i to na osnovu onoga, što Ti je onaj gospodin doktor neki dan pripovijedao. Moj Dudiću, ja to spominjem samo za to, što me uzbunjuje, jer ako čovjek nije čovjek, onda se je teško takovim ljudima pouzdavati. Ja ne ću reći ništa za mladoga doktora, jer je on jedne večeri (ono kad me je jako boljelo) zaista teško ulazio u mjehur, nu ne zbog toga što bi bio pun inkrustacija (onda sam ja već sve kamenje do jednog, koji sam donio u Beč, izurinirao), nego zbog toga, što je mjehur upravo od onog kamenja, koga više nije ni bilo u njem imao uspomena, tako da se je ovdje profesor čudio, kako je sluznjača silno trpjela. A njegov šef je na dan, kad je imala biti operacija, mjehur pretražio sa tri sonde, pa sve jedno nije ništa našao. Kud sreće da je bio srećnije ruke bar pred tri godine, kad sam mu počeo dolaziti — ne bi se danas mjehur bio stisnuo na minimum. Nu sad svi pitaju za mene i svi bi rad da nešto znadu. A zašto nijesu operirali onda, kad sam im došao na operaciju! Ma neka ide sve to do bijesa — samo kad bi Bog dao, da se sada ta nesreća kako tako popravi! Ovo sam samo Tebi rekao, moj Dudiću, — sastaneš li se s onim živoderom, budi pametna, pa ni riječi. U mene se je sigurno jadno ponio!

Što se novaca tiče, nemoj se, Zlati, ljutiti. Potrošilo se je, mislim, nešto više nego Ti sudiš, nu Ti znadeš da nijesam ni helera zalupao u što obijesna. Nabralo se, Zlati, a nadam se da ne će biti mnogo više od Tvoje kombinacije. U ostalom željno čekam rezultat — napiši mi ga na kakovu ceduljicu i to po ekzemplaru kako Ti naznačujem na priklopljenoj ceduljici.

G. Königu pisao sam posebno, nu nemam odgovora.

Zbog onih 100 K ne vodi brige. Rekoh Ti, da su u rukama čovjeka, koji vraća. Ti si možda mislima na drugoga jednoga gospodina, od koga n. pr. ne možeš nikada dobiti knjige, što mu ih posudiš. Još Ti velju — ne boj se!

Kako vidim (s apotekama) imaćemo još nešto duga, — Bog će pomoći, al u nj više zapadati ne ćemo.

Je li Ti fin kaputić? »Da me ne osramotiš, Zlati«, — kako Ti uvijek kažem.

Sve pozdrave usrdno vraćam, Vinkoviću specijalno.

Ovo pismo dobiti ćeš u ponedjeljak, dakle na početku nedjeljne školske muke. A sutra u utorak, kad imaš najviše sati, znaj da sam cijeli dan kod Tebe i da nastojim kako da Ti olakšam napor.

Grli te s Višom

V a š t a t i c a

Mili i slatki moj Dudiću,

Da Ti počnem o rani, — a i jest ona velika moja rana! Od zadnjeg puta pa do danas, dakle kroz puna dva dana nije se ni za dlaku promijenila. Ma ni za dlaku! Doktori ne vide u tome nikakova zla, oni o njoj ne vele drugo, nego da je »fad« (a ne »schlecht«), a meni je pri tom i »fad« i »schlecht« i štogodi hoćeš. Eto jedino zbog te nesreće moram da ležim i krepavam ovdje iza paraventa, a da je bilo sreće, mogao sam već imati toga nekoga Petzera i hodati, ako ne po Sarajevu, a ono bar po dvorištu poliklinike. Dr Blum (stariji asistent) kaže mi, da će predložiti profesoru, e bi možda pristao da se ove nacrkle (ovako ja bez ikakva poštovanja prevodim njemački izraz »schlaf«) granulacije sastružu kašikom, pak da na njihovim ruševinama uzrastu ljepše, veseliije, koje će se prije prevući kožom, nego ove mrcine.

Eto sad sam se iz dna duše naružio te rane, al nemoj, Dudo, misliti, da mi je za to što lakše. Naprotiv biva mi, Zlati, sve teže. Želji za vama tamo, mojima milima i dragima, pridružuje se neustrpljivost — rad bih van, na zrak, rad bih malko požurio korake, ko prije, nu eto koji me je gad prikovao o krevet (»So eine Drecksache« — kaže doktor). Neđa čovjeku živjeti!

Sinoć se je kateter pri ustajanju malo izvuko iz mjehura, pa nije bockao, ali je zato po nešto curio urin na ranu. »Svejedno, rekoh, neka poliklinika pere gaće, a ja ću upotrebiti priliku, pa hodati« I hodao sam neko tri četvrt sata, al ne polako, nego ko prije, velikim koracima, ko kad ne bocka kateter. Nikako mi se nije dalo u krevet, nu najzad sam morao sama sebe u nj otjerati, jer sam se pobjojao, da mi ne bi kako škodilo, pošto nijesam već više od petnaest dana bio na nogama dulje od 20 minuta. Nije mi škodilo, a spavao sam prilično, nu ja sada u novije doba uopće se ne mogu potužiti na onako slab san, ko nakon operacije. Onda su mi prolazile po cijele noći u bolu, a da ne bih ni oka stisnuo.

Moj Bečlija veseo — ne boli ga ništa, pa katkad fićuka u krevetu od radosti. Pacijent u srednjem krevetu još nije operiran, pak tako kadikad preko dana brbljamo. Tu se mogu čuti zanimljive riječi ko: urin, Stuhl, Blähung itd.

Prilažem Ti, Zlati, mali izvadak iz današnjeg »Obzora«, da ne propustiš poći u teatar, ako se 25. ili 26. IV. desiš u Zagrebu.

Ne znam, Dudo, jesi li primila sva moja novija pisma, jer sve govoriš, da ćeš mi poslati ovamo račune, a ja sam Ti rekao, da toga još ne trebam. Glavno su rezultati (na ceduljici)..

Juče sam primio od Marijane Tvoju milošćicu. Ipak si nekako izmudrio da šalješ i cjelov u srce, moj Dudiću! Hvala!

A sada još puno njih Tebi i Viši

od Vašega tatice

Još jedanput hvala, Zlati, al više nemoj ništa slati. Šunke imam svaki-dan ovdje. Ani reci, da joj je biscuit izvrstan. Sad sam ga jeo u kavi, a kad dogjem, onda ćemo u teju.

Cjelov Cic.

125.

U Beču 11. III. 1907.

Mili moj mali Dudiću,

Najprije Te moram ljudski izružiti. Zar ja moram prevrtavati uveče Tvoje cipele, da vidim, jesu li cijele?! A isto tako i galoše?! I zar Ti još ne znaš, da se može najjadnije nastradati, kad se hoda a u cipelama snijeg il kiša klokoću, te klokoću! I Ti, Zlati, hoćeš da si neka mudra glava — književnica! Umah da si otišla na dućan i kupila 1.) cipele, 2) galoše, jer na koncu konca već si t'm nemarom dotle dotjerala, da Te boli glava i da kašlješ, a čini se da Ti ni to još nije dosta.

Drugi se ukor tiče toga, što sve moguće magarce ovog svijeta smatraš ljudima i uvodiš ih u sobe. Gospodin Antonije Sunarić ne zaslužuje drugo, nego da ga se baci iz kuće. To je lijenčina, koja krađe Bogu dane, a dok bude naivnih Dudića na svijetu, naći će on svoju kronicu. Da si mu dala dva krajcara i jedanput nogom »v' rit«, il još bolje dvaput nogom »v' rit« i jedan krajcar, bila bi bolje učinila. To je, moj Zlati, prosta vucibatina, koja je mene (a mogo je znati, da mi se ne će tako lako sakriti) varala u Zagrebu, da je pravnik, ure-dnik i šta Ti ga ja znam. Reci Ani, da ga u moje ime potjera me-tlom. Jer njemu treba na ovaj način pokazati, da u svijetu treba ra-diti, a ne živjeti o tugjoj mucí. A još u njegovim godinama!

O računima mogu samo to reći, da ne može biti tolikí deficit. Uostalom vidjećemo.

Ja znam da bi bila Königova dužnost, da preda te račune, nu pri-je svega, to je stvar koju ja nikomu rado iz ruke nedam, a drugo on bi načinio još veću zbrku, nego dosada, kad je predao vladi račune koji se odnose na 1908 i imadu se predlagati tek 1908. Uz to mi je poslao vladi i neke račune, koji bi spadali u 1907, dakle bi išli sa

ovom partijom, koju valja sada poslati. A megju nama govoreći, on meni neprestano troši — »za malenkosti« — kako on kaže, a sigurno kupuje nepotrebne stvari, ko kojekakve kalendare, notese, nože za rezanje papira, tintarnice itd.

Ovd'e sam morao prekinuti, jer me je posjetio iz druge sobe neki profesor matematike i fizike iz Černovica, koji je došao ovamo liječiti mjehur. Užasno se boji i misli, da mu nema više spasa.

Mamin dar Višnjici vrlo me je ganuo, pak joj se napose zahvaljujem.

Danas mi je jedan asistent rekao, da će se moj katar sasvijem izliječiti. Da li će mjehur postati veći, to se zasad ne može znati, nu oni će sve pokušati.

Što se tiče novina — Bože daj samo zdravlje.

Tebe i Višu grli

V a š t a t i c a.

126.

Beč, datum pošt. žiga 12. III. 07.

(Razglednica)

Opraštajući se sa Silvijem i Bečom sjetismo se Tebe draga moja Ella i šaljem Ti zadnji pozdrav iz Beča

Tvoja

M a r i j a n a

Sutra ide Marijana u Zlatar, Vejsil detto u petak, a onda ću valjda jedanput i ja odavle

Grli Vas Vaš tatica

V e j s i l

127.

U Beču 12. III. 1907.

Mili i slatki moj Zlati,

Ranu smo danas otvorili, pak smo isto tako pametni, košto smo i prije bili. Niti je bolja niti je gora. Jedino što me nešto malo tješi i predaje mi neku nadu, to je, da je asistent zašao u nju duboko pin-cetom (nije ništa boljelo) i tamo kopkao i kopkao, dok nije istrkao (upravo sam čuo, kako je puklo) opet jednu ligaturu. On se nada,

da bi se moglo brže poći na bolje, to jest, ako nije još koji konac unutra. Ah kad bi Bog dao, da ih više nema, jer dok god bude i jedan tamo u tim razrezanim dubinama, nema ni govora, da bi se ta kukavna rana mogla zatvoriti. Asistent pače kaže, da bi se tad mogla vrlo brzo kožom prevući.

G. König se je, kako već vidim zaletio, pak mi je napravio neku zbrku. U glavnom ću se snaći, to je istina, nu ja sad odavle ipak ne ću znati sve, što je on tamo nabavljao obzirom na rok, a to je ono što odlučuje pri polaganju ovih računa. Ti pak pišeš mi, da na mnogim računima ni nema datuma — to su, dakle, neki specijaliteti! Ako se to može oprostiti Zlatomu kad piše pisma, ne može se oprostiti trgovcu kad piše račune!. Nu vidjećemo. Ipak već unaprijed znadem, da mi mnogo troši, košto sam Ti već juče rekao. Ja ću mu pisati, da početkom aprila podigne II. kvartal (410 K) i da ga predade Tebi, a Ti ga zatvori u onu moju školsku ladicu, jer ako ostane u njega, sve će spucati.

Sinoć sam nakon više od četiri mjeseca vidio svoj kofer. Kako, naime, nijesam mislio ostati ovako dugo u poliklinici, spakovo sam ono jutro (15. novembra pr. g.) kad sam pošo u bolnicu sve svoje rublje (i ono zamazano) u nj. Nu evo, kako se je to srećno liječenje oteglo, pobjao sam se, da se što ne pokvari, ne opljesnivi, pak sam ga dao donijeti iz magazeta. Crna odijela vise sada u ormaru, a rublje, je u pranju. Biti će to masan račun, makar ga nema mnogo, jer ovdje gule gdje mogu. Predao sam ga, naime, našoj sluškinji, a ona ga je odnijela van kuće. Poslaću Ti ceduljicu, da vidiš pošto se ovdje to radi.

Ja, kako Ti već rekoh, postajem u krevetu ponešto nemiran, otkad je oduljio dan. Htjelo bi mi se ići (da ne bude onaj klin u mjehuru) i putovati. Nu dok se bude moglo ići, moći će se i putovati, a dotle se tješim ovim ustajanjima na pô sata. A profesor kaže, da mora biti bolje.

Kao uvijek Tebi i Viši bezbroj cjelova

V a š t a t i c a

128.

U Beču 13. III. 1907.

Mili, slatki mali moj Dudiću,

Vidim, Zlati, teško Ti je, teško je imeni — a pomoći sebi ne možemo. Teška je ovo kušnja došla na me; evo potpuno zdrav čovjek (izuzevši, dakako, taj zlosrećni mjehur) ležim ovdje već eto će biti preksutra ravno četiri mjeseca, a od operacije je danas 111 dana, pak sam Bog znađe, kad ću postati bar malo sposoban da izagjem

na ulicu i da bar upola nekakav dogjem kući. Moj mili Dudiću, kakav će ovo biti sastanak, kad ću možda pri svakom polukoraku osjetiti bol od uboda one neke sprave za mučenje, koja se zove kateter. Drugi, doduše, vele, da ne će tako boljeti, nu ja prosto ne vjerujem, — je li nešto na meni, onda je i najgore. A kad je meni zlo, onda moj mali Zlati kuka negdje u Sarajevu, i tako je sav naš lijepi život eto na bogzna još koliko dugo razoren.

Mila moja Dudo, bar se Ti svladaj i čuvaj zdravlje, čuvajući dobru volju. Ta jedanput će valjda i meni biti bolje, i doći će Gjurgjevdan, a s njime i sunce i pred moja vrata. A onda će opet sve biti u redu. Nu prije toga, ah kad bih mogo samo malo biti uz Tebe, Dudo, i uz moju malu brbljavku, pak da vas čujem, kako jedna drugoj pripovijedate! Samo malo, Zlati, al nije moguće ni u snu. Prvo mi ništa ne dolazi na san, a drugo, kad i usnijem sarajevsku kuću, biva to nekud glupo i nejasno, pak sam ljut i žalostan. Ma pustimo liriku!

Višnjicu, milu pravdašicu, za one njezine prijetnje i ukore od srca poljubi, a onda je odvedi doktoru. Ne valja to zapuštati u djeteta, jer može dobiti kronično upaljenje očice, a to bi bilo žalosno po onaj kapital.

Zbog mame ću pitati, nu ja bih želio da okle smognemo pak da ju kako dovučemo do Beča na diagnozu. Stvar je, istina, neugodna, nu uz dijetu ne mora biti opasnost tako velika, koliko se Ti, Zlati, bojiš. Glavno je da se čuva i da se nikako ne uzrujava.

Ja se nadam, da ćeš mi, Zlati, dati pravo što se ja pred drugima gradim zdraviji i čvršći, nego što jesam. A zašto da drugi budu svjedokom moje nevolje, kad u ljudi ni nema samilosti, nego samo ljubopitljivost! Ja samo pred Tobom kukam, Dudiću. Nu istina je, da ne izgledam tako tužno, kako bi se moglo očekivati.

Juče me je posjetio dr. Jelovšek. Došo je ovamo na kurs u kliniku i pripovijeda mi o Dušanu i Mili i o njihovom društvu. Dobro je.

Cvijeće možeš odmah prodati, jer će poslije biti još gore. Kupićemo poslije lijepu palmu. Ah, samo da već dogjem!

Grli te s Višom Vaš tatice

Pa makar rana i bila lijena, ipak ćemo se vidjeti! Ne smije se klonuti, Zlati!

Grli Cic

129.

U Beču 14. III. 1907 (sic!)

Mili moj Dudiću, (Svemili i svedragi!)

Bilo mi je vrlo milo čuti, da si ipak kupila cipele (jer sam mislio, da ćeš ići sve tako poderana do aprila!), tek o galošama ne javljaš ni riječi, a to će reći, da ih sigurno nijesi nabavila. To ne smije, Dudo, biti, pak ćeš Ti otići odmah nakon što pročitaš ovo pismo, na dućan

i kupiti ćeš tamo taj predmet. U drugom pismu ćeš mi potvrditi, da si to učinila.

Čitao sam jutros u »Pressi«, da je juče u noći dosta jak potres prodrmao Sarajevo. Nadam se, da se nisi poplašila i da ste to primili ko u novije doba posve običan događaj. Uostalom sigurno ima i dosta pretjeranosti u toj vijesti — bar sam naučio tako čitati novine. Žalim, Dudo, da Te nijesam mogao s malom mojom Višom sakriti na prsa, pak Vas malo milovati, al meni, jadnomu, sve ostaje samo pukom željom, kad ste mi tako daleko.

O'rani Ti ne znam ništa reći. Nijesu me danas previjali, pa ne znam kakova je. Sigurno nevalja.

Mjehur se ispire svaki drugi dan i što se toga tiče, tu, Zlati, ja ne mogu doktore učiti zanatu. A sluz će takogjer jedanput prestati; meni se pače čini da biva ponešto regja. Nešto će je biti i od toga katetera, koji neprestano u mjehuru grebe, pak se nadam (ako me i tu neda ne prevari), da će »Petzer« manje dražiti i po tom proizvođiti i manje sluzi.

Što se tiče računa, to Te lijepo molim da mi spremiš 1.) onu knjižicu, u koju sam ih ja bilježio, 2.) Königove račune sve koje Ti je predao, pa ako je i koja kvita još iz mogeg doba, koju sam mu ja pri odlasku predao. Treba se žuriti za svaki slučaj. Ne bude li nužno predati, pak dobro neka leže, samo da je spremno.

Onoga profesora, o kom sam Ti pripovijedao da je došao iz Černovica, operiraju evo već puna dva sata, a još nije gotovo. Vade mu bubreg. Siromah čovjek ove je dane duševno užasno trpio.

U mene inako sve po starome — lijeno i dosadno. Jedino noć mi je donijela ugodnu razbibrigu. Sanjao sam, naime, da sam došao s Petzerom u Sarajevo, pak da sam po ulici (gdje je ulaz u hôtél Europe) išao ko najzdraviji čovjek. Ah, kako je bilo lijepo — bez bola, nakon toliko vremena, a dva tri koraka od moje kućice, moga Dudića, moje Više! Još samo malo, pak sam ih mogao vidjeti. Al toga mi nije don'o ni san.

Kačerovsky neka pošalje pet komada na me. Onoga prijatelja nikako nema.

Mila moja Dudo, grlim Te s mojom Višom puno i vječno i nikada mi ne će biti dosta.

Vaš tatica

130.

U Beču 15. III. 1907.

Mili moj Dudiću,

Ni danas nijesmo rane gledali. Suh sam (to jest ne curi na ranu), pa asistent kaže, da je bolje pustiti je na miru, neka zarašćuje, nego da je često dražimo razmatanjem. A i ja volim — možda će se ipak

Bog smilovati, pak da se već jedanput počne bar malo zatvarati, a ne ovako — uvijek isto. Ani hvala, što se toliko za me brine, nu ovdje se štedi svinjska mast; najvše da bi me namazali kunerolom! A kad se ja vratim, onda ćemo mjesto da se mažemo mašču, na njoj pržiti fine, fine »šnicele«. Znaš, Dudo, one janjeće, koje toliko volim i koje ću nemilo tamaniti. A vjeru¹, da sam već željan osobito našega rizota. Onda će mi ga moj Dudić prirediti. Jedva čekam, Zlati, da Ti mogu pisati, neka dogješ. Ako Bog dađe iole boljitka, poveo bih Te jedno dva tri dana po Beču, da Tebi štošta pokažem, a ja da malo naučim hodati. Na svaki način htio bih da vidiš dvorske muzeje, galeriju slika i Belvedere (druga galerija). A onda da progješ jedne večeri Stjepanovim trgom, Grabenom, Kärtnericom — mrak, brate, ko u rogu! Na Ringu imade takogjer povećih kućica i nekih izloga, nu za mene su prije operacije bile najvažnije neke zgradice, gdje se može »pićiti« — mjesta ko'a se u Beču kolosalno polaze. A mnogi život i razvija se izmegju pivare i pissoira. Nichts schlechtes dabei!

Nu što se tiče toga, da mi, Dudo, ovamo stalno preprtljamo, o tom ne može biti ni govora, s razloga, što to meni za rukom ne bi pošlo. Nama, Dudiću, nema druge, do smiriti se u svom kutu. Najzad što nama smeta sav sarajevski smrad, ako smo samo mi zadovoljni i srećni u našoj kućici. A svejedno ne znači ni to do vijeka. Ja imadem jošte devet godina službe, dotle ćeš i Ti nešto porasti do penzije, a naš Turić svršiti će osnovnu školu. Onda ćemo mi, Dudo, u Zagreb. Naći ćemo tamo lijep stanić, ako nam se baš i ne ispuni želja, kako sam je ono ja sanjao na Josipovcu (a najzad zar je to nemoguće.!) i brinućemo se za našu milu, pametnu Višu, da uči i da joj ne bude ništa uzmanjkalo. Njezin život, koliko je u našim rukama, mora proći bezbrižno, bez gorčine,

Opet mi pada Ana na pamet, jer me to dira, kako ona o meni brigu vodi. Pazi, Dudo, da Ti je ne odmame, kad je toliko kućnica i kad toliko čuva moju slatku curicu.

Zbog Kačerovskoga bi bilo još najbolje da pošalje note sa preporukom ggje Slavke na njezinog brata, koji je ovdje konzervatorista. Taj bi mu mogao u konzervatoriju prodati nekoliko komada. Svejedno ako stvari i dogđu na me, ja b'h ih po jednom prijatelju poslao g. Zecu (tako se zove brat ggje Slavke), da ih rasturi. Dakle, bolje da to g. Kačerovsky učini direktno.

Pozdravi tatu i mamu, a Tebe s Višnjicom voli žarko

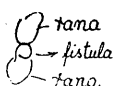
Vaš tata

Račune mi odmah šalji, onako kako sam Ti pisao, ako nadzornik veli, da se moraju predati do konca mjeseca.

Mili Dudiću,

Javljam Ti, da ranu možemo nazvati ranicom. Kad me je doktor jutros razmotao, rekao joj je, da je »sehr schön«. Izgleda ovako: odozgo ispod fistule manji, a nad fistulom nešto veći dio mesa, koje se nije još pokrilo kožom (vidi niže sliku a). Jedan asistent misli, da bi se mogla zatvoriti za tri dana, a drugi za osam. Uostalom onaj prvi kaže: »Aber bei Ihnen kann man nie was wissen!« Tako je u mene nebo čas vedro, čas oblačno, i nikad mu ne znaš prave čudi. Nu možemo se sigurno nadati, da je blizu čas, kada će doktor reći: Rana je bila i nema je više, samo je ostala brazgotina, da je nosiš dok si živ! Nu hvala Bogu, samo kad smo i do toga došli.

rana
fistula
rana

Što se tiče mjehura, to ja neću trebati »Petzera« zbog toga, jer bi se mjehur stisnuo. »Petzer« se nosi, da u njemu (u mjehuru) ne bude vode, pak da se tako liječi katar. Ostane li mjehur stisnut, to bih morao nositi onaj receptaculum, jer ne bih mogao dugo držati vodu, a opet se ne može svako četvrt ili pola sata trčati na stranu. Bolova biti ne će, jer bolovi dolaze od katara, a katar će se (to mi svi doktori kažu) izliječiti. Drugih, dakle, neprilika, osim receptakula, ne bi bilo. Nu meni je ova misao grozna.

Što se tiče računa, to Te molim da mi ih odmah šalješ, naime onu moju knjižicu i sve račune koje uz to imadeš od Königa. Danas je, Zlati, 16. i ja bih mogao imati zbog toga neprilika. Dakle pusti na miru ta Tvoja sračunjavanja i šalji mi sve ovamo što prije, to jest dok primiš ovo pismo, ako ih još nijesi poslala. Prilažem ovomu pismu molbenicu i doktorsko svjedočanstvo — hoću naime, da produljim dopust na dva mjeseca. To ću vrijeme svakako trebati, ako i ne sasvijem u Beču, a ono u Sarajevu. Ta ja, Zlati, još nijesam ni počeo ustajati pravo iz kreveta, pa gdje bih mogao prevaljivati onolike skaline u školi! Mene je uopće strah, kako ću moći podignuti nogu u vis pri oblačenju cipela, ako ne bude taj »Petzer« bar ista milostiviji od ovoga katetera, koji ću donijeti svečano kući na uspomenu.

Molbenicu šalji odmah g. Königu.

Mili se spremam na odgovor, ma nije ni lako. Odužicu joj se ovih dana. Isto i Filipu.

U nas nije baš »proljeće«, nu nije ni onako ko u Sarajevu. Hladno je, prem sunce pomalo grije. Gosti se tuže na veliko blato po ulicama.

A sada Tebi i Viši svakoj mnogo i mnogo cjelova od

Vašega tatice

Zlati, ne zaboravi na molbenicu staviti biljeg od 1 K. Oprosti što Te gulim. Cjelov

Tvoj Cic

132.

U Beču 17. III. 1907.

Mili i dragi moj Dudiću,

Evo Ti pišem novom olovkom. Ona kojom sam Ti javljao dosad sve svoje jadne vijesti i tolike »prevarene nade«, kojima me je po-
časćivala moja rana, istrošila se je gotovo do dna. Ponijeti ću je kući kao uspomenu — dobijem li kad tad plemstvo, staviću u svoj grb nju i ovaj debeli kateter.

Jutros me nijesu prematali, pošto sam suh, nije baš ni kapljica izišla na ranu, te me je asistent zadovoljno kvalificirao sa »ideal trocken«. Progju li tako dva tri dana — možda će dati Bog, da se rana sasvijem zatvori. A onda počinje novi odsjek — pod zvijezdom Petzera, komu ću biti do groba zahvalan, ako me ne prevari.

Sve bi bilo dobro, samo me malo grize u trbuhu, a to sam već nekoliko puta opazio nakon onih kolačića za čaj, što si mi ih, Dudo, poslao po Marijani. Očito da ili nijesu za ljude koji neprestano leže u krevetu, ili sam se odučio od toga, ili napokon u njima imade nekih sastavina, koje tako smetaju. No da izmaknemo svemu, ja Te, Dudo, i opet lijepo molim, da mi ne šalješ ništa. Mene valja, dok sam ovdje prepustiti špitalskoj košti — na nju sam se naučio, pak je lijepo i podnosim. Kad dogjem kući, onda ću Ti, Zlati, pojesti sve što god mi dadneš, ovako samo šteta novaca, jer ja moram sve razdijeliti, ako ne ću da se mučim probavnim neprilikama. Nije to za me — drljavca, koji svega na dan hoda četvrt sata!

Sinoć mi je pisao Dušan, gdje izrazuje želju, da bi Ti došla o Uskrsu k njima i da povedeš i Višnjicu. Onda da bi mogla iz Zgba i k meni u Beč. Ja sam njima vrlo zahvalan i znam da bi se žrtvovali, da ugođe Tebi i Viši, nu, Zlati, Ti i sam znadeš, da to ne bi moglo paliti. Prvo, još je uvijek zima, a ja ne bih mogo podnijeti, da mi se Viša sada prti u željeznice i iz njih. Drugo — Ti i onako nemaš dopusta više od tri dana, kad bi, dakle, mogla u Zagreb i u Beč? Treće

— dobiješ li tako jedanput dopust, onda ne bi mogla po me, a ja bih Ti ovdje tako rado štošta pokazao. A na koncu konca sve se to za onako kratko vrijeme ne bi nikako isplatilo. Dušan kaže, da bi k meni o Uskrsu. Veselilo bi me, al ja ću ga ipak odgovoriti od te namisli. Niti se u Beč putuje besplatno, niti se u Beču živi u Pritaneju. Ovdje treba mnogo, mnogo novaca.

Dušan zove tatu i mamu o Uskrsu, a meni bi bilo vrlo milo, kad bi oni na taj dan bili u nas. Bilo bi Vam lijepo, ja bih bio srećan pri pomisli, da ste svi zajedno. A u Zgb. mogli bi oni o Duhovima, onda je i ljepše.

Čekam željno vijesti o stanu što si ga juče gledala u kući g. Matičevića. Tamo ima popodnevno sunce (ako se ne varam). Ne puštaj stana s vida.

Grli Te s Višom ko uvijek

V a š t a t i c a

Šalji mi, Zlati, odmah račune, jer ću imati neprilika. Grli još jedanput
Cic

133.

U Beču 18 (ponedj.) III. 1907.

Mila moja Dudo,

Još nikada nijesam tako rano primio Tvojega pisma, ko jutros. Došlo je već u osam sati i tako mogu reći, da mi je dan otpočeo u razgovoru s Tobom. Nu u n'em me je neugodno dirnulo, što si ponešto tužna, a to za to, jer Te je očito pobrkalo ono moje pismo, u kojem sam bio udario u plačljive žice. Tu je bilo nešto desperacije, kad sam nakon tolikog željnog očekivanja i opet morao iskusiti, da me moja vjerna rana i opet vara. Nu to je već popravljeno i Ti si već dobila pismo, koje Te je sigurno umirilo. A sutra je opet veliki dan — prematanja, i bogzna što ćemo čuti, kad doktor skine nakon tri dana flastere s rane! Juče me je posjetio doktor Veljača, rogjak g. Hećimovića. Sjedio je vrlo dugo u mene i čekao asistenta, da s njime razgovara. Taj mu je rekao, da je u mene »eine eigene Genesungsart«. Dr Veljača kaže, da će jednog jutra posjetiti profesora, da s njime govori. O posjeti dra Jelovškega već sam Ti spomenuo. Poslije nije bio u mene.

Ti, Zlati, izbij sebi iz glave kojekakve »es steckt was dahinter«. Doktori su meni posve iskreni, a ja sam Ti već nekoliko puta pisao,

šta mi kazuju. Katar će se sigurno izliječiti, jedino zbog obima mjehura nijesu sigurni. Drugo nema ništa.

Mili Dudiću, hvala Ti na Tvomu trudu, gdje Ti hoćeš da meni urediš račune. Nu to Ti, Zlati, nikako ne možeš, a ja samo bivam u sve većoj brizi zbog predavanja. Ne ljuti se, al to zatezanje može pokvariti čitavu stvar, i ja bih mogao imati velikih neprilika. Zato, ako nijesi već poslala, šalji mi odmah dok primiš ovo pismo:

1) onu knjižicu, u koju sam ja misao račune,

2) sve račune koje još nagješ u limenoj kutiji (ne u kuvertama),

3) sve račune, koje Ti je predao g. König. Još jedanput molim Te — odmah i rekamandirano.

Mili Zlati, poljubio sam ono mjesto, gdje veliš, da bi Ti bilo ružno ići po našim starim kutićima po Zagrebu. I meni je tako, Dudo, bez Tebe. A drugo sad sam mirniji i zbog Više; ne bi, naime, valjalo da je se pri zimskoj temperaturi vuče po vagonima. Sprovedite lijepo Uskrs s tatom i mamom u Sarajevu, a Bog će dati, pak valjda ne ću ni ja biti dugo ko otkinuta grana. Sad je ipak bolje, neg što je nekada bilo, a doći će prilika i za ugodnije vijesti.

Mi ćemo, Zlati, ostati u starom stanu. Čini mi se, da židov još najmanje guli u Sarajevu.

Rukoljub mami i pozdrav tati, a Tebe s Višom grli

Vaš tatica

134.

U Beču 19. III. 1907.

Mili i dragi moj Zlati,

Rana se još nije zatvorila, nu vrlo je neznatna, a doktor joj još kaže, da je »sehr schön«. To bi joj imala biti svjedožba, da će biti i još bolja — za to Ti to i napominjem. Nu dogodilo se je nešto drugo (ne boj se!) na što nijesam računao ni ja, ni asistent, koji me redovno previja. Kad mi je naime oprao mjehur, otvoriše se vrata pokrajne sobe, a unutra ugje stariji asistent dr Blum, o kome sam Ti već govorio, da pregleda ranu. Nije mu bilo pravo što se nije još zatvorila, pak je naprosto rekao, da me ne može toliko pustiti u krevetu i da zbog toga ne će čekati, dok se rana zatvori. Onda se je okrenuo sestri i poviknuo: Schwester, bringen Sie einen dicken Petzer!« Kad je sestra donijela (dakako iskuhan) Petzer, a on ga stao navlačiti na neku žicu, izgubio sam svu kuraž, pak sam ga stao moliti, da pusti sve to

do petka, da će se dotle rana zatvoriti, pak. će ići lakše. Ali taj ne sluša, nego lijepo s onim kateterom na žici kroz ranu u mjehur. Dok je išo kroz fistulu, nije me ništa boljelo, osjetio sam samo, kad je zapeo u mjehuru. Onda je izvadio žicu i ja imam — Petzera, komu je glavna svrha, da me ne bude više boljelo pri hodanju. Nu to još nijesam probao, pak ću ti sutra javiti. Sada me u krevetu baš ništa ne boli, jedino što urin izigje češće na ranu, nu profesor, koji je malo prije bio kod mene rekao je, da je to posve prirodno i da valja počekati neko vrijeme, dok se otvor fistule u mjehuru bolje stisne, pošto je ovaj Petzer nešto tanji od prijašnjeg katetera.

Sad samo jedno kad bi dao Bog: da me ne bude boljelo pri hodanju (to će se vidjeti večeras) i da ne budem mnogo mokar — ispunili li se to, onda ću, Zlati, moći misliti na povratak. Inako bi morao dugo, dugo čekati — sve u Beču.

Ti, Dudo, (oprosti) kao da posve olako shvaćaš to polaganje računa. Ja te ozbiljno molim, šalji mi sve, što Ti naznačih o d m a h, jer tim zavlacenjem oteščaješ mi posao, a mogu pasti u velike neprilike.

U nas ružno, kiša i vjetar, a katkad i snijeg. U noći su se svetresli prozori od oluje.

Marijana odlazi pred Cvjetnicu u Zlatar, a Vejsil će tamo na Veliku subotu, da blagdanuje: u Sarajevo će 15. IV., a Ti uredi s njime, kako znadeš.

Grli Te s Višnjicom.

V a š t a t i c a

135.

U Beču 20. III. 1907.

Mila moja Dudo,

Nema bola — to Ti je ukratko moje iskustvo od sinoć. Kako su mi juče uveli Petzera, bio sam vrlo, radoznao, kako će mi biti pri hodanju. Prvi korak na zemlji — rijetko sam kada toliko misli u jedan čas protjerao kroz glavu. Nu taj prvi korak bio je kao da sam stao na perje — tako mekan, nakon toliko mjeseci prvi korak bez bola. Rekao sam bar pedeset puta »Bogu hvala!« i svu sam našu sobu i hodnik hiljadu puta uvjeravao, da me baš ništa ne boli. Hodao sam otprilike jedan sat, a onda su mi stale drhtati noge, pak sam morao u krevet. Najzad bilo je već 7^{1/2} — za nas spitalske ljude kasno.

Nu dok nema više bolova, ima druga neprilika, naime urin izlazi na ranu, a to je smetnja, koja je u životu gora od one prve. I tako

sam Ti se, Dudiću, muštrao dobar dio noći, dok nije prestalo curiti. Doktor Blum nije bio zadovoljan tim rezultatom, nego mi je danas, nakon dva druga pokusa izvadio Petzera, a metnuo u ranu odeblju kaučukovu cijev, koja seže do mjehura. Na to sam morao ustati i hodati po sobi i opet bez bola. Al curi sveudilj kroz cijev i na cijev — ni ovaj pokus nije, dakle, uspio. Doktor kaže, da će dotle pokušavati, dok ne pogje za rukom, kako samo želi, pače mi je sutra obećao donijeti neku spravu, koju je sam konstruirao. Kad bi mu, dakle, pošlo za rukom da budem suh, ja bih, Zlati, moj premili, mogao što prije doći k Tebi — momu dragomu Dudiću i mojoj slatkoj Višnjici. Al eto to Ti je muka upravo nemila, makar me više ništa ne boli. Ovo pismo počeh Ti pisati — nakon toliko mjeseci — izvan kreveta, al nijesam dospio dalje od datuma. Morao sam u krevet, jer kako sam, jadan, ubrzo postao mokar iz rane, osjetio sam studen, pak sam se pokupio. I sada Ti evo čas pišem, čas se moram sušiti starom plahtom. Divna zabava! A sve te jade primam nekud olako i pače s dobrom voljom, pošto mislim: »Ipak ću ja doći momu Dudiću, i mojoj Viši, pa makar prošla kroza me i cijela Niagara! Naći će se valjda i meni neko sredstvo.«

Čekam, Zlati, željno račune, jer bih mogao, Dudo, imati velikih neprilika. Ti ne znaš, koliko treba pisarije i zbog jednog novčića, ako vlada misli, da nije što u redu. U ostalom čekam na vijesti, što Ti je rekao nadzornik.

Grli Te s Višom

V a š t a t i c a

N o t a b e n e !

Mili Zlati, još jedanput Ti preporučujem, da kad dogje Sitarić da pregleda adiciju, pripaziš na namire i račune, što se može bolje. Ako se koja potvrda izgubi, naravno da ću je platiti ja. Zato je najbolje da svaka bude na svom mjestu po broju u omotu (omota imadu 4): A, B, C i D, kamo sam ih spremio. A onda, pošto bude sve gotovo, zatvori ih dobro opet u ladicu, gdje su i prije bile.

Grli Zlati

Dudiću na pamćenje!

Zaboravio sam Ti javiti, da nemam bolova (osim kad hodam od katetera) i da mi je zaista već teško ležati od želje za ulicom, klatarenjem, putovanjima itd. Isto mi svi kažu, da u licu dobro izgledam. Ne budi uroka!

Još mnogo cjelova

od Zlatoga

Mila moja Dudo,

Danas sam ko pjan. Pjan, Dudo, na odjeljenju bolesnih mjehura! A tomu je svemu kriva moja fantazija, koja mi nije dala cijele noći sklopiti oka. Nijesam spavao cijele noći ni četvrt sata, pak sada znaš od kakova mi je to vina mamurna glava. Sve je to u vezi sa nastavkom jučerašnjih dogadjaja.

Već sam Ti pisao, da mi je doktor bio oduzeo Petzera. Ja sam tužno za njim pogledao, al nije palilo; doktorska je ko carska, ne poriče se. Na to je isti doktor probao sa nekom cijevi, a rezultat je bio taj, da sam od 11 pak do 4 sata popodne smočio, ali do korjena, pet plahti, — tako je curilo. Već sam, jadan, mislio, da mi valja i onaj komad popodneva i cijelu bogovetnu noć sve do nekih devet sati u jutro plivati, kad nadogje (oko 4 sata) na svoju redovnu vizitu dr Löw. Kad je vidio jezero, u kom ležim, sa pritocima preko trbuha u svim mogućim pravcima, rekao je jednostavno, da mi se donese — Petzer. Časom bio je taj osloboditelj u mjehuru, i urin je lijepo počeo curiti u flašu. Poslije sam oko 6 sati ustao i bio divno suh (»ideal trocken«), sve dok nijesam opet legao. Onda se je prigodom lijeganja moralo nešto malo pokolebati u mjehuru, pak je urin malo curio, nu i to je prestalo. Kako nemam bolova, a noć je bila baš za spavanje — pravi bečki vjetar drmao je prozorom — ipak sam cijelo vrijeme, dok su moji supatnici rkali, gledao ko zec otvorenim očima u uru na zidu, tako sve do šest sati ujutro, kad je čuvarica donijela termometar i time navijestila, da počinje nov dan. A za sve to doba nespavanja vrtilo mi se po glavi, kako ću ja ipak, izgubivši bolove, postati i »suh« (: u jednom smislu to već i jesam, al to mi slabo pomaže:), možda to sada više ne će dugo ni trajati. I tako sam proigrao noć, koju sam mogao divno prospavati, kad ni zbog čega, a ono zato, što sam sinoć ostao gotovo sat i četvrt na nogama, dakako suh! Je si li to čuo, Dudiću!

Jutros su me previli i ostao sam na nogama malo više od sinoć — »ideal trocken«.

Ja sam uopće uvještio tu katetersku mudrost. Glavno je, da on leži dosta duboko u mjehuru. Onda divno vuče i ništa ne boli. Ovo će se, dakako, na bolje regulirati, kad dobijem pojas preko rane, koji su mi obećali. I tako će, Dudo, meni Bog pomoći — možda i vrlo brzo. Ranica još nije sasvim zarasla. Otkako imam ovog Petzera, gotovo sam zaboravio na nju. Nu doktor kaže, da je vrlo lijepa i da joj više nema dugog zanovetanja.

Veseli me, što si se u nadzornika lijepo zabavio. Zahvaliću mu se posebno.

Grli Te s Višom

V a š t a t i c a

Mili moj Dudiću,

Sad sam upravo po trećiput pročitao Tvoje retke. Palo mi je nešto brige s vrata, kad sam vidio da ne trebam odmah polagati računa. Ja ću ih lijepo malo pomalo složiti (za one koje sam ja vodio lako je, jer treba samo prepisati stavke iz one knjižice), nu o Königovim nemam po'ma. Nu sve je to ništa, samo ako su datumi u redu i ako ne bude prekoračenja, jer g. König nije znao visine paušala. Bilo bi mi jed'no teško, da sam ih morao predložiti sada do konca marta. jer sam, Zlati, vrlo slab. Od dugačkog ležanja ulijenili su mi se mišići na ruci, osobito u ramenu, pak me istom pri kakovu takovu pokretu tako bole, da moram stenjati. To mi se je dogodilo i noćas u lijevim rebrima, a samo za to što sam se malko brže pomaknuo i to ne na bok, jer još uvijek ležim na legjima (ravno 120 dana!).

Rana se je u donjem svom dijelu, a to je onaj vječito mokri, lijepo zatvorila. Imade samo nepokriven još gornji komadić, nu doktor mi kaže, da se je to raskopalo uvlačenjem katetera, pak da se ne trebam zbog toga ništa uzrujavati, jer da se takova ranica mora brzo zatvoriti. Ma kako Ti već rekoh, sada otkad nosim ovaj drugi kateter, što ne zadaje pri hodanju baš nikakova bola, gotovo više ni ne mislim na ranicu. Dugo i onako ne može više da mi smeta — za par dana mora se zatvoriti, a sad svejedno da sam i bogzna kako suh, svejedno ne bih mogao još na put, dok malo ne ojačam. Krevet me je, naime, oslabio, da već nakon jednog sata šetnje drščem. Juče sam pokušao sjesti na stolicu. Nije me ništa zaboljelo, al sam se počeo tako tresti, da umalo nijesam pao na pod. Eto kaki sam junak, tu, dakle, uz najpovoljnije uvjete nema još govora o putovanju. Treba za to snage.

Dušanu ću pisati sutra. Ja sam mu vrlo zahvalan na gotovosti, da dogje ovamo o Uskrsu, nu svakako će biti zgodnije, da oni te novce upotrebe na svoju kućicu. Puno ih nema niko, osim ako ga čije rudo ne udari u zimski kaput! Ma ovo je šala.

Ja se, Dudo, ne bih ništa otimao da dogjem natrag u preparandiju, bilo bi manje odgovornosti i pisarija. Ti znađeš tu moju misao i otprije.

Je li bi šta uspjeha od tog ispiranja kamilicom? O moj, Zlati, a tatica ne može nigdje pomoć! Nu valjda ne će trajati dugo i Bog će se i njemu smilovati i vratiti ga svojim milima.

Grli Te s Višom

Vaš tatica

Mili i dragi moj Dudiću,

Sada je ubrzo deset sati; prije pô sata primio sam Tvoj list, pak hoću da Ti štošta izbrbljam. Onda ću ustati, pak ako se bude dalo od drhtavice, ostaću na nogama sve do podneva.

Kako već znadeš, novi kateter ništa ne boli! Mogu zbog njega hodati, ako ću i tri dana uzastopce, on mi ništa ne smeta. Jedino što je zlo, to je da urin lako na ranu proдре, makar da kateter i radi. Doktor to tumači time, što je ovaj kateter uži nego onaj prvi, pak ga fistula dobro ne oklapa. Pošto se s vremenom ta fistula stisne, obujmiće jače i kateter i tako ne će moći voda lako napolje. Sad eto u čem je smetnja. Ne boli, malo pomalo mogao bih i hodati, a onda ne možeš zbog te upravo nemilosrdne neprilike ni par koraka dalje od kreveta. Doktor me uvjerava, da to mora prestati i to prvo s razloga, košto Ti već spomenuh, kad se fistula stisne, a drugo dobiću bandažu preko brazgotine, čija će pločica u nju sasvijem pristati i time će će moći takogjer fistula stisnuti. To su Ti, dakle, sada moje muke svakojake, a bude li kako doktori kažu, onda ću s veseljem onaj čas zaboraviti na svu ovu torturu, koja danas traje upravo puna četiri mjeseca. Nu ovo i jesu najdugotrajnije bolesti nakon operacije. Ljudima režu crijeva, vade bubrege i štošta, pak već za 6-8 nedjelja idu kako mogu kući, a evo ovdje valja ležati, jer se najprije mora zatvoriti rana, napraviti fistula i onda na koncu konca sve za to da na tu paruđu curi još dugo i dugo voda. I to je ono što me plaši od hodanja po Beču, a glavno sa strahom pomišljam, šta će biti istom na željeznici! O moj Dudiću, da mi je moguće samo to nekako polučiti, vjeruj niko srećniji od mene.

Ja, Zlati, imadem u kasi još 90 forinti. Sve ne ću potrošiti, nu koliko će biti, ne znam.

Ti svakako plati ovoga prvoga što više možeš, — za Beč gledaj gdjegdje skuckati, jer ako se stari dug stane otezati ne ćemo ga podmiriti, a za novi ćemo se opet zadužiti. Možda ćeš moći podići 100 for. (ako bude dosta) u ggje Spahić, a mi ćemo joj odmah narednog prvog vratiti. Javi mi, Dudo, što si za taj slučaj izmudrio. To je jedno, a drugo put preko Bpešte je brži i jeftiniji, makar da bih i koliko radije krenuo preko Zgba — to jest kad jedanput bude za to prilika. Tako npr od Beča do B. Broda ne trebaš mijenjati kupeja, ide ravno. To će Ti najbolje kazati mladi g. Truhelka. Marijana jutros u 7 sati otputovala u Zlatar, kuda će stići u isto doba večeras. Juče smo Ti poslali kartu.

Tebe i Višu grli ko uvijek

V a š t a t i c a

Jutros sam nakon ovog pisma sam ustao i ostao dva sata izvan kreveta. Grli Cic

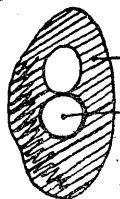
Premila Dudo,

Ti ćeš oprostiti (meni su već zbog toga došle i suze na oči), što Ti čestitam imendan baš danas, kad si trebala od mene da imadeš te retke na ruci. Ma Ti znadeš kako mi je, pak ne ćeš zamjeriti, tim više, što Ti sigurno na ovom svijetu niko ne želi više dobra i sreće nego li Tvoj Zlati. A meni je upravo užasno, kad pomislim gdje sam danas i kako bi nam bilo lijepo, da sam tamo kod vas mojih slatkih i milih zapuštenika. Nu valjda će ovo biti već posljednje kukanje — smilovaće se Bog i pomoći će. A ja sad ostavljam svoje lične poteškoće na stranu, pak Te grlim, moj Dudiću, i šapućem Ti u uho moje najiskrenije želje. Bog neka Te čuva meni i mojoj i našoj slatkoj Viši. Živio, Dudiću!

Pročitao sam danas u Tvojem pismu, da ta mala curica samo skače, a ne će da jede, pak da zato mora dobivati riblje ulje. Na Tvoje pitanje, kad ga je najbolje davati, poručuje Ti doktor da to ulje djeca najlakše podnose poslije ručka. Probaj tako, a ja želim da bude umah, umah od uspjeha. Još sam pitao doktora, zašto se to daje djeci, je li možda zbog toga što su u njih slaba pluća, pak mi je reko, da je to jednostavno sredstvo za jačanje i da ga pluća tu ne ulaze.

Upravo sam maloprije primio Tvoj fino uregjeni paket u vrijednosti od 2000 K! Nijesam ga još otvorio, jer sam radije prionuo, da s Tobom ovako koju izmijenim. Sutra ću se prihvatiti toga ugodnoga posla.

Danas me je doktor previo i isprao mjehur. Ranica je dolje (ispod fistule) sasvim zacijelila, samo je nad fistulom još mjesto, koje se imade zatvoriti. Onaj polukrug prikazuje uopće oblik udubljene brazgotine. Ona je otprilike triput tako dugačka, jedanput i po tako široka. Fistula je dvaput veća, a tako i ranica tj. mjesto koje se još imade prekriti kožom. Ovaj novi kateter, koji sada nosim, ne zove se Petzer, nego je francuski izum, a služi u istu svrhu. Ime mu je Malecot.

ima se zatvoriti

fistula

olovka tj. crno zamazano znači brazgotinu

To je najslavniji izum na ovom svijetu, jer upravo baš ništa ne boli. Juče sam npr. prviput sam ustao, sjedio pri rezanju kose, hodao neka dva sata i četvrt i nijesam ni osjetio, da imam šta u mjehuru. Uz to sam pri čitavoj toj produkciji ostao suh, jedino kad sam lego u kre-

vet, došla je voda na fistulu, a tako mi je bilo i u noći. Eto to Ti je sad moja muka. Nu u noći, čini se, da se je gospodin Malecot nešto izvukao iz mjehura, pak nije mogao dobro djelovati. Bar ga je jutros doktor posve lako izvadio, makar da je dolje nalik na četverokraku

zvijezdu () koja se u mjehuru raširi i zapne.

Danas je Cvijetnica. Lane smo sigurno išli s našom Višom po gradu. Meni se čini, da sam Ti donio i onog bijelog cvijeća. Sada Ti šaljem cjelov, a na godinu biti će opet i cjelova i cvijeća i šetnje.

Tebe s Višom grli

V a š t a t i c a

Ne znam, jesam li Ti već javio, da me je posjetio naš gazda. Za Uskrs ne šalji mi ništa — molim Te hiljadu puta. Grlim Te i ljubim s Višom

C i c

140.

U Beču 25. III. 1907.

Mili i dragi Dudiću,

Juče mi je doktor, kako Ti već rekoh — previo ranu, to jest stavio nove flastre, isprao mjehur i izvadio Malecota, da ga iskuha i opet metne. Ističem ovo za to, da Ti rekнем, kako me to vagjenje i metanje ovoga novoga katetera nije takogjer baš ništa boljelo — svejedno košto me ne boli, dok hodam. Hvala Bogu, moj Dudiću, da sam u ovoj mojoj nevolji bar to doživio, jer ja se ne ću time »hvaliti«, al pretrpio sam mnogo, ne toliko od bolesti, koliko od liječenja.

Danas će u 2 ¹/₂ doći k meni Vejsil, pak ću zato da ustanem nakon ručka, da me i on vidi nakon toliko vremena na nogama, u »šlafroku«! On će u srijedu večer otputovati u Zlatař, da tamo uz svoga Marijančeka provede blagdane, a onda će oko 10. aprila u Sarajevo. Što se tiče toga da odsjedne u nas, to, moj mili Dudiću, odredi Ti sve kako sama hoćeš, ja ću te samo upozoriti na to, da ne bi to u čem nadulo naše »turke« protiv Tebe kao učiteljice muslimanskih djevojčica, jer oni će sigurno protiv njega režati, a Tvoja je paziti, da što od te mržnje ne pane i na Tvoju glavu. Ja Vejsila vrlo volim, jer je pošten dječko, koji teži za svojim naučnim napretkom, e to upravo treba posebno pohvaliti, nu ovo je moj »diplomatski« savjet, a Ti i sama znadeš, da ti, kako rekoh »turci« — moderni »turci« (a gdje su pogotovo oni stari zasukani!) traže dlaku u jajetu i čini se, da za drugo ni ne živu, nego da uništavaju gdje mogu sve što teži za

napretkom. Ja ovako mislim, a Ti, ako Ti se pričinja ovo ko pretjerano, učini kako znadeš da je najbolje.

Već sam postao posve nervozan. Naročito me sve neki strah hvata zbog te moje male, nemirne i svojeglave curice u Sarajevu. Svaki čas mi se pričinja, da se je nešto dogodilo, i onda se moram trzavo boriti, dok se ne otresem takove misli. Ja znam da je Ana dobra (pak mi je lijepo i pozdravi), nu uvijek mi je milije, kad Ti nemaš škole.

Sad spavam u noći prilično, samo se budim svaka dva sata i sanjam dosta živahno. Sinoć sam se na priliku našao na obali Jezera (kod Jajca). Bilo je veliko, beskrajno, a po njemu je plovio prekrasan parobrod »Sultan«. Da dogjem do njega, prešao sam neku visoku rimsku ćupriju, s koje sam sašao na drugu obalu po skalinama uskim bez oslona, a desno i lijevo sama voda. Napokon sam došao u neki hôtel, gdje sam Te stao tražiti, da ideš sa mnom na parobrod. Tako sam se probudio, a da Tebe, Dudo, ni Više opet nijesam ni iz daleka vidio. I tako — sanjao o kopnu il vodi — nigdje-ne mogu da vas nagjem. Al za to će dati Bog, pak ću vas naći pravo i zdravo, kako treba.

Evo Ti, Dudiću, izvadak iz »Presse« o Schönbrunu, da se literarno potkuješ, prije neg što ga vidiš. Uz to su lavovi ove godine mnogo pristojniji.

Grli Te s Višom

V a š t a t i c a

141.

U Beču 26. III. 1907.

Mila Dudo,

Sad je 9 ³/₄. Pročitao sam Tvoje drago pismo od 24. o. mj. hoću da malo s Tobom razgovorim, a onda ću ustati, makar da sam još uvijek umoran od sinoć, prem nijesam više hodao od jednog sata. Htio sam, doduše, ustati prije, oko 2 sata (naime juče), da me već jedanput vidi Vejsil kako izgledam izvan kreveta, nu došlo je odmah oko jednog sata jedan drugi posjetnik, pak pred njim nijesam mogao praviti te parade. Sada, naime, sam ustajem, pak treba, Dudo, dugo, dok se obuče jedna i druga čarapa, pa onda papuče i druge stvari. Spori su to posli po ovako ukočena Zlatoga i za to to ja najradije radim kad sam sam i kad ne iščekujem nikoga, da me ne bi u tome zatekao.

Sinoć sam ustao u 6 sati, a u 7 otišao sam sam u krevet. Dosada sam ustajao sam, a odsada sam i liježem. Ovo je nešto teže, jer sam, dakako, umorniji pri lijeganju, nego pri ustajanju. Nu pri tome me u velike tješi, što me više ne bole pri jačem pokretu mišići na rukama, kao prije. Ta je bol, naime, nastajala, dok bi se pri lijeganju rame dotaklo jastuka, a bila je tako nesnosna, da sam morao stenjati.

Toliko me je krevet ukočio! Doduše kičma mi je još uvijek ko od drveta, neda se saviti, nu popustiće i to sve češćim ustajanjem.

Na one vijesti iz Beča o mom zdravlju, koje da je dr J. poslao u Sarajevo ne trebaš se tako sa strahom sjećati. Prije svega on je govorio s našim asistentom preda mnom, dakle, ja sam sve čuo, i nije to bilo tako užasno, kako Ti je onaj gospodin u Sarajevu pripovijedao. Ja nijesam ovdje ni jedan dan lebdio u opasnosti, to ja mogu posve mirne duše reći, a nijesam nikada opazio da bi se doktori oko mene žurbali, dakle, nije bilo tako užasno. Istina da sam lošije izgledao, nu boljelo me je, a onda zar sam ja onda mogao i spavati! Nemoj se, dakle, uzrujavati ni na to ni na Sitarićeve riječi — dok neko nešto reče, onda svi misle, da su i oni tako sudili. Preko ovakih mnijenja valja stupati velikim koracima. Nije sve to bilo kako se sada priča.

Mami ljubim ruku na pažnji koju prikazuje Tebi i mojoj curici. Megjutim bilo bi ipak pametnije da se čuva i da ono vrijeme, što ga probavlja uz mašinu, upotrebi na laganu šetnju tamo po obali gdje nema snijega (da ne bi pala). Svježi zrak jača mišiće, a njoj toga treba.

Hangijevu knjigu već pomalo čitam. Računa jošte ne otvorih. Sve ću ja to polako urediti.

Sada je, Dudiću, 10 s i 24 m. Doba je, da ustanem, jer hoću da profesora dočekam na nogama. Tek pomozi Bože jedna noga, pa druga noga... itd.

Tebe s Višom grih

V a š t a t i c a

142.

U Beču 27. III. 1907.

Mili moj Dudiću,

Vrlo mi je teško, ne što bi me boljelo — jer sad me više kateter baš ništa ne boli — nego mi je- Dudo, teško gledajući Tebe u duhu, kako mi sama tamo hodaš i kako Ti je pusto, a bila si naučna, da ja uvijek oko Tebe pravim kojekakve gluposti, kojima si se Ti ipak rada smijala. Eto i sad mi pada na pamet, kako smo kroz tolike godine išli uvijek zajedno slušati tužna Jeremijina pevanija po crkvama, a sad ja sam ovdje lamentiram i bogzna koliko ću još lamentirati, a Ti Dudiću, ideš sam po ulicama i bogzna, dokle ćeš još ići. O moj mili mali Zlati, da Ti samo znadeš, koliko mi je sve to teško na srcu. Kad se imade takav domić — takova Duda i Višnjica — a eto moraš da si ovdje daleko, daleko, a moglo bi mi biti ko nikomu na svijetu!

Eto sad nema bolova i što se toga tiče, mogao bih, Dudiću na put, da nema te nesrećne vode, koja najradije hoće na ranu, makar

bi mogla i kroz kateter, a da joj se ne bi ništa dogodilo. Al ne će, pa ne će. Kad bi po me bilo bolje, da ide na ranu, onda bi sigurno brizgala na kateter! Juče sam pitao asistenta, hoće li to jedanput prestati, pak je reko, da mora, dok se fistula dolje pri mjehuru bolje stisne, nu »Zeit wird's dauern«! To Ti je, eto, zdravstveno pitanje, a sad ćemo o financijalnome.

Ja sam, Dudo, istom juče saznao, da je ovdje običaj, da se profesoru posebno honorira operacija. To mi je pripovijedao moj supatnik Bečlija. Lane su jednomu kapetanu izvadili bubreg, pak je na rastanku (pri oproštajnoj viziti) dao profesoru 100 for; ovaj Bečlija nije mogao toliko, nego je dao samo 50 for. Kako je mene moja bolest već naprosto isisala, ja ne mogu takogjer više dati. I tako se gomila sve desetica za deseticom, a bolest ne jenjava ni u stotim dijelovima helera.

To je jedno, a drugo je, Dudo, račun koji ću Ti položiti o onoj potpori što sam je dobio od vlade. 4. III. uložio sam u kancelariju 200 K. Juče sam po Vejsilu platio za rok od 8. III. do 4. IV. ravno 112 K, tako da mi sad ostaje 88 K. Od toga moram odbiti 20 K na koje-kakve potrebe ko novine, pokvaren sat koju narandžu, poštu, tako da mi Zlati, ostaje samo 68 K, kako rata za 14 dana iznosi 56 K, to nemam mnogo depota, zato bih Te, Dudiću, molio, da mi 1. aprila pošalješ 50 f o r. i s time bih onda izišo za taj mjesec. Vjeruj da me boli duša kad moram ovo, da molim; sve mi se čini, da otimam Tebi i Viši od ustiju. Al što ću, Dudiću? Sad sam spao sasvijem na kuću, da me uzdržaje. A valjda će se Bog smilovati, pak ne ću dugo trošiti daleko od Vas.

Jutros sam pisao Dušanu i Mili. Mami i tati želim u duhu srećan put u Zgb, a Tebe, Dudo, sa mojom malom Višom od srca grli

V a š t a t i c a

Vejsil putuje sutra (četvrtak) u jutro. Još jedanput mnogo Te grlim

C i c

143.

U Beču 28. III. 1907.

Mili Dudiću,

Danas je veliki četvrtak, a Ti ćeš ovo pismo dobiti na Veliku subotu. Onda će u Sarajevu pucati topovi i nekada — još preklane — moglo se je vidjeti na taj dan popodne dvije ogromne pojave na blagdansku odjevene, kako idu ulicama žurno, ko malo su zakasnili, jer

jedna od njih nije bila na doba gotova s toaletom. Na trgu tamo pred crkvom virile su te dvije osobe kroz seljačke rukave: da vide paradu, kad preko ramena nije išlo. A onda se je redovno išlo mami, da se čestita Uskrs.

Ove godine jedan od tih »dudića« mora da drugom »dudiću« čestita ovako iz špitala. I za to Te ja, moj mili Zlati, na'prije neizmjer-
no grlim i ljubim svuda, svuda, onda Ti želim da ove praznike sa malom Višom provedeš zdravo i u koliko moguće zadovoljnije. I ako je nemila sudbina raspuhala ona dva Dudića sa sarajevskih ulica, kako sam Ti malo prije pripovijedao, opet, kako bilo da bilo, danas imamo mnogo, mnogo manje razloga za brige i kuknjavu. Makar da i ne provodimo eto Uskrs (kako sam se doduše nadao — al nedadoše konci!) zajedno, svakako su danas povoljniji uslovi za nadanje, a i fizički smo vremenom do sastanka bliži, nego što smo bili o Božiću. Bog se je ipak nešto smilovao, a biti će i sve bolje. Time, Dudo, tješim Tebe i sebe, pak neka nam je svima čestit Uskrs!

Sada urin toliko ne izbi'a na ranu, valjda se pomalo stišće. Doktor me eto nije već drugi dan previo, nego će sutra, pak će Ti onda javiti, je li se rana što stisnula (naime onaj gornji preostatak.)

Bilo bi mi milije, da su mama i tata ostali na Uskrs kod Tebe. Ovako će Ti, mila moja Dudo, biti ružno, baš posve pusto. Al bar mi obećaj jedno, a to je, da ćeš na Uskrs dobro jesti, a onda nakon jela leći na otoman u t o p l o j sobi. Tako ćeš se, Dudo, lijepo odmo-
riti, a to Tebi u prvom redu treba.

Vejsil jutros oko 8 sati otputovao i biti će večeras u Zlataru. Bilo mi je jutros jako teško pri oproštaju; on je bio još posljednji, koji me je — čini mi se — vezao ovdje u Beču s kućom.

Da se razumijemo, Dudo! Ja Tebi pišem svaki dan i predajem odsad podvorkinji, ako me ne bi koji prijatelj posjetio i odnio pismo na poštu. Ne dobiješ li lista na doba, nemoj misliti, da Ti ja nijesam mogao pisati, nego će pogriješka redovno biti u tom, da sluškinja pisma ne će predati na doba. Nu ja ću, koliko mogu, tjerati.

Tvoj strah, da bi urin mogao curiti »megju crijeva«, posve je bez osnova, pošto je to nemoguće. Ja sad nemam glavnijih briga, nego pisati u Sarajevo, da dogješ po me i da me vodiš sobom Viši. Al treba još malo počekati.

Grli Te s Višom

V a š t a t i c a

Dušan neka se popita zbog mame za dobra diagnostičara. Wickerhauser je hirurg.

Grli Cic

Mili i slatki Dudiću,

Rana se nije otkrivala puna tri dana, a rezultat je taj, da nije ni za dlaku bolja ni gora. »Sie ist langweilig« — kaže moj doktor. Pa kad je njemu, a da kako je istom meni! Na to je kopkao po njojzi, a kad nije nikako mogao naći konca, onda je pincetom odstranio sve one lijejene granulacije, tako da ju je prilično raskidao. Onda je isprao mjehur — metnuo kateter, lapizirao ranu i naprašio je dermatolom i tako me uredio. Budem li do sutra suh, pustiće me na miru valjda do nedjelje.

Naravno da me je to stanje rane uznemirilo, pak sam ga pitao šta misli, može li znati, hoće li ta nevolja još dugo trajati — npr. mjesec dana. Našto mi je odgovorio, da to sve ne može više dugo trajati i da će me za mjesec dana valjda poslati kući. A juče mi je i dr Blum preporučio, neka se vježbam u metanju katetera i u ispiranju, jer da ću sada negdje brzo kući. Kad sam mu rekao, da se rana još nije zatvorila, odgovorio mi je, da će se kod kuće prije zatvoriti nego u bolničkom zraku. Eto, Zlati, jedno s drugim pomiješavši, izlazi, da ću ja zbilja negdje koncem marta il početkom aprila van iz spitala, a nema sumnje, da bi me pustili, dok bi prijetila i najmanja opasnost. Kateter me ništa ne boli, jedino što još nijesam suh, — nu imademo pred sobom još mjesec dana, a u to doba može se mnogo, mnogo napredovati.

O, moj dragi Dudiću, pomisli samo kako mi je pri duši, kad mi već i sami doktori, koji se inako ne izražavaju tako olako, evo kažu, da ću za mjesec dana moći napolje ispod ovoga tužnoga krova! A onda kad se načini račun, izići će ravno pet mjeseci od kuće i četiri i pô na poliklinici — zaista dosta i onomu, koji me je možda mrzio i želio mi zlo!

Doktorima iz tamošnje bolnice ne pokazuju nikakve zlovolje, jer ću možda kadikad morati da pog'ëm tamo, da mi pregledaju fistulu. Sad mi pada na pamet kako moj Primorac veli, da se sa svakim možeš zavaditi samo ne s popom, babicom i doktorom.

Juče me je posjetio dr Jelovšek. Razgovarao je s mojim liječnikom, koji mu je rekao, da je zadovoljan s razvojem katara.

Zbog mame je dobro, da je otišla u Zgb. Rastresti će se, a i propitati zbog bolesti. Samo treba da Dušan nagje zgodna liječnika, jer Wickerhauser nije za te bolesti. Kad će se mama i tata vratiti kući?

Danas, Dudiću, ne bude ništa sa posjetom crkvi uz Zlatoga. Valja da ideš sam, nu za to ćemo na godinu opet pratiti maloga Zlatoga po starom običaju. Bog će već pomoći.

Primj s Višom uskrсни cjelov i bezbroj zagrljaja

od Vašega tatice

Mili i slatki moj Dudiću,

Eto sutra Uskrs — provodimo ga gdje koji. Veseo ne će biti baš previše nijednomu, iako Ti ja od srca želim, da ga sprovedeš što smirenije, odagnavši crne misli i nezadovoljstvo, bar za ta dva dana. Jer, moj Dudiću, Tebi je glavno mir, odmor. Prignječila Te eto kuća, prignječila škola s tom nesrećnom babom — sekatorom, — bosanskom zmajicom — na čelu. Nu eto meni ako i nije sasvim dobro i usprkos tolikih mjeseci liječenja, ipak mi je bar u toliko bolje, u koliko me eto više ne muče oni strašni grčevi u mjehuru, a drugo ne boli me kateter ama baš ništa. Jedino što se još nije zatvorila rana i što nijesam suh (katkad je bolje, katkad gore). Kad bi se i to polučilo, onda mislim, ne bi mi ništa manjkalo, pak bih mogao, Dudiću, uza Te klipsati ko zdrav najzdraviji. E al kad bi to bilo! Ma čekajmo, doktor uvijek veli »Geduld«.

Vijesti o Mili dirnule su me se vrlo neugodno. Veli se, nekomu olovo pliva, a nekomu i pero tone. A u nas u Bosni to vrijedi u potpunom smislu riječi. Nu ujedno valja priznati, da su Dušan i Mila u tom vrlo neoprezno radili, pošto je već cijeli grad još i prije nego što li je Dušan otišao u Zgb. znao, što će se za par dana dogoditi. Da je Mila ostala bar do konca šk. godine u Sarajevu, pa pomalo poboljevala, spasila bi bila se nekako forma, a ovako se je odigralo sve naivno — očito. Al sad nema druge nego da radi po onom savjetu (a taj ne će biti loš, pošto je od iskusna čovjeka), kako si joj ga isporučila u Zagreb. Najzad ona imade već jedno svjedočanstvo od dra Biberauera iz Sarajeva, a uz to neka se dađe u Zgbu pregledati i neka molbenicu podupre tim novim dokazom. Dobro bi možda bilo da koncept molbenice pošalje Tebi, a Ti ga pokaži kumu.

Mila Dudo, kad Te već moram moliti novaca, molim Te još da mi ih spremiš što prije (npr 2. IV.), jer mi rata ističe 4. IV., a ne bih rada da me dogje opominjati, pošto nema dosta u pologu.

Zanimalo bi me, Dudiću, čuti, kako Ti misliš urediti financijalno pitanje za putovanje u Sarajevo. Ne zaboravi dodati 50 for za profesora.

Kao uvijek bezbroj zagrljaja i cjelova Tebi i Viši od

Vašega tatice

Mili moj Zlati, možda ćemo ipak početkom maja našoj Višnjici u Sarajevo. Nosićemo joj veliku bebu. Grli

Cic

Mili, dobri moj Dudiću,

Baš sam čas prije primio Tvoje pismo i, moja draga Dudo, bilo mi je tako teško pri srcu, kad sam pročitao, koliko si se mučio, da štogodj zaradiš, a tako si slab i nervozan. Kumu hvala na zauzimanju i ja ću mu to izreći posebnom kartom, osobito na trudu, gdje Ti je sam u kuću donio pomoć. Nu, Dudo, u drugu ruku, ja mislim na to, kako si Ti meni sjedio često do kasne noći, dok si to preveo (5 štampanih stranica u »Vjesniku« nije poso od zabave)! A to je meni teško, jer eto da ja nijesam bolestan, ne bi se ni moj Dudić morao toliko mučiti. Zlati moj, da samo znadeš, kako mi se oči mute danas na Uskrs, i kako je sve to jedno s drugim gorko! Al Bog će jedanput pomoći.

Rana se danas može smatrati zatvorenom. Sve je naokolo pokrila koža, samo ona uvalica (Trichter), kuda se uvlači kateter, ta se crveni, jer je još gola. Dr Blum koji me je jutros previo, kaže, da će to tako i ostati, pak veli, da ne zna što su toliko ružili tu ranicu, e se ne zatvara, a ona se eto već i zatvorila. I tako bi pao zastor i nad tom mukom, prem ja još ne mogu reći, da rane naprosto više nema, jer me baš ono golo mjesto nemilo peče, kada se urin po njemu prolije. A to na žalost biva često, ako Ti o tom i nijesam posebno pisao. Jer to je muka — neotkloniva, a dogje il zbog toga što se kateter izvuče malo pomalo iz rane, pa ne može da tegli, il što ga sluz začepi, pa onda opet slabo vuče. U takovim neprilikama ja samo kupim po trbuhu potoke i potočiće nekakvim starim plahtama (u tu svrhu), pak tako mi je prošlo i popodne Velike subote. Preko noći promijenio sam dvije plahte (a i curenje je bilo malo popustilo — valjda se je kateter na nekoj rupici riješio sluzi). Inako sam dobro spavao — sad uopće pošlo je u tom mnogo nabolje.

Što se Mile tiče, ljut sam na nju i na Dušana. Malo su to preiskreno izveli, a badava treba politizirati. Da je Mila ostala bar do konca šk. godine! Sad kako je da je, treba poslušati što kaže kum, — juče Ti rekoh, da će on ko iskusan čovjek najbolje znati, kako da se Mila izvuče iz te zamke. Koliko znadem iz Dušanova pisma od nekidan, on nije voljan, da se Mila više vraća u Sarajevo, preostaje, dakle, penzija. A meni se to više svigja, nego otpravnina, pa poslije više nikad ništa.

Mila Dudo, Tebi i mojoj Viši neka je sladak uskršnji ručak. Bog Vas čuvo i bezbroj Vam cjelova od

Vašega tatice

Mila Dudo,

Prošo je prvi uskrсни dan, meni veoma neugodno. Curilo je ko za okladu, a što je najgore tako me je urin grizao po noći da nijesam svega spavao ni dva sata. Koža mi je ko pečena, pak ju je doktor dobro namazao cinkovom mašću. Još uvijek peče, ma proći će. O moj Dudiću, da samo znadeš, kako mi je bilo u noći pri pomisli, da je eto već i godina dana, otkako se mučim! A da me je kogod lane zapitao, što će biti ko danas, bio bih si dao otkinuti glavu, da će biti mnogo bolje nego što jeste. Jer tu je najzad prošla jedna čitava mala vječnost, pak moja nada ne bi bila drska. Istina sada je sva moja muka u tome nesrećnome curenju, nu kada sam pristao ovaki? Ne popravi li se to, ja mogu ostati u Beču i deset godina!

Nemoj misliti, Dudiću, da sam malodušan, da možda čak očajavam. Svega toga nema, al mi je doista veoma teško, kad vidim, kako sam sada nakon toliko mjeseci eto nesposoban da proživim i i dva koraka dalje bolnice. A kuća mi svakičas prosine u sve većem, milijem svjetlu. Dudić i Viša! — sve ja to gledam i oči mi se neprestano mute. Sutra će, Zlati, na veče biti ravno pet mjeseci, što vas nijesam vidio! Inako se je rana — kako Ti juče javih — po riječima dra Bluma zatvorila, pak je ne bih nikako ružio, da me urin toliko ne grize. To Ti je nekako, ko da gori oganj na trbuhu.

Mila Dudo, hvala Ti što hoćeš da me riješiš sviju briga o novcu, pak da mislim samo na moje liječenje. Nu, Zlati, meni je teško misliti, da se moraš nuz svoju školu mučiti još i za me. Ti valjda sada opet prevodš neku francusku r p u, pak onako umorna, kako dogješ sa posla, sjedaš uz pisaći stol i gubiš tamo komad noći. Nemoj, Dudo, radije ćemo negdje pozajmiti, pak pomalo vraćati. Samo spavaj, mnogo spavaj, jer je Tebi glavna hrana odmor, kako sam Ti već višeput rekao. Bar neka Tebe Bog uzdrži zdravu našoj Viši, kad je već njezin tatica ovake lijepe sreće.

Što se tiče Mile, to alko Dušan nema ništa protiv toga da služi, neka se žuri u Sarajevo. Dakako da će u nas stanovati, samo molim, da pazite, e se ne bi iz školske sobe unijela kakva bolest u kuću. A mami ne će ništa škoditi, ako malo dulje ostane na promjeni zraka.

Meni će se Bog ipak smilovati, pak ću valjda početkom ili polovinom maja (malo se eto ne zaletih, te nezapisah aprila!) u Sarajevo. Kad bilo, ja ću Te već na doba izvijestiti, da se uzmogneš spremati na put.

Zasad mi pošalji 100 K.

Grli Te s Višom

Vaš tatica

Pusti ljude neka govore što hoće. Ti sama znadeš, da Ti ja nijesam dao u Beč. Drži se one, da se cijelom svijetu ne može umijesiti kolača.

Mili moj Zlati,

Prije svega nijesam Ti jučer mogao svom snagom doviknuti, da se ne obazireš na glupe pripovijetke sarajevskih baba i babica, kojima je sad palo napamet, da korigiraju naš način života, u koliko Te ja nijesam dozvao amo, il u koliko Ti nijesi silom došla u Beč. Moj Dudiću, Ti znadeš dobro, da si htjela ovamo o Božiću i o Uskrsu i da si mi stavljao sto planova, kako da to izvedeš, nu da sam Ti ja uvijek metao na srce, da ostaneš doma, a znadeš i razloge zašto. Ja ću Ti ih opet navesti, ako bi ih trebala na čiji prigovor. Nijesam htio da dogješ sigurno i najprije zbog naše male Višnjice, kojoj je nužna svakičas njena mamica. Meni bi zadavalo hiljadu briga, kad bih znao, da Tebe nema dnevno uza nju, a naročito po noći. A šta misliš, kako bi mi bilo misleći, da se potucaš po kolodvorima sama samcata, a osobito pri povratku zbunjena i izgubljena! Pa najzad sav taj napor za to, da uzmogneš dan, dva posjediti uza me od 1-4 i to u sobi u kojoj su još dva bolesnika i njihovi posjetnici! Ne, Dudiću, to se ne bi nikako isplatilo, i za to sam ja htio da ne dogješ, a Ti si mene lijepo razumjela i nijesi došla. Ti znadeš, da ja Tebe volim i da bih bio srećan, da si uza me, nu ja sam još mirniji i zadovoljniji kad znadem, da si Ti uza našu curicu i da je vodiš za ručicu po gradu. Tako, Zlati, reci u moje ime svakomu koji Ti stane prodikovati moral, a htjedne li Bog da ja postanem »transportfähig«, onda ću Te izvijestiti kada da dogješ, a ujedno ćemo se najprije pobrinuti, na komu da ostavimo to par dana našu malu Višnjicu.

Uskrs je, hvala Bogu, prošao, a s njime i ona uzrujanost, koja se ipak nije dala svladati pri pomisli, e su to lijepi blagdanski dani, stvoreni da ih uživaš uz svoje mile i drage. Ja se, na žalost, ne mogu s njima ni ko bolesnik pohvaliti, curilo je ko ispod strehe. Jutros je prestalo (nakon previjanja), no dokle će ta sreća trajati, to, dakako, ne znam. Po svoj prilici ne će dugo — ta riječ je o meni! Uz to doktor tvrdi, da ta poplava mora prestati, a na moje pitanje, šta misli, hoću li ipak do mjesec dana kući, odgovorio mi je, da se čvrsto nada. Kad ne bi curilo, ja bih mogao odmah izići, nu eto, ta se rijeka ne da preplivati.

Što se tiče predujma, ja bih ga rada uzeo, ako će ga »Savremeni« dati, a ja bih to i pošteno odradio. Nek Dušan propita, pak ćemo spram toga udesiti.

Što se tiče namire za »Šk. vjesnik«, to pitaj kuma, kako će nazvati članak. Opći formular (u koliko se ne će promijeniti) prilažem.

Onaj prof., komu su izvadili bubreg, ide ove nedjelje kući. I moj Bečlija već ustaje. U nas nastaju lijepi dani.

Grli Te s Višom

V a š t a t i c a

Javi mi jesi li u redu primila pismo od 1. IV. (uskrsni ponedjeljak)?
Grli Cic

Mili Dudiću,

U posljednjem pismu (od nedjelje) vidim, da je i Tvoja kuraža klonula. Kako ni moja nije odviše velika, to bismo se mogli dati slikati — jedno uz drugo, s prstom u ustima, niz oči nam curi suza sa suzom — suze beznagja! Viša pak stoji pred nama, pak nas začugjeno gleda, na koncu metnula je i ona prstić u usta. To je vidjela njezina beba, pak se je »našla pobugjenom« da isto učini. Da bude koncerat potpun, uhvatila se je u to kolo i Ana, pak sad zamisli, kako li je to lijepo vidjeti!

Vidiš, ja sam eto nešto pokušao da se šalim, a još pred pô sata cvilio sam od bola. Promijenio se, naime, doktor (asistent), pak kako sam sve ove dane bio neprestano mokar, potisnuo je kateter duboko u mjehur, jer bez toga — reče — nema govora, da bih mogao biti suh. Nu kako je moj mjehurić malen, stao se buniti protiv nepozvana gosta i bolovi su bili upravo užasni od devet i pô do gotovo jedanaest sati. Kada je opet došao, izvadio je kateter (što sam popratio priličnim krikom) i na to mi je metnuo neku drugu cijev, koja ne boli, a dosad i dobro funkcionira. Dakako da ja ne bih bio ja, kad ne bih bolova: već davno zaboravio. E pa, moj Dudiću, ja sam malo i veseo, jer kad sam danas onako desperatan rekao profesoru, da ne ću zar nikako ozdraviti, on se je malo nasmiješio i rekao samo: »Aber was!« A pošto me je s njime na čelu svi doktori uvjeravaju, da se katar mora izliječiti, to Ti ja, Zlati, makar me u svom, kako Ti već spomenuh, posljednjem pismu pozivlješ da skupa plaćemo, kažem, da se ja ne ću tako igrati, da ne ću metati prsta u usta, makar da je to vrlo lijepa i čuvstvena slika, nego da ću biti zločest dječko, koji se neda uhvatiti u kolo takovijeh »cmolja«, lko Ti, moj Dudiću.

Sinoć sam primio pismo od Dušana, koje me je vrlo ganulo. On se je već tamo u Zgbu pobrinuo, da dobijem potporu od književničkog društva, pak mi je poslao i gotovu molbenicu samo da je potpišem. Ja sam mu bratski zahvalan, pak ću ga i poslušati, samo ćemo u molbenicu ipak uvrstiti, da sam ja gotov tu potporu (govori da bi dobio 200 K) odraditi. Inako me srce boli, gdje moram i književnike guliti. Ama šta ću, kad je upravo nemilo pritislulo.

Vejsil je kolokviro u dra Hoernesa, ma to svejedno puno ne znači, ko ni da bi mu moglo smetati, ako slučajno nije gdje drugdje isto učinio. Kolokvija nijesu nikaki državni ispiti, pa ne znače, da je tko na sveučilištu gubio godine.

Mila Dudo, Tebi i Viši ko obično bezbroj cjelova od Vašega

Tatice

Moj mili Dudiću,

Ti i Filip već ste me zakopali, pak sada plaćete. Pravo Vam je — zašto ste zakopali živa čovjeka! Jer kako meni bilo da bilo, još nijesam ispirio, a ni izgubio pameti, pa da ne shvatim svoje bolesti! Ti bi se, Dudiću, mogao sjetiti, što je rekao profesor, da će ta bolest dugo trajati, a i svi su mi asistenti, toliko put kazali: »Sie werden viel Geduld brauchen.« Pa kad ja to znadem, onda ne mogu pomisliti, da će me tako brzo ukopati. Katar mjehura je vrlo, vrlo dugotrajna i osjetljiva bolest, — izliječiti se hoće — to sam Ti već često poručio — ne iz svoje glave, nego iz glave mojih doktora, a ja ne znam kompetentnijih lica.

Filip je dobričina sigurno mogu reći, da je to moj najbolji brat, koji me najviše voli (a u tome ne zaostaje ni za korak Matija) al što se tiče moje bolesti, ne znam što bi mi mogla sva njihova ljubav pomoći? Ja ne trebam ruke da me gladi, nego ruku hirurga, koji će vaditi i stavljati kateter, ispirati mjehur, pa makar da se ja pri tom katkada derem, to mi ne će ni u čem naškoditi dobru glasu. Eto vidiš, moj Dudiću, da nije tako zlo, kako Vi, moje drage dušice, u brizi za me mislite. Hvala vam, ama za što uopće ljudi sebi zadavaju više briga nego što treba.

Upravo je ovaj čas pristupio mome krevetu dr Blum. Onako kako sam nešto indisponiran, a nešto tako da ga tek pitam, rekoh, da me je uvijek lijepo tješio, nu evo bolest se vuče i ja počinjem pomalo gubiti nadu. (Ovo ne trebaš doslovno shvatiti — ja sam samo nategnuo doktora). On mi je naprosto rekao: A so weit sind wir?! Schämten sie sich! Vidiš, Dudiću, i opet jedan mali prilog. Budi pametna, pa se ne truj mišlju, da je Filip od nekoga nešto doznao. Kad bi se informirao u Beču, onda znam što bi mu rekli, a senjski zar doktori — po distanci — manje su mjerodavni od ovih ovdje. Mislim da će biti dosta ako doneseš 160 for. Uz to se nadam, košto ti rekoh — dobiti po Dušanu od književničkog društva oko 200 K, tako da bi to iznijelo 260 for. Šuti, Dudiću, malo pomalo u svem će pomoći Bog.

Dakle, krevete si platio. Hvala Ti, Dudo, na brizi i gospodarstvu, Ti si moj dragi financministar.

Šta piše Mila? Hoće li natrag u Sarajevo, ili će moliti penziju? A kad smo već pri penziji, molim Te, Dudo, okle se je ta riječ uvukla u Tvoje današnje pismo a ticala bi se mene?!

Ili se zar već u Sarajevu govori da će me stjerati u »stanje mira«!

Je si li primila pismo od ponedjeljka tj. od 1. IV.?

Grli Te bezbrojno s Višom

☺

Vaš tatica

Mili moj Dudiću,

Ne znam kako je to, da više puta u svojim pismima iznosiš takova pitanja, koja nijesu nikako opravdana na osnovu mojih listova. Ili primaš li Ti tu bečku poštu zbilja tako kasno i neuredno, da me o nečem pitaš, na što sam Ti već odgovorio, ili da iznosiš ponovo neki strah, a ja sam najljepše nastojao da Ti ga rastjeram. Tako npr. megju drugijem, čitam u Tvom današnjem listu, da bi bolje bilo, kad bi dr Jelovšek o meni pitao doktora, ali ne preda mnom. Pa on je to i učinio, i ja sam Ti tako i javio. A najzad, vjeruj, meni su doktori tako iskreni, da mi se čini posve suvišnim ikoga slati da ih šta o tome pita. Što trebam, pitam lično, i oni mi sve reknu kako je.

Zatim sam Ti već javio, da se je rana zatvorila, a Ti se, moj mili Dudiću, u svom današnjem pismu nalaziš u sto muka od pomisli, »da se ta nesreća ne će zatvoriti!«. Hvala Bogu, to su već prepačene muke. Glavno je da Ti i opet doviknem, neka se otreseš tolikih briga i da ne slušaš sarajevskih baba il dobričine naivnoga Filipa, koji ide zabrinutoj ženi mjesto utjehe pripovijedati kojekakve strašne slučajeve i iznositi poslovice, koje mogu biti baš toliko istinite, koliko i lažne.

Što se tiče Milinog slučaja, to Ti kažem, da ovaj njihov način ništa ne valja. Tu se niče šaliti, a učiteljica imade ko gljiva iza kiše. Ona bi najbolje učinila da dogje u Sarajevo, pak da radi koliko može, a što ne može neka bude doma, ili da moli mirovinu zbog neizlječive bolesti. Ovako šutiti i ne odazivati se ni rječcom vladinu pozivu, ne vodi ni na kojem putu do kakova cilja.

Isto tako ne bi imalo baš nikakova smisla, da se obraćamo na Vladimira ili da Ti pogješ moliti gospogju. Vjeruj — baš nikakova, van što bi tamo u kući proizvelo nemir. Ti radi šta hoćeš, al samo nemoj da čitav slučaj još gore pokvariš.

Zbog Tvog šešira biti će najbolje, da u Sarajevu kupiš kakav posve obični, svagdanji, a fini, vizitni, izabraćemo u Beču. Ta moramo mi, Dudo, Tebi i našoj Viši kupiti nešto i ovdje, a što se mene tiče trebaću šešir, kakovo jeftino odijelo, a onaj »Überzieher« ako nijesi prodala (a sigurno jesi!), Ti ga ni ne prodaji, nego ga pošalji Šimuniću, il kako se zove, na popravak. Nije ono loša roba, samo je malo zanemaren, a kad se popravi, biti će opet ko nov, do bolje zgode.

Još Te jedanput molim, nemoj se uvijek bojati i sumnjati. Dati će Bog i meni bolje.

Grli Te s Višom

Vaš tatica

Javi mi, da li si primila ovo pismo. Nije bilo nikoga, pak sam ga predao sluškinji. Grli Cic

Mili moj Dudiću,

Ako Ti meni samo tako ne pripovijedaš, da dobro izgledaš, onda sam ja, Dudiću, vrlo zadovoljan. A Ti i moraš nastojati, da sve bolje izgledaš zbog moje male Više i zbog mene kukavca nekakova, koji Te željno čekam, da se nakon tolikog vremena uvjerim, je li se moj Dudić znao odrvati svim ovim nevoljama, koje su evo već drugu godinu našu kuću pritislule. A onda, dragi moj Zlati, koliko će meni biti lijepo, kad se jedanput nagjem u svom starom kutiću tamo u Sarajevu — Ti i Viša zdravi i zadovoljni, a pa zar ne će i meni odmah biti lakše, gledajući vas u vašem »gjumbusu«! Samo kad bi Bog dao, da to bude što prije!

S tom novom cijevi već sam treći dan suh. Moj novi doktor vrlo je uman, nu i vrlo energičan liječnik, i ja se mnogo, mnogo uzdam u njega. On me je i preuzeo sa operacionog stola i liječio me je mjesec dana, sve do konca godine. Onda je prešao na ambulancu (jer se ovdje asistenti mijenja u zbog prakse), a sad je opet na nj došo red, da dogje ovamo. Kažem Ti još jedan put, da od njega mnogo očekujem.

Dušan i Mila ne rade dobro što šute (osim ako je Mila molila mirovinu) i ja ću im danas to pisati. Tom zgodom poslaću Dušanu i onu molbu za potporu od književničkog društva, o kojoj sam Ti već pisao. Bude li sreće, lijepo bi nam došla ta pomoć, naročito ako je ne bi požderala bečka bolnica.

Hvala Ti, Dudo, na stotini kruna, koje sam u potpunom redu primio. S njima ću izići do konca mjeseca, pak mi ne trebaš za to oko 15. ništa slati. Za to ću Te moliti istom 1. maja, da me se sjetiš, ako se ne bi zbilja ispunila slatka nada, da mogu kući. Onda ćeš, moj Dudiću, te pare (a i malo više — koliko možeš) nositi u onakovoj kesici, ko ja pred nešto više od pet mjeseci, al samo pazi da ne objesiš te kesice krivo, jer onda ne znam kako bismo odavle.

Višin govor, što ga je neke večeri upravila svojoj mamici iz kreveta, izmamio mi je suze na oči, košto me obliju, kadgod pogledam Tvoju il njezinu sliku! Da samo znađeš, kako si srećna, što možeš da si uvijek uza nju! A mene valjda više ni ne spominje? Ne sjeća se ništa onih slika, onoga »uhu« i »vau-vau« u zemljopisu? Ja od svega znadem, da sam bio uz sve muke najsrećniji stvor na svijetu. Vjeruj mi, da mi je teško o tome i misliti. Da samo znaš, što se sve meni u glavi ne prevrne i koliko već to traje.

Grli Te s Višom

Vaš tatica

Mila moja Dudo,

Nedjelja je i u špitalu pusta, i kad se ja već ne bih bio davno naučio na ovaj dosadni život, koji donekle oživljuje jedino čitanje novina, bilo bi mi na ovaki dan doista dvostruko očajno. Nu danas je ovamo doletio i Tvoj list od 4. o. mj. tako mio i utješljiv ko malo koji, pak ja Dudo, ne mogu drugo da želim, nego da se u prvom redu Tvoja nada (a po Tvom pismu čini se to ko gotova odluka!) ispuni, te uzmogneš doći na rečeni rok po me. Tek jedno Te molim. U koliko god želim, da to bude što prije, nemoj da bi se Ti dala na put ovamo, dok ja Tebi ne pišem. A evo zašto. Ja sam Ti, istina, javio, da ću na put, dok prestane curiti. Moj novi doktor (dr Lenck) uspio je u ovo par dana dotle, da sam evo već peti dan (i noć) suh ko kost, a kako je to uman i požrtvovan liječnik, nema sumnje da će mu to posve i uspjeti. Spram toga bih ja mogao (po mojoj prijašnjoj vijesti) brzo kući, nu dr Lenck nije samo time zadovoljan. On je upro da u tomu momu kataru stane nogom za vrat, i dok njemu to ne pogje za rukom, ne će on mene pustiti iz svojih šaka. U jutro je dvaput kod mene, prviput nešto nakon osam sati, kad mi ispire mjehur (nije doduše ugodno) i poslije oko 11 sati, često prije profesorove vizite, da vidi kako je ispiranje djelovalo. Na večer dogje još jedamput oko 5 sati, da upita, kako mi je. Ja Ti kažem, da sam mu mnogo zahvalan, jer se čovjek doista svom dušom zauzimalje za me. Od njega danas zaista očekujem sve.

Juče i jutros šetao sam po sobi i osjećao sam se posve dobro. Cijev ne bode i radi sasvijem kako treba. Kako je dosta široka, to nema straha, da bi se mogla začepiti, ko kateter, koji imade samo tu i tamo rupice.

Spram ovoga, dakle, moj mili Dudiću, čekaj samo na moje vijesti pak se spram toga spremi na putovanje, a nemoj da bi banula (rećimo makar i koncem aprila) napamet ovamo, jer bi mogao dr. Lenck dignuti u zrak svoj prst i reći: »Ovoga gospodina ne mogu Vam još predati, gospogjo!« A gospogja bi onda morala sama natrag u Sarajevo.

Zato svejedno Ti, moj Dudiću, malo poplašaj, a opet malo meći na stranu za putovanje i za potrebe u Beču. Jer kad se već nagjemo ovdje na ovom ogromnom vrelu, onda je najbolje da se i okoristimo prilikom. Tebi treba nešto, Viši nešto, meni nešto. Uz to ćemo gledati da ponovimo našu muzikalnu biblioteku, a i Tebi će dobro doći koje francusko d'elo. Sve ćemo to razgledati, dakako i — u lava ćemo tri sata piljiti, valjda će nam ipak okrenuti glavu, mješte onoga drugoga.

Puno Te, puno i puno grli sa Višom

Vaš tatica

Jutros me je posjetio dr Bedo, a juče dr Jelovšek. Pozdravljaju Te. Grli Cic

Mili Dudiću,

A šta je to Tebi?! Baš si sasvijem malodušna, naime, sada u najnovije vrijeme. Kako Ti to zamišljaš moj snošaj spram doktora, prčinja Ti se, da bome, da su se svi skupili u jedan kut, pa u me uplašeno zure i mašu sumnjivo glavama. Nemoj, Dudo, tako, lijepo Te molim. Istina, ja osjetim tu i tamo malu časovitu bol u mjehuru, tà. Bože moj, ja sam bolestan i biti ću još dugo bolestan, al taj žig nije opasan i proći će. A što je glavno, to ne biva često i ne traje nego sekundu. Kako vidiš nije tako strašno, kako Ti misliš. Najviše me boli ispiranje, jedno što je mjehur već dosta nadražen tim kate-terima, a drugo što se ispire tako, da se lijek tjera sprijeda u mjehur, a izlazi na neizvagjeni onaj drugi kateter na trbuhu. To nije ugodno, nu doktor to izvodi tako nježno (i još malo i ublaži nečim mjehur), da pri toj operaciji mogu s njime i razgovarati.

Evo Ti svaki dan sve potanko pripovijedam, a Ti sve nešto čudnovata misliš i daješ se hraniti nekakvim babljim pripovijetkama. Ja Ti moram istinu reći, da prvi put začuh istom iz Tvoga pisma, da je nekoga boljelo fotografiranje Röntgenovim aparatom. Reci Ti onoj gospogji, neka to pripovijeda mačkama. Fotografiranje tim načinom bolji taman toliko, koliko i fotografiranje u g. Schädlera u Sarajevu. Bože moj, šta li se sve pripovijeda! Samo se, Dudo, nedaј vući za nos!

Pokvario sam si želudac, a to je dvostruko neugodno, kad se ne smije popiti ni po čaše dalmatinca. Pojeo sam pred dva dana na-randžu i popio na to čašu vode, pak me neprestano štiplje i rogobori mi po crijevima. Dakako da sam uz to izgubio i apetit, pa ne pijem više ni mlijeka, koje mi je prije toliko ugagjalo.

Dušan mi je poslao već gotovu molbenicu na potpis, samo mu je još ni esam vratio. Učiniću to danas. I sam bih volio, da se umetne u molbenicu, e ću im tu svotu odraditi, nu to se — čujem — ne smije, jer društvo ne može davati predujmova, nego samo potpore.

Juče je bio ovdje g. Meštrović, pak smo Dušanu poslali pozdra-vnu kartu.

Mami i tati sigurno je lijepo u Zgbu. Osebito će mami to dobro doći i ja se nadam, da će se tamo prilično oporaviti.

A sad primi s mojom malom i slatkom Višom bezbroj cjelova od Vašega

tatice

U Beču 10. IV. 1907.

Dragi moj mali Dudiću,

Hvala Bogu, da sam Te već malo »krstio«, jer si mi bila baš posve izgubila kuražu. Tvoje današnje pismo (od subote) jeste mirnije, pak tako sam i ja mirniji. Bilo mi je, Dudo, zaista nezgodno čitati ono Tvoje neraspoloženje i brige, pak mišljah: a da za kog bijesa još Ti trebaju pri Tvojjoj školskoj mucu i te misli — doista suviše! Mješte da Ti drugi bar utjehom pomognu, samo Te plaše, i moj mali Dudić, neimajući sada baš nigdje nikoga uza se, a nervozan kak i već i jest, kuka negdje u kutu i tru je si život, na koji imade toliko prava tatca i Viša. Nu i to smo sada popravili, a Ti nemoj da si opet dadneš napuniti ušesa!

Zbog Mile je moje jedino mnijenje da se drži kuma. On će joj jedini pravo savjetovati. Nu čini mi se, da ona i opet nije slušala. Dr Jelovšek pričo mi je nekidan, da joj je on savjetovao, neka to svoje svjedočanstvo dađe potvrditi u fizikatu (zagrebačkom) ako u Sarajevu ne će već da vjeruju kotarskom liječniku. Bilo bi sigurno koristilo da se je tako potvrgjeno svjedočanstvo spremilo sarajevskom fizikatu, pak time poduprla molbenica, jer ovako ga vlada ne će smatrati pravovaljanim prilogom.

A što je s Milinim berivima? Prima li ih i od aprila ili su joj sve obustavili? Bože dragi, da se je bar ustrpila do konca šk. godine, pak onda otišla u Zgb. i tamo oboljela! A ovako je sve učinjeno na oči cijeloga Sarajeva — a to je značilo ko pokazati protivniku karte, kojima igraš. I ta naivnost traje još uvijek. Jer šta je drugo nego naivnost, kad Dušan misli da će tobož nešto pomoći, ako upravi ona dva pisma velikoj gospodi. Na osnovu čega?! Zato što im je na ulici smio reći: »Gehorsamster Diener«?! O Dušane, Dušane, da mi te je malo za uho povući, kad tako dječinski misliš!

O sebi mogu reći, da sam evo već sedmi dan suh. Samo sam dosta slab. Nu tu znam šta mi manjka: zrak i onaj janjeći paprikaš (bez papra!) sa valjušcima, što ga moj Dudić pravi ko niko na svijetu. Drukčije bi sve išlo — urin doduše nevalja puno, nu to će se popraviti malo pomalo.

Molbenicu šaljem sutra na Dušana, a isto ću se sam preporučiti — Mihovilu. Valjda će ići, a sigurno će dobro doći.

Što se tiče glasina o mojoj penziji, to ja ne vršim službe po zvaničnom dopustu od početka novembra, tj. otkad mi je riješeno na moju molbenicu, da dobivam dopust. To, dakle, još nije godina dana. A ni onda me se ne bi moglo stjerati sasviem u mir, nego tek uvjetno. Megjutim još o tome nema ni govora, pak da smo zdravi i živi!

Grli Te s Višom

Vaš tatca

Mila Dudo,

A kako si samo mogla upitati, da li i ja već želim, da se jedanput vratim kući. O Dudo, Dudo, a zar Ti to ne čitaš iz svakog pisma u retcima i izmegju redaka? A kad bi samo znala bar najsitniji dio onoga, što se ne može napisati i recimo čega ni ne treba javljati, jer boli i dok se na papir meće, a onda zašto da Tebe nepotrebno uzrujava?! E moja Dudo, pamti samo to, da se ja u životu nikad nečemu toliko radovao nijesam, nego času, kad ćemo se, ako Bog dâ, jedanput sastati, da zagrlim Tebe i moju malu Višnjicu i da nastavimo tako opet naš lijepi, a ovako nemilo prekinuti život. Biti će to, možda i ne jako zadugo, nu opet baš nikako ne znam ni od prilike kada.

Reko sam Ti, da sam se hvala Bogu, namjerio na vrlo savjesna liječnika, dra Lencka, koji je upro iz petnih žila, da me već jedanput riješi tog upravo gadnog katara. Dosad mu je za rukom pošlo te sam evo već osam dana suh. Izvadio mi je onaj francuski kateter, jer se je od mnoge sluzi začepljivo, pak je metnuo u ranu običnu kaučukovu cijev, koja sasvijem tačno prijanja uz fistulu. I tako sada urin vrlo lijepo kaplje na tu stvarcu posve obične vrste, a što je glavno takova cijev ne može se začepiti i tako je opasnost, da bi urin mogao prodirati na ranu, uvelike manja. Uzimali se kateteri različitih sistema — und das Gute lag so nah'. Samo kad bi Bog dao da sve to tako lijepo ustraje!

Filipu i Mariji doista sam od srca zahvalan, što toliku brigu vode o meni i gotovi su da me u svoju kuću uzmu na reparaturu. Ta znao sam ja davno, da je Filip moj najbolji brat i da je u Marije zlatno srce, al sad uza sve to ne bi mi bilo nikako moguće ići u Senj. Vidjećemo kako bude išlo u Sarajevu, pak ako vidim, da sam sa ovom cijevi sposoban i za izlete, e onda ćemo dakako s najvećim veseljem u naš stari Senj na Kamenu, da im pokažemo sebe i našu malu Višnjicu, neka nam je još gore razmíte.

Tona mi nije još nikako pisao. Zanimalo bi me, dragi Dudiću, znati koliko još u svem imamo duga na vratu. Ja znam, da si Ti sve to fino plaćao i nastojao da ga se što prije otresemo, nu zaboravila si mi javiti, kolika nam još dužnost preostaje. Jedino znam, da su kreveti plaćeni. Kad bi Bog dao, da ih se sasvijem otresemo, onda ćemo valjda nešto i naučiti. Al naučiti tako, da više ne zaboravimo.

Danas valjda Vejsil putuje u Sarajevo.

Moj Dudiću, Tebi s Višom bezbroj cjelova

V a š t a t i c a

Mili moj Dudiću,

Upravo me je maloprije doktor isprao, pak sad ležim, pijuckam pomalo kiselo mlijeko i evo pišem mojim dragim osamljenicima u Sarajevu. Prije svega sam pod dojmom Miline afere u Tvom pošljednjem pismu (od ponedjeljnika). Što se tiče takozvane neuglagjenosti onoga gospodina u belediji, to se jednostavno preko toga prelazi na dnevni red, — imade, naime, ljudi, koji misle, da im uniforma podaje ujedno pravo na surovost. Uz to su u Bosni nažalost još uvijek takove prilike, koje takovo mišljenje mogu da podržavaju, pak što ćeš?! Pametan čovjek (pa i ženskog roda) ne će valjda biti toliko nervozan i nepraktičan, pak da što takova uzimlje pod veću cijenu, nego li što treba takove ljude uopće taksirati. Zato »spužvom prek«!, kako se negda pjevalo u kupletu »Gjaka prosjaka«.

A Mila i Dušan gomilaju glupost na glupost. Najzad do bijesa, bar su mogli Tebi vjerovati, pak raditi onako, kako i p.šeš. Ja sam juče pisao Dušanu, pak sam mu rekao, da je sve to vrlo naivno izvedeno i da sad nema druge, nego raditi onako, kako kum savjetuje. A vjeruj, Dudiću, da kad se u stvar zamisli, sve to samo gluplje biva — čini se baš tako, da ljudi, košto si mi pisala, izšavši jednoč iz Bosne sve stanu shvaćati na neku lakšu ruku. Koga ćeš onda krivit: vra- ga i Petra i Pavla! A ja, Dudo, ne bih rekao, da je onaj gospodin, o kom — kako se veli — danas sve u toj stvari zavisi, bio nesklon M li, a dakamoli Tebi i meni. Ja bar to nijesam zbog sebe opazio, pak mi- slim, da u tom imade i kumove osobne ozlojeđenosti spram njega. O voliko samo Tebi, da znadeš moje mnijenje na cnu njegovu tvrdnju. A zašto bi bio pak Tebi nesklon?! Ti bar nijesi izostajala od škole zbog bolesti, a radiš ko crv i vrijediš im kudagod te stave! E vidiš, da ne može to sve biti tako kako kum tvrdi, nego eto Mila upravo sama srne glavom u zid. Ma vidjećemo, je li će bar sada poslušati.

Jutros se je, Dudo, dogodilo jedno malo čudance. Nijesam zapalio cigarete već od 23. novembra pr. godine, dakle, upravo od dana operacije. Jutros sam se malo otšuljao u kupaonicu, gdje se sastaju na razgovor pušači iz obaju soba i tu me je jedan moj supatnik — upravo iz moje sobe — »zaveo«. Napravio mi cigaretu i ponudio mi je sa već zapaljenom šibicom. Za čas smo tako zadimili tu malu sobicu, da smo edva jedan drugoga videli. To je bila prva cigareta nakon 140 dana.

Kako Ti rekoh, molbenica na književničko društvo otišla je juče na Dušanove ruke. Bude li šta, zaista će mi dobro doći.

Slatka moja Dudo, mnogo Te grli s našom milom Višom

V a š t a t i c a

* Mili Dudiću,

Jutros me je dr Lenck opet inspirao (on to radi svakog dana). Rezultat je, da se i čak onaj moj gadni urin počeo popravljati. Inako sam već deset dana posve suh — ležećke i hodajući sve svejedno. Danas sam bio već u šest sati ujutro na nogama, pak sam okolo šestkao do osam sati. Onda sam legao, jer u to doba dolazi doktor. Za to doba što sam hodao, otišao sam malko na hodnička vrata, otvorio ih i zavirio tako niz skaline prvoga kata na ulicu. Odmah mi je bilo lakše, ako i nijesam ništa drugo vidio već komadić trotoara i jednu, stražnju konjsku nogu! Al šta ćeš, hodnička vrata morao sam ubrzo zatvoriti, i tako su me opet zaklopile špitalske zidine. Al ide, Dudiću, sigurno nabolje, a Bog će i dalje pomagati.

Juče je bio u mene dr Vouk, jedan zemljak, koji je ovdje magister u jednoj apoteci na Lugecku (sve ću ja to Tebi pokazati). On je doktor kemije. Ja sam ga ko stručnjaka pitao za to riblje ulje, što ga mora Viša da pije, pak mi je rekao, da ima ugodnijih preparata, koji toliko ne opterećuju želudac. Preporučio mi je najnovije sredstvo »energin«, koje sastoji od ribljeg ulja, fosfora i čokolade, pak ga djeca vrlo rado uzimlju. U Beču se sada mnogo troši. Isto tako dobro je sredstvo Schottova emulzija (emulzija). U svakom slučaju bolje je djetetu dati ovo, nego riblje ulje, koje pada teško na želudac, a i djeci vrlo brzo dodija. Kad potrošiš to što imadeš, ako Viši naravno nije dosadilo, a Ti pokušaj energinom. Svakako se po svojim sastojkama to sredstvo vrlo preporučuje. Znaš, da je i Pajo Višnjici preporučio bio one neke fosforne bonbone.

Vidiš, Zlati, kad bismo imali sada novaca, košto npr imamo stjenica, mogli bismo u Zgbu na Pantovčaku kupiti vilu sa dva rala voćnjaka i vinograda — sve uzgojeno, a za cijelih 6 hiljada for. P. i povijedao mi je, naime, dr Jelovšek, da njegova gazdarica prodaje tu jednokatnicu, koja imade u I. katu jednu veliku, dvije srednje sobe i veliku verandu, a prizemno dvije veće i jednu malu sobu. Kako vidiš, Zlati, ne treba baš 10—12 hiljada, da se nagje krović nad glavom (pače i sa vinogradom), a za to Ti ovo i pričam, jer znam, da se stjenicama ne plaća. I zato sada ne ćemo kupiti one vile!

Što se tiče ljubezne ponude ggje H., o tom ćemo govoriti, dok vidim, kako će mi biti, kad me doktori sprema sa poliklinike. Moguće te ću biti jači, nego što i mislim.

Vejsil je, valjda, već prispio u Sarajevo.

Reci ponovo mojoj slatkoj curici, da će dobiti bebu, košto je sama. Ah samo kad bi Bog dao, da se što prije svi nagjemo zajedno. Zlati moj, već je dugo i predugo.

Grli Te s Višom

V a š t a t i c a

Mila moja Dudo,

Vidiš, kako li sve ljudi tumače na svoju. Ti ćeš meni vjerovati, kad Ti kažem, da ja nijesam nikada, ma ni pisnuo o tome, e mi je teško, što me Ti dosada ne pohodi. Eto Ti je već Vejsil sigurno u Sarajevu, pak ga slobodno pitaj. Pače je upravo on bio svjedokom, gdje sam se ja strašno uzrujavao, da se Ti (ono o Božiću npr) ne bi uputila u Beč. Kako ću ja onda žaliti, što te ne bijaše ovdje, kad sam se svom dušom opirao, da ne dogješ! Najzad imadeš u ruci moja pisma, u kojima Te molim da ostaneš gdje si. Na osnovu svēga toga ne mogu da shvatim, kako su to naši zagrepčani mogli da ponesu dojam iz Zlatara od Vejsila i Marije, kao da bih se ja, moja slatka Dudo, baš išta na Te žalio. Ta kako bi samo to moglo da bude!

Sada, Dudo, hvala Bogu mogu zaista reći, da je »ono najgore« — kako Ti to kažeš — prošlo. Bilo pa prošlo! Istina još nije najbolje, nu dade se prilično živjeti. Lijepo sam ustajem i ličegam, hodam bez bola, dosad sam neprestano suh, pak šta ću više. Urin, nije još idea'an, al je čišći, nekoje partije gotovo su ko u zdrava čovjeka. Ja se nadam u Boga i u moga izvrsnoga liječnika, da će se do konca mjeseca i na tom polju polučiti lijepe rezultate.

Kako vidiš, ja govorim o svom doktoru s najvećim oduševljenjem, al za to Ti ne trebaš odmah da mu to pišeš. Ti, Dudo, samo lijepo tamo miruj, igray se sa Višnjicom, a već će biti u Beču prilike, da izrazimo svoju blagodarnost.

A Milinu osnovu ja ne bih nikako odobrio. Moj je slučaj bio očito protuzakonit, pak su mi ipak svi savjetovali, da pogjem mirnijim putem. A zašto — prosto zato, jer se iz Beča svaka molbenica, koja nije poslana redovnim načinom, vraća vladi, da se o slučaju izjavi, a vlada to vraća sa svojim prikazom i mnijenjem. A Milina molbenica za penziju i onako bi došla u Beč, jer takva pitanja vlada i onako u svom djelokrugu ne može riješiti. Uostalom Bog joj dao svaku sreću, može i tako uspjeti, al meni se čini takav put i odviše radikalan.

Mama i tata sigurno uživaju. Neka ih samo tamo, da vide, što sam ja uvijek govorio, a to je, da je golema razlika izmegju grada i grada. Čvrsto vjerujem, da će i mama, a osobito tata imati sada sasvim drugi pojam o Zgbu — tati se, naime, nije osobito svigjao.

Moja pisma sigurno primaš uredno. Pišem svaki dan.

Tebi, moj dragi Dudiću i mojoj maloj Višnjici bezbroj cjelova od

Vašega tatice

Mili i zlati moj Dudiću,

Najprije Te lijepo molim, da odbaciš sve brige, u koliko Te muče, što još nijesi amo došla. Ti si tolikoput htjela da to učiniš, nu ja sam svakiput pokvario takovu odluku, a to nije bilo loše. Ja sam, naime, pritom, ostajao miran, jer nijesam trebao da Te sa strahom u duhu pratim na dugačku putu, znajući da si lijepo kod kuće, uz moju malu Višu. A najзад, recimo, sve da si i ovamo došla, što bi to značilo. Osim moje uzrujanosti, koja mi je sigurno najmanje od potrebe, mi se, moj mili Dudiću, ne bismo mogli pravo ni razgovarati u strogo odmjerenu vremenu i u sobi gdje svakičas ulaze što posjetnici drugim bolesnicima, što sestre. To se, dakle, ne bi isplatilo ni po džep ni po srce. A onda, Dudo, što se tiče Tvoga straha, da sam sada, otkad ode Vejsil, posve sam, vjeruj da nije tako baš pusto oko mene. Svaki dan dogje mi neko — najviše mladi T., koji bane već u jedan sat popodne i ostaje do tri, a i dulje. Gnjavator prvog razreda — pitaj samo Vejsila. Često me posjećuje g. Malin svršeni filozof, krasna duša, pak ovdješnji vojnički imam g. Kurbegović. A i onako dogje mi po koji bliži ili dalji znanac, i tako, kako Ti rekoh, nijesam sam i bez igdje ikoga. Zbog toga nemaj dakle straha, pak bih Te lijepo molio da se još malo ustrpiš i ne dolaziš ovamo, dok Ti ja ne pišem. Nadam se u Boga, da ne će tako dugo trajati. Sjedi, Dudo, kod kuće, štedi pare za srećna sastanka i čuvaj malu curicu, da ne zaboravi na svoga taticu.

Zbog Mile ne znam što bih Ti rekao. Očito im neko u Zagrebu savjetuje drukčije. Bog im daj sreću! na tom putu, nu ja sam Ti juče pisao, kako mi se taj postupak čini previše smion. Uostalom, kad se pomisli da joj tamo nijesu skloni, možda je i ovo metanje svega na kocku jedini put, pak ili — ili —

Ti, Dudo, nemoj stavljati svoga imena na prijevod. Prvo bi stvar izišla u političkom listu, a drugo bi na Tebe skočili popovi. Glavno su i onako pare, a inako izmisli kakvi pseudonim.

Moja molbenica već je u Zgbu. Mihovilu ću pisati popodne. On i onako znade za moje nevolje, a i Dušan je već s njime govorio.

Zbilja, Dudo, šalješ li Ti uredno rate u Ljubljani za policu?

Ja već pomalo pušim.

Grli Te s Višom ko uvijek

V a š t a t i c a

Mili moj Dudiću,

Eto vidiš, kako prolazi vrijeme! Danas se je oko 9 sati navršilo ravno pet mjeseci, što sam legao u ovaj krevet, da potražim lijeka. I trebalo je doista dugo, vrlo dugo, dok se je počelo osjećati da ide na bolje. Nu — hvala Bogu — ide, i treba samo ustrpljenja, da se dogje i do posve povoljnih rezultata. Moj doktor sad se je uprav u koštac uhvatio s katarom, tjera svakidan kroz mjehur sedam šprica kojekakvih tečnosti, pak nije moguće, da se time neće nešto postići, samo, svakako, ne smije se zaboraviti na to, da je ovo veoma gadan slučaj — zanemaren da ne može biti gore — pak treba, dabome, vremena. Tek glavno je, da je jedanput počelo kretati na bolje — to je svakako znak, da se je bolesti stalo ljudski za vrat. Uz sve to ne smiješ misliti, moj Dudiću, da ću ja biti odavle otpušten ko zdrav. To se ne može tražiti, nu bolest će se skrenuti u takav tečaj, da ću moći sam ispirati mjehur i da drugo što ne će trebati. Eto tako će Ti to biti od prilike; samo, dakako, još se ne može znati, kad će krenuti taj čas. Nu kad sam već proveo u bolnici pet mjeseci, to mi jedan mjesec više ili manje ne će ugnjaviti ovo ustrpljivosti, kojom sam sve dosad podnosio.

O moj Dudiću, dakle si nam dospio i kućicu ponoviti! Ti si moj dragi mali Dudić, i ja sam Ti već rekao, da si moj financminister. A kad Bog jedanput dadne, baš ću s dvostrukom lagodom sjedati na te »Balkane« i »Perzije«. Je li taj minder imade i jastuke? Stoji valjda do prozora, il gdje? Nemaš pojma, kako me to veseli, pak Te zato mnogo u duhu milujem.

Pomalo hodam, nu ne u vrt. U nas kiše i vjetrići. Ovaj Beč Ti je malo Senj, što se tiče nemirna zraka. Uvijek puše, a uz kišu je osjetljivo hladno.

Vejsil je već sigurno zadovoljno prispio u Sarajevo i svašta Ti se napripovijedo. Hoće li ubrzo na Savu?

Dugova bismo (bez dra Bayera) imali do nekih 170 K. Dobro si plaćao, Dudiću; a kad i to smirimo, čuvaćemo ih se ko vatre.

Jokancu ću danas pisati. Hvala mu na pozivu, nu ja ću te obje večeri sprovesti u špitalu. Žao mi je za Te, Dudo, bio sam se ko malo nadao, da ćeš one dane putovati ovamo, nu teško. Da je mama u Sarajevu, mogla bi tražiti dopust zbog mene, nu onda ga ne bi dobila poslije, kad ćeš me voditi kući. E valja pregoriti.

Što javljaju inako naši Zagrepčani?

Ko uvijek grli Te s Višom

Vaš tatica

U Beču 16. IV. 1907.

Moja draga Dudo,

Vidiš, to uzbugjeno otvaranje lista samo je zbog toga, što si zamislila, da ja moram negdje početkom maja otputovati iz Beča. E moj Dudiću, kad bi tako bilo! Nu ja sam Ti već pisao, da je moj doktor sad pograbio katar za kiku, pa mu slabo imponira to što sam suh, hoće on da i katar u toliko popravi, da bih se poslije uzmogao sam liječiti. A to ne može biti do konca aprila, pak za to, moja Dudo, ne će još valjda podugo biti lista, gdje bih Ti ja mogao napisati srećne riječi: »Dogji za osam dana«! Treba se ustrpiti, mora se ustrpiti. Da samo znadeš, koliko te blažene snage moram ja da nasmažem, kad nuz druge nevolje evo izgubih i apetit, pa mi je upravo muka jesti. Preporučuješ mi šunku, a ja je, ako hoću imadem svakidan za veče. u. Nu neda se, upravo mi se sve stalo gaditi, jedino što rado srčem jaja i kiselinu, da joj nema para na svijetu. Tog mlijeka popijem na dan do dvije litre. O podne izjedem komadić pečena mesa i drugo više ništa ne mogu, osim par ukuhanih šljiva. O šetnji u bašču nema ni govora, sve pada kiša pa je uz to i podosta hladno. Tako eto ni s te strane nema prilike, da bi se želudac malo podražio. Doktor mi preporučuje »Tausendguldenkraut« (gorki čaj od toga), pak ću probati, najviše zbog toga, da uzmognem uzimati praške, koji su mi lijepo pomagali kataru, dok se najzad nije želudac protiv njih pobunio. Sad ih nekoliko dana ne uzimljem, nu hoću opet, dok se želudac malo popravi, jer su mi zbilja bili od velike pomoći. Urin je bio počeo dobivati četrunastu boju, a sad otkad sam ih prestao uzimati već se je nešto pomutio. Uostalom, moj Dudiću, oni meni u Sarajevu neće ništa škoditi, kad ih lijepo legnemo na debeli sloj janječeg »paprikaša«! Ja to sigurno znadem!

Dr Pajo pravo veli — katar se ovdje ne će sasvijem izliječiti, al će se lijepo popraviti i svesti na put, kako sam Ti rekao. Liječnici već znadu, kad će doći ta doba, i ja naročito momu sadašnjem doktoru mnogo vjerujem. Sad mi on više ne išpricava mjehur nego sveže kateter sa velikim irigatorom, pa pušta teći krozanj do litru i po hipermang kalija. To me više ne boli, a prije mi je bilo upravo užasno, kad bi u mjehur pala i jedna kapljica kakove tekućine.

Duhana mi, Dudo, n i k a k o n e š a l j i. Ja imadem još dva cijela paklića, a pušim svaki dan jednu cigaretu. Ne da se pušiti bez bosanske kave. A zasad ni ne treba.

Tebe, mila moja Dudo, i moju curicu od svega srca grli

V a š t a t i c a

Kako je Vejsil? Je li Ti mnogo toga napripovijedao? Grli Te još jedanput

T v o j C i c

Mila i slatka moja Dudo,

Upravo me je sada isprao doktor. Ne ispire više špricom, nego objesi irigator, pak iz njega curi medicina kroz mjehur. Juče i danas radio je to hipermanganskim kalijem, a za sutra je odredio, da mu se priredi vodikov suboksid. Ovo dosad nije ništa peklo, a kako će biti sutra to ne znam. Što bilo da bilo, svakako niče u glavi čovjeka, koji se je posve ozbiljno zauzeo za taj moj jadni mjehurić. Kako Ti rekoh, imadem u nj najveće povjerenje, a doista je to liječnik, komu će se danas sutra u Beču tražiti para. Još je mlad, pred nekoliko dana dobio je curicu.

Ele sad Ti je Vejsil sve ispričovijedao, pak znadeš kako mi je. Istina, dosta sam oslabio, a to glavno, jer sam izgubio apetit, a o vrtu, kako Ti već pisah, ni govora. Kiša, pa kiša, a moja nevolja ne podnosi nikako vlage. Inako ustajem svakidan, juče npr. bio sam na nogama ujutro od 6 $\frac{1}{2}$ do osam, a popodne od 5 $\frac{1}{2}$ do 7. Jutros sam takogjer kasao po sobi od 7—8, al sam ipak osjećao umor od juče — ko bajagi čovjek hodao tri sata, pa klonuo! Eto vidiš, moja Dudo, kako se sporo stječe snaga i zdravlje, i sad ću kad se jedanput, ako Bog dâ, kući vratim, još više paziti na Tebe, da mi kako lakoumno ne oboliš. A Ti si veliki majstor u nečuvanju zdravlja, a nemaš pojma kako se brzo to bogastvo izgubi i što se sve trpi, samo da ga kako tako povratimo. Bar mrvicu, mrvicu od prije!

Mama, dakle, vraća se druge nedjelje kući. Meni je drago zbog Tebe, da nijesi sama, al opet mislim da bi mami bilo bolje prijalo, da je ostala još koji dan u onoj lijepoj slobodici, u onoj slavnoj prirodi. Nu ona najbolje osjeća, kako joj je, pak se spram toga i ravna. Glavno je, što me u tom pohodu u Zgb. najviše veseli, što su joj doktori izbili iz glave njenu organičnu pogrješku na srcu. A sigurno je dobila i čestitu receptu. Vejsil je čestita dobričina i pun je plemenite ambicije, samo prvo što mu od srca svjetujem jeste, da baci do bijesa svako isporeggjivanje izmegju oba svijeta — ovoga ovdje i onoga tamo, pak ne će biti nesrećan. Najzad veli se, da je svak svoje sreće kovač; ova riječ vrijedi i u moralnom smislu. A njega čeka tamo lijep zadatak, pak što ćeš, brate moj, više. Nema mi ga, istina, ovdje i fali mi u velike, al ipak nijesam sâm. Juče me je posjetio g. Midžić (medicinar) i neizbježivi g. Tausk. I tako prolazi vrijeme i Bog će dati dan sastanka.

Grli Te s Višom

Vaš tatica

Dragi moj Dudiću,

O ribljem ulju odredi sama, kako znaš najbolje ko prava pravca-ta mamica, a o vili na Pantovčaku razmišljaćemo zajedno — muka nije velika. A steći se može, Bog daj samo više zdravlja — ta već su mi apoteke s doktorima požderale lijep ljetnikovac. Ja Ti inako, Dudo, ono ni nijesam pisao, da se odmah upremo i zadužimo, kako bismo je kupili, nego da Ti samo dokažem, kako ne treba za to odmah 16—20 hiljada forinti. A mišljah (a i nijesam se prevario), da ću razveseliti moga Dudića, kad mu tako dokažem, da se ipak dade steći neki krović nad glavom.

Mene je doktor danas i opet prao malo žešćim sredstvom, pak me još uvijek malo peče, prem je već 11 $\frac{1}{2}$, a isprao me je oko 10 sati. Tom zgodom pitao sam ga, šta misli, može li se sad već znati, kad ću od prilike kući, našto mi je odgovorio, da na to ne umije ništa reći, jer da me u ovom stadiju kataru ne može pustiti. Kažem Ti vrlo se brine za me, i taj će me liječnik, nadam se, sigurno izvući iz ove moje nevolje.

Što se tiče Vejsila, mislim da bi mu ljudi iskazali najveću uslugu, kad se ne bi toliko za nj zanimali. Prosto ne znam, kakovo je to nevigjeno čudo što je prešo na drugu vjeru (: nota bene po svim zakonskim propisima:), pak sad valjda ne će se za pojedine vjere stvarati posebna privilegija, a muslimani i katolici i pravoslavni mogli bi već naučiti, da ne plaću za svojim »šugavim ovcama«. A kamo li još i šta drugo! Pogodovati u vjerskom smislu zaslijepljenim masama bila bi najgora politika što se može zamisliti. Isto je tako od sviju onih, koji o Vejsilu toliku brigu vode, slabo promišljeno, ako taj kupus neprestano podgrijavaju. Šutnja je ovdje više no zlato; to je upravo ko debela prašina, pada na dogagjaje i stvara, da ih više ne vidimo, da se zaboravljaju.

A opet — megju nama govoreći — Vejsil neka se ne odaje nesrećnim, jer će tako izići na glas, ko one neuzgojene curice, što se udaju iz većeg grada u manji, pak plaću. Treba se snaći, a najzad on imade ženu i dijete, pak to mu budni i Bečom i Parizom.

Zbog Ane mi je veoma žao, pošto je bila tako dobra i voljela je moju Višnjicu. Nu šta ćemo. Meni je žao što ju ne ću naći kad dogjem, bar da je vidim, koja li je to moju curicu tako lijepo pazila. A Ti, Dudo, budi oprezna, kad Ti dogje novo čeljade u kuću i ne pouzdaj se. U prvom redu pazi zbog Više i sve zatvaraj.

Mama, dakle, dolazi. Biti će Ti, Dudo, lakše, a i ja ću biti mirniji.

Primi, moj Dudiću, sa mojom Višom mnogo, mnogo cjelova od Vašega

tatice

Mili moj Dudiću,

Prije svega i opet Te šaljem doktoru, pošto mi se ta Tvoja glavobolja — tako česta i žestoka — nikako ne svigja. Ti se, moj Dudiću, oduvijek trpjela od slabokrvnosti, uz to su Ti škola i brige nemilo zajašile na vrat, pak sada mi puno patiš, a možda bi se ipak dalo što-gogj pomoći. Pogji zato, Dudo, dru Bieberaueru i ne zapaštaj se. Liječiti se antipirinima i piramidonima na svoju ruku, znači samu sebe naprosto trovati. Isto gđ pitaj, kako da se kupaš; možda Ti tu vodu ne upotrebljavaš racionalno, pak Ti, dabome, samo škodi. Evo vidiš, da bi bilo dobro da odeš doktoru, pa zašto me ne bi poslušao, moj mali Dudiću?

Moj je urin danas već dosta nalik na ljudski. Lijepe je limunove boje, samo je u njem jedno zlo, a to su kruglice ili dugačke pletenice sluzi. (Profesor ga je danas ocijenio ovako: »Urin ist schön geworden«.) Kada bih se mogao riješiti te nesrećne sluzi, bio bi urin posve divan, jer boja je sad u njega gotovo posve prirodna.

Što se tiče Tvog dolaženja amo, nemoj, Dudo, da bi se prenaljila, već čekaj na vijest od mene, kako Ti je i Vejsil savjetovao. Ne boj se, da ću ja propustiti ma i sekundu, kad dobijem jedanput dozvolu od doktora, da prtljam, a da Te ne bih o tom izvijestio. Samo, samo, moj Dudiću, to još nije tako blizu, kako mi Ti to u ovo nekoliko listova nagagjaš. Treba se jošte ustrpjati. Ja Ti ne umijem reći, kako mi je, kad na taj čas mislim, pa zato pustimo to, Dudiću, — ne smijem ja da se takovom mišlju zabavljam. Samo kažem, da će Bog i to jedanput dati, pak onda ustrpljivo šutim.

O Mili mi je žao čuti, da Te nije slušala. Nažad što joj se je moglo boljega savjetovati? Nu eto svi naši iz Bosne, kad dogju u Zgb. postanu mali »buntovnici«, pak hoće nešto polučiti silom, što bi bolje bilo okušati milom. A bogzna možda će i ovako ići, nu mislim da bi propisani put bio sigurniji.

Po Tvojim riječima oni imadu sada više izdataka, nego prije u Sarajevu. To će i opet biti krive one napasti, kojima u Zagrebu ne umiju odoljeti. A što je najgore u tom se ne može ništa savjetovati, jer najzad imade svak pravo reći: A šta se Ti miješaš u naše poslove! Nu nije moguće, te je mama pustila, da takve zastrance progju neopazeno. Uostalom kako je Vejsil u to zavirio?

Drago mi je, da si se umirila zbog Ane. Dobićemo mi već drugu, samo, Dudo, lijepo Te molim sve dobro zatvaraj i ne vjeruj u j m. Sjeti se onoga broša! A Ti ćeš imati još koju takvu stvarcu, da se ponese za »uspomenu«.

Vejsila mi pozdravi i reci mu, neka ga ne bude odviše stalo za »tursku inteligenciju«. Nek samo vrši svoje dužnosti i neka ne izaziva, pa lako za sve drugo.

Pismo od nedjelje (koje si imala dobiti u utorak) valjda si već primila. Grli Te s Višom

Vaš tatica

Mili moj dragi Dudiću,

Zaista mi nije pusto i ne izmišljam ja u tome ništa, da Tebe ne uzrujavam. Meni dolaze dosta često gosti, čijih imena nijesam nikada ni čuo — dovode ih prijatelji — pak tako imadem dosta prilike za brbljanje. I prekjuče me je posjetio neki mladi pjesnik Dalmatinac, neka dobričina, koja bi me najradije bila povelala izravno iz bolnice na šetnju — Schönbrunn ili Kahlenberg. Nu ne može se, pa Ti i opet, Dudo, vel'm, da jčš nije tako blizu taj čas, kad ću ostaviti ovaj krov, da najprije dočekam mog Dudića, a onda da zajedno krenemo onoj našoj miloj, miloj curici. Ma eto ja ne smijem na to ni misliti — umah mi se suze vrte u očima, a ne bih rad da ih iko vidi.

Zbog police nijesmo se mi baš nikako grdo prevarili. Nju su vidjeli Tonček Orel i Dušan — trgovački činovnici, pak su mi rekli ono, što sam i ja Tebi govorio, naime da podiže pare onaj ko donese policu. Uostalom ako ne vjeru'eš, možemo se zbog toga obratiti direktno na »Slaviju« u Ljubljani, a to ćemo učiniti kada se vratim u Sarajevo. Novac nije nikako propao, jedino možda da će se morati policu nanovo izdati, a to se sve može i za to ima još kada. Nu po svoj prilici, da Ti nijesi dobro pročitala onih pravila. Tek što bilo da bilo, propalo nije, pa makar i digli te novce i nanovo ih uložili, kako Ti, Dudo, predlažeš.

Duhana ne trebam, imadem jčš jedan paklić; drugo sam raspoklanjo u misli, da više ne ću pušiti. A nije mi, Dudo, ni bilo do pušenja za onih mojih teških dana, kad sam jecao i stenjao od bola. Nemoj misliti da mi je i sada sveosve dobro, uvijek nešto sjeća na nevaljali mjehur, ma dađe se živjeti, a valjda će po vremenu biti i posve drukčije. Za čudo, koliko u mene imade nade i optimizma — sve svojstva, koja se obično ne nalaze u bolesnika moje vrste! A zadovoljan sam s mal'm — evo vidiš takove zdravstvene mrvice čine mi se ko bogat stô. Sve ja ovako mislim: Kad sam nekada p u n k a m e n j a proživio bolje dane, zar da sada, kad je mjehur prazan, bude gore? Glavno je, da ga jadnika prestanemo dražiti, a i kupanje će mnogo pomagati, dakako nuz lijekove i liječenje. A dabome da bi sve bilo drukčije, naime brže i bezbolnije, da sam ovamo došao prije, mjesto što sam vjerovao onom u Sarajevu. Toliko — megju nama.

Savjetujem Ti, Dudo, da mnogo ne radiš na mašini. To Tebi može jako škoditi, pak me lijepo poslušaj.

Ja odavle ne mogu slati stare robe u Sarajevo, dok Ti ne dogješ, jer meni nema ko šta napraviti i sašiti. Ono ćemo zajedno udesiti i poslati mami.

A sada Te, Dudo, bezbrojno grlim i cjelujem sa mojom dragom Višnjicom

V a š t a t i c a

Mili moj Dudiću,

Sada je upravo deset minuta preko 11, a ja ne dobih od Tebe još ni retka. Pošljednji Tvoj list od 17. o. m.j. primio sam juče, a danas bi moralo stići pismo od četvrtka. Nadam se, da se kod kuće nije ništa dogodilo, što bi Te bilo u tom zapriječilo. Biti će jedina zapreka u tom, što je ovijeh dana u Bosni bilo još manje proljeća nego u Beču — negdje snijeg, negdje poplava, a ja onda ostanem bez vijesti o mojim dragima tamo daleko, daleko u turskoj zemlji. Megjutim možda će to pismo stići danas popodne. To se je, doduše, koliko se sjećam do danas samo dvaput dogodilo, nu kad je bilo, može i opet biti.

Jutros me je doktor prviput isprao sa tim vodikovim hiperoksidom (H_2O_2). Peče ko živa vatra, nu doktor se je sam čudio, koliko je sluz letio na kateter ispred te ljute tečnosti, tako da je na onu ceduljicu nad glavom upisao dan, kad je počeo time ispirati. Samo kad bi Bog dao, pak da se jedanput nagje pravo sredstvo koje bi stalo ubijati taj nemili, zanemareni katar, naročito pak onu nesrećnu sluz, koja mi dosta često zadaje i boli, a to onda kad se zaplete u žlijezdu što zatvara mjehur. Dok god se ne otkine i ne ode napolje, peče ko da neko tamo pridržaje zapaljenu šibicu. A taj H_2O_2 čisti ko britva, pak je moj liječnik bio vrlo veseo što je našao sredstvo, koje tako radikalno pere. Al kako rekoh, peče, još i sada kad Ti ovo pišem, prem je već prošlo više od sata i po, da me je time isprao.

Juče je ostavio bolnicu jedan gospodin, koji je imao istu bolest, kô i ja pred nekoliko godina, naime apsces u prostati. Pri operaciji izvadili su mu odatle četiri kamenčića. Sada je posve zdrav. Meni je, Dudiću, razgovarajući s njime stoput padalo na pamet, da je i mom apscesu bio kriv kakav kamenčić, što se je iz mjehura ušuljao u prostatu i tamo prouzročio gnojenje. Kad su apsces otvorili, ispao je s onim blatom napolje, a, dabome, da nikomu nije palo na pamet, da pregledava onaj smrad, što je iz rane izišo. Da se je to kojom srećom učinilo, i da se je odmah otvorilo mjehur pa izvadilo ono drugo kamenje, bio bih ja danas zdrav. Jer najzad zar da to baš ništa ne znači, što sam ja nakon operacije uvijek trpio? Ti se sjećaš, Dudo, onih užasnih bolova, a sve je to bilo kamenje i kamenje. Poslije, kad je kamenje stalo izlaziti, ja sam to rekao primariju, a on mi je nervozno odgovorio, da to nije istina, da ja onda nijesam imao kamenja. E pa šta me je onda boljelo?! Il zar se je toliko kamenje stalo istom kasnije praviti ko na jagmu?!

Mila Dudo, ovo pisamce stići će Ti u ponedjeljnik na ruke, pak Ti želim da Te školski dani mnogo neizmuče. Znam naime, da si svake nedjelje do četvrtka veče nemilo upregnuta. Al ja Ti u duhu pomažem.

Tebe s Višom grli

V a š t a t i c a

U Beču 22. IV. 1907.

Draga moja Dudo,

Danas sam primio Tvoje pismo od četvrtka, tj. od 18. o. mj. Pročitavši u novinama da se je Sava silno razlila, te spriječila promet sa Sarajevom, umirio sam se gdje juče ne primih pisma i gdje je trebalo tri puna dana, dok sam dobio ovo današnje. Sad će se to brzo urediti, pak ću ja primati brže vijesti od moje male ručice, koja se toliko muči i nastoji da sve što bolje izvrši. Ali za to, Dudiću moj, ne ću ja Tebe povesti samo u »Arkade«, već i još u koju drugu razbi-brigu. A uz to imade ovdje upravo predivnih »bezejića«! Sve će to moj Dudić obliskavati, a i ovaj Zlati s njime, jer, Dudo, već sam se zaželio neke promjene, pak će mi se onda morati oprostiti, ako budem malko lakom. Uz to ću Ti na našim probavnim šetnjama svašta kazivati, pak će nam zbilja vrijeme brzo proći, a i ja ću se, nadam se, rastresti, nakon toliko duge jednoličnosti..

Doktor me je jutros i opet isprao onim novim sredstvom, samo što ga je više razblažio, pak me nije toliko peklo. Jutros mi je opet rekao, da k a t a r m o r a p r o ć i.

Što se tiče Tvoga predloga, da se poslije povjerim rukama dra Fr., to ja protiv toga ne bih ništa imao. Nu, moja Dudo (ja ne znam, jesam li Ti to pripovijedao), taj gospodin mene nije ni gledao na ulici — valjda zbog g. Z., a taj je opet mislio, da mi mora uskratiti pozdrav, kad ono nijesam bio unaprijegjen. Ta gdje bi se bos. gospodin usudio odzdraviti čovjeku, koji je bio ekskomuniciran. Sad reci sama šta da se radi? Ovo Ti pitanje ne bih postavio ni u Frkljevcima! (To je neko zapušteno, komično mjesto u Hrvatskoj.)

Upravo me je sada iznenadio listonoša. »Hrvatsko književničko društvo« dalo mi 200 K, kako vidiš po kuponu. Spram toga ne trebaš mi Ti, Dudo, sada prvoga ništa slati, pošto imadem na dulje vrijeme dosta. Otprije mi je ostalo, plativši bolnicu od 2. V. trideset i šest K, tako da sada cijela svota iznosi 236 K u depozitu. Kad bi samo Bog dao, pak da više ne budem trebao! Danas ću se zahvaliti Dušanu i Mihovilu, dobro su pomogli.

Nemoj, Dudo, da bi mi slala kakovo jelo ili što takova. Meni ne treba ništa, a apetit se pomalo vraća. Sada dobivam šunke za večeru, katkad pojedem sve, katkad ne, nu eto vidiš da jedem.

Čudno mi je od Mile, što Ti tako piše. Ta Ti si bar dobra sestra. Nu pusti je, ona je sad uzrujana i samo treba jedno nastojati, da ne omine zakonom propisani put. Veseli me novi cvjetić. Baš ću im čestitati. To su zaista dobra dječica. »Dolaska Hrvata« nijesam ja pisao.

Grli Te, mila Dudo, s Višom

Vaš tatica

Mila moja Dudo,

Jučerašnji dan donio mi je dva Tvoja pisma, jedno u jutro, a jedno pred večer. Jutros sam opet primio Tvoje vijesti od 20. o. mj., pak tako smo opet došli nakon poplave u stari red. Sada će valjda biti i opet košto je bilo, prem ovdje kiši, a naokolo i sniježi; u Bosni biti će, po svojoj prilici, još i gore. Nekako se neda te neda, pa smo zatvoreni u sobi ko apsari. A uz to je i hladno.

Kako sam Ti juče javio, poduprlo me je »Društvo hrv. književnika« sa 200 K, pak sada ne moram, Dudo, Tebi otimati za neko vrijeme. Zaboravio sam već koliko imademo još dugova, nu pada mi na pamet, ne bi li Ti, Dudiću, mogao 1. maja poplatiti što više toga, da se kako tako toga otresemo. Onda bi nam sve čisto ostajalo, a što bismo trebali, mogli bismo odmah platiti. Ja, moj Dudiću, ne ću sigurno čitavog maja kući i to jer se je katar počeo ljudski liječiti, a moj doktor ne će me dati iz šaka, dok mu njegova namjera ne uspije. To pak dobro znadem, da me tamo ne bi niko ovako liječio, ko ovdje dr Lenck. Zato ja rado i ostajem u njegovim vrlo energičnim rukama, jer vidim, da čovjek svakom špricom hoće nešto da poluč. I tako Ti, moj Dudiću, ovaj mjesec ne ćeš moći po me, a to neka Ti ne bude žao, kad i onako znadeš, kako smo tamo s rukom pomoćnicom. Dati će Bog, da ću Ti danas mjesec dana valjda drugačije (ne usugljujem se ni reći »veselije«) pisati, pak tako baci 1. maja što možeš više u ralje vjerovničke, da smo poslije mirni.

Što mi pišeš, Dudiću, o Tvojoj umornosti, to su živci i živci. E da sam bogat, kako bi mi, Dudo, živjela, al šta ću kad sam eto neka bijeda, koja još i vas ždere — Tebe i moju malu curicu. Sve mi srce dršće, što mi o njoj pišeš, dršće od veselja, al ne ću ništa da govorim. Već sam posve utučen i uplašen i počinjem vjerovati ko kakva stara baba u uroke. Samo je čuvaj, Dudo, a Bog će vas obje čuvati meni i našoj budućnosti, koja će valjda već jedanput biti bolja.

Drame »Dolazak Hrvata« nijesam ja pisao, a to Ti dobro znadeš. To tako sumnjaju po Zgbu, pače čujem, da je to i neka novina iznijela. Ja bih to demantirao, al prije svega trebalo bi tražiti dozvolu, a drugo najzad sve je to govorkanje od danas do sutra. Ako bude publičnije, moraću da rekнем, e djelo nije od mene, nu, kako kažem, trebaće prije dozvola od vlade, a dok bi ta došla, biti će sve »post festum«.

Od čega to boluje Mila? Ako je što na prsima, treba tražiti odmah doktorsku pomoć. Upravo joj ne može da svane, a zaslužila je svako dobro.

Valjda si me poslušala i otišla dru Bieberaueru. Ti možeš dobro izgledati, al ako ne valjaju živci, džaba i lice.

Juče sam primio od Vladimira vrlo mило pismo. On je sad u Zgbu kod vlade. Grli Te s Višom Vaš tatica

Prilažem potpis za namiru (plaću)

Grli Te Cic

Mila moja Dudo,

Biti će da si već primila sva moja pisma, koja su zapela pred potopljenim Dobojem, pak sada znadeš sve o mom novijem, ako smijem reći, razvoju. A najnovije je rezultat taj, da se urin očito popravlja; to tvrde svi doktori, a i profesor je s njime zadovoljan. Dakako da to još nije zdrav urin, nu ako ovako pogje, znak je, da će jedanput izgubiti svoje kataralične znake. Na svaki način trebaće još mnogo ustrpljenja, nu sve će biti lako, kad me moj doktor jedanput dotle dotjera, te će me moći prepustiti kućnoj njezi. E kako će sve biti drukčije, kad se nagjem izmegju moga Dudića i Više. Svi će se jadi brzo zaboraviti, a u tom zaboravu naći će se nova otporna snaga protiv svakog zla. Tako Ti je to, moja Dudo! A Vejsila mi puno pozdravi i reci mu, da se, nažalost, njegovo plemenito proročanstvo o mom povratku za deset dana, i opet ne može ispuniti. Drago mi je, da se je smirio i želim mu svako dobro.

Što se pak tiče njegovog prijateljavanja i čarkanja s Višnjicom, to, dabome, da su se oni brzo snašli na polju prijateljstva i inada, ta nijesu badava iz iste zemlje, u koliko se zovu Bosna i Hercegovina. Tako je vazda bilo megju sinovima s Bosne i Neretve — ljubili su se kroz kamiš. Samo nijesam znao, da ta moja mala Sarajka imade toliko kuraže, pak da čak i ljudima pod velikim fesom dobacuje onake titule.

Ne znam zašto se Joška ljuti. Ja mu ne dugujem odgovora. Prof. Jagić nije me posjetio, a to, naprosto, nije starcu ni moguće. Imade on dosta posla sa predavanjima i u seminaru, pa kad bi i dospio. Vidjećeš ga, Dudo, odvešću ja Tebe k njemu u seminar, da se s njime oprostimo.

Ako imade praecedens sa g. Metikošem, onda će Mila teško uspjeti, jer će se i njezina stvar (bar u Sarajevu) riješiti po istom principu. Naročito sad u doba, kad toliko štede. Nu ako bi je odbili i to posve, onda mislim, da bi se Mila mogla obratiti u Beč, poduprijevši, dakako, taj utok svjedodžbom dra Bieberauera i svjedodžbom zagreb. liječnika.

Što se tiče Tvoga satića, to ga, Dudo, prodaj, ako Ti nevalja. Jer sat je u prvom redu, da kazuje uredno doba. Samo pazi, da Te ne prevare urari. Najbolje bi bilo, da ga prije odneseš kuda na procjenu. U ostalom čini se urar komu hoćeš da ga prodaš dobar čovjek, a tulasatić nije takogjer prosta roba. Glavno je da se osiguraš za dobar stroj. Svakako Ti mora nadoknaditi razliku.

Gjurgjevo sam čestitao, kako si mi pisala, jednomu kartom, drugomu brzojavom.

Moj, Dudiću, ustrpi se, jer vidim da Ti je teško. Doći će sunce i pred naša vrata.

Grli Te s Višom Vaš tatica

Prilažem pismo, kojim sam dobio potporu od Društva hrv. knj. Čuvaj ga. Grli

Cic

U Beču 25. IV. 1907.

Dragi i mili moj Dudiću,

Danas sam primio dva pisma (od Tebe i od g. Königa) i dvije karte (od Vejsila i od Marijane). Tvoje sam pismo dosad triput čitao, ja to uvijek tako radim (i petput, Dudo!) pak vidim, da Ti je već teško i da se već sve teže boriš protiv osamljenosti, koja Te eto već šest mjeseci poklapa. Ali ja Te molim, moj Dudiću, da se još »to malo« (ne znam sam okle mi je ovaj izraz izletio, za to sam ga i stavio naknadno pod znak navoda!) ustrpiš. Kako je meni, ne trebam Ti istom danas pričati — samu, bolesnu u tugjini — pa što ću, kad se eto mora trpjeti. Ne znam, je li to predmet za pohvalu, nu kolikogod je ovdje ležalo bolesnika, svi su govorili, da se dive mojoj ustrpljivosti. Samo što malo stenjem sada pri ispiranju tim novim sredstvom (osim dakako one patnje nakon operacije), a drukčije šutim stisnut u krevetu. Nemoj se čuditi što govorim o krevetu, al ovdje su nastali tako studeni dani, da je najbolje pod pokrivačem. Mislim, da sam se već u ustrpljivosti toliko uvježbao, da ću nekako moći podnijeti i čitavi maj, samo kad bi se Bog najzad smilovao, pak da se već jedanput izvučem iz ovog kuta, koji Ti je Vejsil tako živahno opisao, te veliš, da Ti se čini, da si kod mene.

Glavno je, dakle, Dudiću, da nekako podnesemo još ovu kušnju, ne bi li onda Bog dao bolje. I tako čekajmo. Samo nek ste mi tamo zdravi, a drugo će se nekako podnijeti.

Što se je mama oporavila, to je najsigurniji znak, da je njezina nevolja samo nervozna pojava. Nu njoj će dabome, trebati, da se u Sarajevu dobro, dobro čuva, pak ne će biti onih strašnih živčanih navala. Najbolje će joj sredstvo biti šetnja, npr. u park s Višnjicom, pak ćemo tako svi profitirati — i Viša i omama i Ti i ja.

Zbog mature propitaj u koga u prijatelja, pak ćemo učiniti što se može.

Što se tiče školskih stvari, to, Dudo, nemoj da se u to miješaš. Ja sam znadem, da tamo nije sve glatko. Poznam ja dobro te prilike. Nu Ti se u to nemoj nikako miješati, jer bi to značilo lijevati ulje u vatru. To Te, Dudo, lijepo molim, gledaj da mudro izmakneš takovim razgovorima, jer su opasni. Ovo budi strogo megju nama rečeno.

Danas je još veoma rano govoriti o tome, kojim ćemo putem kući. Nu ja mislim, da bi bolje bilo, kad ne bih pravio mnogo štacija, jer, Dudo, ja valjda ne ću biti mnogo jači, neg što sam sada. Najviše se bojim, da mi urin ne navali gdje na putu kroz ranu — no to bi bile lijepe šetnje po Zgbu! A čime bi se to sušilo?! Za mene ne će biti druge, nego što kraćim putem kući — mojoj jedinoj, slatkoj Viši.

I time grlim obje moje mile glave.

Vaš tatica

Mila moja Dudo,

Prije svega o kataru. Počeo se je lijepo popravljati. Danas je čak profesor pohvalio urin, tako je lijep, samo u njem plivaju još uvijek komadi sluzi ko dugačke vrpce. E, kad ne bi toga bilo, mogao bih reći, da sam zdrav, što se tiče kataru. Juče mi je nešto doktor ko natuknuo, da će možda još ovog puta zatvoriti ranu na trbuhu — nu to da nije još sigurno i o tom će se još razmišljati. Ja Ti to javljam, da Te izvijestim, a uz to se svejedno može dogoditi, da dogjem u Sarajevo sa ovom cjevčetinom u trbuhu. Nu ako mi to što bi zatvorili ranu ne bi smetalo, to jest, ne bi zadavalo boli, u koliko bi urin napinjao bolesnu služnjaču mjehura, onda bi meni to bilo od srca drago, jer je vrlo neugodno hodati naokolo s ovakovom rupom na trbuhu, i nikad nijesam siguran, ne će li na nju poletjeti voda. Jedanput nije cijev dosta široka, drugiput se pri hodanju previje, trećiput se začepe, pomakne se i šta ti ja znam, kakovi sve nema tu neprilika. Nu sad ćemo sve te neprilike spremiti za drugu zgodu, pak ćemo čekati dok mi doktori ne reknu što sigurnije, — kako Ti spomenuh, to je samo onako usput rečeno, pošto nijesu zar sigurni, hoće li katar na bolje ili će još ševrljati, to jest, da je danas bolje, a sutra gore.

Kumu sam čestitao kartom, a isto i Gjurgjevićima, kako si mi pisala. G. T. učinio sam to brzojavno.

Čudim se okle se odjednoć g. Fr. počeo zanimati za mene. Ja sam toga čovjeka uvijek prvi pozdravljao, a on najedanput stao okretati glavu od mene. Reko sam Ti još u Sarajevu, da sumnjam i zašto. Nu svejedno, lijepo je kad ljudi uvide da su nekomu nanosili krivicu, a ja sigurno nijesam bar g. Fr. učinio nikakova zla. Pa tako je i to bilo, pa prošlo.

Ja bih, Dudo, već odavle pokrenuo, da se polica prenese na nas, nu bojim se, ako uspišem sa poliklinike, da će se društvo poplašiti. Zato bih Te molio da zapitaš društvo (piši u Ljubljani), neka Te izvijesti, na koji način se to može prenijeti. Ili nemoj pisati ništa, jer će opet nastati sumnja, zašto ne pišem ja kao onaj koji plaća. Trgovci su vrlo sumnjičavi. Najbolje će biti, da ja ovdje napišem pismo, pak da ga spremim Tebi u Sarajevo, a Ti ga ekspediraj dalje. S a m o m i j a v i b r o j p o l i c e. Bez djevojke ne ćeš moći da budeš.

Treba tu štošta spremati po kući, a nuz školu ne možeš i to. Požuri u birou za takovu robu.

1. maja plati koliko možeš, a gledaj da štogogj turiš i na stranu. Ja ne trebam ništa, pošto sad imadem novaca.

Štogogj mi pišeš o Viši, to ja, Dudo, čitam gutajući i preporagjam se. Ne ću ništa da rekнем nego zagrlj mi ju i poljubi, slatku i jedinu moju curicu. Bog neka je čuva!

Kako je u Zagrebu? Jesu li se mama i tata već povratili. Vejsil se je valjda već naučio na novi program. Juče sam primio kartu od njega i od Marijane.

Grli Te s Višom

V a š t a t i c a

Mili i dragi moj Dudiću,

Urin je (kad me izrično pitaš u posljednjem pismu) bolji, u koliko se, naime, mora apstrahirati sluz. Da nje nema, ja bih Ti valjda već pisao da dogješ. Nu kako je ipak, hvala Bogu, već jedanput počelo ići ponešto nabolje, valjda će i ta sluz popuštati. Štogogj me katkad zaboli (zapravo zapeče) to je sve zbog sluzi, koja se zaplete u žli ezdu, pak dok se ne otkine, dotle smeta. Drukčije smo druge jade već prebrodili. Treba samo mnogo, mnogo ustrpljivosti, jer se čitava ta poboljšica vrlo sporo razvija. Isto ono što je smetalo pri rani, smeta i sada — »ein schlechter Heilungstrieb«, a to Ti je moja slabokrvnost. U drugoga bi već valjda sve ovo bilo i prošlo, u mene sjedi čvrsto, — kud sreće kad bi i zdravije tako čvrsto sjedilo. Al ono se lako omakne.

Dakle je i Tebi jasno ono o apscesu. Slučaj je tako srodan, da bi ga se moglo nazvati istim. A najviše to pokazuju oni bolovi. Ljudi se zato i daju operirati, da se riješe nevolje, a u mene se vidi, da je ona operacija bila tek neki nuzgredni poso, dok je bolest i dalje trajala. I zato dobro veliš, da sam u Beč došao upravo u zadnji čas, jer se je moglo dogoditi, da se prostata i opet otruje i ognoji od kakova kamenčića. A čudim se što se to nije i dogodilo, gdje sam trpio neke četiri godine nakon operacije.

Od g. dr Fr. je lijepo, što se toliko za me zanima; najzad, imao bi čovjek bar nekoga, komu da se povjeri, ako bi zatrebalo. A najzad tko imade bar malo srca mora uvidjeti, da sam upravo žrtva ljudi, u kojih sam tražio pomoć. A to je uvijek, gdje se Bog zna po kakovim ljestvama ljudi penju u pročelja. I ovo je, Dudo, sve me g j u n a m a r e č e n o, pak da drugomu i ne pišeš o tom. Ja se povjeravam Tebi, a vidjećeš kad dogjem jedanput u Sarajevo, kako pred drugima umijem šutjeti. Zato, Dudo, šuti i Ti, dokgod čovjek nije siguran pred kim govori. A to nije nikada.

Ne znam što mi iz Zagreba ne javljaju ama baš ništa. Osobito sam u brizi zbog Mile, ne zbog njene penzije, to je najzad stvar o kojoj se dade debatirati, nego zbog njezine bolesti u prsima, kako si mi pisala. To se ne bi smjelo zanemariti, a ja opet ne smijem odavle tjerati, jer se bojim, da se Mila ne preplaši. Javi mi kako je u najnovije doba, a možda će i mama što pitanje znati.

Ti, Dudo, pišeš mi o nekim ljudima u Sarajevu oduševljeno, a ja Ti, velju, sve je to ništa. Sad bi htjeli svi da su ljubazni, pak si daju »referirati«. Nek idu »v'...« — što se omasno kaže. O »Prvom grijehu« odlučiće muzika, pošto se tekst i onako ne će čuti. A bez sceničke udezbice biti će sve to pretromo, ako ne i dosadno.

Tebe i Višu bezbrojno grli,

Vaš tatica

Mila moja Dudo,

Ide, ide nabolje, samo vrlo polako. Tako Ti je to već u mene srećnika! Nu bar kad smo već dovle dotjerali, da je počelo jenjavati. Doktor me svaki dan ispire; katkad peče jače, katkad manje, već spram toga, koliko šprica uzima. On veli, da mora proći. Tim pak nije još rečeno, da se ja više ne ću trebati liječiti, nu on će me izvući u toliko, da ću moći poći sa poliklinike. Zato sam i ovoliko ustrpljiv, sve, Dudiću, podnosim lakše, otkad vidim, da ipak nije sva ta muka bez uspjeha. Kad ne bi taj liječnički postupak bolio, gotovo bih rekao, da me čisto veseli!

Ti, Dudiću, meni nešto odviše gaziš tu maminu mašinu. Ja sam Ti još nekidan pisao (a i u Sarajevu sam Ti dosta govorio), da se toga čuvaš, a Ti eto ne ćeš, dok se štogogj ne dogodi. Valjda, Dudo, nje-smo toliko siromašni, pak da Ti ne bi to mogao tko drugi sašiti!

Onoga Sunarića trebalo je baciti na vrata. Nu sad se je sam bacio, jer nema sumnje, da se više ne će usuditi preda Te. Tek kako bezobrazluk nema granice, a on Ti osvane na pragu, nemoj da ga za to nagradiš sa pet kruna. Ja sam nekada dru Jozi zamjerao što ga ne uzme sebi, no on ga je bolje poznao. I tako će igrati, dok ga ne strpaju u kokošinjac na državni trošak. U Zagrebu su pak dugo mislili, da je to velik pjesnički genij! Bići će, da su ga na račun toga malo i pokvarili.

Zbog izjave o »Dolasku Hrvata«, ja ću to na svoj način udesiti. Ja ne znam šta je uopće u toj čitavoj stvari tajanstveno, nu to nije moj komad, pak se samo čudim, kako se uz nj moje ime preplelo. Obratit ću se privatno u Zgb., da to na svoju ruku jave one novine, koje su tu vijest i iznijele. Šta piše Mila o izvedbi »Prvog grijeha«? Koliko čitam u »Obzoru«, uspjeh nije bio baš posvemašnji. Ja ga u to slabo ulazim, pošto je u svemu glavno bila glazba. A ako mi Bog dadne nešto više zdravlja, ja bih rad na godinu rekao koju sa pozornice. Al treba, kako rekoh, zdravlja, jer je kamenje u mje huru mnogo teže, nego kamenje na srcu.

U Beču je upravo gadno vrijeme. Neprestano kiša, počesto vjetar, a svejednako studen, dakle ko i u Sarajevu. Vele mi nekoji, da je ovdje maj mjesec zimski mjesec. Ako je tako, onda ću ga još lakše proležati.

Drago mi je, što su se Vejsil i Višnjica tako sprijateljili, samo da se ne zavade. Iz Bosne su — nu zato će se brzo i miriti. A tko bi rekao, da će moj mali »turić« tako parlamentirati! Kad ću je već jednoć vidjeti! Da mogu ovo vrijeme prospavati, al ne može se, valja sve čekati pa čekati!

Grli Te s mojom malom curicom

V a š t a t i c a

Pošalji mi bos. marki. Profesor me je molio, da mu ih kupim. Možda ima i Vejsil koju. Grli Cic

U Beču 29. IV. 1907.

Mili i dragi Dudiću,

Danas mi nije ispiranje zadavalo bola, a i urin je stekao profesoru pohvalu. Dakako da sluz još uvijek u njem pliva, al kad ga ne bi bilo, ja bih bio zdrav, a kakve sam sreće, to još zar ne smije da bude. Inako prolazi život lijeno u užasnoj jednoličnosti — vani kiša, a u sobama tužno i mračno. Sva je promjena (u koliko je i to promjena) u tome, što ujutro, dok se zrači soba, pušim moju cigaretu u uskoj kupaonici, gdje nas se natrpa šestero, sedmero. Sve do prekjuče dimile su se tamo i dvije lule, pa možeš da zamisliš, kakav li je tamo zrak. Sad ga nekako podnosim, nu sigurno da ću jedanput, dok izigjem na zrak, kihati od pomisli na tu atmosferu. A tamo se politizira, psuje načelnik Lueger, isto tako i hvali, ko pred izbore — sve to u najčišćem bečkom dijalektu i gemitlihkaјtu. Oko osam sati rastaje se sjednica, jer se ide u krevet, pošto će brzo doktori.

U to doba žuri se u Sarajevu moj Dudić u školu. Sve ja Tebe vidim, kako ideš uz ono brdo i želim Ti, da Ti dan što lakše progje. To imam uvijek na pameti i vjeruj da nijesi nikad sama. A doći će jedanput i dan, kad ću ja ići opet po Tebe, ili ću dolaziti o podne kući i pomilovati moga Dudića, al ne samo zato, jer je kućicu lijepo pospremio, nego i onako. I onda ćemo se svi zajedno »pusiti« i Viša i mamica i tatica. Dati će to Bog. Zato, Dudo, nemoj biti uvijek žalostan, proći će i ovo zlo i biti će bolje.

I ja bih bio za to, da zasađ u Sarajevu ne kupuješ ljetnih haljina. Budem li ja gotov sa mojim doktorima do konca maja, onda ćemo ovdje birati. Ne bude li tako, već se liječenje zategne i u juni, onda možeš još uvijek kupiti u Sarajevu, ako, naime, dotle nastane ljeto.

A sada Te lijepo molim (a ujedno i Vejsila), da mi skupljate različitiје bosanske marke. Vejsil može i druge, npr. turske, bugarske, grčke itd., pošto će muzej sigurno imati veliku korespondencu. To vam osobito preporučujem, jer me je baš moj profesor molio, da mu ih skupljam, naročito bosanske. Vrlo ga zanima takovo skupljanje. Ja sam mu danas reko, da Ti zbog toga pišem, pak me je potrepao po ruci i reko »Ich danke Ihnen«. Rad bih mu napraviti jedan paketić te robe, kad ga veseli. Austrijskih i mađarskih ne treba.

Dušanu i Mili još nijesam pisao, a često mislim na nje i ljut sam, što su otišli iz Sarajeva. Tim korakom su se samo nove brige na njih sruvale. A strah me da to ne bi djelovalo i na Milinu bolest u prsima, o kojoj si mi nešto natuknula.

Moji Senjani su me lijepo pozdravili, samo što se polovica članka ne može prenijeti na mene. Ono o »Dolasku Hrvata«.

Grli Te s Višom

Vaš tatica

Mili moj mali Dudiću,

Danas me je malo jače peklo ispiranje, nu svejedno, — to je već prošlo, a glavno je da urin hoće da bude bolji. Ako uvažimo, da će me još najmanje mjesec dana ovdje ispirati, onda su moje nade, štono se književnički veli — ružičaste, jer će urin sigurno postati u to vrijeme četrunast. A u toj mojoj nadi moj me Dudić još više bodri. Tako je i pravo, jer kad se sjetimo, kô Ti u današnjem pismu, kako mi je npr bilo pred mjesec dana teško bolesnu uz onakovo liječenje, onda se danas uz sve ove muke, daleko od svojih milih, mogu smatrati srećnim. Jer najzad sada se — liječim posve pozitivno, a u Sarajevu se je prčkariło i pokušavalo. Mogu reći jedini i a d, kojim mi se je htjelo u ovo četiri, pet godina pomoći bio je postupak dra Stiebera, kad mi je onog podneva, (mislim 2 juna t. g.) ispumpao ono nešto kamenčića. Drugo sve bilo je samo mučenje, od koga nijesam imao ni dlake koristi. Zato, kako Ti već rekoš, sada sve ustrpljivo i podnosim. A najzad će Bog jedanput dati i dobro i bolje, — nadam se bar da smo na putu, koji vodi u napredak. Naročito pak uz ovako rigorozna doktora, koji me ne će pustiti, dok ne bude u dnu duše uvjeren, da me može poslati kući, a da mi ne bude za dva dana umah gore.

Ti, moj dragi Dudiću, ustrpi se još i ovo, pak će onda najjedanput stići ono srećno pismo, a moj će mali Zlati nakon četiri godine ropstva odmah u carski Beč. Vjeruj, Dudo, da se ja tome više veselim nego možda i Ti, koji si se već ukočila u toj velikoj kaci za kiseli kupus, koja se inako zove Sarajevo. A da ću ja učiniti sve što mogu, samo da Ti bude nakon toliko samoće, brige i patnje što ljepše, to Ti ne trebam tek napose isticati! Nu vid'ćeš, Dudo.

Drago mi je, što Ana ostaje još neko vrijeme u nas. Mnogo je to, kad je Viša toliko naučila na nju i kad joj se može povjeriti. I ja joj za to želim, da joj njezin taj »vahmajstor«, kad se jedanput uda, budne momak i pô. A Ti kad imadeš kada, pak gledaj da dobro oda-bereš.

Drago mi je, da »omama« i »otata« dolaze ove nedjelje. Bar nećeš biti toliko sama, a Višnjica će dobiti suigrača. A onda molim »omamu«, neka bi moju malu koku vodila na šetnju, dakako, kad bude lijepo, u park, a kući preko keja, nek se znade, čija je kuća masna.

Protiv grčeva kupi, Dudo, u apoteci bočicu Hofmanovih kapičica. Nema sumnje, izvršno će Ti pomagati. Zašto da trpiš bolove, kad se može bez toga proći.

Je li se mnogo otpočelo graditi po Sarajevu. Diže li već svoju kuću onaj Kabiljo, što nam je prodao krevete. Pazi da li se što ne će graditi bliže Tvojoj školi.

Grli Te s Višom
Ne zaboravi mi na marke za profesora.

Vaš tatica

Grli Cic

Beč, bez datuma

(Razglednica)

Moj dragi Zlaty, evo Ti jedna lijepa sličica*) iz Beča. Ako se jedanput izvučem, poslaću Ti prije dolaska najedanput cijelu rpu najzanimljivijih partija odavle, neka osnuješ album na našu zajedničku uspomenu. Samo junački, Zlaty! Cjelov i pozdravi.

Cic

Silvije danas baš dobre volje pa bi se rado i šaliti. Šlafrok ćemo već nabaviti. Sve drugo pri starom, samo zdravlje izvrstno napreduje.

Pozdrav Vejsil

* Wien III. Leuchtbrunnen

U Beču 1. V. 1907.

Mili i zlati moj Dudiću,

Danas je 1. maj, i ja sam, Dudo, vrlo žalostan, pročitavši Tvoje pismo od ponedjeljnika. Ta Tebi je već tako teško, da Ti toga više ne možeš podnositi, a ja Ti, Dudo, ne mogu pomoći, jer me doktor nikako ne bi pustio da idem kući, pošto me baš sada čvrsto drži u šakama. Moj Dudiću, ustrpi se, molim Te još to što preostaje; ja, dođuše, ne znam koliko preostaje, al valjda predugo ne će biti. A onda ćeš lijepo doći ovamo u Beč i biti ćemo sve uvijek zajedno. O s o b i t o Te pak molim, da se ne bi prenaglila pak pojurila ovamo, dok sam još na poliklinici, jer to ne bi pomagalo ni Tebi ni meni. Pitaj samo Vejsila, kako je ovdje za vrijeme vizita — to ne bi bio nikakav sastanak. Nije to ko u Sarajevu, gdje si mogla uza me sjediti, ako si htjela, čitav bogovetni dan, nego je vrijeme strogo odmjereno, a soba puna posjetnika, dok se opet sestre i sluškinja šeću kroz nju po poslu. Još Te jedanput molim, Dudo, da se ustrpiš. Onda ću ja po Tebe ići na kolodvor, pak ćemo lijepo bečkim ulicama prozvrndati, ko da pitamo, po što je grad. A još se nadam, da će Ti biti lakše, dok dogju mama i tata, da Ti razbiju tu strašnu puštoš i čamu. Pak tako, Dudo, jedno s drugim doći će vrijeme kad će se Bog nama smilovati.

Baš kad govorim o mami, pade mi nešto na pamet. Ona, dakle, ne vjeruje dru Wickerhauseru, a ja mislim, da možda ne bi bilo na odmet, da je kakogod dovučemo amo specijalisti. Oni bi mogli isposlovati polovicu karte u Bosni, a u Beču nas ne bi mnogo koštalo — jer ja, Dudo, pametno živim, a ženske i onako (dakako ko Ti i mama) ne

zahtijevaju da se otvaraju samo boce za bocama. Tako bismo saznali na čem je, a i došli do dobre recepte. Šta Ti misliš o tome? Ovo je, dakako, sve predlog strogo megju nama.

A sada o meni, da Ti odgovorim na pitanje. Ono kad hoće da pogje urin na ranu, pogje redovno zato, što se kateter pomakne, pak nema dovoljno dubine. Sada sluz više toliko ne smeta, jer je rjegja, a i cijev je dosta široka. Tu, dakle, ne odlučuje položaj u krevetu ili izvan njega. Najzad ja evo već pola godine dana, otkako sam ovdje, i ne ležim drukčije, nego na legjima. To će curenje sasvijem prestati, dok se fistula bolje stisne i oklopi cijev. Tako kaže doktor. Da li ću ja i opet dobiti katar i kad ga jedanput izliječim, o tom Ti, Dudo, ne bi umio niko dati odgovora, do li samo Bog. A nema sumnje, da ću se morati veoma čuvati. E pa ćemo se čuvati. U mjehuru me kadikad prožigne, nu to su sve obične pojave uz ovu bolest. Urin biva bolji. Eto Ti sve lijepo i tačno javljam, pak nemoj da ne vjeruješ. Sad se je opet naturio gosp. Mirko Tausk, da Ti u ime mladog Neuera o meni piše. Ja bih volio da meni vjeruješ. Inako mi ovake vizite samo dosagjuju. Pitaj Vejsila.

Nadam se, da je šetnja po kiši prošla bez prehlade. Čuvaj mi se.
Grli Te s Višom

V a š t a t i c a

179.

U Beču 2. V. 1907.

Mili moj, dragi Dudiću,

Malo prije pročitao sam i opet Tvoje pismo od 29. o. mj. pak razumijem potpuno Tvoju brigu, al ta je ipak — moram dodati — pomalo suvišna. Doktor sigurno ne će ništa raditi na moj predlog, ako se to ne bi slagalo sa njihovim uvjerenjem i propisima. Zato nema straha ni zbog fistule. Ako bude doba da je zatvore, zatvoriće je; ne bude li, ostaviće je otvorenu, pak makar ja molio sklopljenih ruku, da je zatvore. Time se, dabome, rješava i pitanje o opasnosti po katar i o pravljenju kamenja, ako se fistula zatvori. Na sve to oni misle, a meni ne preostaje drugo nego slušati, što ja i činim. Ujedno Ti, Dudiću, još jedanput poručujem, da budeš bez straha. Meni bi, dođuše, bilo milije, kad ne bi bilo te rupe, al šta ću mu ja, kad mora tako neko vrijeme da bude, a dok mora da bude, nema straha da će je zatvoriti. A onda, kako Ti već rekoh, otpadaju i sve druge konbinacije.

Urin je već postao tako lijep, da je upravo ko zdrav. Svakako mogu reći, da ja takova urina nijesam imao već nekoliko godina. Regbi da i služi ponešto manje imade, eto vidiš, da sve pomalo kreće

nabolje. Glavno je ustrpljenje, veliko ustrpljenje — na tri kata i više — a katar mora proći. Mora proći! — na to pomisli uvijek, kadgod Te spopanu te crne misli. To ne kažem ja, nego doktori.

Ljubljansko pismo poslaću Ti ovijeh dana, a Ti ga samo ekspediraj. Najprije ću u njem tražiti informaciju, kako bi se ta svota najpraktičnije prenijela. Kako bi bilo, Dudiću, da se to prenese na Te — recimo, isplativo za deset godina i da još svotu povišimo na 2000 K? Ti si još mlada, zdrava si, pak bi se to posve lijepo izvelo, a 2000 for. dobro bi došlo. Samo mi javi, da li pristaješ na to. Rata nas ne bi ubila, ne bi iznijela mjesečno ni deset forinti.

Zbog Mile mi je gotovo drago, da ništa ne čuješ, ako, naime, ta šutnja, kako veliš, ne bi značila ništa zla. Ja se u nje uvijek bojim kakove takove prsobolje, prvo zbog toga što je bila do skrajnosti slabokrvna, a poslije stadoše je vući ona dva vučića. Najzad tu je još vazdan štokakvih briga, koje je grizu. Zbog toga sam Ti i pisao, da valja u nje tu stvar sasvim ozbiljno shvatiti i umah liječiti. Nu, hvala Bogu, ne će biti zla, dok ništa ne javljaju. Ako pak zem. vlada ne vjeruje da je bolesna, a ono neka Mila dobavi svjedodžbu od gradskog fizikata u Zgbu. To je javni ured, i tu se mora vjerovati.

Što se tiče toga staropašinskoga ćilima, to budi, Dudo, vrlo oprezna. Prije svega ove pretrge, ko naš komšija zacjenjuju upravo bezdušno. Uz to bude taka roba i oderana, ili bar slaba. Da toliko vrijedi, možda ne bi došlo na onaj način do prodaje. U ostalom ne znam. Gledaj dobro pak ako misliš da vrijedi, a Ti kupi. Znaš, da se ja uvijek veselim, kad se što u kuću dovuč.

Grlim Tebe i Višu

V a š t a t i c a

180.

U Beču 3. V. 1907.

Mili moj Dudiću,

Prije svega moram ispraviti moj predlog zbog mame. Ja sam, naime, juče sasvim zaboravio, da bi naša kuća ostala bez nadzora i zaštite, kad bi mama s Tobom pošla na put, a to ne može da bude. Mi ćemo, Dudo, to tako urediti, da mama pogđe ovamo, pošto se mi povratimo; ja ću je (a još bolje može to učiniti Vejsil) preporučiti komu od prijatelja, da joj budne ovdje na ruku. Mogla bi konzultirati dra Noordena, a što bi joj on rekao, u to bi se onda moralo vjerovati i spram toga udesiti liječenje. Mi ćemo sve učiniti za našu mamu i »omamu« što možemo, samo neka se ustrpi, dok se povratimo, kući, a svejedno ni mi nećemo moći oстати u Beču mjesec dana.

Moj Dudiću, Ti se toliko veseliš mojim osnovama, da već oholo kličeš, e će to biti malo drukčiji uspjeh, nego pri »Dolasku Hrvata«. To je megjutim tako stilizovano, da bi netko ko ne zna da ja zbilja nijesam pisao toga komada, mogao pomisliti, e je od mene. A Ti to sigurno ne misliš? Čudne li sudbine, gdje eto mene silom hoće da naprave ćaćom toga djela. Svakako treba priznati, da se pravi autor dobro čuva, ja se bar ne bih mogao sjetiti, da se je pored naše narodne brbljavosti ijedan pseudonim tako dugo sakrivao.

Ne znaš ni iz daleka, koliko me osvježuju vijesti od kuće, naročito što mi svakidan javljaš o našoj maloj »pipini«. Danas je, Dudiću, nastao sedmi mjesec, što vas nijesam vidio, i ako me iole poznáš, znati ćeš, kako sam to podnio i podnosim. Gotovo me svakidan posjeti neko, i komugod pripovijedam o toj sudbini, jednostavno rekne »Grozno!« A moj Bože, koliko će to »grozno« još potrajati! Nu ne budimo malodušni, tim prije, što je već najgore sigurno prošlo, a i profesor me pred doktorima šaljivo dira, da sam sada postao ohol zbog svoga urina! To Ti je upravo divan čovjek. Već ćeš ga vidjeti.

Hvala Ti od srca, što si i opet nešto ponovila moju garderobu onom spremom za rupčiče. Poslije kad se jednom vratim, vazda će me sjećati, kako je moj Dudić mene kitio, dok sam ovdje ležao daleko, daleko od Sarajeva. Dragi moj Dudiću, vrlo ja Tebe volim. Samo se čuvaj, eto mi pišeš, da si i opet prozebla.

Od te fuzije »Hrv. kluba« i »Trebevića« ne bude ništa. Ne znam kakve su sada prilike, nu valjda će biti iste, ko i za mog boravka u Sarajevu. To su posve različiti elementi. U »Trebević« su se uz to uvukli popovi, a ako s njima ugju i u klub, eto i tamo rastrojstva. Jer taj elemenat hoće svuda da bude »pater spiritualis«, da komandira, i ako nije na njegovu, da ništi!

Nu vidiš, da »Zmaj od Bosne« nije tako ljut! Nema sumnje, da je to vrlo hirovita dama, nu kad se uvaže životne prilike, koje i čudo da je tako. Ti ostani uvijek ko i dosad, ko da nijesi o toj hvali ni riječi čula. Savjesno i uslužno — i ništa drugo.

Grli Te s Višom

Vaš tatica

181.

U Beču 4. V. 1907.

Mila Dudo,

Primio sam Tvoju kartu. Pišeš mi o štrajku, a ne javljaš mi, kako ste stali sa zdravljem. Nu sigurno je dobro; Tebe su prošli grčevi, a moja mala curica je sveuvijek obijesna i zločesta. Tako je i volim, makar se i mamica ljutila, da to znači kvariti dijete. Sad je ne mogu

pokvariti; a kad jedanput, ako Bog dâ, dogjem u Sarajevo, onda ćemo se opet svagjati, al mamica će ipak na koncu uvidjeti, da tata nije ništa pokvario, — samo nije bio uvijek strog.

Hvala Bogu, da je prošao taj crveni 1. maj. Ja silno volim radnički svijet, nu kad se sjetim lanjskog skoka po moju Višu, one kiše kamenja i pucanja na keju, nije mi baš najugodnije pri duši. Uz to mi je g. Tausk — silan socijaldemokrata — napunio uši kojekakvim strahotama, koje da će se po njegovim sigurnim informacijama toga dana dogoditi u Sarajevu. Megjutim je prošao i taj strašni dan, a mladi socijal-demokrata je i opet dokazao, da govori više nego li što znade, a kako se vidi po znanju o tim stvarima je neko peto kolo u kolima te stranke. Nu njemu je samo glavno govoriti, hvalisati se, već kako je u stanovitoj krvi. A ja sam zbilja mislio, da možda nekog vruga i znade, koliko blebeće, pak sam svašta prevrnuo u glavi, da vam se ne bi išta dogodilo, ako slučajno zagjete u gungulu. Uz to znam, da moj Dudić još onamo od zagrebačkih demonstracija, upravo srće onamo, gdje se lako može dobiti bar kamen u glavu. Nu to je bilo, pa prošlo.

Dan prije mene stavio je isti gospodin isto tako na muke gospogju Meštrović. Kako nije mogao doći sam Meštrović, posjetila me ona, upravo kad mi je g. Tausk pripovijedao o »našoj stranci«, (Ovo će Ti bolje protumačiti Vejsil). Jedna gospogja u razgovoru potužila se, da joj muža trga nešto u desnoj ruci i u koljenu, a on — od dva dana medicinar — razvezao o toj bolesti upravo beskrajno i zaključio, da se od šta takova može na koncu konca — oslijepiti. Strahota! Nu još nije gotovo. Meštrovićka se potužila, da je već dva dana boli zub, a ovaj ne budi lijen, već opet se dao u pripovijetku i zaključio, da se taj korijen što je boli, mora bezodvlačno vaditi, jer da može nastupiti — ludilo! Na zdravlje! Ova bijedna žena izgledala je, ko da ju je neko lupio kamenom u glavu. Juče je bio opet u mene i donio mi neki anarhistički članak, što da ga je dobio u kuverti pod crnim omotom. I tako me gnjavi, a na koncu konca ipak moram reći, da je vrlo uslužan. Nu čini se da ima maniju ići po bolnicama, da pohagja bolesnike. Njegovu ocu ne trebate ništa o ovome reći. Proći će ga i ta volja za gnjavažom, u koliko nije obiteljska bolest. Juče mi je reko, da je Tebi, Dudo, pismo »objektivni referat« o mojoj bolesti.

Eto sam napokon cijelo pismo ispunio njime, u koliko je malo, nadopuniće Vejsil. Pozdrav mu!

Ja inako zdravstveno ko i juče. Uostalom pitanje će mi o tome reći g. Tausk, ako me popodne opet posjeti. Bog zna, šta će mu opet pasti na pamet.

Grli Te s Višom

Vaš tatica

Pismo od 1. V. sam primio istom u podne. Veseo sam što je tamo sve u redu. O meni nemojte pretjerano misliti, da je dobro. Bolje je i boljemu se nadam. Grli Cie

Mili i dragi Dudiću,

Najprije Te puno, puno grlim, onako ko moga maloga Dudića, a nakon bilance i kao pravu pravcatu gospodaricu. Tvoja je zasluga, što danas možemo reći, da su naši dugovi opet pali gotovo na ništicu, jer to što je preostalo, nije više sigurno mnogo, a moj će Dudić i to lijepo izravnati, košto je isplivao i iz onih velikih cifara. Glavno me je pekao Feleki — Max Feleki, ako se ne varam — tu smo, ne znam ni sam kako, zaguzili bili do koljena, a to sve za to, jer nijesmo pazili na to, kako se je svota sve kruna po krunu gomilala, dok nije narasla do čitave piramide. Al sad ćemo paziti. Drugog mjeseca možeš Pleyelu 10 K, Šlesingeru 10 K, a Hirschlu 10 K. (Ako bi ti preostalo, a Ti podaj Šlesingeru 20 K). Tako bi platila svega 30—40 K, a ono preostalo mogla bi metnuti na stranu za putovanje i b o r a v a k i p o t r e b e u B e č u. Jer, Dudo, mi ćemo ovdje trebati koju kraj-ceru više, ne toliko za hotel i »papicu«, nego jer će trebati štošta kupiti i Tebi i meni i našoj Viši. Ja ću npr. sigurno trebati Überzieher ili takozvani Wettermantel (ovo je praktičnije i jeftinije od Überziehera), uz to i šešir. Kako je pak običaj da se operatoru daje honorar (u mnogih je taj običaj samo na ustima. inako uplaćuju u »figama«), moramo i tu računati 100 K. Uh, kako su lijepe! Ti, Dudo, trebaćeš kakovu čestitu haljinu i slične stvari, šešir što ću Ti ga izabrati i još kakovu uspomenicu, a naša Viša valja da se takogjer na bečku okiti. Eto vidiš, za to turaj sve na stranu, u kakovu kutiju, u koju ne ćeš zaviriti do polaska, osim u koliko ćeš u nju trpati dukate. Tako ćeš se oboružati protiv bečkih napasti, a ja pored svega lokalnog patriotizma volim da se ovdje potroši nego tamo.

Što se tiče ovog duga, zbog kojega me eto sad nakon 13 godina tjera ta firma, ja, Dudo, o tom nemam ni pojma. Isto tako potjera me je pred nekoliko godina takogjer neki — »erger«, tobož za dug od nekih deset godina. Ja sam onda tu »opomenu« predao g. Štiglinu, koncipijentu u dra Rothkopfa. On im je pisao, i od onda nije stiglo ni slova o dugu. Bilo bi zasad najbolje, da i ovo pismo pokažeš g. Štiglinu, neka Te informira. Ja se ne sjećam, da bih bio išta dužan, ni da sam za to trinaest godina primio ikakvu opomenu.

Pismo za »Slaviju« spremiću Ti ovijeh dana.

Maja sigurno ne ću kući, nema ni govora, da bi me moj doktor pustio. Danas me je prao irigatorom, nu kako lijek nije bio dosta topao, prekinuo je pranje, pak je odredio da mu se za sutra imade prirediti dvije litre medicine (toplo). To će sve pustiti kroz mjehur. Irigator je mnogo ugodniji od šprice, a medicina ne grize. Urin je lijep, samo što još uvijek imade sluzi. Ide na bolje, polako, al ide.

Grli Te s Višom

Vaš tatica

U Beču 6. V. 1907.

Moj dragi Dudiću,

Primio sam jutros kartu, pismo i »Pokret« i hvala Ti na svim tim vijestima. Glavno mi je, da ste zdravo — mamica i Viša — to je prvo zbog čega drhćem; kad god dogje pošta, nu, hvala Bogu, uvijek čitam povoljne izvještaje. Ti, moj Dudiću, debljaj, makar se to i ne slagalo sa Tvojim nazorima o ljepoti, a Viši želim neka bude divlja i obijesna; sada je njezino carstvo. Da je tatica kod kuće, sigurno bi bila još gora. Bit će i za to prilike.

Mene jutros počeo doktor prati bez katetera. Objesi irigator nad krevet sprijeda turi cjevčicu (ko onu na klistiru), pa pusti naprosto medicinu teći. Ona lijepo ide u mjehur i izlazi na kateter, što je u rani, napolje. Čitava ta procedura ne zadaje bola, pošto nema više katetera, da bi išo čak u mjehur. A to je bilo vrlo neugodno i nikako se nijesam mogao na to naučiti. Ili biti će, da se nijesam mogao na to naučiti, što već evo više od godine dana turaju u mene te nesrećne cijevi. Samo što ovakovo ispiranje dugo traje; dvije litre medicine trebaju gotovo pola sata, dok pregju taj put.

Žao mi je od srca Tone, ako je, naime, to istina, što si čula. Nu strah me je. Kad bi u tog čovjeka bilo bar išta, o što bi se prihvatio, nu u njega je sve teorija — svašta znade, a da se ničemu ne prikaže. On će o čem hoćeš debatirati — dakako, uz pun stol — al da bi se nečemu žrtvovao — toga nema! A danas je već davno prešao doba, kad bi se mogli nadati u njega kakovu preporodu, on je zagazio duboko. Kako nije u svijet ponio nikakvih ideala, mogla ga je u svoje doba spasti žena i obitelj, nu, čini se, da su ga njegove nesrećne prilike upravo dotukle. Eto takav Ti je moj inako dragi, Tona, nažalost da ne mogu o njem nikako drukčije misliti.

Ne bih Te rad žalostiti, Dudiću, nu prerano je, što Ti misliš i drugima govoriš, da ću ja »što skorije« natrag.

Već sam Ti pisao, da ovog mjeseca nema ni govora o povratku, a može vrlo lako biti, da se to zategne i u juni. Dr Lenk ostaje na našem odsjeku do konca toga mjeseca (liječnici se mijenjaju svaka tri mjeseca), pak teško da će me prije pustiti, a i ja bih rada ostati uza nj, dok se može, jer vidim, da mi svom svojom snagom hoće pomoći. Dosad mi nijedan liječnik nije toliko pomogao. Ne će me ni on sasvijem izliječiti, al će u glavnome stati kataru za vrat, a poslije se mogu i sam ispirati, osobito ovako irigatorom. On pače već sada hoće, da se na dan sam dva — tri put ispiram. Prilažem Ti kartu direktora Bujhëra, da urediš tu aferu. Koka moja, kako je to ona morala »gledati« onim velikim očima!

Pozdravi mi Vejsila, a Tebe s Višom grli

Vaš tatica

Mili i dragi moj Dudiću,

Jutros me je doktor učio, kako da se sam perem irigatorom. Pokazao sam priličan talenat, makar da je čitava procedura u toliko dosadna, u koliko dugo traje — gotovo pô sata, dok progje kroz mjehur više od dvije litre vode. Nu glavno je da nema katetera i da mogu to sve sam obavljati. Danas popodne biti će prvi takav pokus bez doktora, valjda će uspjeti. Ovo znači mnogo po mene, jer se na taj način mogu kadgod hoću, npr. kod kuće sjedneš kraj one naše kace, u kojoj sam se onoliko kupao, a sve badava, pustiš vodu da teče u nju, pak ne brige Te.

Uz to se na ovaj način, bez uvlačenja katetera ni mjehur toliko ne uzrujava, a i to vrijedi mnogo.

Zaključićemo ove retke s tvrdnjom da zbilja kreće na bolje i da to i ja ko lajik posve dobro vidim, nu ipak, Dudo, moram da malko nemilosrdno dirnem u Tvoje iluzije o mojem zdravstvenom stanju, iako je bolje, nije, Dudo, onako dobro, kako Ti to zamišljaš i možda pripovijedaš. Trebaće još par nedjeljica. Kad ne bi ni za što drugo, a ono zbog toga što sam upravo posvema oslabio. Ubio me krevel. Ta pomisli, Dudo, da sam duge mjesece ležao uzdignutih koljena, istom u najnovije doba mogu da se pružim, malo jednu, a opet malo drugu nogu, a da me ne zaboli u mjehuru. Mogu hodati bez bola, nu osjećam težinu svake svoje koščice, i to će trajati dugo. U vrtu me još nije bilo — idu uostalom tamo tek od dva tri dana nakon bezkrajnih kiša, makar mi doktor preporučuje da odem tamo na sunce. Ja bih to rado učinio, ta tko osjeća ovo dugotrajno ropstvo teže no ja, nu ne usugljujem se jošte, dok malko u sobi ne ojačam. A možda bih bio danas i jači, da nijesam nekidan nakon komadića mesa, (to je moj ručak uz 5—6 šljiva), popio čašu divne bečke vode i dobio groznicu. koja mi je još gore podsjekla noge. Ipak sam sinoć — groznica je već popuštala — silio sama sebe na hodaње, al me je valjalo brzo prošla. Jutros sam ustao normalan (36°) i hodaње mi nije smetalo. Malo sam isprva drhtao, nu razljutih se na sama sebe, pak je drhtanje prestalo. Ujedno sam popužio dvije cigarete, a popodne ću ako Bog dâ, isto toliko nek se znade kad se Zlati na sebe razljuti.

Za tatu mi je žao što u maminim tako ozbiljnim prilikama ne može da snagje snage, te da je ušćuva od takovih nastranica. On i Tona, pak da vidiš gospodarstva! Što čuješ iz Zgba? Kad će naši u Sarajevo?

Pozdravi mi Vejsila. I Marijani dugujem odgovor, kad eto uvijek me neka nedaća pomete. Nu valjda ne će dugo.

Grli Te s Višom

V a š t a t i c a

Moj dragi Dudiću,

Neću da Ti danas pripovijedam o mojim nevoljama — to su najzad redom sve same dosadne stvari. S dana u dan tako tralja — tako ja nazivam kadikad moj napredak — pak onda će mu ipak liječnici jednog dana reći, da se prtlja iz bolnice. Svakako je vrlo loša metoda misliti neprestano o svojoj bolesti, onda postaje dvostruka, a to nije profit.

Proći ću radije na to, da Ti rekнем, kako mi je iz dna srca drago, što mi se nekako držiš, što te ta Tvoja škola ne ždere. Nemaš pojma koliko si mi na pameti, i koliko dršćem zbog Tebe, moj dragi Dudiću! Puno mi Tebe trebamo — tata i Viša; zato će Tebe Bog i podržati čvrstu i veselu, za dobro djelo. A, moj Dudo, kad jedanput dogješ u Beč, onda mi moraš ono par dana za četvrt kila ojačati, toliko ću htjeti, da Ti bude dobro. Grozna se je evo sudbina megju nas uvalila; dati će ipak jedanput Bog, da nam bar malo pusti odahnuti. Ne će, zaista, biti mnogo ljudi, kojima se je ovaka sreća »nasmijala«. Sve to ne bi bilo, da je gosp. dr P. nekada rekao, e se ne usugjuje operirati, košto ni zadnji čas nije htio uzeti nožića, već je naprosto odbrusio: Ich habe hier nichts zu operieren! lijepo me spremio natrag u sob'cu. Biti će, da se je očito bojavao komplikacija, pak nije htio preuzeti odgovornosti. Nu sad vidim, da sam opeta prešao na razgovor o sebi, pak ćemo prekinuti.

Što se tiče »Slaviye« ja mislim pisati društvu, da sam odredio drukčije raspložiti police, pak da tražim neka mi jave: 1.) koliko bi mi sada isplatili na policu, pak da razriješimo ugovor 2.) koji bi bili uvjeti da se ista svota prenese na Višu. Čini mi se, da bi možda više konveniralo, kad bi se izvadila ta neka suma, koju je društvo voljno dati kao otštetu, pak da se uloži onda negdje u Sarajevu i svaki mjesec povećaje stanovitim prinosom. Samo, dakako, ako dotična svota ne bi bila posve neznatna.

Volio bih da Vejsil ostaje još u Sarajevu, bar mi nijesi bila sama, a moja mala curica, kako vidim, našla je u njem dobra kolegu. Nu kad mora biti, valja pregoriti, a i on će se malo pokrpati!

Mamu i tatu mnogo mi pozdravi.

A sad, Dudo, samo Te malo i posve tiho molim, da ne pušiš previše. To nije lijepo, a sigurno ni zdravo. Nema sumnje, malo si se pokvario, to će reći, postao si sam svojim dušmaninom. A čitanjem u noći pokvarićeš oči. Poslušaj me Dudo, znaš da Te volim i hoću Tvoje dobro.

Grli Te s Višom

V a š t a t i c a

Mila moja, draga Dudo,

Prošlo je dan po dan, a s njime i Gjurgjev-dan, došlo eto i Spasovo, a meni hoće da se onako potajno istisne neka suzica. O moja jadna, teško prokušana Dudo, Tebi najzad nije pri tim mislima ništa bolje, nego meni, a meni se čini sve ko razoreno. Ova grozna sudbina biva istom onda jasna kad je gledam sa ovako velikih perspektiva, košto su čitavi mjeseci, koji su prošli jedan ko i drugi, a ja evo ležim i danas na Spasovo u krevetu i pišem Ti pismo — čovjek u najboljim godinama života, zdrav u svem kao riba, a upravo mogu reći žrtva liječničke indolencije. Zato i oprosti ovo neblagdansko raspoloženje.

Drago mi je, što si zadovoljna izvještajem mladoga g. Tauska, samo molim Te, Dudo, nemoj moliti svakoga gjaka, koji iz Sarajeva putuje u Beč, da Ti o meni šalje informacije. Ja znam Tebe, Dudo, i pojmim potpuno Tvoje srce, željno ma i najmanje vijesti, nu vjeruj, da Ti ni ja ne tajim ništa, što bi imalo kakovo ozbiljno značenje. A ako me slučajno zabolj glava na jedno popodne, o tome Ti valjda nije nužno referirati, to su prolazne trice, koje u zdravstvenom smislu ne znače po mjehur ni bolje ni gore.

Mladi g. N. nije mi dolazio, već je mješte njega, kako vidiš, tu ulogu preuzeo g. T.

Zimsko rublje ne treba Viši odjedanput skinuti, već se pri tom valja ravhati spram ljepote dana, a skinuti malo pomalo. Dakako da je u tome teško naći način, jer je Sarajevo, odnosno njegovo nebo ko stara cura — zubato, hirovito. Nu tako nekako, pogagjajući, izumi nešto, Dudiću, jer ta curica gjika, pak, dabome, da će se u času oznojiti i onda prehladiti.

Čudim se Vejsilu, što je potišten, ta on je bar iz Bosne. A što nije sada bilo, biti će. I ovo unapregjenje nije jučerašnji predlog, već se je o tom dugo govorilo — ima više od godine. A Vejsilu njegovo izmaknuti ne može. Što se tiče potpore, to znađeš ko je dobiva; bilo bi glupo zbog toga mudrovati. Hvala Bogu, da su se naši vratili. Budite često zajedno, igrajte se s mojom milom malom djevojčicom. Prolaze srećni, slatki dani ko čas uza nju, a jadnomu tatici nije sugjeno ni sekunda toga raja. Meni koji vas toliko volim! Ne znam, što sam danas toliko sumoran.

Moja, Dudo, nemoj mi čubiti mnogo u kući. Pogji u šetnju, u društvo, samo da Ti bude lakše. Na koncu konca Bog će nam ipak jedanput pomoći.

Pozdrav tati i mami, a Tebe s Višom grli

Vaš tatica

Mila Dudo,

Danas se moraš zadovoljiti s ovom biljetom, jer sam posljednji listovni papir utrošio na Ljubljanu. Prilažem Ti taj list, a Ti ga otpremi, nu prije dobro pogledaj, je li dobar broj police. Sad ćemo čekati na odgovor, da se spram toga odlučimo. Nu, ako Ti, Dudo, imadeš kakovu želju, a Ti ne trebaš slati ovoga pisma, dok mi ne uspišeš, pak ćemo prema tomu promijeniti.

Ja sam prezebao, ili ne znam, od čega je, nu ima par dana, te me muči popodne vrućina. Ne trebaš se za to ništa bojati, nu ja Ti moram ovo reći, jer me je strah, da Ti ne bi još koji normalac o tome referirao.

Drago mi je, da se ono zbog Miline bolesti u prsima nije obistnilo. Drugo će se sve dati, najzađ u Zgbu imade izvrsnih liječnika za takove ženske bolesti. Samo se ne smije zapuštati.

Mami je glavno zrak i mir, pa neka bude pametna i neka je svaka trica ne uzrujava. Glavno je da se živi, kad život ne zavisi o većoj mucu, nego li je ta da se ne uzrujavaš.

Kad budemo jedanput išli kući, nastojaću da svakako budem toliko čvrst te održim put preko Zgba. Nu bilo bi mi veoma drago, kad ne bi niko vidio. jer ja, Dudo, ne znam, hoću li biti za kojekakova veselja. Samo bismo otišli Dušanu i Mili, da se malo narazgovaramo, a natrag u Sar. mogli bismo onim vlakom, kojim su došli tata i mama, a i ja preklani.

Ako mi do nedjelje popusti groznica (tj. da se ne bi vraćala), otšuljao bih se malo u vrt. Ovdje nastaju lijepi dani, dakako uz obli-gatni vjetrić, koji se često pretvori i u vjetar.

Pozdrav svima, a Tebe s Višom voli

V a š t a t i c a

Mila, draga Dudo,

Evlo mi doniješe nov papir — u zelenoj kutiji u kojoj se vije nešto ko bršljan. Nu pored svega toga simbola valjat će kupiti kasnije još jednu, i sama kažeš, da ostanem do konca juna, a Ti bi onda došla po mene nakon ispita. I tako badava zelene boje i bršljani! Valja ustrpljivo čekati, tješiti se samo slikama iz doma i pomišlju, da će se tako jedanput kupiti ovdje i posljednja takova kutija i da će se napisati i posljednji list na ovom nekom poklopcu sa špitalske kutije, koji mi služi mjesto stola. Tako Ti je to, moj mili Dudiću!

Ja ću ovijeh dana opet poslati na Te molbenicu za produženje dopusta, koji mi traže jošte do konca maja. Školi ne bih i onako više ništa pomogao, jer eto su ispiti pred vratima. Ako pak Bog dadne, pak tamo negdje jula krenem kući, onda bih se mogao još malo odma-

rati, dok počne nov šk. rad. Fistula se ove godine sigurno ne će zatvarati, pak se tako ni ne nadam (a ni ne otimam se) kretati pod jesen u Beč. Mi ćemo to vrijeme sebi prikazati, u koliko, Dudo moja, cijeloga toga života ne će kvariti ovo moje bijedno stanje. A moja bi najmilija želja bila, ako budnem ikako sposoban, da pogjemo malo, makar samo malo u Senj, da pokažemo našima tamo Višu i njezine majstorijske. Samo mi je bilo veoma žao čuti, da ona više ne voli bebe, a jadni tatica je mnogi komadić dana time ispunjao, da zamišlja bebu za bebom, pak da vidi, koja bi bila za nju najljepša. Nu nema sumnje, da se je Viša već predomislila, pak da i opet misli na tu ljepušku igračku, jer tada misli na Beč i na tatu, koji se drukčije ne može pričvrstiti u toj maloj nemirnoj glavici. Mnogo mi je izljubi. Neku noć sam u snu stajao kraj njezinog krevetića, sve sam osjećao njene ručice u mojima i ljubio ih. Onda me je najednom neka ruka odmakla od nje, i ja sam, budeći se, još osjetio, kako je držim za ruku i kako je ljubim.

Juče nijesam imao groznice, a kako mi je upravo izmjerena temperatura na 36,30, neću je valjda dobiti ni danas popodne (sada je jedan sat). Prilično sam oslabio, a kako ne podnosim košće molim Te, Dudo, da mi napraviš malo biskvita i ništa drugo, jer ako mi još šta spečeš, neću Te više nikada ništa moliti. Uz to mi možeš poslati jedan paklić duhana.

Meni je podrugiput žao što je otišao Vejsil, prviput iz Beča i sad od naše kuće. A vidi Ti toga moga Turića, kako se je naučio na nj! Znak, da je dobar čovjek. Za Vejsila je megjutim to putovanje dobro, može lijepo zaštediti.

Eh kad bi Bog dao bar nešto zdravlja, da sve ne žderu bolnice, doktori i apoteke, mogli bismo i mi i to dosta brzo koju skucati, jer eto vidiš, Dudo, da se dade jeftinije kupiti nego što si Ti mislila.

Grli Te s Višom

V a š t a t i c a

189.

U Beču 12. V. 1907.

Mili, dragi i uvijek dobri moj Dudiću,

Takva Ti je to eto nova muka i nevolja! Najprije kamenje, onda operacija, užasni bolovi i sad, kad je katar stao ipak nešto popuštati, sad je nadošao gubitak apetita, groznice i posvemašnja slabost. Meni se je, Dudo, već poodavno stalo gaditi jelo (o tom sam već razgovarao i s Vejsilom), nu nijesam Ti htio o tom ništa pisati, da Te nuz tolike brige još i time ne mučim. Al sad je već dotle došlo da katkad već pri samoj pomisli na obrok osjetim, kako mi se nešto u želucu diže, ko da ću povraćati. Košta je uopće loša, a još kad se uvaži, da se ja time davim eto blizu pola godine dana, onda, Dudo, nije ni čudo, što mi se bljuje već pri samoj misli na jelo. Nu nemoj se umah uprepaštiti, ako ne valja mesna hrana niti kojekakvi melšpajzi, ja pijem

marljivo mlijeko i jedem dvaput na dan meko ukuhana jaja. Pred podne popijem čorbu, koja takogjer nije loša. Dobivaju je samo operirani (Kraftsuppe), nu nije, Dudo, ko naša kod kuće. Tek dosta je dobra i zbog nje mi ne bi nikad na pamet palo da uopće i govorim o toj našoj košti. Kako, dakle, vidiš, od gladi umrijeti neću, jedino valja nekako nastojati, da se na drugi način kako pomognem. Zato sam Ti, Dudiću, i pisao, da mi spremiš malo biskvita, al nemoj ništa drugo, jer te kojekakve slatkarije (a naročito one trice za čaj) ne bi po moj želudac imale baš nikakve svrhe, nego da mi ga još gore pokvare. To Te vrlo molim, moj Dudiću.

Tvoje sam savjete pročitao i mislio o njima, nu još se nedadu provesti. Što bih ja npr, Dudiću, u hotelu, kad pofali kateter ili ga sluz začepi, pak stane onako fino curiti? To, dakle, ne može da bude, pak ćemo pronaći kakav drugi način. Govoriću sa doktorima, da mi se dadne kakva druga hrana, pak makar i plaćao više. Jer hrana i zrak, ta to je ono bez čega ne mogu ni zdravi ostati zdravi, a kamo l' da se bolesnici oporave.

Spital sam platio sve do 16. o. mj., pak mi je ostalo još 80 for. 16. o. mj. produžicu opet ratu na 14 dana, pak ću za to platiti 56 K. Prvoga ćeš mi poslati koju paru je li, moj Dudiću?

Danas sam pitao dra Lencka (katar se sve jednako popravlja), šta misli, kad ću moći kući. Odgovorio mi je, da je na takova pitanja teško odgovoriti, nu da misli, tako do šest nedjelja, dakle nekako do konca juna.

Zlati Dudiću, nemoj mi biti žalosna, sve će se to popraviti. Nije moguće, da se Bog ne bi i meni jedanput smilovao. A kad jedanput dogjem kući, e onda će sve ići brže u zadovoljstvu i njezi, koje će meni moj Dudić pribaviti. Još jedanput ne brini se mnogo, Dudiću.

Pozdravi mamu i tatu, a Tebe grli s Višom

Vaš tatica,

O ovim vijestima ne govori nikomu.

190.

U Beču 13. V. 1907.

Dragi moj Dudiću,

Ta znam ja, da bi Ti čitav dan slušala o mojoj bolesti, ima li u njoj što napretka i da li će već jedanput biti bolje, pak nijesam za to ni napisao, da su to dosadne stvari. Nego meni se, Dudo, čini, da je ipak bolje, da Te svaki dan ne mučim tim pripovjetkama. Jadna moja Dudo, eto vani lijepo mi nijesmo stari, a Viša uza nas skiči i pjeva, pak eto kukamo tako rastjerani u bijelom svijetu i mučimo se bolju i mislimo svak na svoju stranu. I za to ne htjedoh da Ti uvijek pred oči mećem ove špitalske slike — tura ju se i same.

Pospan sam, da mi se sve oči lijepe, a kad dogje veče, onda ne mogu da spavam. Nije to od bolesti, nego je nevolja ovamo dotjerala nekog penzioniranog profesora — ko dva Milakovića. Čovjek ogroman

i isto toliko nespretno kašlje i pljuje po cijelu noć, što preostane, ono rč — ne možeš da oka stisneš. U tome i jesu najveće neugodnosti u spitalu, što moraš podnositi svačije navike, a naročito stariji ljudi nemaju obzira, pak neodstupaju od njih ni za korak. Na svu sreću ne će dugo ostati, smrvili mu kamen u mjehuri, pak će valjda za par dana kući. Dok mi eto taj starčić nemilo smeta, imade ovdje u sobi neki penzionirani kontrolor — boljeg čovjeka nijesam vidio. Svaki čas je uz moj krevet, uvijek pita, trebam li što, — nakon jela ne da mi piti vode, a poslije tri sata sam mi je nosi sa vodovoda. Dok je bilo studenije, pokrivaio bi me toplijim pokrivačima, — stotinu mi je miloštica već iskazao. Njegova gospogja nosi mi na poštu pisma na Te, samo što ne dolazi svakidan, pošto stanuju u svojoj kućici nešto van Beča. Kupila mi je i kapicu (športsku) za 80 krajcara, vidjećeš vrlo ukusnu i trajnu stvarcu. Trebam je pri hodanju, jer mi je šesir dolje u magazinu, a i ne valja više ništa. Još ću tako morati nabaviti polucipele za vrt, jer bi mi moje stare bile preteške — pomisli, Dudo, prošlo je gotovo pola godine, da ih nijesam navlačio. Tako se eto hoću pomalo da vježbam. Lijepi su dani, a vrt zelen i sav u cvijetu. Osobito jorgovan, cvijet što ga moj Dudić toliko voli.

Mama neka brzo piše u Zgb., da joj dr. Wickerhauser napiše drugu receptu. To je po svoj prilici »Kirschlorberwasser«. Miriši na bađem (gorki).

Šest cigareta je mnogo, Dudiću, prije si pušio samo dvije. Ta kako ja ne bih o Tebi vodio brigu, Ti moja mala glupice! Al pušiti toliko zaista nije u redu.

Pozdravi mi tatu i mamu, neka se čuva. Njoj treba polako se gibati na čistu zraku.

Grli Te s Višom

V a š t a t i c a

191.

U Beču 14. V. 1907.

Mili moj dragi Dudiću,

Evo Ti pisma iz kreveta na dan izbora za carevinsko vijeće. Sudeći po novinama, u Beču mora sve da vrije. Volio bi da sam vani, makar je i vjetrovito vrijeme, al eto nije sugjeno. Čitaćemo šta se je dogodilo i tko će odnijeti pobjedu. Svakako bi današnji dan mogao imati veliko historijsko značenje. Mene jutros doktor opet isprao i urin izgleda nakon toga ko rastopljeno zlato, samo što u njem plivaju te zlosrećne žile sluzi. Nu sam mislim, ako se ovako bude pralo još šest nedjelja, onda bi moralo već jedanput nestati i toga smrada. U Sarajevu sam ga imao dosta, onda se je izgubio i sad ga nakon operacije opet produciram za veliki eksport.

Noć mi je prošla bolje, neg što sam mislio. Stari profesor nije tako silno rkao, a i kašljao je manje. Sad sam opet nešto bodriji, dok sam juče jedva držao otvorene oči. Nu za to sam i juče nakon ručka dosta čvrsto zaspao — dobar satić.

Ja sa poliklinike uz najbolju volju ne mogu izići. Prvo, me ne bi pustili (još zasad) doktori, drugo, tko bi meni nadavao onoliko krpa, kad slučajno pofali kateter, a treće, nakon pranja ja, Dudo, ne mogu odmah ustati, to peče nemilo po dva sata. Lako je to sada, gdje imam svoj krevet, tu su pri ruci plahte i krpe, a ako peče, ležim mirno, dok progje. Čudno li bi to ja negdje izgledao, kad bih preko bečkih ulica išao uz onakove bolove! A odavle do hôtela Höller, gdje sam prije stanovo, treba otprilike pola sata. E kad mi ne bi prijetila ta opasnost od vode i kad ne bih imao bolova pri ispiranju, onda bi bilo sve skupa šala, al ovako vidiš, Dudo, da sam pravi pravcati invalid.

Nu za to se opet nemoj bojati, da bih mogao »krepnuti« od glada. Ujutro pojedem rado dva tri umak jajeta, isto tako i na več. Inako pijem cijeli božji dan kiselo mlijeko, koje mi silno prija. U noći je kraj mene isto tako čaša mlijeka, kako vidiš sve same hranjive stvari. Samo kad dogje podne i ja ugledam kašike i vilice, onda mi se stane nešto prevrtati u želucu. Ne mogu baš ništa da jedem — ni mesa, ni melšpajza, jedino dvije tri ukuhane šljive i prije ručka posrčem neku čorbu, koja se ajde de dade podnijeti.

Ono što sam Ti pisao, načini mi za kavu, a drugo ništa, to Te osobito molim. Osobito ne kojekakvih »nusputica« i slatkarije, to nije sada za me.

Mami ne bi škodilo da ide u Pale, al ne kao sluškinja. Ako ne bi bilo drukčije neg lane (i to posve drukčije), ne treba da ide tamo. Propitaćemo se gdje drugdje.

Sve pozdravlja, a Tebe s Višom

grli Vaš tatica

192.

U Beču 15. V. 1907.

Mili moj,

To što nijesi primila pisama biti će krivi izbori i priprava za taj bučni dan, a uz to možda i kojekakve smetnje po Magjarskoj i Savi, bar čitam dan na dan o smetanju prometa povodnjem. Nu nadam se, da si sada već sve primila, pak si vidjela, da još nijesam za sprovoda.

I danas imam groznicu; posljedica, je, dakako, da se ne može amaš baš ništa jesti. Kad je danas profesor stajao kod moga kreveta, rekao sam mu, da se ne osjećam dobro. »No imate groznicu«, dočekao me je, a kad sam primijetio, da to valjda dolazi od mjechura, odlučno je porekao. Ele je od želuca, a to znadem i po tom, što mi se na samu pomisao o jelu umah bljuje i što mi je jezik prevučen bijelom kožicom i danas ne ću posve ništa jesti, možda popusti do sutra. Urin je vrlo lijep i po njem sudeći ne bi niko rekao, da imam tu nepriliku.

O mila moja Dudo, kako me boli, što toliko teško podnosiš samouću i zanosiš se za slikama iz našega nekadašnjega života. Bog zna

kad će to opet doći, hoće li se dobri Bog smilovati, da me digne iz ove jame. Al gdje je to još. Ipak, Dudo, uz ovu našu nevolju lijepo Te molim, da mi se ne zapustiš. Hoću da na Duhove izigješ fino obučena; znam puno nemaš, al bar kupi kaki fichu, reticule ili onaku tricu suncobran, neka se znade, da si Ti moj Dudić — gospogja itd... A isto tako nakiti mi i moju Višu, nek mi poleti ko leptirić Franje Josipa ulicom. Samo Dudo, pazi na nju, kad je tako živahna, na tramway, da se ne bi još kako ludo zaletila na takovo mjesto. O moj Dudo, Vaš tatica biti će u duhu s Vama, čuvaće Vas, grliti i milovati.

Ja više sada ne znam posve pravo, kako se zove ono sredstvo mjesto ribljeg ulja. Rekao bih energin, nu popitaj u apoteci, nije moguće, da toga nemaju, pošto je vrlo moderno. Probaj s time, a pusti je samo neka skače, to će još najbolje probuditi apetit.

Danas mi ne bi bilo milo, da me ko posjeti. Boli me ponešto i glava, pak bih spavao. Najviše se bojim mladoga T. — taj će skresati milijun bogova jučerašnjim kandidatima, u koliko nijesu socijal-demokrati, »njegova stranka«.

Primi, mila Dudo, bezbroj cjelova s Višom

od Vašega taticе

193.

U Beču 16. V. 1907.

Mila Dudo,

Nemoj se bojati, ako Ti ovog pisma ne dovršim. Doktor je naredio da se imadem znojiti i to silno znojiti, da potjeramo groznicu. Spram toga znadeš, da ne mogu sada pisati, pošto mi ruke moraju biti pod pokrivačem. Sutra ću Ti opet napisati običnu našu epistolu. Još Te jedanput molim, da se ništa ne bojiš; kako Ti rekoh, to znojenje potrajaće cijeli dan.

Pozdrav svima, a Tebe s Višom grli

Vaš tatica

194.

(Razglednica)

Beč, datum pošt. žiga: 17. V. 07.

Mili moj, nemoj se uzrujavati, nu morao sam se i opet znojiti. Košulja mi je mokra, ko da sam pao u vodu. Zato oprosti, što Ti samo ovoliko javljam. Sutra ću Ti sigurno pisati cijelo pismo. Spavao sam dobro, a jutros je temperatura 37,3. Normalno je od 36—37.

Baš sam sada primio kartu od Dušana. Dolazi k meni u nedjelju. U dobri čas!

Bog će se jedanput smilovati. Molim Te ne plači, ta znaj da Te s našom Višom grli

V a š t a t i c a

195.

U Beču 18. V. 1907.

Mila Dudo,

Napokon je danas temperatura popustila, jutros je iznosila 36,2, a popodne (tj. zapravo opodne) skočila je 37,2, dakle nešto više nego obično. Kako će dalje biti ne znam, no znam samo to, da su me ova četiri dana tako umlatila, da me nijesu valjda mogla gore. Jutros sam morao ustati, da mi se napravi krevet, tom zgodom sam nekoliko puta posrnuo ko ljuta pijanica. Ako bi ovako dalje pošlo, onda ne znam kakva će se još parada u mene pojaviti. Što je najgore pokvario se je i urin, to jest postao je grozničav, uz to imadem jake grčeve u mje-huru. Pitam ovoga doktora, pitam onoga, svi odgovaraju da to mora proći, to da su prevremeni preokreti na gore. Kako se zvalo da zvalo, svašta, moj Dudo, moram da trpim.

Juče me je posjetio prijatelj Meštrović, pak sam ga zamolio, da potraži ovdje u blizini poliklinike kakovu gostionicu, okle bih mogao dobiti za ručak porciju pečenog pileta. On mi je još isto popodne odgovorio pneumatičkom kartom, da je našo zgodnu priliku okle će mi se slati svaki dan takova porcija sa kompotom za 60—70 novč. To bi, dakle, iznijelo na mjesec 18—21 for. više, a to Ti kažem samo dok mi bolovi prestanu ja bježim kući. Ako je kukati, pak ću kukati kod kuće i hvala Bogu na svemu! Najzad fistula se je već zaokružila, a katara ovdje i onako izliječiti ne ću. Njihova je glavno, da rana dobije oblik kanala, tj., da obraste iznutra i izvana, a to je gotovo. A prati se mogu i sam, manje će boljeti.

Ako ovako pogje, ne znam hoću li kupiti te cipele od »Handschuh-ledera«, jer je vani nakon kiše tako zastudilo, da smo se svi povukli u naše rupe. A sad, bogzna, kad će ogrijati.

Što se tiče lica u moje curice nekad (njezin nekad!) i sada, to sam ja, sve te sudove primio na jedno uho, a puštao na drugo. Naročito ženske. Nemaš pojma koliko je neosnovanosti u tim »mnijema«. A osobito kad se stanu natjecati.

Zbog Tvoje najnovije odiseje, ja bih Ti samo čestitao. Istina nije ugodno doći pod konac na tugji poso — naročito u rad one budale mnogo ne vjerujem. Nu vlada znade, kad si preuzela, a Ti udesi zbog ispita onako nešto praktična, kako treba za takovu paradu.

Grli Te s Višom

V a š t a t i c a

Mili moj Dudiću,

Eto nastao i treći veliki godišnji blagdan — provodim ga ko Božić i Uskrs — jedno i bolno, samo što je ovog puta ovdje naš Dušan. Već ima moju kartu, koju sam mu spremio pneumatičkom poštom, pak se sigurno sprema da mi drži lekcije. A pospan sam ko kujića. Samo ako se jednu sekundu prepustim sam sebi, već spavam, ma upravo tvrdo. Juče me je posjetila ggja Meštrovička, pak sam joj rekao tko dolazi. Danas će se sigurno ovdje pojaviti on i ona, pak će biti velika debata. Sve lijepo, samo ako im ja ne zaspem. Nek mi se onda smiluju, pa neka me puste, da steknem malo snage — ove groznice i to što ne mogu jesti posve me je umlatilo — vjeruj da nijesam mnogo više no sjena.

Ne znam, u mnogo sam se stvari upravo dječinski ponadao, pak su me nade grdno prevarile. Tako ne ću mnogo da očekujem i od jela — toga posebnoga jela, koje bi me sada od jednoć moralo spasti. O moj Bože, ako bi se to ispunilo, koliko se i opet nadam, onda bi već jedanput moglo doći i vrijeme, da se iskoprcam. Svak tko me pita pa čuje, koliko ovdje ležim prosto se zgraža. Ja sam već mjesece i mjesece najstariji pacijent na ovom odsjeku poliklinike.

Stari profesor otišao je juče kući, a mješte njega došao nam je neki mladi kontrolor čini se, da je bolestan u bubrezima. Zadranić je, pak tako eto može se opet malo govoriti hrvatski. Valjda će ga u utorak operirati. Najnovija važna vijest sa poliklinike glasi, da sadašnji asistent dr Löw, ostavlja svoje mjesto kao špitalski doktor i ide za asistenta u veliki sanatorij Löw. Tamo će imati, dabome, bolje dohotke. Nu uzrokom će biti svakako unutrašnja trvenja — nemoj da misliš, e je ovdje što se toga tiče isto bolje, nego u Sarajevu. Samo, dakako, ništa se ne čuje, nego tek ovako od jedanput izbije.

A ne ćemo jesti šljive. Imaš pravo. Imade i boljih stvarci. Gospo-gja Meštrović rekla mi juče donijeti jedno staklo slatkoga, a uz to ću ga dobivati i uz pečenku.

I ja sam srećan, što mi omama čuva curicu, čisto mi se pričinjaju, da na njoj imadu velika krila, ko krov, ispod kojega se Viša giblje. Mnogo je to — takova omama. Samo nek se čuva.

Moj Dudiću, Ti si sigurno na prvi mah pomislila da Te bacaju ko loptu, sa škole na školu. Ja mislim, da to puno znači, svakako vidiš, vlada misli, da Ti prvom stalnom zgodom povjeri tu struku na djevoj. v. školi. Želim Ti što prije, da se riješiš — megju nama govoreći — naprednih Turaka.

Grli Te s Višom

Vaš tatica

Sad sam popapio pile i kompot. Bilo je dobro. Dosad mi se ne bluje. Cic

Mila Dudo,

Juče popodne došo je Dušan u jedan sat i posjedio do četiri. Svašta smo razgovarali, uostalom on će Ti sve sam pisati. Našao me je mnogo slabijega, nu to nije nikakovo čudo, kad se pomisli, da jer već preko šest mjeseci živim u najjadnijoj košti na svijetu, a da uz to još gotovo dva mjeseca upravo ista ne jedem.

Juče sam otpočeo novom koštom — došla je hladna, bila je inako dobra — piletina sa vrlo finim kompotom. Pojeo sam sve, a da nijesam osjetio draži na bljuvanje. Jutros je Dušan bio opet u mene, došao je ravno iz te gostionice, iz koje ja dobivam jelo, pošto je htio da tamo tu stvar sa Meštovićem uredi. Nabavio mi je i dvije posudice za jelo od porcelana, jer je jelo juče bilo posve hladno.

Nu ja, Dudo, smislih ovako: sve je lijepo i restauracija »Riedhof« u Schlösselg, i pečenke, al to još nije ono najbolje što bi moglo biti. Treba, dakle, nastojati da to polučimo. Ja sam Ti već pisao, da se je rana zatvorila. Doktor Lenk hoće još nešto da stisne fistulu, a kad mu to pogje za rukom, onda bih ja mogao iz Beča. Glavno što je bilo da se ovdje poduzme — operacija, davno je prošla, doktori vele, da je sad mjehur čist, pa kad se još te fistulice bolje stisne, onda zbilja ne znam šta da još ovdje radim. Dušan mi predlaže, neka ja za petnaest dana (on je pače rekao i još večeras s njime) krenem u Zagreb, tu ću biti u njih u stanu, dok ne dogje doba da i Ti svršiš školu. Tako bih izmaknuo opasnosti, da ne oslabim posve, a tamo bismo našli doktora koji bi me išpricavao.

Ja nijesam još odlučan, nu svakako ostajem još tu dok se fistula sasvijem ne stisne, kako hoće doktor Lenk.

Groznice su prošle, od juče popodne imadem normalnu temperaturu.

Jutros sam primio Tvoju milu pošiljku, nu još je nijesam otvorio. Dobio sam je baš malo nakon doktora i nemila mi pranja, a sad evo moram da svršim ovo pismo Tebi, jer popodne u 1. sat dolazi Dušan.

Milina stvar stoji sjajno, jer je pošla pravnim putem. Što se o tom govori u Sarajevu?

U nas ovdje kao sred zime: kiša i vjetar. Ja sam metnuo na se moj šlafrok i još neko ćebe, ama svejedno mi je hladno.

Mili moj Dudiću, Ti znadeš, da Te ja neizmjereno volim, ali opet moram da Te ružim, gdje toliko pušiš, a onda piješ na dan do 15 novč. prašaka. Ta to bi slomilo i najvećega diva. Nu Ti uvijek misliš, ako jedan prašak pomogne za dva sata, onda će dva za jedan sat! Dudo, nemoj se šaliti svojom glavom. Mene tamo nema i ja Ti mogu samo savjetovati, a Ti poslušati. Grli Te s Višom

V a š t a t i c a

U Beču 21. V. 1907.

Mila Dudo,

Juče popodne oprostio sam se s Dušanom. Krenuo je u 9 sati na večer iz Beča južnom željeznicom a prispio je u 7 sati ujutro u Zgb. Ova dva dana malo me je osvježilo, prem me je našao upravo ispremlaćena groznicom i bolovima. Uregjeno je sve po Tvojoj želji. Jelo dobivam iz vana, iz Riedhofa. To je jako renomirana restauracija u IX. kotaru. Sufra il prekosutra pisaću Ti, koliko će od prilike koštati, to posebno »hranjenje«. To će sve obavljati prijatelj Meštović.

Iako izgledam »ko mrtvačka džigerica«, osjećam se danas mnogo bolje. Oko deset sati morao sam na stranu, pak sam se uprav čudio, kako su me te moje tanane nožice lagano tamo odnijele. A bilo bi, valjda, danas još bolje, da sam prošlu noć prospavao. Tako do devet sati me je boljelo, na to sam pružio noge što sam jače mogao, ostao u takovu položaju i bolovi su prestali. Očito da je kateter došao u drugi položaj, gdje nije više toliko dražio, pak mirna Bosna. Pošto sam tako našao ravnovažje, mislio sam: E moj Zlati, za pet minuta ti ćeš rkatii! Nu jest, kad to ne bih bio ja! Preležao sam bez bolova cijelu noć, a da nijesam ni oka stisnuo. Katkad bih se zanio na pet minuta i to je bivalo tako cijelu noć. Sad pomisli, kaki i mogu da izgledam.

Popodne nema Dušana, a neizbježivi g. Tausk ne će me valjda vući za nos, ako bi spavao. Taj bi me ugnjavio predavanjima o demokratskoj stranci, jer, dakako, još je sve svježije od izbora.

Asistent mi je dozvolio, da mogu u čaj kapnuti nešto toga konjaka, pak ćemo ga i kapnuti. Dakako samo nije uvijek lako naći sestricu, koja bi to spremila. I sinoć sam htio, nu nije mi pošlo za rukom. Nije se imalo kad. Za limunadu sam izumio jednostavniji način, pravim je sam na noćnom stoliću, a pomaže me kontrolor. Juče mi ju je načinio Dušan. Eto u tome sam, dakle, samostalniji. Al čaj se neda tako praviti, jer je strogo zabranjeno paliti vatru kraj kreveta. Zato ni nemamo svak posebne lampe kraj kreveta. Sad ljeti ide, al zimi je bilo gadno. Od 3 sata nije se dalo više čitati.

Nemoj me, Dudo, psovati. Sve sam smislio, popraviće se želudac, jer najzad zašto da se za svaku tricu baca novac. Prevario sam se.

Glavno je, da mi nastojite biti zdravi. Dudo, nemoj pušiti, ja sada nikako ne pušim.

A sad Vam svima još jedanput hvala, i pozdravi, dok Tebe i Višu grli

Vaš tatica

Sad budi mirna, jedem sve što mi Ti pišeš, same fine stvari. Al doći će na 30 for. mj. Grli Cic

Mili moj Dudiću,

Nu evo je sad sve uregjeno, košta dolazi iz ugledne bečke restauracije, ja je jedem i osjećam da mora biti bolja, nego ona prije, u koliko se pod ovako oblijepljenim jezikom išta dađe osjetiti, pak sad me nemojte više ružiti. Glavno je da ono što sad jedem, ipak podaje tijelu snagu, a i sam dr Lenk rekao mi je danas, da neka samo jedem, pa makar i ne osjeću nikakve slasti pri tome. To i radim, u jutro namočim u onoj nekoj tobožnjoj kavi do dva komada Dudinog biskvita. U 10 sati posrčem dva do tri umak jajeta, o podne dogje ta slavna košta, popodne bi se oko tri sata mogla u onoj tužnoj kavi pojesti do dva komada biskvita, nu neđa se — previše mi je. U 6 sati opet jaja i onda je gotovo hranjenje.

Šta ti se čini o ovome programu?

Dušan je, kako Ti rekoh, htio mene gotovo odmah sobom vući, ili bar za četrnaest dana, ali meni se čini, da je nakon razgovora s doktorom i sam izgubio vjeru, e bi to moglo tako brzo biti. Ne znam, jesam li Ti u onoj groznici pisao o tome, nu doktor je tamo negdje dugo s njime ostao, pa mu je rekao, da je bolest izlječiva, ali da će trebati dugo dok progje. Nadalje da ja ne mogu odavle biti otpušten, dok se još fistula malo jače ne stisne. No ako o tome zavisi moje putovanje, onda to već i ne može biti daleko, jer se je fistula već posve lijepo zaokružila i sklopila. I to je zasluga dra Lenka. I tako je sam Bog Dušana oslobodio od velike muke, u koju bi bio usrnuo, uvukavši me u svoju kuću. Ja sam mu, doduše, sve sam predočio, nu on ima na sve gotov odgovor, i bi on mene zaista, bio najradije još onu večer vodio u Zgb. Al eto ovako valja čekati, a ja, Zlati, bez liječničke dozvole neću bježati odavle. Ovi ljudi znadu jako mnogo.

Trebam samo zatvoriti oči i već drijemam i vigjam sve moguće prikaze i pojave. Nema prostora ni vremena. Jutros oko 7 najedanput ja hodam (ne znam kud sam to išao), kad uza me popogje jedna mlada gospogja u sivu kaputiću. Pogledam bolje a to je moj Dudić. »Zlati!« viknem, al Zlati samo ide uza me brzo i gleda u zemlju. »Zlati!« viknem i opet — pogledaj me nakon toliko mjeseci!«, al Zlati svejedno gleda u zemlju, a ja se sve sagibljem, da mu se zagledam pravo u lice. Išli smo sve brže i brže i odjednoč je sve izbljedjelo rasplinulo se. Ma već ću ja Tebe vidjeti!

Ja ću ovih dana složiti moj račun s poliklinikom. Ti meni nemoj ništa napamet slati. Kad ja šta ustrebam, i onako Ti pišem.

Upravo sada vade našem novomu kolegi, mladom pošt. činovniku iz Zadra, bubreg. Siromah, tek mu je 27 godina.

Sve Vas pozdravlja, a Tebe s Višom grli

V a š t a t i c a

Mili i zlati Dudiću,

A kakav si mi Ti to najednoč postao vulkančić! Šta li se samo danas ljutiš! Baš ništa ne znadu ovi doktori, baš ništa! O moj Dudo, znadu oni sve to, znadu oni pače što će i sutra biti, ne boj se, al eto što mogu pokraj ove moje nesrećne vrline, koja se zove »ein sehr schlechtes Heilungstrieb«. Tu ne može niko ništa. Ja sam sam nekoliko puta opazio, gdje se je stari profesor ugrizao za usnu od ljutosti, gdje eto rana ne će da se stišće, kako bi trebalo. Da si samo vidjela, koliko je jutros išlo sluzi ispred šprice — jedna dobra čašica za likere! Tu se neda, Dudo, drugo već čeka ti, ispirati i čekati. A moj Dudić podbočio ruke u bokovima, maše glavom pa: viče: »Šta čekati?! Dosta smo čekali! D...k ću mu dati, a ne 100 K!«

Sve je ovo dovle dobro, samo ne smije dalje poći. Jer ja se Tebe jako bojim, Dudiću. Tvoji živci su silno razigrani, pak te za to ovo molim:

1.) da Ti ne bi o tim stvarima pisala štogod npr. g. Tausku. Tri sam ga dana pristojno bacio na vrata, i svakiput je ušao na prozor. Užasno je bez takta i laže, da se ne može gore, pak Te ja, Dudo, samo u svom vlastitom interesu molim, da se Ti ne bi u pitanjima o mom zdravlju (naročito možda uz kojekakve primjedbe) na nj obraćala. To Te posve lijepo molim.

2.) Ako ćeš već komu pisati, a Ti piši direktno profesoru. Zamoli ga da Te izvijesti o karakteru te moje dugotrajne bolesti, o tome da li je ova recidiva kaki opasni znak i eto nagomilaj svakakvih strašnih pitanja, sve ako hoćeš u rpe, ali Ti to pitaj direktno njega. Ujedno ne zaboravi dodati na koncu, da će Ti biti čast samnom zajedno obaviti u njega našu oproštajnu vizitu i ovršiti tom prilikom i prema silama svoju dužnost spram njega.

Samo fino, Dudiću, a ne da se podbočiš rukama i staneš vikati: »D...k ću mu« itd.

Ručak mi dolazi redovno u 12 $\frac{1}{4}$. Danas dobijem Lungenbraten i ukuhane jabuke. Vrlo ih volim. Juče mi je gospogja Meštovička donijela dvije flašice kompota, breskve i kajsije. Ostavićemo za kasnije, jer je dobro pakovano, pošto sada ima dosta šećernih stvari.

Novaca mi ne šalji, dok Ti ne uspišem. A onda, Dudo, zašto toliko kukaš? Valjda jošte nijesam umro, a mene nada nije uz sve moje bolove i vrućice nijednput ostavila. Možda sam bio onako u komšiluku 40 grada malo sumorniji, al opet sam mislio: i to će proći! Ovdje sam morao megjutim, prekinuti, jer je došao ručak. Dva velika komada pržene govedine s mladim krumpirima i kuhanim jabukama. Bilo je dobro i već je na putu Alles fleisches.

Pozdravi mi naše starce, a Tebe s Višom grli V a š t a t i c a

NB! A najbolje bi bilo, da ne pišeš nikomu. Ja Tebi, Dudo, sve kazujem po istini, a i liječnike uvijek ispitujem. Grli Cic

Mili i dragi Dudiću,

Baš ću se držati strogo Tvoga lista od 21. o. mj., koji sam jutros dobio. Po Tvom mnijenju bih ja, dakle, trebao izići sa poliklinike, naći u blizini stan i ovdje se (na poliklinici) svakidan ispirati. Nu to ne može da bude, dok me doktori sami ne otpuste. Jednoga dana, nakon kakove analize reći će profesor: Sie können dann und dann gehen!! i jedino na te riječi i na ceduljicu, koju će mi izdati bolnički liječnik, otvoriće se predamnom vrata spitala. Istina moglo bi ići i drukčije. Ja bih, naime, mogao sasvim odlučno reći, da više ne ću da ostanem u bolnici. Na to bih morao potpisati revers, da sam iz špitala istupio na svoju ruku, pošto su me liječnici upozorili na ozbiljnost toga koraka. Nu onda ne bih smio više dolaziti ovamo na ispiranje i uopće, ja bih s njima naprosto prekinuo.

Sad, kako i sama vidiš, ono prvo je redovni put, po kom se malo pomalo dolazi ipak jedanput k ozdravljenju. Ovo pak drugo značilo bi ipak nepromišljeno uvrijediti ljude, koji su mi dosad samo dobro iskazivali, jer bi bilo izrazom nepovjerenja u njihovo znanje, koje je, Dudo, veliko. Za sve su ovo oni unaprijed znali, pošto te groznice ne dolaze samo od želuca, nego i od mjehura i to od onijeh otrovnih sastojki (toxina), koje katar unosi u krv. Zato i lijekovi, da se znojim, da, naime, sav smrad iz krvi što prije odlazi na znoj. To će Ti isto i pisati i Dušan, jer on je sam donio vijest od dra Löwa, s kojim se oko četvrt sata razgovarao, da će me liječnici pustiti odavle, kad budem jedanput za to sposoban, što će reći, da bih ja u svakom drugom slučaju izišo na svoju ruku iz bolnice, a dalje posljedice znađeš.

Dakle, Dudo, hoćemo li nakon pola godine ustrpljive muke sada otpočeti dječiju prkos-igru?! Fakat je taj, da ja još uvijek trebam špital.

Molim Te, ne šalji mi nikakovih kompota; to je sve kupljena roba, koju ja ne volim. Rekao sam Ti, da mi je gg'ia Meštrović donijela te robe, a uz to dobivam svakidan iz hôtela ukuhanu jabuku, što vrlo volim. Kako vidiš imam svega dosta i previše. Jutros mi je oko 10 sati donio špajzkartu momak iz Riedhofa, pak sam zbog promjene odabrao gušćja jetra. Nek ne jedem uvijek jednako teška mesa.

Zamolio sam Meštrovića, da umoli prof. dra Zuckerkandela, neka bi se zbog mene informirao. Čovjek je otišo još sinoć, pak bi danas ili sutra popodne mogao znati. A uz to sam sam pitao profesora, je li ovo pogoršenje boli i groznice imadu kakav opasan značaj. Reko mi je da mogu mirno spavati, to je lokalna, nemilo dosadna stvar.

Joško je katkad glupan.

Budi, Dudo, pametna, kako si uvijek bila i primi sa Višnjicom mnogo zagrljaja od

Vašega tatice

Mili moj Dudiću,

A što Ti to sve za mene činiš, — otimaš sirotice sebi i šalješ meni! Tvoja pošiljka kompota sad je upravo stigla i pobudila silnu senzaciju, koliko li je toga unutra. O mило moje srce, čime sam ja to u Tebe ikada zaslužio. Samo mi zadaješ tugu u srcu, Mily moj; ja Ti ne mogu nego suzom vratiti.

A opet juče Mila. Ta mi je napisala tako ljubazan poziv da se preselim k njima, da ne znam, mogu li se čija vrata nekomu ljepše otvoriti. Svi ste vi zlatan svijet, al tko će Ti tu reparirati stare ruševine. Uostalom baš što se toga poziva tiče, ja stojim pred malo nerazumljivijom tačkom. Ako Te podsjetim na moje jučerašnje pismo, vigjaš i sama da ja bez naročite doktorove dozvole ne smijem ostaviti bolnice. Ostaviti protiv dozvole, značilo bi prosto pobjeći. A uz to moram upravo produljiti dopust, pak ćeš vidjeti na svjedočanstvu, da ne glasi kako bih smio ići kući, nego da trebam »noch eines längeren Aufenthaltes« E na ovaj način šta da se radi!

Sinoć u 6 sati dobio sam pun gram aspirina, pak sam se znojio, sve da je niza me curilo. Na glavu su mi metnuli hladnu krpu, koja je vrlo ugodno djelovala. Tako sam se znojio do devet, a onda sam stao drhtati, što je bio znak, da sam se prestao znojiti. Brzo su mi preobukli košulju, a onda sam onako malo drhtao, dok se nijesam ugrijao i zaspao. Na to se je za sat digla silna oluja, udarilo je nešto dvaput blizu poliklinike.

Mili Zlati, veseli me, da si bar u jednom počela biti pametna. Nijesu to ni druge radile, koliko si se Ti pretrgavala, pak su avansirale, dobivale dopuste i potpore. A moj, Zlaty, dobivao je brus! Ti si praktičnija učiteljica, pak lijepo udesi sve tako, da djeca budu za ispit znala. U nas se drugo ni ne traži. To Ti budi na pamet, pak ćeš vidjeti, da će tako biti pravo i hofratu i savjetniku i direktorici i kako li se već zovu ti sudci na velikom danu.

A sad da čuješ, kako je meni upravo sad o podne. Jezik suh i oblijepljen, želudac gorak, samo bi gutao vodu. Kako vidiš, jasni simptomi želudačnog katara. Ne poričem, imade i mnogo uzroka u mje-huru, nu da ja posve posebno trpim od katara, to je jasno.

Pozdravi mi starce, a Tebe s Višom grli

V a š t a t i c a

Na molbenicu prilijepi b o s . m a r k u.

Dragi moj, mili Dudiću!

Sada je upravo 11 sati, a ja ne primih još ni slovca od Tebe. No možda će još doći, već se je višeputa dogodilo.

Juče popodne otvorili smo kompot, pak smo pronašli, da je tu milosticu poslala naša draga »omama«, kojoj šaljem od srca rukoljub. Ja znadem još iz Sarajeva, da je ona meni rado učinila veselje, gdje-god je mogla, a sad joj hiljadustruka hvala — učinila je bolesniku. Nažalost se je jedna boca (kruške) razbila, a drugo je sve zdravo i čeka na ormanu, dok dogje na red. A to će biti vrlo, vrlo brzo.

Danas sam dru Lenku rekao od prilike ovo: katara ovdje izliječi-ti ne ćete, fistula se je lijepo stisnula, pak mislim, da nije praktično što tu ležim. — Posve pravo, reko mi je doktor, samo treba najprije istjerati groznicu, a onda će biti svakako najbolje da odete kući. U špitalu ne valja nikada dugo ležati.

Tako u razgovoru reko je, da bih mogao na put polovinom juna, jer treba da progju groznice i da ojačam. Ovaki, naime, kaki sam, nijesam Ti, moja Dudo, upravo nizašto, noge ne idu onuda, kuda ja hoću, nego ja idem, kud me one nose. Ma kad bi jedanput prestala groznica, onda bi se to ubrzo popravilo, prvo, jer bih mogao dugo biti na nogama, a onda i jer groznica sama sobom nemilo ispija. Eto vidiš, da sam dobro slutio. Upravo sam malo prije prekinuo ovo pismo da pročitam Tvoje drage vijesti. I tako Te najprije molim, da ne brzo-javljaš ništa ni dru Lenku ni drugima doktorima — onako je kako sam Ti pisao. Opasno nije ništa, to je rekao i prof. dr. Zuckerkandel Meštroviću, samo je dugotrajno i više manje bolno. A sad, Zlati, što se tiče povratka u Sarajevo, tu bi bilo dvije osnove. Ako bih ja mogao oko 15. VI. na put, onda bih dojurio direktno u Sarajevo. Nu ja u to ne vjerujem. U mene su na redu svakojaka zakašnjenja.

Tako recimo, da ću ja moći da odem odavle istom konca juna, mogla bi Ti, Dudo, doći u Beč, pak bismo se vratili zajedno. Nu dugo ne bismo mogli biti ovdje, jer ja nijesam sposoban za šetnje i jer u hôtelu ne mogu imati ono što kod kuće. Mila moja Dudo, nemoj zamjeriti, al vidjećeš, kako je ovo sve istina.

Ako Ti kogod opet što onako bedasto rekne, kaži mu, da sam Te ja svime zaklinjao, da ne dogješ. Meni je uvijek veoma ugodno, kad se sjetim, da si mi učinila po volji. Tako im kaži, pa kad se uopće ne znađu kako drukčije miješati bolje ni da se ne miješaju. Baš o velikim blagdanima bilo mi je najgore, tako o Božiću, Uskrsu i eto sad o Duhovima.

Pozdrav našima, a Ti sa Višom primi zagrljaj od

Vašega tatice

Sestre nemoj ružiti. Može se proćuti dovle, a to ne bih rad. Inako nijesu sve jednake. Ima ih izvrsnih. Grli Cic

U Beču 27. V. 1907.

Dragi moj zlati Dudiću,

Sav sam, Dudo, u strahu, da mi gdje gdje ne staneš ružiti sestre. Ne Ti, nego Tvoja nagla ćud, koju mogu potpuno da razumijem, ali samo što to u ovaj čas ne bi bilo ni najmanje praktično. Jer Ti ne znaš, Dudo, što je tugjina, što to znači moliti u koga čašu vode, znajući da je strana ruka svoju dužnost obavila, iako to bude nakon dva sata. A od Sarajeva do Beča nije tako daleko i uvijek imade ljudi, koji su voljni biti brzojavom. Zato Te upravo zaklinjem, ne govori nikomu ni riječi znaj da bi pri svakoj takovoj besjedi samo meni i nikomu drugomu škodila. Naročito izbij iz glave o brzojavljanju ili pisanju na profesora ili liječnike u tom poslu. Ti ne znaš šta je Beč i bečke prilike. Ovdje je sve u popovskoj kuti, naročito kad je riječ o poliklinici. Više Ti ne mogu reći, nego Te samo još jedanput molim, ne izlaži me neugodnostima. Uostalom nije istina, da su sve sestre takove. Tek jedna je čudne ćudi, nu ta je sirota dvaput operirana, pak se sve daje razumjeti. I upravo te sada nema ovdje, pak je sve ko u raju. Dakle vidiš, da nema razloga, da se ruži.

Sad sam na velikom raskršću. Samo dok popuste groznice (juče ni dosad ih nije bilo) i dok mrva ojačam, krećem iz bolnice. Najzad nema ni smisla, da ostajem nakon toga u ovom smrdljivom zraku. Tek sad ne znam kuda bih to udario, da bude praktičnije. Ako Ti ne bi mogla doći ovamo prije konca juna, onda bih ja molio Dušana da dogje po me, pak bih otišao k njima, a Ti bi nakon ispita došla po me. Ako bi pak Ti mogla da se otkineš od Sarajeva i prije svojih ispita, onda bi došla po me (kad Ti uspišem), pak bismo onda zajedno krenuli u Sarajevo, gdje će nam se Bog valjda jedanput smilovati i podati nam život s manje muka. Eto o tom razmišljam, jer da dugo ne ću ostati ovdje, to i sam uviđam ko pametnije jedino s zdravstvenih prilika. Samo daj Bog, pak da se ne povrate one strašne groznice!

A novac će sada upravo propadati. Tu bolnica, tu posebna hrana! Popodne će opet otići 56 Kruna ko taksa do konca mjeseca. Kako imadem svega još 150 K, to plativši 1. daljnih 14 dana, nemam gotovo ni dosta, a gdje je hrana? Zato, Dudo, molim Te novaca, ja sam za malo dana gotovo bez helera.

Grli Te s Višom

Vaš tatica

Ne oklijevaj, Zlati, zbog novca. Ovdje dolaze umah da urgiraju.
Grli Cic

Mili moj Zlati,

Kako sam Ti juče najjavio, ostaće mi, dok platim kartu (bolnicu sam već platio do 1. VI.), ravno 54 K, tako da bi mi 1. juna pri plaćanju dužne rate na 14 dana manjkalo upravo još 2 K, da je podmirim. Nu nadam se u Boga, da će to biti i zadnja rata na poliklinici, jer mi je danas i profesor rekao, neka više ustajem, da ojačam, jer da ne bi nikako bilo dobro da dočekam vruće dane u krevetu. A dr Lenk kaže, da će i katar krenuti ubrzo nabolje, a i prestati — ako dođem u bolji zrak, red i koštu. Što se je u Beču moglo učiniti, to se je učinilo, zbog katara pako nije mi najmanje pametno ležati u bolnici. Eto to su Ti doktorska mnijenja. Dr Lenk mi pače savjetuje (on je u svem energičan), da uznastojim, kako bih već za 15 dana mogao ostaviti polikliniku, nu svakako — veli — sam da se ne bi usudio krenuti na toliko dugačak put. Rekoh mu, da ja imadem u Sarajevu nekog malog Dudića. — E to je onda drugo — odgovorio mi je čisto zadovoljno — taj će, dakle, Dudić doći u Beč? — Tako je, doktore, i donijeti će novaca. Šta ćete, nešto književničke zarade. — Lijepo prihvati doktor, a čime se bavi specijalno taj Dudić? — Specijalno baš ne može se reći šta radi, to je neki mali polihistor. Njezina je struka pouka (čuvani članci o namiještanju stana), roman i novela, putopisi. Graubi nemilo iz svih literatura! — Dosta, dosta — odgovori doktor, već vidim, da vas takovoj glavi možemo povjeriti.

Ne ljuti se, Dudo, što sam navrljao ovu glupost. Oprosti mi, još me nešto peče od protargola, kojim me je doktor isprao. Ma neka je sve to — meni sada pred očima jedino lebdi da ojačam, da uzmognem malo bolje stati na noge, pak da za dvije — ako Bog da nedjeljice, sjednem i javim mom Zlatomu da dogje. Ah samo toliko snage, da Te uzmognem povesti malo po ovom ogromnom, bučnom divnom velegradu! To da mi Bog dadne, jer znam da si, kukavice moja, ovo duže godine samo suze gutala.

Prekjuče je bio u mene g. Meštrović, pak mi je reko, da je posjetio prof. Zuckerkandela, te da ga je pitao o mojoj bolesti. Profesor mu je rekao, da je to sve posve obična stvar, a kod drenaže, da treba uvijek mnogo strpljenja. Zbog toga da se ne trebam ništa bojati, samo će dugo trebati, dok se to sve izliječi. Ići će Meštrović i Frischu — bio mu je profesor u akademiji za anatomiju. Ovoj sam obitelji mnogo dužan. Divni su Ti to ljudi.

Pozdravi mi naše starce, a Ti mila Dudo s mojom slatkom Višom primite bezbroj cjelova od vašega

t a t i c e

Mili moj,

Nemoj zamišljati, Dudo, da ćeš me ovdje naći bez igdje i jednoga grča. Ne ide to tako brzo a u koliko ne bi katar bolio (on zapravo ni ne boli), tu je kateter, koji prouzrokuje ta nesrećna bolna stezanja. Valja biti mnogo, mnogo ustrpljiv, ja ću, Zlati, sigurno nastojati da drugi za moje boli što manje saznadu. Izlječivo je, samo je dugotrajno, a bogzna pošto se jedanput definitivno ustane, neće li i kateter zadavati manje bola. Ne znam već sam od te moje nesreće postao prava pravcata praznovjerna baba, ne usugljujem se ni reći, da je što bolje od straha da ne dogje kakav grč (a dogje redovno hulja jedna!), nu ipak bih rekao, da pri hodanju nemam mnogo neprilika, sve ovako jadan, isprelaman groznicama. Sad kad bi Bog dao, pak da pomalo sa snagom ugje u me i jača otpornost protiv katetera, onda bih se, Dudo, dalo živjeti.

Zbog novca sam Ti piso. Imam jošte samo 54 K u depozitu i te nijesu preksutra ni dosta. Kako, dakle, vidiš gô sam — blanc — da vidiš da i ja znadem francuski. Molim Te, mili moj, ne zapusti me, jer ovdje ulazi pisar umah prvi dan kad izigje rata, pak pita pred svima kad će se platiti. Zato, Zlati, ne oklijevaj, nego mi pošalji novaca. Najbolje bi bilo da mi spremiš 200 K. Ja ih naprosto kad dogju, predam u kancelariju, pak su tako pod najsigurnijim ključem. Tako bih nekako imao i za moj hôtel, bar u pripravi, ako valjda ni ne ću potrošiti. Jer ja se nadam u milost božju, da bih Te, Dudo, mogao već oko 15. juna pozvati ovamo, što, dakle, ne bih potrošio, to bismo sve na heler tačno dobili natrag.

Još nešto, Dudo, ja mislim da ti novci potječu od Tvojih prevoda i honorara. Zlati nemoj biti naivna, pak da padneš u šake kakovu lihvaru, koji će Ti tobože pod malim kamatama pozajmiti. Ili možda čak na mjenicu! Molim Te, Zlati, Ti valjda nijesi zaboravio, koliko nas je muke koštalo, dok smo se izvukli iz reelnih trgovačkih knjiga, a kamo li da se još sada stanemo boriti protiv zuba lihvarskih ralja. Ti si, Dudo, u koječem dječinska i ne znaš kakav se vrug ljubežno smješka iza maske ovake krvopije.

Himbersafta ne trebam.

Ovdje sam pismo morao prekinuti, jer je došao ručak, a svršavam Ti ga dok oko mene sjede dva prijatelja i ggja Meštović. Adresa Ruža Meštović Wien II. Valeriestrasse 8 B.

Grli Te s Višom

V a š t a t i c a

Mili i slatki moj,

Sad je 11¼ i tako je prošla u Sarajevu ona velika parada, kojoj se i ja svake godine toliko radujem. A prošlo je sve i ovdje u Beču;

dok su stotine hiljade gledale carski sjaj, ja tužni malograđanin nešto sam u to doba ležao, a nešto hodao po sobi. A vani inako piri vjetar, a meni je dosta hladno.

Slatki moj, iz svakoga se retka vidi moj Dudić! Dakle hoćeš da znaš o bolesti. Sve bi bilo dobro, kad se ne bi tvorila tolika sluz — jutros je dr Lenk istjero na šprici iz mjehura cijelu veliku kašiku toga smrada. Nu to mora jedanput prestati. Inako nema ništa drugo što bi prouzrokovalo kojekakve neugodne osjećaje, jedino, kako Ti rekoh, — taj smrad, koga imam i previše. A nije krvav, prosto sluz, ko kad se prehladiš, pak curi.

Što se tiče želučanih neprilika, to je pošlo, dabome, nabolje, otkad dobivam jelo izvana. Prije me je upravo strah hvatao pred ručak, bljuvalo bi mi se, kad bih samo i pomislio na jelo, pak tako je došlo do toga, da sam jeo sve manje i manje i najzad u p r a v o ni š t a. Prošla bi i po tri dana, da ja o podne ne bih ni komadića progutô. Živio sam spram toga jedino o toj knajpovoj kavi u jutro, o dva jaja oko 10 sati i kojoj čaši mlijeka na dan. A kasnije kad su došle groznice, zgadilo mi se je i mlijeko, pak sam tako ostao bez glavne hrane. A neprestano me mučila gorčina u ustima i žegj, koja se nije dala trnuti. Da ne zavisim o svakomu, kupio sam šećera i četrunove kiseline, pak sam si pravio limunade. Vodu mi je donosio stari moj kontrolor, koji se je usput ljutio, da to ne može biti dobro. Sad ga više nema, trebalo bi mu operirati prostatu, nu stari je toliko oslabio ovo mjesec dana na poliklinici, da se ne usugjuje zasad na to misliti, pak je otišao kući. Stanuje u vlastitoj vilici u neposrednoj blizini Beča.

Moj mili jedini Dudiću, kako je meni to čudnovato pomisliti, da ću ja opet doći kući, da ću hodati po onim našim sobama, malo spremati po spavaćoj sobi, pa gledati, kako je Dudić spremio knjige, a onda malo lupiti po klaviru i diviti se Zlatovu minderu! O moj Zlati, kako će mi biti onaj čas, kad odnekale čujem glas moje slatke male Više! Ja znam, ja neću doći kući bez bola, al kuća će pružiti najviše pomoći.

Dr. prof. Zuckerkandel je jedan od prvih specijalista za operacije mjehura na klinici. Pitaš dra Demišliju, pak budi mirna.

Grli Te sa našom Višom

V a š t a t i c a.

208.

U Beču 31. V. 1907.

Mili moj slatki Zlati,

Juče sam bio na nogama dva sata, jutros opet dva. A bio bih i juče popodne ustao, da nije opet skočila ta blažena temperatura na 38,6, pak sam radije ostao u krevetu, drijemajući, onako, kako već biva pri groznicama. Pred večer je temperatura pala, al onda mi je već bilo kasno za hodanje. Jutros sam bio odlučio na svaki način

maliko u bašču. Nu od sestara ne možeš dobiti hlača ni prsluka (gileta), pak mi tako nije drugo preostalo, nego da kupim jedne tople gaće od barhenta i jednu Jägerovu košulju. Sestre tvrde, da se u bašču može ići u špitalskim gaćama (Unterhosen) i u košulji, u kojoj si u krevetu, a meni je i u sobi u tome studeno. I tako sam opet morao izdati svotu od K 5,10 h, tj. gaće od barhenta K 2,90 a košulja K 2,20 h. Eto tako leti novac, a ništa to drugo nije nego kaprica ovijeh sestara, kojima ne bi bilo pravo, da im se donosi na hlačama prašina iz bašče. A što je meni studeno, jer sam do skrajnosti slabokrvan, za to nitko ne mari. Samo moj Dudić!

Zlati moj, sad otkad znadem, da će Bog dati, pak da ćemo se što prije vidjeti, sve mi se više vrte suze u očima. U početku ovih mojih polikliničkih dana silno sam cmoljio, poslije sam se malo umirio, prignuo vrat pod sudbinu, a sad evo opet mi je teško u srcu. Kakav ću to ja Vas vidjeti, kakav li vam dolazim?! Slabo mi pomaže, što doktor veli, da će se katar izliječiti, kad eto sad nijesam sposoban da uživam raj, koji me u mom domu čeka. Uostalom možda je to meni sad za to tako teško, jer me posve ubila samoća i tugjina?

Veliš, da Ti brzojavim dan, kad će me ostaviti groznica. Al to se, Dudo, ne može znati. Ona mi ne dogje svaki dan, barem sad više ne dolazi tako često. Od jedno četiri dana pijem Preblauer, velika boca dogje na 67 h. Nemaš pojma, kolika je ovdje razlika izmegju te vode i one u Sarajevu. Al ovdje je voda uvijek friška. Špital je ne dâ badava, ko u Sarajevu.

Što se mene tiče, ja bih najradije iz bolnice već sredinom juna. Ili recimo tako oko 18., a da Ti sredinom juna uzmogneš otputovati iz Sarajeva.

Moju molbenicu pisala je ggja Meštrović. Poslala mi je jednu i Mila, nu ta mi je već prekasno stigla, a Mila se ne će ljutiti ako je više ne upotrebim. Mnogo je ona mene zadužila svojim pozivom.

Milo moje srce, puno Te grlim s našom Višom i pozdravljam.

V a š t a t i c a.

Danas popodne bila je u mene ggjica Mayerhofer sa svojom mamom. Grli Cic

209.

Beč, bez datuma

(Razglednica)

Čudim se što pišeš, da si u nedjelju primila samo jednu ovakovu kartu. Ja Ti svakidan pošaljem pismo, a uz pismo katkad i kartu, pa si morala dobiti obadvoje. Kako bi to inako moglo propasti. Javi mi, jesi li primila naknadno.

Grli Te s Višom

t a t i c a

Mili i dragi moj Dudiću,

Baš sam sad platio Pletikosiću tri forinta za $\frac{1}{2}$ kg lokarada — dakako u snu. Dogodilo se je to u Senju, a ne Sarajevu i, dakako, da sam mu na koncu rekao, gdje neka me poljubi, pošto tako skupu ribu pojedem. Ne bih Ti ovo iznosio, taj kratki san prije ručka — da nije upravo mali dokaz, kako sam pri apetitu. I jesam. Bečke su porcije veoma obilne, i ja uvijek sve smažem. Jedem po karti — pečenku ili nešto slična i onda porciju kuhanih jabuka. Ovo mi voće uveliko godi. Osobito sok. Kako su mi, dakle, jela na izbor, ne čine mi se za Beč i preko ulice ni skupa; prošli put platio je za mene g. Meštrović 8 for 60 Kr., sve to za deset dana. Dakako da sam ja g. Meštroviću tu svotu odmah namirio.

Ja, istina, nijesam jak, nu nijesam ni toliko slab, kako me Dušan u svojoj prevelikoj zabrinutosti zamišlja. Ja hodam i po dva sata, a nadam se da ću sve brže jačati, dok jedanput pogjem u bašču. Već sam Ti pisao, da sam morao za to vaditi extra pare, a da bi zašto, gdje imadem svoje stvari, da bih mogao i po Beču hodati, a kamo li ne po bašči! Nu šta ćemo! Nije ni drugima bolje. Glavno je u svijetu, gdje bio da bio, politizirati, sa ljudima — svetima i nesvetima, pa će se izići nekako na kraj. Inako nije zlo, ove mi čine rado po volji, kuhaju mi čaj i svašta. Samo jedna što je prije bila, ta je bila puna hirova, i još je na svu nesreću imala našu sobu. Sada je u vrućim kupkama u Karpaticima i ostaće tamo valjda još pet nedjelja.

Pošto su sada lijepo uregjene prilike zbog hrane, meni, Dudo, ne bi baš nikako konveniralo, da ja što prije izigjem sa poliklinike u privatni stan, ja ovdje imam pri liječenju takav komoditet, da ga više ne bih imao, kad bih otišo odavle.

Moraš, naime, znati, da mene nakon ispiranja uvijek po jedan sat, sat i po, redovno boli, a ja ne bih mogao tako dugo ležati u bolničkom krevetu kao ambulantni pacienat. Drugo je to ovako — imadem svoj krevet, pak u njem mogu stenjati koliko hoću. Nu kad je prošlo toliko, vidjećemo još i to petnaest dana, svejedno se moram učiti hodanju.

Mila Dudo, od srca Ti hvala — upravo sam primio 200 K, koje ću popodne uložiti. Kod mene su dobro zaštićeni: nadam se u Boga, da ćemo ogroman dio te svote natrag ponijeti.

Hvala Ti, Zlaty, što za me svašta radiš i s Višom se i Bogu moliš. Samo kad bi Bog pomogo, al hoće, jer moram živjeti za Vas, koji ste toliko dobri.

Grli Te s Višom

V a š t a t i c a.

Mili, dragi zlati moj Dudiću

Večeras će se navršiti ravno sedam mjeseci, da sam vas ostavio — sve moje na svijetu. Ti se sjećaš mojih suza, poslije si mogla vidjeti, da je to bila jedna velika, velika slutnja, koja ih je silila na oči. A pogled — neki dugački, duboki pogled moje Više — još i sad u srcu nosim; ko da je znala, kuda to tatica ide, i da dugo, dugo, dugo doći neće. Kako Ti već rekoh, ja opet ne mogu da budem gospodar svojim suzama. Jedino valjda, u čemu će se Bog smilovati, biti će to, da danas mjesec dana, valjda, više ne ću biti ovdje. Osmi mjesec dočekaćemo, valjda, u svojoj kućici, gledajući svoga Dudića i svoju malu »pipinu«. A ako ne bude bolova, onu ćemo veće gledati »uhu« i još neke slične stvari.

Sanjao sam, da sam išao vrlo brzo sarajevskim ulicama. Al ne našom, nego kraj Pletikosća i banke. U snu sam uvijek zdrav i hitar, jedino kad se probudim, probode me ova okrutna zbilja ko nož. Moj Dudiću, možda će mi biti bolje, kad mi Ti pružiš ruku — strašna je tugjina, teško je i zdravu u njojzi.

Vidiš, kako slabo pamtim. Ja sam mislio, da je na lanjsko Tijelovo bilo lijepo vrijeme, a ono je padala kiša. U Beču je u četvrtak bilo lijepo vrijeme, pak su zdravi ljudi bili u prilici, da vide carsku paradu. Ja sam ležao u krevetu, ko i lane. Danas je pak Tijelovo (nedjelja je) u našem kotaru, na Alsergrundu. Od svega čuo sam samo zvonjavu i pucanje nekakvih malih topića. Odležao sam i to, a Bogzna, šta će biti na godinu. Ono će onda biti treće Tijelovo — možda bude bolje.

Profesor me sili, da mnogo jedem i hodam. Ono prvo vršim vrlo savjesno, samo što me još uvijek krevet privlači. Ne bi to bilo, da sam kod kuće. Tamo je drugi teren za gibanje a ne smiješ opet misliti, da ćete me nositi niz skaline poliklinike, mogu ja već nekako da se pomičem, samo kad vražja sluz ne bi pekla!

Milo moje srce, sigurno me niko ne će ozdraviti, ako ne Ti. Ja to čitam u svakom Tvom retku, a Ti si dobra i Bog će učiniti Tebi po volji. Samo da se može jedanput otći! Ja čekam na Tebe — kako mi pišeš krećeš iz Sarajeva 18. juna. Dotle ću i ja naučiti ići, a onda, moja Dudo, neka nas bolja sreća sastane. Nadam se, da ću Ti moći pokazati komadić Beča, mali komadić ovog beskrajnog grada. No svakuda nije ni nužno zabadati nos, pa da si i najzdraviji. A Ti se, Dudiću, baš ništa ne sjećaš Beča. Je li?

Nadam se Sitariću lično čestitati: Pozdravi ih, dugujem im kartu.

Groznice dosad nema.

Grli Te s Višom

Vaš tatica.

Milj i zlati Dudiću,

Nemam više groznice, bar je nijesam imao već više dana. A uzrokom te groznice bio je neki mali apsces, koji se je negdje blizu mjehura napravio i u mjehur provalio. Zato je i izišlo jednog jutra na šprici jako mnogo sluzi, tako da je doktor rekao: Aha, jetzt kommt die Erbsensuppe! Nu to sve, moj Dudiću, nijesu nikakve opasne pojave, pače je profesor reko, da je to dobro, jer da se na taj način mjehur znatno pročistio. Što se mene tiče, ja se nijesam za sve to vrijeme osjećao ni bolje ni gore. Jedino što se je mjehur često stezao, a to biva i sada. Doktor Lenk veli, da to mora proći. Urin je inako lijep, samo što u njem, dakako, pliva obligatna sluz.

Apetita, kako Ti već javih, imadem dosta, a jelo je dobro. Što se toga tiče, budi samo bez brige.

Ja bih bio dosta jak da odem u bašču, nu nekako se meni, Dudiću, to ne da. Sigurno je, da bih ja više išao, da sam kod kuće. A gdje ćeš ovdje hodati (npr. danas, kad vjetar puše!) Vjeruj da hodajući ovdje po sobi, dobiješ nekud ko vrtoglavicu, na hodniku opet nije običaj šetati — tu je sestrinsko carstvo — i to je sve. Najviše me vuče ulica; rado otvorim hodnička vrata i gledam preko stubišta van na trotoar, a želja me vuče da i ja malo tamo stanem. Ulicom idu žurno ljudi, djeca, ponajviše skakućući na jednoj nozi, vidiš i babe gdje stoje pak jedna drugoj nešto dokazuju, samo još falim ja.

Hvala Ti još jedanput na onoj stotinjarci (forinti), i samo Te, Dudo, molim da ne pozajmljuješ mnogo. Najzad dade se koješta restringirati. Tako npr. ja uviđam da meni nije od potrebe kakovo novo odijelo, pošto je ono lanjsko upravo elegantno, najviše da ga dadnemo ovdje pročistiti. Zašto da se baca novac? Jedino što ću trebati, to bi bio »Ueberzieher«, pošto si Ti moj stari u Sarajevu ekspediralala. Uz to imadem ja još elegantna crna odijela itd. — dakle dosta bogatu toaletu, pak tako izlazi da ne treba nikomu ništa kupiti, nego samo Dudiću i Viši te još meni »Ueberzieher«.

Do Hinkove advokature treba još dugo, najpre praksa kod suda, a gdje su ispiti? Svi mi vele, da mu se ne smije mnogo vjerovati.

»Koprive« sam primio, ali »Savremenik« nije nikako došao. Čini mi se, da će ga stići sudbina njegovih prethodnika.

Drago mi je u dnu srca, što si tako zdrava. Samo jedi, Dudo, Ti znaš za koga sve trebaš da živiš. Misli samo uvijek na našu slatku Višnjicu, ona će Tebe najviše trebati.

Knjige i drugo spremićemo u Sarajevo, kad dogješ ovamo.

Grli Te s Višom

Vaš tatica.

Mili moj,

Već sam Ti pisao, da imadem dosta jake grčeve, osobito po noći. Tim svojim jadom progonim profesora upravo nemilo, nu on se samo smješka i veli, da u mjehuri, recimo, ranica ko igla u pribadači, može zadavati velike bolove. Eto vidiš, kad ne bi toga bilo, bio bih ja najzadovoljniji čovjek na svijetu. Ma valjda će se Bog i tomu jedanput smilovati. Doktor me marljivo ispire, a urin je lijep, dakako, osim služi.

Juče su me posjetili Milčinovićevi. Ti poznaš malu Adelicu. Postala je nešto jača, a i on se je nešto ojunacio. Donijeli su mi juče kojekakvih slatkiša, kojih ne mogu da jedem, jer sam dobio proliv, što mi bolove još samo povećaje. Ne znam sam, što želudac sada tako brzo pokvarim, a mnogo na to pazim i košta je dobra. Danas ću se sasvijem čuvati, jutros sam popio čaj s konjakom, a popodne ću drugi — za ručak bih najvolio ništa, pak sam tako i dao telefonirati, ako se telefon i kelner u putu ne razminu. (A sad mala pauza).

Upravo se je sada dogodio divan »vitz«, onako sa poliklinike. Otvorila se vrata, a sestra i »Frau Knott« uletješe u sobu, da telefonska vijest nije na doba stigla, jer da je moj ručak upravo na vratima. Nu da vidim, šta je? Eingemachtes pileći — kako vidiš nije loše po moj želudac. I ja upravo stao jesti, kad se opet otvoriše vrata i meni zaplijeniše jelo, jer da to nije moje nego neke gospogje iz njihovog Separirzimmera. Eto vidiš, kako sam profitirao par kašika tugje muke! Siromašna gospogja, upravo sam joj bio pojeo želudac.

O ggji Hörmanovoj ne čujem ništa, a nije u Beču tako lako ni čuti. Nu da će joj ovdje biti pri ruci drugi liječnici, neg tamo, o tom nema sumnje.

Zbog mladog B. pisao sam odmah sinoć u Zgb., nu ne znam, hoće li ići. Već lane poručeno mi je, da će se to učiniti samo za onu priliku i da se tomu mladiću savjetuje, da pogje kuda na manju gimnaziju, gdje će ga češće pitati. Dakle — ne znam!

Što se tiče Zlate i one druge babe, šta si mogla drugo i očekivati. Nu ujedno nemoj misliti, da se za to kod vlade ne zna. A nema razloga, da ne kažeš to i kumu. Tješi se time, da Te ta molbenica svejedno ne bi vratila gore, a da u prvom redu ggjica Z. puca od jada, što si dolje.

Grli Te s Višom

V a š t a t i c a.

Mili i nadasve zlati moj,

Danas sam uložio 200 K, uplatio (od staroga mi je ostalo 94 K) 56 K do 13. o. mj. i tako mi je opet ostalo u kasi 198 K. Šta da Ti tajim, Zlati, imadem po cijeli dan kakove takove bolove, naročito u noći, al opet se nadam u Boga, da ove novce ne ću potrošiti. O da mi ih je nositi kući!

A sad nekoji praktični razgovori. Koliko, Dudo, iz Tvoga dragoga pisma razabirem, Ti bi poletjela što prije ovamo, pače kombiniraš, kako bi već danas osam dana sjela na večernji vlak. Nu, mili moj Zlati, Ti si pri tom zaboravio pitati, kakav ću ja biti za to osam dana — svakako si mi dala malo termina. A da Ti sjediš u hôtelu i ovamo dolaziš svako popodne, to, srce moje, ne bi imalo naprosto smisla i meni bi samo mamilo suze na oči. Dok ja, Dudo, ne mogu Tebi reći, da dogješ, bilo bi najbolje, da i ne dolaziš, a nema sumnje, da bih nastojao, da to što prije budne. Tako nešto nakon 20 o. mj. Trebam još poliklinike, a ovako mi je najpraktičnije. A ni sestara mi, Dudiću, ne kritiziraj; one su sada vrlo dobre, samo kad je ona neka baba otišla. Ta se ne će vratiti do polovice jula, toliko, naime, imade dopusta.

Drugi praktični predlog će Ti se vrlo svidjeti. Bio je, naime, ovdje juče u mene u posjetima dr. Gundrum, kotarski liječnik iz Križevaca i pisac. On mi savjetuje da putujem do Vukovara (od Beča) Dunavom, a onda bih imao samo 12 sati željeznicom do Sarajeva. Putovali bismo na onim velikim elegantnim parobrodima Donau-Dampfschiffahrts-Gesellschafta, pak bih ja mogao ili ležati gore na palubi, fino pokriven, ili dolje u mojoj kabini, ako bi napolju bilo studeno. A uz to bismo i Ti i ja mogli dobiti polukartu na parobrodu. U to ime šalji mi odmah moju legitimaciju, a Ti propitaj kuma, kako bismo zbog Tebe molili, je li da Ti to uradiš iz Sarajeva preko vlade (pošto nemaš legitimacije), ili da ja molim odavle izravno i za Te? Put Dunavom je nešto veličanstvena.

Dušanu i Mili ne znam, što da odgovorim. Oni su mi tako otvorili srce, da mi je teško i misliti na toliku dobrotu. Nu ja ne trebam doktora za drugo, nego za ispiranje, turi se kateter, ispere se i onda ja pjevam po sat i pô. A to mogu i sam, a kud da ne bi to umio i svaki i pošljednji liječnik u Sarajevu!

Ne vodi brige, sada imam i teja i limunade i šta hoću. Već sam Ti rekao, da su ostale samo dobre sestre.

Pozdravi omamu i otatu, a Tebe s Višom grli

V a š t a t i c a.

U Beču 6. VI. 1907.

Mili moj Dudiću,

Kako bilo da bilo, ipak se eto približava čas sastanka. Nu ja sam mislio drukčiji doći — bolji, — Zlati, mnogo bolji. Jer mene boli i po noći i po danu, pak mi slabo koristi, što doktori vele, da je onaj apsces bio dobar i da je uopće objektivno stanje mnogo povoljnije. A za bolove ostaje stara nota: »Geduld!«

Nu sve u ruke božje, mi ćemo govoriti o onome, što bar donekle možemo ostvariti. A to je taj povratak.

Na osnovu Tvoga jutrošnjega pisma, ja ne znam, kad bi ti mogla poći. Dru Lenku pripovijedao sam o slučaju moje molbe, da bi, naime, morala na ministarstvo, a da mi je ministarstvo već jedanput dalo dopust, pak da ne bi bilo po mene praktično, kad bismo i opet kucali na zelena vrata. On me je na to pitao, kad to ja moram biti u Sarajevu. Rekoh mu 1. i 2. jula, a na to je računao i izračunao, da bi bilo najbolje krenuti odavle za desetak dana, tj. oko 15 o. mj., jer da je put dugačak, pak bi ga trebalo prekinuti, a i onako se ne može znati, kako će ta dugačka trešnja u vagonu djelovati na moj mjehur. Zato bi bilo najbolje da stignem u Sarajevo oko 20 o. mj., pak da se čestito odmorim — kako tako ojačam za ispите.

Sada je odlučno ono što je Sch. rekao, a on mi sigurno ne želi zlo. A bogzna kuda i to vodi. Možda kad jedanput ustanem i kad se stanem zanimati svojim poslom, krene i zbilja na bolje?! Bog to zna, a možda se smiluje. Već trpim veoma dugo, dugo i mnogo.

Po tom računu bi taman Ti dobro došla, ako bi Te pustili oko 17. ili 18. o. mj. iz Sarajeva. Samo, Dudo, jedno je, što mene boli, osobito boli, — moja živa želja da Ti pokažem što više Beča, teško će se ispuniti, bar je uz ovakovo stanje, košto sada, na to malo pomučno pomišljati. Al, Dudo, biti će, kolikogod uzmognem.

Groznice nemam, bar nije dolazila, a u bašči nijesam još nijedanput bio. A i kako ću! Ta ovdje je naprosto studeno; dakako da ja uz svoju slabokrvnost sve to dvostruko osjećam. Sve sam u krevetu, pak se tako grijem.

Hvala Ti, Dudiću, na brigama i na nagovaranju, da ne bih u čem oskudijevao. Vjeruj da mi ništa ne manjka, nu ja ipak trošim samo onoliko, koliko je nužno, što bi to značilo, da se novac baca u ludorije?

Upravo Te molim, Dudo, pogji često kuda, izvezi se s našima i sa »pipinom« na Ilidžu i gledaj da jačaš.

Grli Te s Višom

V a š t a t i c a.

U Beču 7. VI. 1907.

Milo moje,

Danas nijesam primio Tvoga pisma (eto je već poslije podne) i po svoj prilici napravio sam u svom nekadašnjem pismu magareštinu, koja Ti je zadala grozan strah, te sada možda već juriš u Beč. Mislim, naime, na pismo, u kojem Ti nekidan javih, da se je u mjehuru napravio neki apsces, koji se je najzad provalio, tako da je doktor na šprici istjerao mnogo blata iz mjehura. Iako se to zove apsces, ipak sam Ti zaboravio iznijeti, da ne smiješ to shvatiti, kao onaj apsces, što sam ga nekada imao i koji se je napravio od kamenja. To je ko prišt u sluzi. Nu ja, kako već jesam neoprezan, zaboravio sam Ti to reći i sad Ti možda već juriš u Beč, šta više možda ćemo se već popodne i vidjeti. Sad najzad svejedno. Ovdje su Meštrovićevi, kojima dugujem mnogu ljubav, ovdje Milčinovići, pišaću, ako dogješ, pneumatsku kartu gosp. Mallinu, koji ovdje studira (tj. već je svršio, samo sada čeka na ispite), pak g. Kurbegoviću, muslimanskom vojničkom imamu, tu je ml. g. Tausk itd. — ukratko ne ćeš biti sama pošto odeš od mene. Tako ćeš moći svaki dan doći k meni od 1—4, a onda ćeš lijepo s prijateljima van, da se uzato progješ po Beču. Jer, Zlati, ja moram još par dana ostati ovdje, a Ti, ako danas putuješ, učinila si jedan mali račun bez birtaša. A toga se bojim, nu, kako rekoh, i to je sad svejedno.

Mila moja Viša u dobrim je rukama, omama i otata već će na nju paziti. A sve skupa će nas čuvati Bog.

Nu sad opet vidim, da sam se prenaglio. Ovaj čas stiglo je Tvoje pismo, pak Te ovom zgodom od srca molim, da ne bi, Dudo, izgubila odmah pamet od straha, ako u mom pismu pročitaš tu il tamo koju tužniju riječ. To su sve pojave, koje moraju proći i proći će, kad se ubiju u mjehuru uzročnici bola (die Krankheitsbeweger). A za to treba ustrpljivosti. Urin nije ružan, tek sluz, pa sluz. Nu ta sluz ne može se upaliti, najviše što može začepiti kateter.

Za bašcu mi je Schlafrock deset puta topliji od Ueberziehera. Nu vani je studeno, tako da se živi u sobama.

Ti se, Zlati, toliko ne žuri, sad najzad svejedno nije više daleko. A ni najmanje nemoj da bi načinila ludoriju i pobjegla bez dopusta iz Sarajeva. To bi bilo neoprostivo. Nek ide sve svojim redom.

Poljubi mi moju pametnu curicu, koja više ni ne misli na tatu. Tako je to u svijetu! Pozdrav omami i otati a Tebe i Višu grli Vaš

tatica.

Mili, slatki i jedini moj,

Ele najzad sam saznao vrelo svih Tvojih financijskih operacija uoči najnovijih dogadjaja. Na koncu konca ne bi bilo sve to skupa ni loše, nu ja bih radije počekaao na odgovor »Slavije« iz Praga, da vidimo šta oni nugjaju. Mjenicu je i onako lako ispuniti, a ja ne bih rada u Prag ništa prije javljao, dok ne čujem što oni nugjaju. »Les affaires sont les affaires!« Zbog toga ću zadržati ovdje par dana mjenicu i praško pismo. Ne boj se, Zlati, to je samo dužan oprez — kako vidiš i ovi već daju prilično veliku svotu, pak čekajmo malo, što će odgovoriti »Slavija«. A opet bi mi bilo teško spucati novce. Po mom računju (osim Schlesingera) mi dugujemo u Šarajevu još svega 234 K, a dižemo jednu hiljadu. Nu to, dakako, u ovim prilikama, a naročito uz to, što si već izvadila knjižicu, ne bi značilo »pasti u napast« — u ostalom nijesmo mi nakon tolikih iskustava više djeca. Ma baš zato, jer je eto novac siguran, nije nužno da se odmah prvom poštom i diže. Ma, ako baš moj Dudić hoće, Ti mi piši i ja ću odmah učiniti sve što Ti želiš, pošto znadem da si ti moja mala gazdarica I. reda s odlikom. Ipak da se samo udovolji radoznalosti, pogji u Kreditno društvo pak neka Ti tamo izračunaju procent, koji bi nam pripao, kad bih ja hotio sasvijem da razvrgnem ugovor sa »Slavijom«. Zanimalo bi me, kako plaćaju.

U bašću se sada kod nas ne može, pošto su počele padati kiše, koje su zrak nemilo rashladile, tako da se ni u krevetu ne možeš pravo ugrijati. A kad bi se moglo u bašću, ja bih već, moja Dudo, našao i svoj kutić i svoje šetalište i svoj grm, pošto znadem »da bi-line ono udišu, što mi izdišemo!« Samo što to ne biva u isto vrijeme, moja mala prirodznanko, nu svakako u doba, kad bih ja tamo disao.

Pozdravi doktora Bayera. Reci mu da sam primio odgovor iz Zgba i da bude miran.

Pročitao sam vijest o trešnjama i time mi se je nanovo pre-vrnula utroba. Bojim se već od aprila, a sad su najzad i došle. Ti znaš, zbog čega dršćem. Molim Te, Dudo, svi i omama i otata i Ti i Ana, svi učite koku jesti trešnje tako, da najprije izvadi košticu, pak onda metne trešnju u usta. Molim Te, Dudo, ovo nijesu sitnice.

Što se tiče moga hodanja, ja ću to najbolje naučiti uza Te. A putovaćemo kući sve polako.

O, moj Zlati, Ti si mi sada sva nada, da mi bude bolje.

Grli Te s Višom

V a š t a t i c a.

Mili moj jedini Zlati,

Iznenadilo me je, kakovim si me sve koncima oplela, samo da mi olakšaš, ili da o meni što više saznadeš. Tako napr. Tvoje pismo profesoru. Ja sam slutio, da ćeš Ti na koncu konca učiniti šta slična, pak sam svaki čas očekivao, da će mi profesor nešto reći, već kako se on umije kadikad našaliti. Nu dosad nije ništa rekao, očito misli, da ja o svem tom ništa ne znam, košto nijesam do jutros ni znao. Al sad bar imadeš u ruci pismo od prvog kapaciteta, koji moju bolest skroz i skroz pozna. Nadam se, da ćeš se umiriti. Pismo Ti vraćam sutra, a Slavijine stvari danas (a možda će se dogoditi i obratno pri pakovanju, pošto to zavisi o tome, ako dobijem dobru kuvertu). Ne boj se izgubiti se ništa ne će.

Što se tiče »Slavije«, to, oslanjajući se na iskustvo toga gospodina, mislim da bi bilo najbolje, kad bismo policu dali prenijeti na našu Višu. Nu onda bi morala biti i rata manja, pošto je Viša mlagja. Potpuno je pak jasno da policu valja udesiti tako, da glasi na donositelja. Sad je juridičko pitanje (a u ta se ja nikako ne razumijem) ne bi l' bio praktičniji takav donositelj Viša ili Ti? Posavjetuj se tamo sa gospodom u Kreditnom društvu, pak da se nešto već poradi. I još im to reci, da sam ja bh činovnik, pak ne ću li imati neprilika zbog mjenice, pošto je to, čini mi se, zabranjeno. Nu najzad ne znam zašto — kad policu pripada meni.

Šta traži društvo ko jamstvo, da će se rata na policu s moje strane i dalje isplaćivati? To jest — ja ću je dakako tačno isplaćivati, nu možda društvo misli odbiti osigurninu od svote od 1000 K? Na to ne bih mogao pristati.

Mjenica će se isplatiti na doba. Najzad kad sve poplatimo, onda ne ćemo vazda u tom zapinjati. Uostalom ja bih najradije, da svotu koja nam preostane od Beča odmah povratimo. Kolika će biti, ja ne mogu danas znati, nu svakakako (sic!) mogla bi biti dosta znatna.

Ne znam kako da se zahvalim Dušanu i Mili, koliko su se za mene zauzeli. To jure uvijek referati i pregovori izmegju Zgba i Sarajeva. A čime sam ja to zaslužio?

Zahvali gg. u kreditnom društvu u moje ime na uslugama i spremnosti.

U nas studeno, puše, upravo gadno. Beč je lijep, samo ima nešto senjskog vjetrova, pak ja mislim, da je meni i od toga gore. Vidjećemo s božjom pomoću u Sarajevu.

Grli Te s Višom

Vaš tatica.

Mili i slatki Dudiću,

Hvala Bogu, — ipak se eto mora napisati ta riječ, kad pomislim, da možemo eto i o sastanku razgovarati. Moj mili jedini Dudić dolazi, dakle, 21.! To će reći ravno 221 dan, otkako sam Tebe i Višu ostavio daleko od sebe. O moj Zlati, mene, istina, boli; sestre se čude što to mene boli, jer je urin, osim nešto sedimenta, dosta lijep. Mogla si sad opaziti, da ne pišem »sluz«, jer je dr Blum danas (dr Lenk je dva dana na dopustu) pretražio taj urin lakmusovim papirom, pa je zaključio, da je urin jako alkaličan i da spram toga, a i spram cijele strukture mjehura, to ne može biti sluz, nego je jednostavni sediment pomiješan s urinom. A to da je povoljnije. Zabranio mi je piti Preblauer, jer da od toga biva urin još kiseliji (alkaličniji) i preporučio običnu vodu. Inako sam pri ispiranju dosta trpio.

Što se tiče »Slavije«, to najprije kažem, da eto vidiš, kako je lijepo što ovakova imati. Jer novac je novac! Samo bih ja radije podigo predujam u samog društva, nego u drugog — tako bi mi se bar činilo pristojnije. Nu sad, u nevolji, nema kad misliti na pristojnost. A tamo, mislim, ne bi trebala ni mjenica. Ja bih, naime, sve prije pokušao, nego da zagjem u kakve neprilike, jer to je temeljni zakon. Uostalom g. dir. Marek može Ti u tome dati najbolje upute. Ja, naime, nemam ni pojma o Slavijinim propisima.

Još me nešto boli kako je dr bio u meni sondom. Činilo mi se, da je probio mjehur, tako me je zaboljelo. Dakako da je popustilo, no još uvijek ponešto grije. Liječenje boli deset puta više, nego sama bolest.

Ja sam onaj dan, kad sam postio, ostao živ! Možda mi nije ni škodilo. Danas sam poručio svinjeći kare sa mladim krompirićima, da probamo i to. Cijene su nešto ispod forinte do forinte. Rijetka jela koštaju više. Tako npr. pačica (1 porcija) košta K 3,50. To ćemo kad dogje Dud (sic) i kad budemo mogli ići van u gostionu, ako se htjedne Bog smilovati. Nikako ne bih htio, da jedemo ovdje u poliklinici. Prvo, sestre to sigurno ne bi voljele, a, drugo, ovdje se često plaće. Tako i danas istom je eto sada prestao stenjati jedan ingénieur, komu su jutros smrvili kamen. Bio je, jadnik, već 9 puta na takvoj operaciji. Čak i u Wildungenu. Sve je srećno prošlo, pak će za par dana kući u Brno.

Ne mogu ni misliti, da ćeš doći. Sve plaćem. Bog Te čuvao, Dudo, i primi topao cjelov sa Višom od

Vašega tatice.

U Beču 11. VI. 1907.

Mili, jedini moj Dudiću,

Juče popodne sve sam jecao u krevetu — ne od bola, nego od pomisli, da bismo se ipak jedanput mogli vidjeti. A ovo »bismo« znači par dana, kako si mi u svom posljednjem pismu naznačila! Nemaš pojma, Dudo, kako me je ubio špital i tugjina, gotovo me udaviše svojom čamom i hladnoćom, poklopiše me nekom omaglicom, te mi malne izmače iz puna svjetla i moja mila kućica, moja dva angjela. Dolazilo mi je ovo posljednji mjeseci (sic), kao da Vas viđam u nekom blagom polusvjetlu, daleko od mene ko na oltarima, na koje sam gledao kroz finu maglicu. Eto toliko sam već bio izmaknuo sa ovoga svijeta. A sad na Tvoje vijesti, sve se je u meni opet potreslo, ko onog jutra (4. XI. prošle godine) na Franzenskeju, kad sam onuda išao, plačući na sav glas. Užasna li sam to ja igračka; moj Dudo, koliko me poznaš i naš lijepi raspored života s Višom, zar nije ovo više nego okrutno, što me bije! Pa opet me gubim nade u Boga.

Tako sam eto ipak dočekao, da ću se ja probuditi iz ovoga špitalskoga polusna, da će doći moj jedini Dud i izvesti me na vrata u svijet. I doći će se kući k slatkoj onoj Višnjici, po hiljadu puta zločestoj i isto toliko premilenoj curici, koja više slabo i misli na svoga taticu. A onda ćemo se svi naći s omama i otata, cijela će kuća bućiti... nu tu ćemo i prestati praviti planove, sve će doći s vremenom.

Ovi apscesi nijesu, Dudo, onaki ko prije, to je samo veća partija ovakova blata, koja se je negdje u blizini mjehura skupila, pak onda provali napolje. A to je u ovakovim prilikama najbolje, mjehur se pročisti kako Ti juče pisah, ovo što izgleda kao sluz, ovaj moj dinđušmanin, to nije prava sluz, nego nešto što doktori nazivlju »schleimartig«. Protiv toga dobiću solne kiseline, par kapljica u čašu vode. E kad bi Bog dao, pak² da bi se i tome lijeka našlo, onda bih ja bez brige mogao hodati, jer u tome što se čepi kateter, jeste i bol i opasnost, da urin provali na ranu.

Schäferova nježna pažnja veoma me ganjava, pak Te molim, da mu se zahvališ, a gospogji isporuči moj rukoljub. A neka vjeruje, da još dugo i dugo ne ću biti zdrav, nu da ću prvo vrijeme, što ga budem mogao, prikazati školi. Ja sam, doista, rado u njojzi. Hvala mu još jedanput.

Juče sam Ti poslao sve spise potpisane. Samo ne pristani, da društvo odbije rate. To ćemo mi plaćati. Akcept se može pomalo isplaćivati, na obroke.

Grlj Te s Višom

Vaš tatica.

U Beču 12. VI. 1907.

Mili moj jedini,

Oprosti, što ti opet ovog pisma ne mogu dotjerati do kraja. (Nu dotjero sam ga, iako i plivam — dodano naknadno ispod datuma — I. K.) Nije da je što gore, tako je kako je i bilo, samo je povod u promjeni doktora. Dr Lenk otišao je, naime, na dopust, a naš odsjek preuzeo je dr Blum. Kako sam ove dane postao opet mokar (a imao sam mira više od mjesec dana), pozvao je nakon raznih pokušaja dr Blum profesora da pregledaju nanu, pak je tako zaključeno, da se iz fistule izvadi cijev i da se pusti, neka se više stisne. Bude li me pri ur'niranju boljelo, onda će se ranica ostaviti otvorena (ne, doduše, koliko sada); ne bude li nikakove smetnje, onda će se fistula, ako Bog da, lijepo zatvoriti i ja ne bih više dolazio u opasnost, da budem mokar. Ah, Dudo, da znadeš samo sa kolikim uzdahom sam ovo posljednje napisao.

Nu sad možeš i da pomisliš, u kakovu krevetu ležim. Katetera nema nigdje, a urin samo suklja na fistulu pa curi pomalo na krpe, na kojima ležim. Uostalom pustimo sad to na miru; — sve ću podnijeti, sve ću lako zaboraviti, samo ako mi se Bog smiluje, pak se fistula zatvori, a da ne bi to zadavalo bola pri mokrenju.

Inako me sad u rani baš ništa ne boli, ko kad nema u njoj tugjeg tijela. Mogu pružiti noge, kakogod hoću, ništa ne osjećam da se što u tijelu protiv toga buni. Pripominjem ovdje da sam nekih pet mjeseci mogao samo tako ležati, da sam noge pokupio poda se. Zato mi je bilo teško u početku i ići, jer sam se upravo u koljenima ukočio, a sad otkad se mogu pružiti, čisto mi je ko da se mogu i odmoriti.

Dakle, evo Ti najnovijih novosti. Novi doktor — novo liječenje. Dao Bog samo sreće!

A što se tiče Tebe i nekih ljudi, to sam Ti već stoput rekao, da budeš mirna. Sigurno je to, da ja nijesam nikako htio da dogješ ovamo i da sam molio Vejsila, neka Te u tome nagovara. A to je bilo zato, jer je mene, Dudo, boljelo pak Te nijesam htio u tako mizernoj slici, kakvu sam prikazivao, iznenaditi. Ni sad se nijesam puno oteo, nu imam nešto kuraže, da Te vidim.

Mami reci, da joj specijalno ljubim ruku zbog moje koke. I njoj će Bog to platiti, jerbo ljubavi ljudi platiti ne mogu. A da sam joj do groba zahvalan, vidjeće, kad se jedanput opet sastanemo. Isto tako pozdravi mi i otatu. Ja s njima ne ću smjeti pijuckati sve tamo do mošta. Onda ću pak da se osvetim. Inako moći ću piti jabukov sok (tako zvano Ceres-vino).

Grlim Te neizmjereno s mojom Višom.

Vaš tatica.

U Beču 13. VI. 1907.

Mili, jedini moj,

Ovo Ti pismo sigurno neće dognati do kraja. Ne boj se ništa, nije nikakvo zlo samo sam, kao što već znadeš, već od juče od 10 sati moka, a drugo doktor Blum odredio je, da se moram svaki dan kupati u slanoj vodi, pak kako se je to danas kasno pripraviło (od 11—12) izmaklo mi je time vrijeme, u kom ti obično pišem. Nakon kupke bio sam tako slab, da sam na cijelom tijelu drhtao. Kupka je trajala ½ sata i uopće bila je druga nakon operacije. Prva na sami dan operacije, druga, 1. maja, a treća danas. Kako vidiš, bio sam vrlo čist! Ove kupke, kaže doktor, jačaće me, a ujedno će i pospješiti da se fistula bolje stišće. Danas ju je gledao profesor i rekao je, očito zadovoljno, da je mnogo bolja od juče, pak da sad treba sve to tako ostaviti par dana. To će reći, da ću ja to vrijeme ležati u urinu. Ah, kad bi samo Bog pomogao!

Sad otkad znam, da ćeš doći, da ću Te vidjeti, sad mi Tvoje ime samo uz suze izlazi na grlo. Tako je kadgod se sjetim na Te, moj mili, slatki Zlati! Budi mi samo zdrav, dogđi mi samo zdrav, za drugo će se Bog jedanput smilovati i mi ćemo biti srećni, posve srećni. Mili moj Dudiću!

Upravo o podne primio sam pismo od Dušana. On nije za to, da putuješ preko Budimpešte i paneš sama, nepoznata u noći u beskrajni Beč. Ako Te smijem moliti, i moja bi želja bila, Dudiću, da putuješ u Zagreb, i da se dalje dogovoriš s Dušanom. Dušan je dobar, da ne može biti bolji, on je gotov s Tobom i ovamo doputovati, ako bude nužno. Uostalom tamo biste se dogovorili. Dušan nije za parobrod — vožnja ta traje nekoliko dana, a parobrodi su bez komforata. Pa mi ćemo nekako gledati preko Zagreba.

Profesor Ti je pisao, kako jest, ko medicinar; on zna da će to jedanput proći, a što boli (sada ne boli) za to on mnogo ne mari. Njihova je — proći će!

Ti ovde ne ćeš biti sama. Vrlo Ti se vesele ggje Meštrovićka i Milčinovićka, tako da Ti ono vrijeme, što ne budeš na poliklinici, ne će biti pusto. A ja hoću, da mi se Beča dobro nagledaš. Puno da hodaš, papiš i uživaš. I na ulici i u teatrima.

Mi ćemo još o putovanju govoriti, jer Ti valjda ne ćeš iz Sarajeva prije ponedjeljka. Svakako me točno informiraj.

Želim Ti srećne ispite i grlim Te svesrdice s našom milom Višom

Vaš tatica.

Mili i jedini Dudiću,

Mislio sam da ću današnjim danom zaključiti našu dugu i tužnu korespondencu, jer sam dosada iz Tvojih pisama razumio, da krećeš na put 17. tj. u ponedjeljak, pak Te spram toga moje sutrašnje pismo ne bi više našlo u Sarajevu. O moj Bože, dakle je napokon došao i taj dan, kad se već ovako kombinira. Sad ta dva tri dana ne će nam mnogo smetati, a da Ti pravo kažem, meni je i milije, da ne krećeš u Beč tako na vrat na nos, a da se nijesi pravo ni odmorila od ispita. A to ujedno i s praktičnih razloga, jer bih ti htio reći koju zbog puta.

Prije svega želim Ti, dakle, da Ti ponedjeljnik i utornik — ko dani tih glupih parada — paradno i progju. Nemoj se, zlati moj Dudiću, ništa uzrujavati — znaj dobro da o tome ne zavisi nikakovo imenovanje, jer je tu u prvom redu od potrebe prazno mjesto, a, drugo, i podvornik u vladi znade, kad si Ti primila te predmete u ruke. Dakle, mirno, hladnokrvno i, dabome, s djecom ljubezno. Djeca su, zna se, najregije kriva, ako ništa ne znadu. Uostalom, ja sam više nego uvjeren, da će sve lijepo proći; moj Dudić, iako nije na onoj školi držao predavanja, ipak će tako praktički udesiti pitanja — spram pojedinog djeteta — da će se dobiti zdrav odgovor. To Ti želim iz dna srca i biću, ko uvijek u duhu uza te. A lijepo mi se obuci, onako kako Ti znađeš solidno-ukusno, i ne odajji nikakove tuge. Bog će nam svima pomoći!

Zbog Miline pobjede sve mi srce dršće. Dakle ipak ne odlučuje uvijek kruta beamterska surova otresitost, nego se i naše male stvari važu i spram toga ocjenjuju. Efekat u Sarajevu mora da je glasan — već su je jadnicu svi bili prokleli. Nu ali sada neka budu pametni, pa nek začepi najprije one ralje koje im najviše prijete. Sutra ću im čestitati i pisati.

Moja se ranica (tj. fistula) sve ljepše stišće — profesor je s njome vrlo zadovoljan, što prije nije bio. Sada me je opet preuzeo dr Blum, a dr Lenk upravo se je o podne oprostio samnom, ide na podulji dopust. Zbog mene nemaj straha, ja sam u rukama učenih i požrtvovnih ljudi, kaki se ne nalaze tako lako. Moje su nade u božjim i u njihovim rukama. Što samo mogu učiniti ljudi, učiniće ovi ovdje. To vjeruj i za to se ne boj!

Sutra ću Ti pisati neke savjete zbog puta. Milo moje, odsad mi ne trebaš pisati dugih listova, jer imaš posla, nego samo javi na karti, kako ste.

Grli Te s Višom i sve pozdravlja

V a š t a t i c a.

U Beču 15. VI. 1907.
(u subotu)

Mili i jedini moj,

Nemoj se prije svega ništa bojati. Sve ide svojim redom i nema nikakova razloga da se plašiš, da zamišljaš neke strašne opasnosti i kombinacije, košto čitam u Tvojem posljednjem pismu od 12. o. mj. Jedino što je neugodno, to je što moram ležati otvorene ranice, nu kad vidim lice staroga profesora, kad pregleda ujutro tu ranu, zaboravim na sve to. Ona se lijepo zatvara, i, kako Ti rekoh, ako mi ne bude urin (tj. tlak urina u mjehuru) zadavo mnogo bolova, onda će je posve zatvoriti, ako ne, dobiću posve, posve tanku cjevčicu, da odvodi urin, dok se služnjača malo popravi. Dakle, vidiš, da nema razloga, što se toliko bojiš.

Naprotiv imade druga jedna utješljiva pojava. Već je eto treći dan, što se po odredbi doktorovoj, svaki dan pola sata kupam u slanoj vodi, da jačam. Prvo što sam opazio već nakon druge kupke, jeste glad, koji se je najjednom u mene pojavio. U meni, koji nijesam prije mogao ni pogledati jela! Rezultat je bio, da sam već juče, a pogotovo danas pojeo sve što sam dobio iz gostionice, a bečke porcije su velike. Juče sam smazao jedan Kalbsbrust, a danas Kalbsrouladu — tri velika komada. Već uživam pomišlju na sutrašnji razor, što ću ga počinuti. Eto, Dudiću, led je probit, što se veli, moj stari, slavni želudac hoće opet da uređuje. I tako će se snaga vraćati kupkom i jelom, kad moj Dudić dogje to će sve još biti veselije i na koncu će se Bog i meni i nama smilovati. Kažem Ti, otkad sam pošao iz Sarajeva, nijesam tako slatko jeo! Eto tu se možeš veseliti. A sad, Dudo moja, zbog Tvoga puta. Ako bi Ti htjela meni učiniti po volji (a zašto ne bi bolesnomu Zlatomu!), onda bi lijepo putovala preko Zagreba, pak s Dušanom u Beč. Ja bih bio posve miran, a to puno znači. Novce razdijeli u dvije rpe, veću i ono što ćeš trebati. Veliku svotu sašij u vrećicu (košto si meni pravio), pak objesi preko prsiju. Zadrži u portmonaitu samo ono, što trebaš za željeznicu i put. Na ovo, Dudo, osobito pazi. Novac ne skidaj sa sebe ni u hotelu u noći, da ga ne zaboraviš. Uvijek ga drži pri sebi. To, Dudo, molim Te, pamti.

Ja bih najvolio, kad bi Ti krenula na put, pošto pismeno utvrdimo sve kako ćeš ići. U sutrašnjem pismu javiću Ti još nekoje dispozicije, zato, molim Te, nemoj u srijedu na put, da Te pi-smo nagje. Najbolje bi bilo u petak, dotle bismo se dogovorili. Je li, Dudo, da ćeš mi to učiniti.

Pozdravi mi starce, a Tebe grli s Višom

Vaš tatica.

Juče me je posjetio Osman.

U Beču 16. VI. 1907.
(u nedjelju.)

Moj slatki Dudiću,

Vrlo sam zbunjen jer ne znam, kad ćeš to putovati i kojom prugom. Ja sam htio sve to lijepo urediti, da Te ovdje na kolodvoru dočekaju nekoji moji prijatelji, na čelu im gosp. Meštrović, pak da Te uvedu za prvu več u hotel, a drugi dan da Te dovedu meni na polikliniku. Al' Ti, Dudo, pišeš gosp. Meštroviću, da dolaziš već u srijedu, a meni opet javljaš vrlo nejasno, tako da ne znam dolaziš li u četvrtak il petak. Suvišno je reći, da to meni zada je teške brige, jer Ti si vrlo neiskusna, a put je put, a, drugo, zašto da ne primiš savjeta, kad Ti se od srca daju i idu za tim da Ti se pomogne. Jer zar misliš, da je meni svejedno, kad ne znam gdje si i kud mi se sve prebijaš. A najzad čemu i ta žurba?

Meni je danas doktor rekao, da može i dulje od mjesec dana trajati, dok se ta fistula stisne. Prema tome nema ni govora, da bih ja mogao brzo ustati i krenuti kući. Urin curi na sve strane — gdje se, dakle, tu može govoriti o hodanju, o bašči, o putovanju! Doktori nalaze da je rana potpuno u redu (»schöner kann sie nicht sein«), ali neprilika je neprilika. Eto, vidiš, kako je to sve još daleko, pa zašto da se, Dudo moja, na vrat na nos odmah nakon ispita daješ na putovanje — umorna, uzrujana, neispavana? Kad već ne ćeš preko Zgba, a ne znam bili i Dušan umah mogao s Tobom dalje, onda, dobro, putuj preko Budimpešte. Nu glavno je, što Te molim: kreni na put u petak več, pak si u subotu oko 8 sati na več ovdje. To je onaj isti vlak, kojim sam i ja putovo. Drugo, Dudo, ne žali jedno: tvoj kofer, pa makar bio sasvim mali, predaj u Sarajevu na vagu direktno do Beča. Ne žali tih par seksera, dala bi ih inako nosačima (trägerima), a ovako biti ćeš bez brige, kad je cedulja u džepu. U Beču ne trebaš ga vaditi, dok se ne sastaneš na kolodvoru s g. Meštrovićem. Taj bi Ti kofer u Pešti mnogo smetao, jer tamo valja mijenjati vlak i čekati cijeli sat. Onako ćeš biti slobodna, pak možeš ručati i piti kavu u »Keleti kave haz«, ko i Zlati.

Molim Te, Dudo, poslušaj me; želim Ti od srca samo što komot-niji put. Zbog novaca rekoh Ti juče. Dan kad kreneš, brzojavi; nu svakako neka bude to petak. Dotle ćeš se odmoriti. Grli Te s Višom

V a š t a t i c a.

Puno pozdrava omami i otati.

U Beču 17. VI. 1907.
(u ponedjeljak)

Mili i dragi Dudiću,

Počinjem ovo pismo, a da ne znam hoće li Te stići u Sarajevu! Jer ako si ti odlučila putovati u utornik večer (tj. sutra), onda će ovo pismo doći baš nekako tada, kada Ti stigneš pod Budimpeštu. Dakako, da ja sad u tome ne mogu ništa, nego čekati šta bude. Desi li se pak da nijesi krenula na put, nego se po mom savjetu lijepo i pametno odmaraš do petka, da taj dan na večer kreneš, onda, moj Dudo, evo Tebi malo razgovora.

Zbog stana sam ja još prije mislio, nego što si Ti pisala gosp. Meštroviću, pa sam bio za to, da Ti se nagje soba u Valerie-strasse, tamo gdje su i oni. Tako bi slušala po pticu iz Pratera (ulica jeste već zapravo u Prateru), mirisala zrak one baš carske šume, a kad biste se u jutro pospremili, onda bi lijepo mogla tramvajom u grad (a sve je to grad — kuće, kuće i kuće!) s kojim od Meštrovića ili Milčinićevih, da gledaš Beč, a u podne bi lijepo došla k meni. Jer ja, Dudo, neću da Ti sjediš ovdje u smrdljivom špitalju po cijeli dan, dosta je da sam ja osugljen na to. Ja naprotiv hoću, da Ti profitiraš što više od velegrada, ne će Ti to ništa škoditi. Ja dopodne i onako, Dudo, nijesam za razgovor — u sobi se ne smije biti, jer su doktorske vizite. Jedino sestre. Eto vidiš, da Ti je svako dopodne na dispoziciju, zašto, dakle, da ga pametno ne upotrebiš.

Ti si megjutim pisala g. Meštroviću, da Ti nagje stan blizu poliklinike. Može i to da bude, nu ovo je predio samih bolnica, ja Ti tu ne bih savjetovo. Uostalom, kako rekoh — može se i ovdje naći lijep i zgodan stan, bilo bi ti lakše u slučaju ružna vremena, a toga u Beču imade koliko hoćeš.

G. Meštrović Te ne pozna. Ako se nijeste kako drukčije dogovorili, Ti drži u ruci bijelu maramu, kad izigješ iz vlaka i kolodvora.

Inako molim Te učini zbog novca i kofera sve onako, kako sam Ti pisao. Novca ne skidaj ni u gostionici ni u hotelu, u noći, da ga ujutro ne zaboraviš.

Omamu i otatu mi mnogo pozdravi. Biće im teško, nu molim ih za ustrpljenje.

Tu malu moju Koku »zadeli i pusi«. Reci da je to tata napisao. U mene se ranica polako zatvara. Profesor vrlo zadovoljan. Grli Te s Višom

V a š t a t i c a.

U Beču 18. VI. 1907.

(u utornik)

Mili Dudiću,

Pišem Ti onako na sreću. Ništa ne znam, a ni u današnjem listu nijesi naznačila, kada misliš putovati. Ja ne znam šta misliš time polučiti — iznenagjenje što li, nu, Dudo, nije sigurno lijepo, da me tako ostavljaš u neizvjesnosti. I nesamo mene, nego i gospodina i gospogju Meštroviće. Dolaze k meni on i ona, da pitaju, a kada to zapravo putuješ, a ja im mogu samo to reći, da ništa ne znam.

Upravo je, Dudo, nerazumljivo, gdje se ja toliko veselim, pa obitelj Meštrović, ako bismo Ti bar u čem mogli pomoći, da Ti to sve odbijaš, kao da je od dušmana. Vjeruj, kad bi meni u sličnom slučaju kogod na ruku išao, da bih mu znao biti i te kako zahvalan.

A šta ćeš ovako polučiti? Pasti ćeš na bečki trotoar i dati ćeš se odvesti u hôtél u blizini poliklinike, recimo hôtél Hammerandt. Pa što ćeš onda? Onda ćeš cijelu večé sjediti sama u sobi i to, misliš, da će biti pametno. K meni apsolutno ne možeš, košto se je i Vejsil grdno prevario (ama grdno!), kad Ti je rekao, da ćeš moći ostati uza me od 8—11 ujutro. Vjeruj mi, da je to isto tako nemoguće, kao da ću ja postati caricom Indije. Ja, Dudo, znam prilike iz kojih Ti pišem (a to je uopće nemoguće u bolnici), pak Ti mene poslušaj u tom i u drugome što Ti kažem. Ako uopće ovo pismo i stigne na Tvoje ruke!

Ako ćeš me, dakle, malo, bar malo poslušati, Dudo — a zašto Te moram toliko moliti! — a Ti kreni na put u petak večé. U subotu će Te ovdje na kolodvoru dočekati gosp. Meštrović. Da ga uzmogneš prepoznati, ne treba mnogo: mali čovječac vrlo dugačke kose. On će Ti ići u svemu na ruku i donijeće Ti vijesti od mene. Eto to je sve, što Te molim. Nu treba držati rok, a ne da se čovjek vozi na kolodvor, a Ti ne dogješ. Nije to Sarajevo. Dakle: u petak ćeš, je li, krenuti na put — i to mi brzo javi — a u subotu na večé dočekaće Te ovdje g. Meštrović.

Mila Dudo, nemoj se ljutiti, al ja bih rada, da Ti put i prispjetak budu što ugodniji.

Račun o eskomptu police primio sam.

Pozdravi omamu i otatu, a Tebe s Višom grli ko uvijek

Vaš tatica.

N B. Opskrbi se rubljem, jer sve mi se čini da ne ćemo tako brzo iz Beča.

Grli Cic.

TUMAČ IMENA

- Bayer, Karl — sarajevski ljekar, specijalista za duševne bolesti
 Bieber — vidi: Bieberauer
 Bieberauer dr. — sarajevski ljekar
 Blum — asistent bečke poliklinike
 Bujher — računski činovnik na Vladi u Sarajevu
 Burian — austro-ugarski ministar finansija, vrhovna vlast za Bosnu i Hercegovinu
 Demišlija, Mustafa — gradski fizikus u Sarajevu
 Dežman, Milivoj — novinar, publicista i književnik, Zagreb
 Dl. — vidi: Dlustuš
 Dlustuš, Ljuboje — šef odsjeka za škole u bosanskoj Vladi, pedagoški pisac
 Dlustuška — žena Ljubojeva
 Dušan — v. Plavšić Dušan
 Filip — Kranjčevićev brat po ocu, upravni činovnik u Bosni, docnije penzioner u Senju
 Finger — bečki ljekar, dermatolog i venerolog
 Frisch, Anton — profesor na bečkoj poliklinici, specijalista za bolesti mjehura
 Glück, Leopold — sarajevski ljekar, dermatolog
 Gundrum-Oriovčanin dr. Fran Srećko, medicinski pisac, folklorist i prevodilac beletristike sa slavenskih jezika.
 H. — gospođa Hörmann, žena Koste Hörmanna
 Hochenegg — bečki operater, šef kirurške klinike
 Hörmann, Kosta — visoki činovnik bosanske vlade, urednik »Nade«
 Jagić Vatroslav — čuveni slavist, profesor slavistike na Univerzitetu u Beču
 Jensen, Alfred — švedski slavist, profesor štokholmskog univerziteta
 Joški — vidi: Milaković Josip
 Kačerovsky — nastavnik muzike u Sarajevu
 Kapsamer — ljekar bečke poliklinike
 König, Petar — nastavnik trg. škole u Sarajevu, zamjenik bolesnog Kranjčevića kum — vidi: Dlustuš
 kuma — vidi: »Dlustuška«
 Lenck — asistent bečke poliklinike
 Löw — asistent bečke poliklinike
 Lueger, Karl — austrijski političar kršćanski socijalista, bečki gradonačelnik
 »mama« — majka Kranjčevićeve žene

Marija — žena Silvijeva brata Filipa
 Marija, Marijana, Marijanček — vidi: Vejsil (Čurčić) — njegova žena
 Meštrović, Ivan — veliki hrvatski vajar
 Meštrović, Ruža — žena Ivanova
 Mihovil — Mihovil Nikolić, hrvatski književnik
 Mila — sestra Kranjčevićeve žene, supruga Dušana Plavšića
 Milaković, Josip — nastavnik i književnik u Sarajevu
 Milčinović, Adela — hrv. književnica
 Milčinović, Andrija — hrv. književnik
 Mustafa — služitelj (podvornik) u trg. školi u Sarajevu
 Mutić, Marko — nastavnik trg. škole u Sarajevu
 Noorden, Karl — ugledni bečki ljekar
 »Omama« — majka Kranjčevićeve žene
 »Otata« — otac Kranjčevićeve žene
 P. — vidi: Preindelsberger
 Paja — dr. Paja Orešković, sarajevski zubni ljekar
 Plavšić, Dušan — direktor banke, u Jugoslaviji pomoćnik ministra finansija
 i književnik, muž Mile, sestre Kranjčevićeve žene
 Preindelsberger, Josip — sarajevski ljekar
 Prelog, Milan — hrv. historik, sveuč. profesor; tada profesor u Sarajevu
 S. — vidi: Sitarić
 Schäffer, Aleksandar, — nadzornik trg. škola u bosanskoj Vladi
 Sitarić — prefekt učiteljskog konvikta u Sarajevu
 Slavka — žena Tugomira Alaupovića, sestra bečkog soliste Zeca
 Studnička — poznati sarajevski knjižar
 Sulejmanpašić, Omerbeg — urednik »Bosansko-hercegovačkog glasnika« u
 Sarajevu
 Sunarić, Jozo dr. — advokat i političar iz Sarajeva
 Spiro — Kranjčevićev brat, svećenik u Senju
 Štefa — rođakinja Kranjčevićeve žene, udata Bićan
 »tata« — otac Kranjčevićeve žene, penzionisani graničarski kapetan Kašaj
 Tausk, mladi — Mirko, novinar, sin Hermanov, zvani i Fric
 Tausk, mladi — Viktor, medicinar, sin Hermanov
 Tausk, stari — Herman, novinar, činovnik presbiroa Vlade u Sarajevu
 Tone — Kranjčevićev brat, adv. pripravnik u Zagrebu
 Treščec, Đuro — šef odjeljenja za škole u bosanskoj Vladi
 Treščec, Vladimir — hrv. književnik, intendant zagrebačkog kazališta, visoki
 činovnik u Zagrebu
 Tugomir — Tugomir Alaupović, profesor i književnik u Sarajevu, kasnije
 ministar
 Vejsil — Vejsil Čurčić, činovnik sarajevskog Muzeja, muž Marijane, sestre
 od tetke Kranjčevićeve žene Ele; on je u vrijeme Silvijeve bolesti bio
 na studijama u Beču
 Vladimir — vidi: Treščec Vladimir
 Vouk, Bruno dr. mr. ph. U doba Kranjčevićeve bolesti bio je ljekarnik u sre-
 dištu Beča u ljekarni Brady-Scholz.

Napomena: Svoju ženu Elu, Kranjčević u pismima oslovljava imenima:
 Dudić, Duda, Zlaty i Zlati. A sam se skoro redovno potpisuje kao Zlati
 i Cic. Svoju kćerku Višnjju, on naziva u pismima: koka, pipina, Viša,
 Višnjica i Višnjja.

Tehnička redakcija
RADOSLAVA N. HORVATA

Štampano u
Štamparskom zavodu »Ognjen Prica«

Uvezano u knjigovežnici
Izdavačkog zavoda Jug. akademije